

Budget 2018–2020

Kommunstyrelsens förslag
2017-10-25

Stockholms
stad

Finansborgarrådets förslag till budget 2018 för Stockholms stad

Inriktning för 2019 och 2020

INLEDNING	1
Förutsättningar	22
Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser	31
NÄMNDER OCH STYRELSE UTOM ROTELINDELNING	
Kommunstyrelsen m.m.	47
Revisorskollegiet	65
Valnämnden	67
STADSDELSNÄMNDERNA	
Stadsdelsnämndernas uppgifter.....	69
Förskoleverksamhet	73
Verksamhet för barn, kultur och fritid	78
Äldreomsorg	82
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	89
Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri	95
Stadsmiljöverksamhet	105
Ekonomiskt bistånd.....	108
Arbetsmarknadsåtgärder	110
FACKNÄMNDER	
Arbetsmarknadsnämnden	113
Avfallsnämnden	123
Exploateringsnämnden	125
Fastighetsnämnden	137
Idrottsnämnden	145
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	155
Kulturnämnden: stadsarkivet	160
Kyrkogårdsnämnden	163
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	167
Servicenämnden	175
Socialnämnden	181
Stadsbyggnadsnämnden	201
Trafiknämnden.....	211
Utbildningsnämnden	223
Äldrenämnden	243
Överförmyndarnämnden	253
Central medelreserv	259
Finansförvaltning	261

BOLAG INOM STOCKHOLMS STADSHUS AB	
Koncernen Stockholms Stadshus AB (S-husAB)	269
Bostadsbolagen: AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem	275
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	289
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	293
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	297
Stockholm Vatten och Avfall AB	301
Stockholms Hamn AB	307
AB Stokab	311
Stockholms Stads Parkerings AB	313
Stockholms Stadsteater AB	317
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	319
Stockholm Business Region AB	321
S:t Erik Försäkrings AB	325
S:t Erik Livförsäkring AB	327
S:t Erik Markutveckling AB	329

INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB	
Mässfastigheter i Stockholm AB.....	331
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad	333

STOCKHOLMS STADS ORGANISERING I KOMMUNALFÖRBUND	
Storstockholms brandförsvaret (SSBF).....	335

BILAGOR	
1. Ekonomiska tabeller	337
2. CESAM-bilaga	339
3. Investeringsstrategi.....	361
4. Stadsdelsnämndernas budget	373
5. Kommunfullmäktiges indikatorer.....	387
6. Peng, schabloner, ersättningsnivåer samt volymer	399
7. Avgifter m.m.	415
8. Regler för ekonomisk förvaltning.....	443
9. Stadens ledning och styrning	465
10. Stadsövergripande styrdokument	471
11. Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med budgeten.....	479
12. Basnyckeltal som utgår	483
13. Utnyckning av centrala it-kostnader	485
14. Fastighets- och lokalpolicy	487
15. Specifika lokalfrågor.....	503

Budget 2018 för Stockholms stad och inriktning för 2019-2020 samt ägardirektiv 2018-2020 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Ett Stockholm för alla

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ har enats om att tillsammans förelägga kommunfullmäktige detta förslag till budget för Stockholms stad 2018. Förslaget till budget tar sin utgångspunkt i förslag till vision 2040 om ett Stockholm för alla. Genom en aktiv politik för att skapa ett Stockholm som håller samman och som utgår från ekologisk, ekonomisk och demokratisk hållbarhet skapas möjligheter för fler att leva sina liv utifrån de egna drömmarna och ambitionerna. Ytterst är det målet för ambitionen om ett Stockholm för alla, att genom ett sammanhållet, jämställt och jämlikt samhälle skapa förutsättningar för fler att växa och utvecklas.

Stockholm är en möjligheternas stad, redan från tidiga år. Här kan vi i vår egen närhet se barnen som i förskolan i möten med andra barn lär av varandra och av engagerade pedagoger. Här möter vi de som redan i tidig ålder lär sig ett andra språk. Här frodas det nyfikna och djärva parallellt med det trygga och ansvarstagande. Genom tydliga satsningar på förskolan och fortsatt hög pedagogtätthet har fler barn fått chansen att växa. Vårnadsbidraget som försämrade integration och lärande har avskaffats och satsningen på att fler ska få ta del av förskolans pedagogik fortsätter med denna budget. Förskolan utgår nu från barns och föräldrars behov och pedagogisk verksamhet finns tillgängligt oavsett om barnet har ett småsyskon eller inte.

När barnet möter skolan öppnas ännu en ny värld där möjligheterna kan frodas. Det är svårt att inte se lyckan i lärandet och lyckan i att utvecklas tillsammans med andra när man möter barn. Med stöd av en lärare som bryr sig och förmår att engagera kan kunskapen växa från år till år. Det som till synes var det omöjliga blir successivt det möjliga. Aldrig har så många barn i Stockholm haft så goda möjligheter att förverkliga sina ambitioner. För att växa i takt med antalet barn har Stockholms skolor de senaste åren växt kraftigt. Investeringar i nya skolor har tredubblats och antalet nya lärare i Stockholm har aldrig varit så många. Med denna budget fortsätter satsningarna på skolan för att fler ska klara kunskapsmålen. I Stockholm har nu budgeten för skola och förskola etablerats på en ny historiskt hög nivå.

Det finns få exempel där möjligheterna blir så tydliga som när ungdomsåren byts till vuxenlivet i form av jobb och bostad. Varje förälder som ser sina barn möta det första jobbet och den första bostaden vet vad det innebär och ser den stolthet som följer. Att få bära ansvaret som följer av vuxenlivet innebär ett nytt steg i varje ung människas liv. Fler har fått chansen att ta detta steg. Ungdomsarbetslösheten har sjunkit och bostadsbyggandet ökat. I denna budget höjer vi ambitionen för bostadsbyggande än mer och vi ökar insatserna för att ännu fler ska få ett första jobb att gå till.

För många finns möjligheten i att skapa något eget. Att bygga upp en verksamhet från två tomma händer. Stockholms många småföretagare genomför inte bara sina egna drömmar utan bidrar genom nya jobb också till att andra får en ingång på arbetsmarknaden. Stockholm har under flera år sett ökat nyföretagande. Inte under någon mandatperiod förut har det skapats så många nya företag som under denna. I denna budget fortsätter vi att ge fler möjligheter att låta den egna drömmen bli verklighet.

Till Stockholm flyttar många människor. Ibland på flykt undan krig och förföljelse, ibland i hopp om ett bättre liv. Från andra delar av Sverige, Europa och övriga världen

kommer människor med drömmar om en bättre framtid i vår stad. Av att Stockholm är en stad för alla och en stad för att förverkliga ambitioner följer att vi är en öppen stad. Vi ser i vår egen vardag stockholmarnas vilja till öppenhet som manifesteras tydligt i det engagemang som civilsamhället och enskilda invånare visar i att ta emot och skapa bra förutsättningar till de som kommer till vår stad. Med nya influenser, oavsett om de kommer från Småland eller Syrien, växer vår stad. Och vår stad mår bra av att växa. På arbetsmarknaden bidrar de nya stockholmarna till att täcka de behov som finns inom exempelvis omsorg, restaurang och IT-sektor. För att fler ska kunna få ett jobb snabbare redovisar vi flera förslag som genom utbildning bidrar till att minska arbetskraftsbristen.

Stockholm är en växande stad där möjligheter till ett rikt liv blir allt större. Här finns naturen, föreningarna, restaurangerna och kulturlivet parallellt med varandra. Vi både tar del av och utövar kultur och idrott – och blir rikare på erfarenheter och vänskaper. När vi upptäcker den nya idyllen i en park, när vi inspireras av en teaterföreställning eller när vi hittar den nya mattrenden så lever vi i Stockholm. Vi har under tidigare år gjort det lättare för fler att idrotta genom ökade investeringar i nya hallar och ökat förningsstöd. Vi har tagit bort allt för höga avgifter som stoppade barn och ungdomar från att delta i kulturskolan. Vi har investerat i nya naturreservat som säkerställer tillgången på grönområden. Vi har gjort vår stad till ett mer levande Stockholm genom satsningar på det offentliga rummet. Nu går vi vidare med nya förslag i denna budget.

Stockholm är en stad full av erfarenhet och kunskap. Stockholms äldre har genom sitt liv utvecklat Stockholm till vad det är idag. Den pensionerade byggarbetaren har byggt vår stad, den pensionerade läraren har fostrat våra barn och den pensionerade vårdbiträdet har vårdat våra äldre och sjuka. Alla ska ha lika rätt till ett rikt liv och ett tryggt boende på den egna ålderdomen. Möjligheten till möten, kultur och trygghet gör att även äldre ska kunna förverkliga sina drömmar. Därför involverar vi äldre för att skapa en äldrevänlig stad. Därför bygger vi ut vård- och omsorgsboenden samt höjer servicegraden i seniorboenden genom att skapa aktivitetscenter. Därför har vi ersatt den oordning och tvångsmässiga privatisering som tidigare präglat äldreomsorgen med en hemtjänst som fokuserar på ökat inflytande för den äldre, trygghet och kontinuitet.

Stockholm är en stad vi är stolta över och där vi alla varje dag kan se hur människors ambitioner kan bli verklighet. Stockholm står också inför stora utmaningar. I denna budget presenterar vi flera förslag för att möta de problem stockholmarna möter i sin vardag.

En förutsättning för att vi ska kunna utvecklas och leva våra liv så som vi önskar är att vi känner oss trygga i vår stad. Alltför många känner idag att otryggheten har ökat. Våld finns både i hemmets slutna rum och i det offentliga rummet. Alla, oavsett kön och ålder, ska kunna känna sig trygga överallt i vår stad. Ökade klyftor skapar den grogrund som riskerar att leda till kriminalitet och i förlängningen organiserad brottslighet. Med ökande tillgång på vapen blir våldet grövre och otryggheten större. Staden behöver därför förstärka arbetet för trygghet. Med denna budget stärker vi det förebyggande arbetet. Den sociala barn- och ungdomsvården förstärks, arbetet med sociala insatsgrupper utökas för att hjälpa ungdomar ur kriminella miljöer, fler fältassistenter anställs, skolans våldsförebyggande arbete fortsätter och fler relationsvåldcenter etableras, för att nämna några exempel. Handlingsplanen mot våldsbejakande extremism ska genomföras och medel reserveras under kommunstyrelsen. För att stärka arbetet med att öka tryggheten i vårt gemensamma rum reserveras ekonomiska medel att fördelas till investeringar som stärker den situationella tryggheten.

Även om Stockholm nu bygger mer än någonsin är bostadsköerna långa och möjligheten att få tag i en bostad är fortfarande alltför mycket en fråga om pengar. För många unga stockholmare känns möjligheten till en första bostad alltför avlägsen. De som helst

vill bo i vår stad kan tvärtom tvingas allt längre bort från den. Mycket av dagens problem på bostadsmarknaden grundas i den massiva utförsäljning av hyresrätter som skedde i Stockholm 2006 till 2014. När nu byggandet av hyresrätter ökar är det en process som kommer pågå under flera år. Därför är det en viktig signal att vi i och med denna budget inför ett nytt reviderat mål för bostadsbyggandet till 2025. Det gör att avståndet till en ny bostad har förutsättningar att minska. Den ökande andelen hyresrätter bidrar och budgeten innebär också en fortsatt hög ambition att hålla hyresnivåerna nere, både genom Stockholmshus och markanvisningar med krav på lägre hyror.

Stockholm kommer under kommande år ta emot många nyanlända. Det är en mänsklig rättighet att söka skydd undan krig och förföljelse och det är en del av vårt ansvar som medmänniskor, att hjälpa människor i behov av stöd. Genom nya invånare växer Stockholm och med de nya stockholmarna kommer det att skapas tillväxt och nya jobb. De nya stockholmarna kommer behövas på en arbetsmarknad som skriker efter kompetens. På kort sikt innebär emellertid mottagandet flera betydande utmaningar. Staden ska ordna tillfälliga bostäder, utbildningsplatser ska skapas och de nyanlända ska ta sig in på arbetsmarknaden. I denna budget redovisas åtskilliga nya insatser med ett tydligt fokus på att nyanlända snabbt ska komma i utbildning och arbete.

Att ställa om samhället i en hållbar riktning är vår tids största utmaning. Genom Stockholms klimatstrategi arbetar vi för att minska stadens klimatutsläpp. Klimatet är en global fråga, men konsekvenserna av en misslyckad klimatpolitik är i högsta grad också lokala. Ett exempel handlar om en ökande risk för skyfallsproblem. Genom Slussenprojektet vidtar staden en viktig åtgärd för att garantera avrinning från Mälaren vid kraftiga skyfall men mer kommer att behövas. Andra exempel är stadens ambitiösa arbete att prioritera kollektivtrafik före nya motorvägar och beslutet att stänga ner kolkraftverket i Värtan. Satsningarna på framkomlighet och ökade cykelinvesteringar förlängs till att också gälla 2019. Klimatpolitik måste vara såväl global som nationell och lokal. I denna budget föreslås därför ytterligare insatser för att göra Stockholm till en grön huvudstad.

Klyftorna i vår stad är fortfarande stora. Var du kommer ifrån avgör fortfarande alltför mycket vart du är på väg och vart du kan komma i ditt liv. Det sociala arvet är den starkaste förklaringsmodellen till ohälsa, låga skolresultat och bostadsbrist. Så borde det inte vara i vår tid. Under lång tid har samhället dragits isär. Tillgången till bostad tillåts med utförsäljningar bli en fråga om pengar. Tillgången till en bra utbildning för alla övergavs med teorin om att det var ett individuellt ansvar att lösa på en skolmarknad. Även om mycket har gjorts för att vända utvecklingen och det finns goda tecken är det mycket arbete kvar. I denna budget fortsätter vi ett konsekvent arbete med att öka jämlikheten och minska segregationen. Oavsett var du växer upp eller med vilka förutsättningar du börjar ditt liv ska du som stockholmare ha möjlighet att färdas väl genom livet.

Stockholm är såväl en möjligheternas som utmaningarnas stad. Och även om vi är övertygade om att vi under de senaste åren tagit Stockholm allt närmare målet om att vara en stad för alla är vi också övertygade om att de stora utmaningarna och möjligheterna för Stockholm i huvudsak ligger framför oss.

En jämlik och jämställd stad som värnar om sina invånare kommer att växa sig stark. Därför strävar vår politik efter att ge fler människor chansen att förverkliga sina drömmar.

Staden byggs av människor i samarbete. Det är när vi samverkar som vi gemensamt kan skapa förutsättningar för arbete, utbildning, fler bostäder, en likvärdig skola och därmed lägga grunden för allas trygghet och utveckling. Stockholm utvecklas på ett hållbart sätt

genom höga ambitioner inom klimat och miljö som vi tillsammans tar ansvar för. En fördjupad demokrati där alla kan påverka gör vårt Stockholm bättre. Ett öppet, antirasistiskt, jämställt Stockholm med lika rättigheter och möjligheter är det Stockholm vi är stolta över.

De senaste tre åren har Stockholm utvecklats starkt. På flera avgörande punkter har Stockholm förändrats på ett sådant sätt att Stockholm blivit en stad för fler. Mycket arbete återstår men viktiga och avgörande framsteg har skett:

- Bostadsbyggandet har nått historiskt höga tal. Där antalet hyresrätter tidigare sjönk kraftigt, byggs nu fler hyresrätter.
- Vi bygger ikapp. Där det under tidigare år inte byggdes infrastruktur, skolor och idrottsanläggningar som svarade mot behoven når dessa nödvändiga investeringar nu historiskt höga nivåer.
- Ungdomsarbetslösheten har sjunkit kraftigt. Närmare var tredje ung i öppen arbetslöshet har gått till jobb eller utbildning. Där andelen ungdomar i arbetslöshet kraftigt ökade mellan 2008 och 2014 är nu utvecklingen den rakt motsatta.
- Klyftorna har minskat. Där klyftorna under lång tid ökat har nu antalet hushåll som är beroende av försörjningsstöd minskat till den lägsta nivån på 50 år. Individ- och familjeomsorgen har stärkts för att bättre kunna ge stöd till barn och unga, personer med missbruksproblematik, personer i hemlöshet samt personer utsatta för våld i nära relationer.
- Investeringarna för ett klimatsmart och ekologiskt hållbart Stockholm har ökat. Stockholms luft blir fortsatt bättre och bättre, stadens klimatutsläpp minskar stadigt, och arbetet med kemikaliesmarta förskolor har nått långt. Stora investeringar har gjorts i hållbara kommunikationer. Det har blivit lättare att cykla och att gå i vår stad.
- Kompetensen, kontinuiteten och bemanningen i hemtjänsten ökar. Där insatserna tidigare detaljstyrdes görs nu en kursändring mot ökad professionalisering och samverkan som sätter den äldre i centrum. Samtidigt har servicegraden i stadens seniorboenden i flera fall höjts genom aktivitetscenter som ökar samvaro och social gemenskap. Staden har förbättrat arbetet för att klara behovet av äldreboenden, och fram till 2040 planeras nu 37 nya vård- och omsorgsboenden i staden.
- Jämställdheten har ökat och arbetet för att stärka mänskliga rättigheter har stärkts. Ett genomgripande arbete har gjorts för att fördela stadens resurser jämställt och öka kvinnors deltagande och inflytande i samhället. Staden har konsekvent arbetat för att öka kunskapen om ungas rättigheter. Flera verksamheter har hbtq-diplomerats. Till följd av en extra satsning har närmare tiotusen medarbetare inom välfärdsverksamheter fått möjlighet att genom grund- och vidareutbildningar öka sina kunskaper.
- Fler barn och ungdomar har fått chansen att delta i kultur och idrott. Barnperspektivet står i fokus. Där avgifterna tidigare höjdes och stängde barn och ungdomar ute sker nu det motsatta. Genom sänkta avgifter i kulturskolan är det fler barn som får chans att växa och utvecklas.

- Kvaliteten i skolan och förskolan ökar. Där det tidigare prioriterades skattesänkningar har personaltäthet ökat och fler barn har fått det stöd som behövs genom ett stärkt socioekonomiskt tillägg. Resultaten, inte minst i ytterstaden, har stärkts i grundskolan och fler är nu behöriga till gymnasiet. Byggandet av nya skolor ökar kraftigt. Fram till 2040 planeras 50 nya skolor och 100 nya förskolor.
- Där det tidigare var en kultur av konkurrens och marknadsorientering har tillit och öppenhet nu blivit allt viktigare, vilket också syns i stadens medarbetarundersökning. Arbetet för bra anställningsförhållanden har stärkts både genom riktade kompetenssatsningar, arbetsrättsliga krav i upphandlingar och riktade lönesatsningar.

För att skapa ett Stockholm för alla utvecklas politiken. Även om stora steg har tagits är de stora utmaningarna framför oss. I årets budget tar vi ytterligare några steg för ett Stockholm för alla. Ett urval exempel på viktigare reformer som ryms i årets budget är:

- Barn och unga ska få jämlika möjligheter att växa. Därför förstärks skolan och förskolan med full volymkompensation och schablonökningar som möjliggör fler lärare och pedagoger. Fler ska få chansen att gå i förskola genom att satsningen på introduktionsförskolor utvidgas. Alla barn ska ha lika chanser oavsett bakgrund. Därför förstärks möjligheterna för skolor med stora utmaningar att rekrytera de bästa lärarna. Målet för sommarjobb höjs och nämnderna tillförs resurser för att fler ska kunna få sitt första jobb. Barn och ungas förutsättningar till idrottande stärks genom att idrottsnämnden ges resurser för att öppna idrottshallar under helger och lov.
- Stockholmare som behöver stöd och hjälp ska få det vid behov. Barn- och ungdomsvården ges ökade resurser och vi fortsätter arbetet med att förbättra arbetsituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. Barn ska inte behöva växa upp under osäkra boendeförhållanden. Därför ökar vi antalet genomgångsbostäder i SHIS Bostäder regi och stärker socialtjänstens möjlighet att tillhandahålla stöd till familjer i att söka bostad. Barns och ungas röster ska göras hörda och deras behov ska uppmärksammas inom alla områden i socialtjänsten. En särskild satsning på att öka tillgången till Peer Support, professionellt verksam med egen erfarenhet av psykisk ohälsa, görs i årets budget. Personer med funktionsnedsättningar ska kunna delta i samhället på samma villkor som andra. En bostad är en grundläggande del i ett gott och aktivt liv. Därför genomför vi i årets budget flera åtgärder för att öka byggtakten av särskilda bostäder.
- Stockholm ska vara en grön och levande stad. För att det ska bli verklighet fortsätter arbetet med att genomföra stadens strategi för ett fossilbränslefrött Stockholm. Alla verksamhetsområden ska utvecklas utifrån ambitionen att minska klimatpåverkan, därför antas nya kostpolicies under året och därför formulerar nu staden mål för byggande av bostäder i trä. Arbetet för att minska mikroplaster i vår miljö intensifieras. Stadsdelarnas stadsmiljöarbete tillförs ökade resurser och verksamheten inom ramen för Levande Stockholm förstärks. Hela staden ska se mer kultur och en mer levande stadsmiljö.
- Äldre ska kunna känna trygghet i vår stad. Därför utgår samhällsplaneringen från rätten till ett tryggt boende och en satsning på seniorlägenheter planeras. Äldre med störst behov prioriteras. Mötesplatser bidrar till ett rikare liv och

därför utökas möjligheten till aktivitetscenter på stadens seniorboenden. Det förebyggande och hälsofrämjande arbetet stärks ytterligare genom höjt stöd till föreningslivet, ökat fokus på måltidsupplevelsen samt satsningar på dagverksamhet och ledsagning. En utökning av pilotprojektet med specialiserade mottagningsteam i hemtjänsten ökar tryggheten efter utskrivning från sjukhus. Äldre som hamnat i hemlöshet ska veta att det finns insatser som ger stöd tillbaka till trygghet.

- Vår stad ska vara en jämlik stad med minskande klyftor. I en stad för alla ska det inte spela någon roll var du kommer från, det viktiga ska vara var du är på väg. Ska det bli verklighet behöver fattigdom, bostadsbrist och social utsatthet, som begränsar stockholmarnas möjligheter, minska. Därför stärks insatser för att fler ska kunna få ett jobb. Därför ställs krav som gör att de som jobbar i eller för staden ska ha rimliga arbetsvillkor. Därför ska diskriminering aldrig accepteras. Budgetramen utökas för vuxenutbildning och Stockholmsjobb. Riktade satsningar genomförs för grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. Genom uppsökande verksamhet ska de ungdomar som varken studerar eller jobbar komma närmare ett jobb eller en utbildning. Vägen till jobb ska kortas för nyanlända. Särskilt fokus ska riktas på att nyanlända kvinnor ska kunna delta på arbetsmarknaden i lika stor omfattning som män. Uppsökande verksamhet, utbildning, en bra förskola, ett första jobb och insatser mot diskriminering bidrar till detta.
- Bostadsbyggandet ska vara fortsatt högt. Staden kommer att klara sina bostads-mål till 2020. Det är ett viktigt bidrag till det långsiktiga målet om 140 000 bostäder fram till 2030. För att säkerställa att ambitionerna och tempot hålls uppe införs ett nytt reviderat mål om 80 000 bostäder fram till 2025. Andelen hyresrätter ska öka för att bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. I arbetet att erbjuda bostäder till rimliga kostnader fortsätter arbetet med Stockholmshusen samtidigt som markanvisningar med krav på rimliga hyror prövas. I budgeten redovisas insatser för att utveckla nya urbana stråk i olika delar av staden.
- Stockholm ska vara en trygg stad att leva och verka i. Därför reserveras betydande resurser både 2018 och 2019 för såväl drifts- som investeringskostnader för ökad trygghet. Det ska inte vara brist på pengar som gör vår stad otrygg. Därför reserveras sökbara medel i central medelsreserv för investeringar i vårt gemensamma rum för ökad trygghet. Under flera nämnder reserveras driftmedel för att förbättra möjligheterna att möta otrygghet. Kommunstyrelsen inrättar en trygghetskommission som ska samordna stadens verksamhetsinsatser. Insatser mot våld i nära relationer intensifieras genom att flera nya relationsvårdscenter inrättas. På flera punkter ges nämnder i uppdrag att utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Medel reserveras för stöd till insatser som bidrar till avhopparverksamheter från miljöer präglad av våldsbejakande extremism eller grov kriminalitet.
- Jämställdhet och lika rättigheter ska präglade vår stad. Systemet med genusbudgetering ska fortsätta och utvecklas och kvinnors organisering ska stödjas. Som ett resultat av stadens lönekartläggning vidtas åtgärder där osakliga löneskillnader konstateras. I budgeten görs en specifik lönesatsning på erfarna biståndshandläggare och socialsekreterare. Handlingsplanen om en bättre arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare fortsätter att implementeras. För att förbättra arbetsvillkor för barnskötare och förskollärare påbörjas ett arbete med att ta fram en handlingsplan. Arbetet för att säkerställa rätten till heltid

fortsätter under året med målet att den ofrivilliga deltiden kraftigt ska minskas. Aktiva åtgärder ska vidtas mot diskriminering.

Allt detta kan ske tack vare tydliga prioriteringar i budgeten. Volymeffekterna i ett växande Stockholm, både till följd av demografiska effekter och ett högt mottagande av nyanlända, är fortsatt starka och det innebär stora utmaningar såväl för drifts- som investeringsekonomin som för kompetensförsörjningen. Staden har därmed under ett par år betydande kostnader som följer av en stark expansion. För att klara det ökande åtagandet föreslås i denna budget ett tillfälligt förhöjt uttag ur Stockholms Stadshus AB. Det finns ett utrymme att göra detta med bevarande av en stark ekonomi även i bolaget. Väl värt att notera i sammanhanget är dock att kommunfullmäktige under senare år genom en ansvarsfull ekonomisk politik inte har behövt ta ut mer än hälften av det budgeterade uttaget.

Därigenom klaras reformer som bidrar till ett Stockholm för alla. Bidragande till detta är också att kommunfullmäktige tidigare haft modet att fatta beslut om förändringar av skatter och avgifter. Om staden hade haft samma skattenivåer som 2014 hade närmare 3 000 medarbetare inom exempelvis skolan, förskolan och äldreomsorgen stått utan jobb och åtskilliga invånare hade mött en sämre välfärd.

Den ansvarsfulla politiken fortsätter i och med denna budget. Det är en budget som investerar i en växande stad och som innebär både investeringar i bostads- och skolbyggnad samtidigt som stadens ekonomi är fortsatt långsiktigt stark.

Denna budget som nu föreläggs kommunfullmäktige är ett steg i riktningen mot ett Stockholm för alla, där social, ekologisk, ekonomisk och demokratisk hållbarhet är viktiga beståndsdelar.

Med utgångspunkt i stadens långsiktiga vision kommer Stockholms stad att arbeta utifrån följande inriktningsmål under tiden fram till 2022.

1. Ett Stockholm som håller samman
2. Ett klimatsmart Stockholm
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Ett Stockholm som håller samman

Visionen om en stad som håller samman: "Stockholm är en stad som får alla att växa. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden."

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett bakgrund. Stadens verksamheter ska bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barns rättigheter. Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för detta, men även beslutsfattande inom andra politikområden påverkar möjligheten att nå målet. Stadens program för barns rättigheter ska vara en utgångspunkt för verksamheterna.

Barnen i Stockholm har rätt till ett rikt liv med jämlik och god tillgång till lek, kultur och idrott. Barns miljöer såsom förskole- och skolgårdar ska förbättras, avgifter hållas låga och hinder för deltagande i aktiviteter tas bort. Staden ska aktivt verka för minskad barnfattigdom med såväl generella insatser som genom det sociala arbetet. Stockholm behöver fler mötesplatser för barn och unga. Stockholm ska vara en stad där alla familjer, oavsett konstellation, ska behandlas lika.

Skolan och förskolan ska prioriteras och nödvändiga resurser ska tillföras dessa verksamhetsområden. Takten i utbyggnaden av nya förskolor och skolor ska fortsatt öka. Investeringsbudgeten för nya skolor ökar kraftigt under budgetperioden. En av de viktigaste uppgifterna för Stockholm är att öka andelen elever som klarar grundskolan och blir behöriga till gymnasieskolan. Därför ska staden genomföra satsningar i en tidig ålder för att alla barn ska klara skolans grundläggande mål. Likvärdigheten i skolan ska öka och insatserna för språkutveckling samt modersmål ska förstärkas redan i förskolan.

Det är viktigt att öka tiden som varje barn har med en pedagog. Fler lärare och pedagoger i framförallt lägre åldrar ger dokumenterat bättre skolresultat. Särskilt fokus kommer därför att läggas på att klara behovet av lärare, förskollärare och övriga personalgrupper i skolan. Möjligheten för stadens medarbetare att utbilda sig vidare ska kombineras med ett strategiskt arbete för att rekrytera fler lärare. Detta arbete ska innefatta bättre arbetsvillkor med mindre administrativa krav, bättre löner, närvarande ledarskap samt insatser för att intressera pedagoger att arbeta i Stockholms stads förskolor och skolor. Satsningen på att vidareutbilda förskollärare fortsätter för att ytterligare öka kvaliteten i Stockholms förskolor.

Skolorna ska arbeta aktivt med att alla når målen genom exempelvis organiserad hjälp med läsläsning eller annat individuellt anpassat stöd. Skolor med låga kunskapsresultat ska kunna anställa de skickligaste lärarna och antalet specialpedagoger och speciallärare ska öka. Introduktionsgrupper/förberedelseklasser ska finnas på skolor över hela staden. Trygga anställningar och goda arbetsvillkor är viktiga för att höja kvaliteten i arbetet med barn med stora behov. Fritidsverksamheten fyller en viktig roll för barnets bildning och utveckling. Verksamheten behöver ges förutsättningar för att klara sitt uppdrag. Målet är mindre barngrupper i fritidshemmen.

Det är skolans ansvar att alla barn känner trygghet och mår bra under sin skolgång. Den psykosociala ohälsan bland Stockholms elever ska minska och det behövs fler vuxna i skolan, förstärkt elevhälsa och insatser mot mobbing.

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla

För att förhindra sociala problem behöver stadens verksamheter fokusera på det förebyggande arbetet och tidiga insatser. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska förstärkas och socialsekreterarnas arbetssituation förbättras. Stadens handlingsplan för utveckling av socialpsykiatri ska genomföras. Stockholms stad har avsatt medel för sociala investeringar och verksamheterna ska initiera projekt som bidrar till stadens mål.

Staden bedriver ett aktivt hemlöshetsarbete och ska förstärka sina insatser mot hemlöshet ytterligare. Därför görs nu en tydlig satsning på det uppsökande arbetet för att nå personer i långvarig hemlöshet och att utveckla nya arbetsformer för att nå kvinnor i hemlöshet. Bostadsbolagen har en central roll i att skapa förutsättningar för såväl akutboenden som varaktiga lösningar som innebär att människor kan ta sig ur hemlöshet. Barn i osäkra boendeförhållanden är särskilt prioriterade inom hemlöshetsarbetet. Staden ska sänka trösklarna för att få fast bostad, genom bland annat ett utvecklat förebyggande arbete och fler hyresrätter till rimliga hyror.

Stockholm ska vara en stad som utvecklar insatser för att nyanlända ska kunna etablera sig genom stöd till bostad, utbildning och jobb. Målet är att nyetablerade får möjlighet att fullt ut delta i samhällslivet. Staden ska utveckla sitt arbete för ensamkommande barn. Särskilt fokus är på etableringsinsatser, insatser för ökad psykisk hälsa samt uppsökande arbete riktat mot ensamkommande barn och unga i stadens riskmiljöer.

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

Stockholm ska vara en stad som håller ihop, med levande och trygga stadsdelar. I lokalsamhället finns starka krafter för att utveckla staden. Staden ska arbeta tillsammans med stockholmarna samt tillsammans med de föreningar och sociala företag som tar till vara den kraft som finns i lokalsamhället.

Staden ska vidta åtgärder för att säkerställa att alla stockholmare ska känna sig trygga i boendemiljön och i sin stadsdel. Särskilt fokus ska läggas vid förebyggande åtgärder mot gatuvåld och grov organiserad brottslighet. Det brottsförebyggande arbetet ska förstärkas och samverkan med föreningar, polisen, fastighetsägare och andra lokala aktörer ska vidareutvecklas. Strategin mot våldsbejakande extremism ska implementeras och arbetet med att skapa trygghet i skolan ska förstärkas. Därtill ska särskilt fokus läggas på att förebygga att organiserad gängbrottslighet får fäste. För att lyckas med detta krävs både förebyggande sociala insatser som åtgärder som stärker den situationella tryggheten. Särskilda medel anslås både för verksamheter som ökar tryggheten och investeringar som bidrar till tryggare miljöer.

Staden ska ha ett tydligt fokus på de delar av staden som har störst behov i enlighet med beslutade riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet. Inriktningen för ytterstadsarbetet ger möjligheter till dialog med invånarna och långsiktigt stabila förutsättningar för stadsdelsnämndernas utvecklingsarbete. Alla stadsdelsnämnder ska därför arbeta med att implementera de lokala utvecklingsprogrammen och övriga delar av stadens organisation ska bistå i arbetet.

Tillsammans med satsningar på skola, jobb och tidiga sociala insatser, ska en utveckling av levande och välskötta stadsmiljöer i hela staden vara i fokus. Stadens offentliga rum ska vara av hög kvalitet och erbjuda parker och torg som är inbjudande, levande och trygga. Arbetet med Levande Stockholm ska utvecklas och bedrivas i fler delar av vår

stad. Barnperspektivet ska genomsyra detta arbete, där barns behov av lek och rörelse får ta plats. Bostäder och offentliga byggnader ska rustas upp i delar av staden samtidigt som samhällsservice ska garanteras i hela staden. Arbetet med att flytta ut stadens förvaltningar och bolag ska fortsätta.

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Bostadsbristen begränsar stadens och stockholmarnas utveckling. Takten i bostadsbyggandet ska öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Det långsiktiga målet om att bygga 140 000 lägenheter till 2030 kompletteras med ett reviderat delmål om att bygga 80 000 bostäder fram till 2025 för att säkerställa en fortsatt hög byggtakt.

För att kunna öka byggandet och hålla en god kvalitet måste samverkan mellan stadens förvaltningar fortsatt vara god. Kommunstyrelsen ska ha ett tydligt ansvar för styrning och samordning. Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syfta till att det ska byggas fler bostäder med en god stadsplanering och arkitektur till en rimlig kostnad i enlighet med stadens riktlinjer för markanvisningar. Därför ska riktlinjer för gröna parkeringstal tillämpas, ett hållbart och innovativt byggande uppmuntras och tydligare krav ställas på byggföretagen. Konkurrensen på byggmarknaden ska stimuleras genom att fler mindre aktörer ges möjlighet att delta i byggandet av Stockholm. Stadsplaneringen ska skapa långsiktigt hållbara stadsmiljöer som bidrar till jämlika förutsättningar för stockholmarna och ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster. Nyproduktion och upprustning ska utgå från högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet. Stadsplaneringen ska också genomsyras av ett barn- och jämställdhetsperspektiv.

Allmännyttans huvudsakliga uppgift ska vara att bygga och förvalta bra bostäder till en rimlig kostnad. Stockholmshusen är en viktig satsning och syftar till att pressa kostnader och tidsåtgång för byggandet av hyresrätter. För att sänka trösklarna till bostadsmarknaden har stadens bostadsbolag sänkt inkomstkraven.

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Stockholms stads idrottspolitik utgår från ett folkhälsoperspektiv. Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa genom hela livet, och ska vara tillgänglig för alla. För äldre är motion och rörelse både en källa till fysisk och mental hälsa och nödvändig för att behålla självständighet i vardagslivet. Satsningar på idrotten ska vara jämställda och fokus ska ligga på barn-, ungdoms- och motionsidrott. Stadens satsningar ska riktas särskilt mot dem som idag rör sig minst. Det betyder riktade satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer och personer med funktionsnedsättning.

Under mandatperioden satsas en miljard kronor för att bygga ikapp den anläggningsbrist som har hämmat Stockholms växande idrottsliv. Stockholmarna ska kunna idrotta oavsett ekonomiska förutsättningar och kostnaderna för att utöva idrott ska hållas låga. Staden ska tillgodose det ökande behovet av friluftaktiviteter genom bland annat en satsning på stadens friluftsanläggningar. Simkunnighet är livsviktigt och ger ökad livskvalitet. Målsättningen är därför att fler stockholmare ska lära sig att simma.

Föreningslivet är en fantastisk tillgång för alla stockholmare och ska stödjas och ges förutsättningar att växa. Arbetet mot diskriminering ska stödjas och en demokratisk grundsyn ska vara en förutsättning för att ideella organisationer ska få kommunala bidrag.

Fritidsverksamheten ska vara öppen och attraktiv för alla oavsett kön. Det behövs fler träffpunkter på ungdomars egna villkor och enligt deras egna önskemål, inte minst för

flickor och hbtq-personer. Ungas organisering ska uppmuntras. Det ska finnas möjlighet till olika kostnadsfria kultur- och idrottsaktiviteter, i synnerhet under loven. Sommarkolloverksamheten behöver utvecklas, så att den passar fler. Avgifterna till kollo ska inte hindra någon från att delta. Parklekar och lekplatser ska utvecklas och byggas ut.

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Kultur ger plats för människor att mötas, uppleva och själva gestalta sina liv. Konst och kultur är en självklar del av demokratin. Den kan öka förståelsen, sammanhållningen och tilliten i ett samhälle. Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det. En offensiv och strategisk kulturpolitik bidrar till ett mer kreativt Stockholm.

Stockholmarnas tillgång till kultur och eget kulturskapande ska öka. Tillgången till kultur ska inte bero på inkomst, kön eller bostadsadress. Bibliotekens roll ska stärkas. Genom satsningar på kulturskolan och kultur i skolan ska alla barn och unga både själva kunna skapa och ta del av professionell kultur.

Det lokala kulturlivet ska främjas och kulturen ska stärkas, särskilt i ytterstaden. Stadens museer ska vara tillgängliga för alla genom låga eller inga avgifter. Kulturen ska ge plats för den mångfald av erfarenheter som finns i staden. Förutsättningarna för stadens kulturarbetare och det fria kulturlivet ska vara goda.

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Stockholm står inför en stor demografisk utmaning när gruppen äldre i staden på sikt ökar kraftigt. Detta kräver en långsiktig planering och samverkan mellan stadens alla delar. Ett äldreperspektiv ska finnas med i stadsplanering och nybyggnation. Äldreombudsmannen har en viktig roll i det arbetet. Staden ska vara en äldrevänlig stad och det långsiktiga arbetet strävar därför till att äldre ska kunna leva ett självständigt liv med hög livskvalitet och god hälsa.

Stockholmarna ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. All äldreomsorg ska vara bra, oavsett utförare. Det ställs hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen. Utvecklingsarbetet inom hemtjänsten fortsätter med målet att öka den äldres inflytande, förbättra samverkan runt den äldres behov samt öka handlingsfriheten för hemtjänstpersonalen att tillmötesgå den äldres dagsaktuella behov och önskemål.

Äldreomsorgen ska vara personcentrerad och jämställd. Alla äldre ska ha rätt till regelbundna utevistelser, näringsrik och vällagad mat samt möjligheter till sociala aktiviteter och gemenskap. Otrygghet och oro ska motverkas och det brottsförebyggande arbetet stärkas. Specialiserade mottagningsteam i hemtjänsten ska öka tryggheten och stärker möjligheten till rehabilitering efter utskrivning från sjukhus. Kompetensutvecklingen inom psykisk ohälsa, missbruk och våld i nära relationer ska säkras.

Alla äldre har rätt till ett tryggt och anpassat boende. Staden ska erbjuda olika typer av boendeanternativ. För att långsiktigt motsvara behoven kommer äldreanpassade boenden att öka. Samordnade informationsinsatser ska göra det lättare att hitta ett anpassat boende och uppmuntra äldre att tidigt planera för förändrade behov. Servicenivån i seniorboenden höjs genom att fler aktivitetscenter öppnar och ger äldre ökad tillgång till social samvaro, gemenskap och aktiviteter. Utemiljön kring äldres boende ska bidra till trivsel och fysisk aktivitet.

Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och ges möjlighet att utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva ett närvarande ledarskap ska för-

bättras. För att öka yrkenas attraktivitet och klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom rätt till heltid och trygga anställningar, rimliga scheman och en god löneutveckling. Målet är att alla anställda ska ha grundläggande vård- och omsorgsutbildning. Vård- och omsorgsutbildning ska vara attraktiv såväl på gymnasienivå som på Komvux.

Ett klimatsmart Stockholm

Visionen om ett klimatsmart Stockholm: "Naturens stillhet nära storstadens intensitet utmärker Stockholm. Smarta lösningar gör det enkelt för alla stockholmare att leva miljövänligt. Utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer växer staden med människan som utgångspunkt och med respekt för naturens gränser."

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Energianvändningen är hållbar

Klimatfrågan är en av vår tids stora utmaningar. Stockholms stad ska bli en fossilbränslefri stad senast år 2040. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och att ställa om till mer förnybar energi. Dagens utvinning och användning av energi är en av orsakerna till flera av de stora miljöproblemen. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Stockholms stad ska bedriva ett aktivt arbete för att minska de klimatpåverkande utsläppen. Målet om fossilbränslefrihet innebär en komplex strukturomvandling och staden behöver möta utmaningarna i samarbete med andra aktörer.

Staden ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Genom investeringar i energieffektiviseringar och förnybar energiproduktion, som exempelvis solceller på stadens fastigheter, ska utsläpp minska samtidigt som stadens långsiktiga kostnader sjunker. Stockholm sätter en hög standard för energieffektivt byggande genom tydliga krav på låg energianvändning vid nybyggnation. Hänsyn ska tas till produktionens hela påverkan på klimatet. I det befintliga byggnadsbeståndet ligger staden i framkant med energieffektiviseringsprojekt och projekt för förnybar energiproduktion. Projekten skapar erfarenheter som kan användas inom och utanför stadens organisation och därmed stärka tillväxten inom miljöteknikområdet och skapa arbetstillfällen.

Stockholms stad har, som delägare av Fortum Värme AB, varit med och fattat beslut om att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska vara avvecklade helt senast år 2022. Transportsektorns klimatpåverkan ska minska kraftigt. Klimatutsläppen ska minska och ett förebyggande arbete ska bedrivas för hög klimatberedskap.

Transporter i Stockholm är miljöanpassade

En av de viktigaste prioriteringarna på miljöområdet är att stadens transporter ska ha mindre klimatpåverkan samtidigt som staden växer. När fler ska resa på en begränsad yta måste kollektivtrafik, gång och cykel samt nyttotrafik prioriteras. Det ger förutsättningar för en bättre miljö och en stad där framkomligheten ökar. Investeringarna fördelas därmed också mer jämnt. Biltrafiken måste minska för att nå de nationella klimatmålen för vägtrafiken till 2030.

Staden ska fortsatt verka för att samhällsinvesteringarna i kollektivtrafik ökas kraftigt. Särskilda åtgärder ska fortsätta genomföras för att öka framkomligheten för stombuss- och tågtrafiken. Genom satsningar på de prioriterade trafikslagen, genomförande av stadens

parkeringsstrategi och införandet av de gröna p-talen för nybyggnation ökar framkomligheten. Bilpooler ska underlättas och samlastningsinitiativet för godstrafiken fortsätter.

Stockholm ska bli en mer attraktiv och levande stad. Därför fortsätter satsningarna på ett levande stadsrum och sommargåtor. En viktig del är bättre förutsättningar för fotgängare i hela staden. Trafiksäkerheten ska höjas, inte minst vid stadens skolor. I syfte att skapa en trafiksäker miljö ska hastigheterna på lokal- och huvudgator revideras. Gröna bullerskydd ska utredas för att se hur växtbeklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar.

Staden fortsätter med de kraftfulla satsningarna för att Stockholm ska bli en ledande cykelstad. Framkomligheten förbättras genom nya cykelbanor med hög standard. Låncykelsystemet ska utökas till fler delar av Stockholm. Staden ska arbeta för bättre förutsättningar för cykelpendling och minskade konflikter mellan gående och cyklister.

Staden ska arbeta aktivt för ren luft. Luftkvaliteten ska förbättras genom bland annat satsningar på mer grönska i stadsmiljön, åtgärder för minskad biltrafik, minskad dubbdäcksanvändning och översynen av hastigheter.

Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

Stockholms mål att bygga 140 000 bostäder och tillhörande offentlig och kommersiell service fram till 2030 är en stor utmaning. När staden växer ska stor hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden, som ska utvecklas. Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar, ställer höga krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald. Detsamma gäller andra miljöhänsyn som exempelvis buller, luftkvalitet och närhet till parker.

Parker och naturreservat är viktiga för stockholmarna och ska underhållas bättre. Stadens gröna kvaliteter ska stärkas i enlighet med riktlinjerna för ett *Grönare Stockholm* samt stadens översiktsplan och miljöprogram. Det ska inrättas naturreservat i Årstaskogen, Årsta holmar och Rågsveds friområde, arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, och Hagsåtraskogen fortskrider.

Arbetet med att skydda Stockholms vatten fortsätter. Handlingsplanen för god vattenstatus ska genomföras och vattenkvaliteten ska stärkas exempelvis genom åtgärder för bra dagvattenhantering och att möta eftersatt underhåll i vattenledningsnätet. Arbetet går vidare med projektet Stockholms framtida avloppsrening (SFA), som kommer att ge Stockholm ett av världens modernaste reningsverk i Henriksdal och stora positiva miljöeffekter.

Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Stockholm ska utveckla kretslopp som är resurseffektiva. Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall.

Fokus ska därför ligga på EU:s avfallshierarki. Det avfall som uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt. Möjligheten att återvinna ska förbättras i Stockholm. Återvinningscentralerna ska bli mer tillgängliga och möjligheterna till återbruk ska utökas. Textilinsamling ska underlättas. Stockholmarna ska uppleva att det är enkelt att återvinna. Biokolsprojektet där stadens trädgårdsavfall får ny nytta ska fortsätta och utvecklas.

Matsvinnet ska minska i stadens verksamheter och insamling av matavfall ska kraftigt öka. För att förbättra matens kvalitet i de kommunala verksamheterna och minska klimatpåverkan ska stadens kostpolicies ses över.

Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Stockholms stad ska erbjuda sunda lokaler och bostadsmiljöer för stockholmarna. Människor tillbringar en stor del av sina liv inomhus. En god inomhusmiljö har därför stor betydelse för hälsa och välbefinnande. Stockholm har en hög standard på sin bostadsbebyggelse men det finns allttjämt hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön i en del av stadens fastigheter. Redan i planeringsstadiet av nya bostäder är det viktigt att anpassa exempelvis material och utformning för att skapa bästa möjliga boendemiljö.

Med byggandet av nya bostäder och förtätningen av staden följer nya utmaningar. Det är viktigt att redan i planeringen för bebyggelse arbeta förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön. Stadens arbete med att minska hälsorelaterade riskfaktorer och förbättra stockholmarnas inomhus- och arbetsmiljö behöver fortsätta kontinuerligt. Detta gäller särskilt buller i bostäder och allmänna lokaler, dålig luftkvalitet, luktstörningar, förebyggande av fuktskador och höga radonhalter. Åtgärder för att skapa god miljö i förskolor och skolor ska vidtas.

Stockholms miljö är giftfri

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen.

I Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019 beskrivs visionen om ett ”Giftfritt Stockholm 2030” och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå visionen. Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial som staden använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning. Staden ska därför både minska användningen av skadliga kemikalier i de egna verksamheterna och genom kunskapsspridning verka för att företag och allmänhet gör detsamma.

Barn ska ha rätt till en giftfri vardag i förskola och skola. Staden har ett genomgående fokus på att minska barns exponering. Staden ska därför intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter. Arbetet att kartlägga och åtgärda dålig inomhusluft och buller i förskola och skola ska snabbas på. Andelen ekologisk mat i förskola och skola ska öka. Staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter. Målet om 50 procent ekologisk mat är en del av stadens arbete för ett giftfritt samhälle.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Visionen om ett ekonomiskt hållbart Stockholm: ”Stockholm är nytänkandets centrum i världen. Det gynnsamma innovationsklimatet får företag och människor att blomstra. Näringslivets mångfald och det livslånga lärandet ger alla stockholmare frihet att följa och förverkliga sina drömmar. Stockholm är en central nod i ett globalt nätverk av framgångsrika städer. En stad i världen, men också en världens stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare.”

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är en världsledande kunskapsregion

De högskolor och universitet som finns i regionen är av avgörande betydelse för Stockholms fortsatta utveckling. Staden ska driva på för att öka antalet högskoleplatser i regionen. Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Samverkan ska innefatta bland annat gemensamma forskningsprojekt, en offensiv satsning på fler studentbostäder och utveckling av samverkansforum.

Stockholm ska vara ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling. Detta förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur. Staden ska främja utvecklingen av kreativa näringar, miljöteknikföretag, besöksnäring och arbetsintegrerande sociala företag. Inom informations- och kommunikationsområdet (ICT) genomförs flera samarbetsprojekt med bransch och akademi för att ytterligare befästa Stockholms världsledande ställning. I strävan att vara en ledande kunskapsregion ska staden utveckla arbetet med att göra Stockholm till en smart city.

I mötet mellan människa och teknik ska Stockholm vara den stad som bäst utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet och vardagen enklare och bättre för våra invånare, anhöriga, företagare och besökare. Särskilt fokus läggs på att genomföra Digital Demo Stockholm där staden i samverkan med landstinget, företag och akademi tar fram innovativa lösningar på reella utmaningar i stadens verksamheter.

Stockholm ska bidra till att European Medicines Agency kan placeras i Stockholmsregionen genom att bistå med nödvändiga insatser. Etablerandet av EMA skulle stärka Stockholms roll som en ledande kunskapsregion.

I arbetet med att implementera handlingsplanen för att förbättra socialsekreterares och biståndshandläggares arbetssituation ska kommunstyrelsen tillsammans med socialnämnden och äldrenämnden utveckla samarbetet med de universitet och högskolor i regionen som utbildar socionomer. Syftet är att stärka kopplingen mellan verksamhet, praktik, utbildning och forskning.

Stockholm är en företagsvänlig stad

Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen. Stockholm ska vara en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagservice och rådgivning. Nyföretagandet ska fortsätta öka. De utökade startup-verksamheterna fortsätter för att fler ska kunna starta företag. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikes födda ska särskilt stödjas. Den kreativitet som idag finns hos stockholmarna måste kunna komma till uttryck inom såväl etablerade företag, offentlig sektor som inom nystartade företag.

Staden ska samverka med andra offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm. Genom ett utvecklat partnerskap mellan arbetsmarknadens parter och förstärkt yrkesutbildning ökar förutsättningarna att möta företagens behov i exempelvis frågor om matchning och kunskapsförsörjning.

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

Arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad och arbetslösheten sjunker kraftigt. Behovet av försörjningsstöd är det lägsta i modern tid och ska fortsätta ligga på en låg nivå. Särskilt glädjande är att ungdomsarbetslösheten i det närmaste halverats sedan 2014. Det finns dock fortfarande utmaningar i form av en hög arbetslöshet i vissa grupper och en arbetskraftsbrist i många yrken.

För att möta en arbetsmarknad som växer och efterfrågar kompetens, och för att bryta arbetslöshet, utökas antalet platser på bristyrkesutbildningar, nya platser bidrar till att fler kan gå till ett jobb samtidigt som flaskhalsar på arbetsmarknaden motarbetas.

Insatserna mot ungdomsarbetslöshet ska fortsätta genom att unga erbjuds jobb, utbildning eller praktik senast inom 90 dagar. Fler lokala insatser ska etableras i områden med hög ungdomsarbetslöshet. Satsningen på att personer som uppstår försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska erbjudas anställningar inom staden i upp till ett år, så kallade Stockholmsjobb, fortsätter.

Målet är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande. Arbetsmarknaden ska vara jämställd och fri från diskriminering. Därför är det angeläget att den segregerade arbetsmarknaden bryts. Alla som har behov av det ska ha lika tillgång till arbetsmarknadsinsatser och dessa ska utgå från individens behov. Riktade insatser till grupper som står långt från arbetsmarknaden ska intensifieras och långtidsarbetslösheten ska minska kraftigt. Särskilda insatser ska vidtas för att nyanlända ska komma i arbete snabbt. Arbete är en väsentlig del av möjligheten till integration i Stockholm. Särskilt fokus för åtgärderna ska vara att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Staden ska formulera ett mål där en ökande andel av målgruppen varaktigt ska ha etablerat sig i utbildningsväsendet eller på arbetsmarknaden efter etableringstiden.

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Betydligt fler elever ska klara grundskolan och fler stockholmare ska ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet. Därför ska staden arbeta hårt för att få fler utbildningsplatser till Stockholmsregionen.

Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning på arbetsmarknaden samt för fortbildning av personal som saknar adekvat utbildning. Detta gäller både utbildning på grundläggande nivå och utbildning som är riktad mot bristyrken. Kvaliteten i Svenska för invandrare (SFI) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas. Möjligheter att läsa svenska under föräldraledighet ska förbättras. Utbudet inom Komvux ska utökas och kombinationsinsatser för personer som står långt från arbetsmarknaden prövas.

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Utgångspunkten för den ekonomiska politiken är målet att skapa en jämlik och hållbar stad. En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför ska Stockholm alltid ha en ekonomi i god balans. Grundläggande mål för soliditet och investeringskostnader garanterar långsiktig hållbarhet. Stadens verksamhet ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga.

Stockholm är en stad med stort, och eftersatt, behov av investeringar i skol- och idrottslokaler, infrastruktur och bostäder. Kortsiktigt innebär uteblivna investeringar bättre förutsättningar att uppvisa positiva ekonomiska resultat. Långsiktigt innebär det ökade kostnader och en sämre fungerande stad. Stockholm ska under kommande år säkerställa att investeringar genomförs i nivå med de långsiktiga behoven i en växande stad. Den höjda nivån ska kombineras med en ökad kostnadsmedvetenhet i investeringsprojekten för att garantera en god hushållning av resurser. Investeringar ska fokusera på områden där behoven är som störst, inte minst ur ett socialt perspektiv.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Visionen om ett demokratiskt hållbart Stockholm: ”Ingenstans är demokratin mer vital än i Stockholm. Stockholmarna är delaktiga i stadens utveckling och känner samhörighet med sin stad. Deras engagemang tas tillvara och ger riktning åt framtiden. Stockholm är ett föredöme i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Lika rättigheter och stora möjligheter kommer alla till del i en stad tillgänglig för alla.”

För att nå visionen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Ett genus- och antirasistiskt perspektiv ska integreras i stadens alla verksamheter. Stadens egen verksamhet ska därigenom bidra till ökad jämställdhet.

Arbetet med genusbudgetering ska fortsätta.

Kvinnor i hela staden ska ha lika möjligheter att styra över sina liv och påverka i samhället. Därför ska kvinnors organisering stödjas. Kvinnors möjlighet att delta på arbetsmarknaden ska stärkas genom en riktad uppsökande verksamhet i ytterstaden.

För att minska risken för diskriminering ska staden aktivt verka för jämställda löner genom årliga lönekartläggningar och verkningfulla åtgärder om osakliga löneskillnader upptäcks. Rekryteringar ska baseras på kompetens. Genom en aktiv personalpolitik ska anställningsvillkor i kvinnodominerade sektorer förbättras, bland annat när det gäller hur arbetet organiseras och fördelas. Särskilt gäller det ett fortsatt arbete för rätt till heltid och tryggare anställningar.

Alla förvaltningar ska ha könsuppdelad statistik, analysera resursfördelningen utifrån kön. Målet är ett jämställt Stockholm där makt och resurser fördelas lika. Under året ska särskilda insatser göras för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Staden ska vara en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor. Medarbetarna ska ges möjlighet att vidareutvecklas i sitt yrke och mötas av ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatsen. Heltid och fasta anställningar ska vara norm och allmänna visstidsanställningar fasas ut. Den som arbetar i Stockholms stad ska kunna leva på sin lön. Bra arbetsförhållanden, med utgångspunkt i de villkor som formuleras i kollektivavtal, ska vara lika självklara i upphandlad verksamhet. Stadens personalpolicy ska vara ett konkret stöd för alla verksamheter i staden.

Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken med fokus på förebyggande arbete. Arbetsmiljön ska vara fri från diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling. Årliga lönekartläggningar ska genomföras och osakliga löneskillnader åtgärdas. Det är möjligt att kombinera arbete i staden med föräldraskap.

Det hälsofrämjande arbetet fortsätter för yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro och låg faktisk pensionsålder. Helhetslösningar för ökad hälsa ska utvecklas för yrkesgrupper med särskilt utsatta arbetsvillkor. Ett aktivt arbete ska bedrivas för att sänka sjukskrivningstalen.

Chefers förutsättningar i kvinnodominerade yrken behöver förbättras, genom bland annat stärkt ledarutbildning och ökade möjligheter till ett närvarande ledarskap.

Chefer ska ha god kunskap om stadens kompetensbaserade rekryteringsprocess. Åtgärder vidtas för att fler personer med funktionsnedsättning ska erbjudas anställning i staden. En aktiv planering för breddad rekrytering ska finnas. Det är prioriterat att öka andelen utrikes födda i chefspositioner.

För att behålla, utveckla och rekrytera medarbetare ska staden ha en långsiktig planering för kompetensutveckling och kompetensförsörjning. Det är angeläget att de särskilda satsningar som gjorts för att öka kompetensutvecklingen i stadens verksamheter kan fortsätta under kommande år. Gymnasiet och vuxenutbildningen har en strategisk roll i stadens egen kompetensförsörjning. Medarbetarnas delaktighet och inflytande ska stärkas. Staden mår bra av medarbetare som vågar och vill bidra till utveckling av stadens verksamhet. Stockholm ska ha en styrmodell som vägleds av välfärdsprofessionens kunskande och yrkesetik. Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare ska fortsätta. På samma sätt ska en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare initieras.

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Stockholm ska i den egna verksamheten säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Rådet för mänskliga rättigheter är en resurs i detta arbete som ska ge råd till verksamheterna för att säkerställa att staden lever upp till de mänskliga rättigheterna. Exempel på detta kan vara hur staden kan utveckla ett jämställt, normkritiskt, antirasistiskt, icke-diskriminerande och tillgängligt arbetssätt.

Nya riktlinjer för samråd med de nationella minoriteterna och en strategi för romsk inkludering ska arbetas fram under året. Stockholm ska under 2018 ansöka om att bli förvaltningsområde för samiska med ambition att införa detta under 2019.

En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra exempelvis diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation. För att uppnå detta behöver staden bli bättre på att kartlägga och analysera verksamheten.

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Barns rättigheter ska vara centrala för alla politikområden. För att garantera barnrättsperspektivet ska stadens barnombudsman vara verksamheterna behjälpliga och ge förslag till förbättringar. Med ökade resurser och ambitioner inom skola och välfärd förstärks förutsättningarna att se varje barns behov. Varje barn har rätt att göra sin röst hörd. Stadens verksamheter ska lyssna till barns erfarenheter och använda dessa när verksamheterna utvecklas.

Det ska inte spela någon roll var du kommer ifrån. Inom verksamheter som riktas till barn och unga ska kompetens inom genus, normkritik och antirasistiska perspektiv öka och arbetet med likabehandlingsplaner ska stärkas.

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld

Ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Trygghet skapas när människor känner tillit till varandra. Stadens verksamheter ska därför samarbeta aktivt med exempelvis föreningsliv, näringsliv och polisen. Stadens arbete ska syfta till ökad trygghet både genom ett förebyggande socialt arbete som investeringar i situationell trygghet. Områden med särskilt hög upplevd otrygghet ska prioriteras i det trygghets-skapande arbetet.

Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer, i hedersrelaterat våld och förtryck. Organisationer som arbetar för rätten att inte bli utsatt för våld i nära relationer, exempelvis tjej- och kvinnojourer, ska garanteras långsiktigt stöd för att kunna ge kvinnor och andra våldsutsatta, oavsett legal status, skydd från våld. Medarbetare i staden ska ha kunskaper i våldsförebyggande arbete och normkritiskt förhållningssätt. Att leva i en hederskontext är en särskild sårbarhetsfaktor, något som behöver uppmärksammas och beaktas.

För att förebygga våld i nära relationer, sexuellt våld och hatbrott ska staden förstärka sina insatser mot diskriminering samt kompetenshöjning i genus, normkritik och anti-rasism. Staden ska också utveckla stadsmiljöer där alla känner sig trygga. Genom minskade klyftor och socialt förebyggande arbete kan social oro minska och fler få möjlighet att utvecklas.

Arbetet mot våldsbejakande extremism ska stärkas med utgångspunkt i de beslutade riktlinjerna. Ett förebyggande arbete mot våld i skolan initieras. Insatser mot organiserad brottslighet ska utvecklas och förstärkas. Människohandel och prostitution ska mötas med utökat uppsökande arbete och ökad möjlighet till skydd. Insatser mot hat- och hetsbrott ska fortsatt prioriteras och stadens verksamheter ska samverka med andra myndigheter och ideella organisationer för att alla ska kunna känna trygghet.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla dess invånare. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Stockholms stad ska ha höga ambitioner för att bygga bort enkelt avhjälpna hinder. Alla invånare ska kunna leva likvärdiga liv, ha lika möjligheter och kunna ta del i stadens utbud, oberoende av funktionalitet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. En bristande tillgänglighet hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen.

Samhällsinformationen ska finnas tillgänglig för alla. Nya bostäder ska vara tillgängliga och äldre bostäder ska vid renovering rustas för ökad tillgänglighet. Stöd och service till personer med funktionsnedsättning ska hålla hög kvalitet och stora möjligheter till inflytande ska garanteras. Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhet, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Likvärdig utbildning är en rättighetsfråga.

Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer. Ett viktigt arbete under mandatperioden är att stärka den representativa demokratin. Staden måste ta ansvar för att öka valdeltagande i de delar av staden där det är lågt. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka samhället.

Stadsdelsnämnderna är ett viktigt verktyg i lokaldemokratin och ska ha resurser för att utveckla och följa upp verksamheten med invånarna, verksamma i området och medarbetare. Staden ska skapa förutsättningar för en meningsfull lokal demokrati. Facknämnderna ska också se över hur de kan öka tillgängligheten och utöka kontakterna med de invånare i staden vars röster inte hörs idag. Successivt ska fler medborgarkontor öppnas för att närma stadens verksamheter till dess invånare. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka demokratin genom ökat deltagande, såväl i vardagen som på valdagen.

Stockholmarnas inflytande över sin närmiljö ska stärkas och inflytandet vid exempelvis samhällsplanering ska stärkas. Stadsdelsnämndernas inflytande ska stärkas genom att centrala nämnder ska samverka bättre med stadsdelsnämnderna i enlighet med beslutade riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet. Inom områden som lämpar sig för deltagande processer ska medborgardialog och möjlighet till medborgarbudget undersökas.

Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

Alla invånare har rätt till en bra välfärd och skattemedel ska användas till den verksamhet de är avsedda för. Välfärdens verksamheter är ingen marknad. Staden ska aktivt arbeta för att främja icke-vinstdrivande verksamheter. Överskott ska som huvudregel återinvesteras i verksamheten. Inom välfärdssektorn ska staden verka för att entreprenörer öppet redovisar verksamhetens ekonomi, för att tydliggöra att medel avsatta för välfärd används för detta ändamål.

Stadens program för upphandling och inköp har utarbetats med utgångspunkten att kvaliteten i verksamheterna ska stärkas och de anställdas rättigheter värnas samtidigt som höga miljökrav ska ställas. Staden ska i all upphandling ställa tydliga kvalitetskrav, såsom exempelvis krav på bemanning och utbildningsnivå. Det nya programmet har som utgångspunkt att offentlig upphandling utgör ett medel att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. All upphandling ska ske med inriktningen att ILO:s kärnkonventioner respekteras.

De anställdas rättigheter ska värnas och utvecklas genom att staden ställer sociala krav till exempel om att erbjuda jobb till långtidsarbetslösa eller utbildning och praktik till studerande. För att undvika oseriösa aktörer ska staden arbeta enligt ”Vita jobbmodellen” och ställa krav på arbetsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal. Som princip ska de krav som staden ställer på sina egna verksamheter, exempelvis när det gäller antidiskrimineringskrav samt miljö- och klimatkrav, också ställas på upphandlad verksamhet. De krav som ställs på en huvudleverantör ska också gälla för underentreprenörer.

Stadens inriktningsmål

En god ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare kommer att ställa på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar. Budgeten ska innehålla mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Ekonomin är en förutsättning för verksamheten, men också en begränsning. Budgeten ska hållas. Nämnder och bolagsstyrelser ska därför löpande följa sina verksamheter och göra omprioriteringar om det behövs, för att nå målen inom givna budgetramar.

Genom tydliga mål för verksamheterna klargörs vilka uppdrag som har ålagts nämnderna och bolagsstyrelserna och vad som är möjligt att uppnå med befintliga resurser. Målen ska vara mätbara och utvärderas i samband med budgetuppföljningen. I verksamhetsberättelsen ska måluppfyllelsen redovisas. Avvikelse hanteras och stäms av under året.

I denna budget för 2018 med inriktning för 2019 och 2020 fastslås fyra inriktningsmål för stadens verksamheter:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Under respektive inriktningsmål redovisas kommunfullmäktiges mål för verksamheterna. Dessa följs upp av kommunstyrelsen med mätbara indikatorer som redovisas per mål i bilaga 5. Under respektive nämnd eller verksamhetsområde redovisas kommunfullmäktiges indikatorer och aktiviteter. Därutöver finns i förekommande fall obligatoriska nämnd-/bolagsindikatorer, som nämnden eller bolagsstyrelsen följer upp.

Staden ska under 2018 fortsätta vidareutveckla analyserna av verksamheternas resultat och måluppfyllelse. Det är särskilt viktigt att fördjupa kunskaperna om skillnader mellan stadsdelar, grupper av invånare samt skillnader mellan könen. Nämnder och bolagsstyrelser ska i sin planering och uppföljning av KF-indikatorer och nämndindikatorer tydliggöra prognoser och resultat för olika grupper.

Förutsättningar

Samhällsekonomiska förutsättningar

Global återhämtning fortsätter

Utsikterna för världsekonomin är fortsatt positiva. Detta avspeglas bland annat i en stark utveckling av BNP i både USA, Kina och euroområdet under andra kvartalet 2017. OECD:s senaste prognos över det ekonomiska läget i världen pekar på en tilltagande aktivitet de närmaste åren. Den globala ekonomiska tillväxten, mätt i real BNP, uppgick till 3,0 procent år 2016 och förväntas stiga till 3,5 procent 2017 och till 3,6 procent 2018. Återhämtningen i världsekonomin leder till att världshandeln fortsätter att öka, vilket gynnar svensk export. OECD framhåller samtidigt att Brexitförhandlingarna kan bli en utmaning för tillväxten inom EU, där utfallet kan komma att påverka förtroendet för EU-samarbetet och för euron.

Sveriges ekonomi är fortsatt stark

Utvecklingen för den svenska ekonomin har varit god under inledningen av 2017. Konjunkturinstitutet reviderade i augusti upp prognosen för Sveriges BNP-tillväxt till 3,0 procent år 2017 och till 2,2 procent år 2018. Bakgrunden är den oväntat starka tillväxten andra kvartalet 2017, som pekar på att högkonjunkturen förstärks mer än väntat. Under andra kvartalet 2017 steg BNP med 4,0 procent, kalenderkorriberat och jämfört med andra kvartalet 2016. Uppgången förklaras framförallt av en fortsatt stark inhemsk efterfrågan, som syns i näringslivets investeringar inklusive bostadsinvesteringarna, tillsammans med tillväxten i omvärlden. Högkonjunkturen avspeglas också i starka offentliga finanser där det strukturella sparandet redan 2017 ligger i linje med regeringens överskottsmål, vilket skapar utrymme för reformer.

Antalet sysselsatta har fortsatt att öka under första halvåret 2017 och sysselsättningsgraden ligger idag på en historisk hög nivå. En fortsatt kraftig ökning av arbetskraften bidrar dock till att arbetslösheten inte faller i samma takt som sysselsättningen ökar. Andra kvartalet uppgick arbetslösheten i Sverige till 7,3 procent av arbetskraften enligt SCB. Samtidigt råder en stor brist på arbetskraft med efterfrågad kompetens, vilket riskerar att hämma den ekonomiska utvecklingen framöver. Trots rekryteringsproblemen väntas inte löneökningarna ta fart enligt Konjunkturinstitutet.

Konjunkturen i Stockholm fortsätter att utvecklas bra

Även konjunkturen i Stockholm utvecklas bra. En indikator på detta är Stockholmsbarometern från Handelskammaren, som läser av det ekonomiska läget hos företag och hushåll i Stockholms län. Under det andra kvartalet 2017 steg det samlade barometervärdet med närmare tre enheter jämfört med kvartalet innan till drygt 106, vilket betyder att konjunkturen i Stockholm befinner sig över det historiska genomsnittet. Förstärkningen förklaras framför allt av mer optimistiska företag. Handelskammaren betonar dock att arbetskraftsbristen fortsätter att skapa rekryteringsproblem för företagen, vilket hämmar tillväxten.

Stockholmsbarometern, 2003 till och med kvartal 2, 2017

Källa: Stockholms Handelskammare i samarbete med Konjunkturinstitutet

Anm. Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm. Index, medelvärde = 100. Säsongrensade värden.

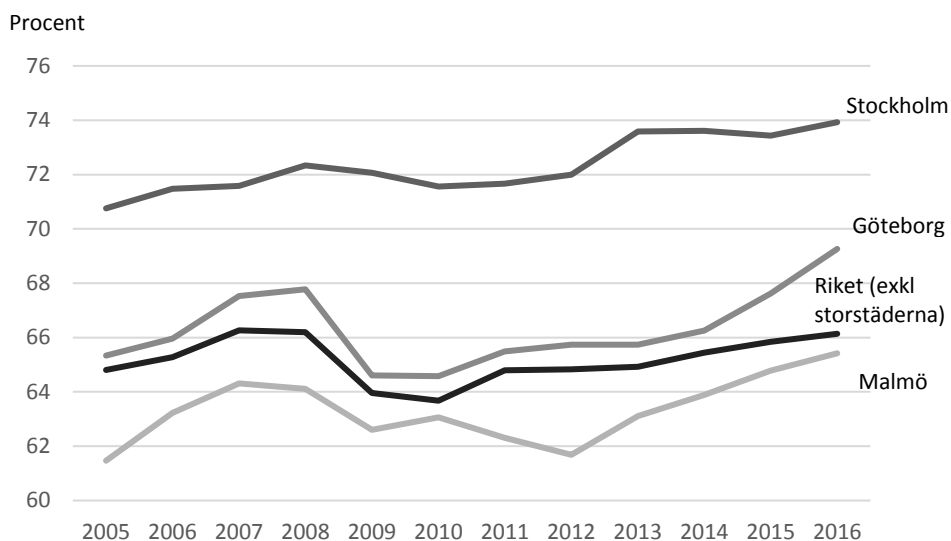
Fortsatt stark arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i Stockholm och även i Sverige som helhet har utvecklats mycket bra under de senaste åren. Säsongrensad statistik visar på en fortsatt ökning av både antalet och andelen sysselsatta. Andra kvartalet 2017 ökade antalet sysselsatta i Stockholms stad (15-74 år) med 1,3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2016. Detta är en något lägre tillväxttakt än tidigare och lägre än i Sverige som helhet. Sysselsättnings-tillväxten i hela Stockholms län uppgick till 2,5 procent och i riket som helhet ökade sysselsättningen med 2,0 procent det andra kvartalet.

Att sysselsättningen ökar långsammare i Stockholm kan delvis förklaras av att sysselsättningsgraden redan ligger på en så hög nivå. Sysselsättningsgraden i Stockholms stad uppgick till 74 procent för helåret 2016, vilket är betydligt högre än i till exempel Malmö och Göteborg, vilket syns i diagrammet nedan. Av diagrammet framgår också att sysselsättningsgraden nu ökar snabbare i de övriga storstäderna där en tydlig återhämtning sedan den tidigare finanskrisen sker.

Samtidigt som sysselsättningen för befolkningen som helhet ökar är den ojämnt fördelad. För grupper med svag ställning på arbetsmarknaden är arbetslösheten fortfarande hög. Stockholms arbetsmarknad är, likt övriga Sveriges, tydligt uppdelad. Det är till stor del utrikes födda personer som är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Enligt Arbetsförmedlingens statistik är arbetslösheten för inrikes födda 3,0 procent i Stockholms län och för utrikes födda är motsvarande andel 14,3 procent.

Sysselsättningsgrad i Stockholm, Göteborg, Malmö och övriga riket exkl. storstäderna, ålder 15–74 år sysselsatta som andel av befolkningen

Källa: SCB:s Arbetskraftsundersökning

Arbetsförmedlingens prognos för 2017-2018

Arbetsförmedlingens prognos för 2017-2018 visar att antalet sysselsatta i Stockholms län ökar med 27 000 under 2017 och med 21 000 personer under 2018. Det motsvarar en tillväxttakt på 2,3 procent 2017 och en tillväxt på 1,8 procent för 2018. Samtidigt med den mycket goda sysselsättningstillväxten förväntas dock antalet arbetslösa öka. Denna ökning förklaras av nyanlända som skrivs in i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag.

Efterfrågan på arbetskraft i Stockholm blir mer och mer inriktad på personal med minst gymnasieutbildning, gärna med eftergymnasial utbildning. Exempel på yrken där efterfrågan är stor är sjuksköterska, socionom, lärare, ingenjör och olika inriktningar inom IT-branschen. Stockholms arbetsgivare efterfrågar även arbetskraft till enklare jobb, såsom butiksbiträde, restaurangpersonal men där är konkurrensen om jobben stor. Svårigheten att rekrytera arbetskraft till den offentliga sektorn är särskilt stor. Den stora bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens riskerar att hämma utvecklingen framöver. En snabb och effektiv etablering av nyanlända på arbetsmarknaden är en av de största utmaningarna de närmaste åren

Budgetens finansiering

Konjunktorens påverkan på stadens skatteunderlag

Trots det starka konjunkturläget kvarstår en hög risknivå i den internationella utvecklingen vilket gör att stadens ekonomiska planering är fortsatt sårbar. På grund av exportindustrins stora betydelse påverkas Sverige mer än de flesta andra länder av svängningar i världskonjunkturen. Stockholms stads finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter, som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet. Skatteunderlagstillväxten bestäms av hur lönesumman utvecklas, det vill säga av löneökningar och antalet arbetade timmar.

Stabil skatteunderlagstillväxt under kommande år

Utvecklingen i världsekonomin har år 2017 blivit något stabilare och även svensk ekonomi har utvecklats starkt under första delen av året. Framförallt har produktionen i

byggsektorn ökat påtagligt som en följd av kraftigt växande byggnadsinvesteringar. Den positiva utvecklingen i svensk ekonomi innebär att sysselsättningen och skatteunderlaget fortsätter växa i relativt snabb takt 2017 och 2018, dock något mera dämpat jämfört med den starka perioden 2016-17. Det påverkar även skatteunderlagsutvecklingen. Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) prognos för skatteunderlagets ökningstakt från 2016 till 2020 visas i tabellen nedan, där även regeringens skatteunderlagsprognos från vårpropositionen i april framgår.

Olika skatteunderlagsprognoser, procentuell förändring

Procentuell förändring

	2016	2017	2018	2019	2020	2016-2010
BP, sep 2017	4,9	4,8	3,4*	3,9	3,8	22,6
SKL, aug 2017	5,0	4,3	4,1	3,6	3,5	22,3
Våpen, apr 2017	4,9	4,8	4,1	4,2	3,9	24,0

Källa: SKL och regeringen

* Nedgång 2018 beror på ändrade skatteregler och kompenseras i generella statsbidraget

Regeringens budgetproposition 2018

Regeringen gör bedömningen att svensk ekonomi är stark. Regeringen presenterade därför i 2018 års budgetproposition förslag på reformer om sammanlagt 40 mdkr, vilket kan jämföras med föregående år då reformutrymmet bedömdes till 24 mdkr.

Den för staden viktigaste satsningen är att det generella statsbidraget till kommunerna höjs ytterligare från år 2019 med 3,5 mdkr och 7 mdkr år 2020 jämfört med år 2018. Som ett viktigt skäl för denna satsning anförs den demografiska utmaningen. Andelen unga och äldre i befolkningen kommer att öka de kommande decennierna, samtidigt som andelen i förvärvsaktiv ålder minskar. Denna utveckling bidrar till att det kommunala skatteunderlaget och därmed intäkterna inte förväntas öka i samma utsträckning som utgifterna växer. För att motverka kommunala skattehöjningar och nedskärningar inom välfärden behövs därför extra statliga tillskott till kommunsektorn de kommande åren.

Det statsbidrag till kommuner och landsting för välfärdssatsningar som redan är känt sedan tidigare uppgår för stadens del år 2018 till totalt 491 mnkr. Pengarna fördelas dels per invånare och dels med en fördelningsnyckel där hänsyn tas till antalet asylsökande och nyanlända och redovisas i stadens budget dels som en del av regleringsposten och dels som generellt statsbidrag.

Utöver det generella bidraget görs ett stort antal riktade satsningar till kommunerna. Skolan tillförs medel och ett kompensatoriskt statsbidrag riktas till skolor inom socioekonomiskt utsatta områden. Förskoleklass blir obligatorisk med skolplikt från hösten 2018. Yrkesprogrammen ska bli mer attraktiva genom att återinföra grundläggande behörighet till högskolan från år 2022. Kommunerna ska kunna söka bidrag för sommarlovsaktiviteter och gratis kollektivtrafik på sommaren för ungdomar. Kunskapslyftet tillförs ytterligare 18 000 platser nästa år i bland annat yrkesvux och yrkeshögskolan. Satsningar görs för att öka nyanländas möjligheter att få ett arbete, delvis riktade till kvinnor. Även inom välfärdsområdet görs omfattande satsningar med höjda bidrag till individer och familjer, bland annat höjda barnbidrag och studiebidrag.

Stora miljöinsatser görs med bland annat nya miljöbonusar. Klimatklivet förstärks och byggbonusen fortsätter att anslås medel. Vidare avsätter regeringen 500 mnkr 2018 för utveckling av områden med stora utmaningar i syfte att stärka lokal ekonomisk och social utveckling.

Kommunkoncernens investeringar

En viktig förutsättning för att stockholmarna ska kunna bli fler är att nya bostäder och arbetsplatser byggs och att infrastrukturen utvecklas. Det långsiktiga målet i Stockholms stad om att det ska byggas 140 000 nya bostäder till 2030 har kompletterats med ett reviderat delmål om att bygga 80 000 bostäder fram till 2025. Därtill kommer investeringar i gator, parker, idrottsvallar, förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden. Staden har därutöver stora åtaganden för medfinansiering av ett antal statliga infrastrukturprojekt med syfte att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen innebär att ett växande Stockholm på många ställen blir tätare och mer sammankopplat.

Framtida investeringar och investeringsstrategi

Ökade resurser krävs för att finansiera de omfattande investeringar som behövs för att möta stadens befolkningstillväxt. Det ställer krav på prioriteringar i investeringsverksamheten, och en ökad kostnadsmedvetenhet i projekten i syfte att begränsa investeringsutgifterna. Eftersom de finansiella resurserna är begränsade är det angeläget att prioritera mellan stadens framtida investeringsprojekt. Kommunfullmäktige har därför fastställt en investeringsstrategi. Denna har legat till grund för nämndernas/bolagsstyrelsernas 5-åriga investeringsplaner i budget 2018. Stadens planerade investeringsprojekt har samlats, kategoriserats och prioriterats utifrån beslutskriterier som måluppfyllelse, resultatpåverkan, driftskostnadskonsekvenser, projektrisk, projektberoenden och tidsprioritet.

Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastruktur-lösningar. Detta innebär också god ekonomisk hushållning, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service.

Finansieringsstrategi

Det investeringsutrymme som finns att tillgå och som investeringsstrategin tar sin utgångspunkt i är vad det långsiktiga ekonomiska utrymmet medger utan att befintlig verksamhet och andra angelägna behov ska behöva begränsas. Syftet med en finansieringsstrategi är bland annat att ange hur kassaflödet ska styras utifrån en god ekonomisk hushållning.

En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Investeringar och reinvesteringar i till exempel trafikinfrastruktur, idrottsanläggningar och verksamhetsfastigheter genererar inga direkta intäkter för staden, men däremot ökade drift- och kapitalkostnader. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Investeringsnivå, kapitalkostnader och finansiering

Stadens investeringar leder till årliga drift- och kapitalkostnader som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Dessutom tillkommer ökade driftkostnader för nya gatu- och parkytor, idrottsanläggningar, bibliotek med mera. För att stadens ekonomi ska vara långsiktigt hållbar och för att utrymmet för befintlig verksamhet och andra angelägna behov inte ska behöva begränsas, har kommunfullmäktige fastställt att kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnader, inklusive kapitalkostnader, långsiktigt inte ska överstiga 7,0 procent. Investeringsnivån måste därför anpassas till en långsiktigt hållbar nivå utifrån de finansiella förutsättningarna. Kommunkoncernens investeringar finansieras med internt tillförda medel från den löpande verksamheten, försäljningsinkomster och utökad/ny upplåning. Ökad grad av lånefinansiering inom kommunkoncernen påverkar såväl kommunkoncernens som stadens soliditet negativt eftersom all upplåning sker genom stadens försorg. En viktig förutsättning för att Stockholms stad ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Staden bör därför sträva efter att bidra med egen finansiering genom att realisera en del av de markvärden som skapas genom planläggning av tidigare oattraktiva områden.

Nämndernas investeringar

Merparten av stadens investeringar är i infrastruktur som gör det möjligt att bygga bostäder. Underlag från nämnderna för kommande år visar en fortsatt hög investeringstakt. Nämndernas planerade investeringsprojekt är grunden till den investeringsplan för stadens nämnder som fastställs i denna budget (se bilaga 3). Exploateringsnämnden redovisar fortsatt höga investeringsnivåer för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att planera för 140 000 bostäder fram till år 2030 och det reviderade delmålet att bygga 80 000 bostäder fram till 2025. Inkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering bedöms kunna uppgå till betydande belopp under planeringsperioden. Därmed upprätthålls en hög egenfinansieringsgrad för de strategiska investeringarna. Behovet av ersättningsinvesteringar i stadens byggnader och anläggningar är stort. Flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Ersättningsinvesteringarnas andel av stadens totala investeringsvolym bedöms uppgå till cirka 25 procent. Enligt investeringsstrategin ska upplåning och räntekostnader undvikas för det ökande reinvesteringsbehovet. För att uppnå målsättningen om att ersättningsinvesteringarna i sin helhet ska finansieras med egna medel behöver stadens resultat bidra med ett årligt överskott.

Bolagens investeringar

Bolagskoncernens investeringsverksamhet är koncentrerad till fastigheter och infrastruktur. Under de närmsta åren består koncernens investeringar främst av nyproduktion av bostäder, skolinvesteringar och investeringar hos Stockholm Vatten och Avfall. Bolagen planerar för höga investeringsnivåer - totalt uppgår investeringarna till cirka 48 mdkr under 2018-2020, motsvarande 15,5-16,5 mdkr/år. Den expansion som bolagskoncernen befinner sig i och de höga investeringsnivåerna ställer stora krav på genomförandekapacitet hos bolagen. Dessutom krävs god kontroll av byggprocessen samt styrning och uppföljning av investeringar och ekonomi. En god ekonomistyrning är en förutsättning för att kunna planera, mäta och följa resultaten av de genomförda investeringarna och för att säkerställa att erfarenheter tillvaratas så att långsiktigt värdeskapande investeringar prioriteras och att den ekonomiska stabiliteten, på längre sikt upprätthålls. Självfinansieringsgraden beräknas öka under perioden från cirka 31 procent 2018 till 37 procent år 2020. Även andelen strategiska investeringar i nyproduktion planeras öka från 63 procent till 69 procent.

Den höga investeringsvolymen under den kommande perioden innebär att bolagen måste fortsätta fokusera på rimlig och långsiktig avkastning, både vad gäller vid ersätt-

ningsinvesteringar och i nyproduktion. För att finansiera den investeringsnivå som planeras i koncernen de kommande åren krävs att bolagen genererar starka egna resultat. Detta uppnås genom ett starkt kassaflöde i form av ökade intäkter och optimering av drifts- och administrativa kostnader.

Koncernens bolag planerar för drygt 70 projekt över 300 mnkr under den kommande perioden. Flertalet avser bostadsprojekt, cirka 40 stycken, samt nybyggnad och utveckling av skolor, 22 stycken. Inför den kommande perioden måste bolagen, tillsammans med koncernledningen, planera och samråda för att beslutsprocessen förankras hos intressenter och kvaliteten på beslutsunderlagen ska upprätthållas. Samtliga projekt över 300 mnkr ska beslutas av kommunfullmäktige.

Bostadsbolagen räknar med en investeringsvolym som motsvarar närmare 50 procent av koncernens prognostiserade investeringar. Detta innebär en årlig investeringsnivå om 7-8 mdkr. Av bostadsbolagens investeringar ökar andelen nyproduktion under 2019-2020, medan andelen ersättningsinvesteringar sjunker.

SISAB planerar för årliga investeringar om 3,2-3,6 mdkr. Fram till år 2022 kommer SISAB bygga ett femtiotal förskolor och skolor. Dessa investeringar genererar tillkommande yta och ytterligare elevplatser, vilket behövs för att tillmötesgå det efterfrågade behovet i en växande stad.

Stockholms Hamnars investering i utveckling av en ny hamn vid Norvikudden kommer att pågå fram till år 2020. Under perioden 2018-2020 beräknas investeringarna uppgå till 2,4 mdkr.

Stockholm Vatten och Avfalls projekt SFA, Stockholms Framtida Avloppsrening, är det enskilt största projektet av koncernens investeringar. Den totala budgeten för projektet beräknas till närmare 9,2 mdkr inklusive aktiverade räntor under byggtiden. Tidsplanen för projektet har förlängts med sex år med ett planerat färdigställande år 2024. Stockholm Vatten planerar även för andra, större investeringar, bland annat i ledningsnät och vid utbyggnad av exploateringsområden.

Den rekordhöga investeringsnivån är en effekt av kommunfullmäktiges ambitioner om satsningar i nyproduktion och infrastruktur för att möta stadens tillväxt.

Den stora investeringsvolymen medför ett ökat ansvar för bolagen med fokus på styrning, effektivitet, kostnadsmedvetenhet och prioriteringar i de stora projekten. Det är angeläget med en balans mellan egen finansiering och upplåning så att den finansiella stabiliteten inte äventyras. Det är även angeläget att ersättningsinvesteringar inte ökar på grund av förskjutningar i nyproduktionsprojekt. Omvärldsfaktorer såsom räntekostnadsnivåer och byggkostnadsutveckling innebär finansiella risker som bolagen måste bevaka för att planerade projekt ska kunna genomföras med rimliga avkastningskrav och utan att generera nedskrivningsbehov.

Begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor

Riksdagen beslutade i slutet av år 2012 om begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor. Skatteverket har efter beslutet kommit ut med skriftliga ställningstaganden där verket tydliggör sina bedömningar av hur begränsningarna ska tolkas.

I boksluten för 2014 och 2015 har räntekostnaderna bedömts vara fullt avdragsgilla för berörda bolag i stadens bolagskoncern. Berörda bolag har yrkat att räntekostnaderna är avdragsgilla i de inkomstdeklarationer som avser inkomståren 2014 och 2015. Skatteverket har i december 2016 fattat ett slutligt omprövningsbeslut för inkomståret 2014. Beslutet innebär att en begränsad del av räntorna avses vara avdragsgilla.

Stockholms stad och bolagskoncernen önskar en rättslig prövning av Skatteverkets omprövningsbeslut för inkomståret 2014. Med anledning av detta överklagades beslutet i början av år 2017.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierad i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt. Under 2017 har avtal tecknats avseende Sverigeförhandlingen, där Stockholms stad förbinder sig att medfinansiera tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö, en förlängning av Roslagsbanan till City samt spårväg Syd med sammanlagt knappt 3 mdkr. Under åren 2017–2021 kommer utbetalningarna till medfinansiering att uppgå till cirka 300–400 mnkr per år. Utbetalningarna avser huvudsakligen utbyggnad av tunnelbanan, men även kvarvarande åtagande för projekten Norra Länken och Citybanan. Totalt har beslutade åtaganden för staden om sammanlagt 10,2 mdkr skuldförts i enlighet med ingångna avtal.

Krav på god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning

Sedan 1992 års kommunallag trädde ikraft har kommuner haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet att använda en resultatutjämningsreserv. Samtliga delar av regelverket ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som ökade investeringar och kraftigt ökade behov till följd av befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Staden har fastställt sex finansiella mål för 2018 som redogörs nedan.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2018 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet visar hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktiga hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen. Målet är dock att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För

att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller för kommunkoncernen understiga 34,0 procent på lång sikt och 30,0 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda år understiga 34,0 procent. Under planeringsperioden kan dock soliditeten kortsiktigt komma att minska på grund av stora åtaganden för byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringens volymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är att den före och efter tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet av naturliga skäl är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram under 2018.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet, ska vara högst +/- 1 procent.

Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

I detta avsnitt beskrivs gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser och en sammanfattning av Stockholms stads system för styrning och uppföljning. Direktiven rör prioriterade områden där det finns ett särskilt stort behov av utvecklade processer och samverkan mellan flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser. Direktiv formuleras vidare för områden som ger förutsättningar för en effektiv verksamhet och som är gemensamma för samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Styrning och uppföljning

Stockholms stads budget följer stadens integrerade ledningssystem (ILS) som har beslutats inom stadens program för kvalitetsutveckling. Kommunfullmäktige upprättar *inriktningsmål* för planperioden samt *mål för verksamhetsområdena* med utgångspunkt från den långsiktiga visionen om ett Stockholm för alla. Kommunfullmäktige fastställer även *indikatorer* som ska mäta i vilken mån nämnder och bolagsstyrelser uppfyller kommunfullmäktiges mål. Vidare formuleras *aktiviteter*, som är riktade insatser under en begränsad tidsperiod för att bidra till måluppfyllelsen. Nämnder och bolagsstyrelser ska:

- arbeta i enlighet med ILS och fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena samt med beaktande av relevanta styrdokument i övrigt
- fastställa nämndens/bolagsstyrelsens årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer och eventuella obligatoriska nämndindikatorer. Nämnder och bolagsstyrelser ska i övrigt utforma de indikatorer som krävs för att kunna följa upp sina verksamhetsspecifika mål samt egna aktiviteter
- säkerställa att de verksamhetsspecifika målen är uppföljningsbara med goda möjligheter att mäta resultatutvecklingen. Analyserna av utfall och prognos i tertiärrapporter och årsredovisning ska vara väl underbyggda och spegla såväl utvecklingen för staden som helhet som för olika områden och grupper av invånare
- utarbeta en internkontrollplan utifrån en väsentlighets- och riskanalys i samband med verksamhetsplaneringen. I riskanalysen ska även åtgärder för att minimera riskerna redovisas
- bistå äldrenämnden i arbetet att säkerställa att ett äldreperspektiv finns med i stadsplanering med utgångspunkt i arbetet inom ramen för WHO:s nätverk för äldrevänliga städer. Arbetet ska syfta till hög livskvalitet, god hälsa och möjlighet för äldre att leva ett självständigt liv så länge som möjligt oavsett funktionsförmåga
- som stadsdelsnämnd integrera målsättningar samt aktiviteter från de lokala utvecklingsprogrammen i verksamhetsplanen. Facknämnder och bolagsstyrelser ska tydligt prioritera deltagande i lokalt utvecklingsarbete i sju särskilt prioriterade stadsdelsnämnder i ytterstaden och precisera sitt bidrag i verksamhetsplanen
- inom koncernen Stockholms Stadshus AB arbeta utifrån framtagna CSR-strategier (Corporate Social Responsibility) för att ytterligare fokusera verksamheten mot ökad social hållbarhet. CSR-strategierna ska konkretiseras genom aktiviteter i bolagens affärsplaner.

Stadens verksamheter ska arbeta systematiskt med verksamhets- och kvalitetsutveckling utifrån kunskapsbaserade arbetssätt och metoder. Utgångspunkten är professionell kunskap som ska samlas systematiskt, kunskap från brukare och invånare

samt kunskap från forskning, bland annat från den sociala hållbarhetskommissionen. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget
- tillse att inga stöd i form av ekonomiska bidrag eller lokaler ska ske från staden till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Bidrag ska följas upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden. I samband med beslut om bidrag ska en plan för uppföljning tydliggöras
- fortlöpande stärka sin förmåga att driva projekt och följa stadens nya styrmodell för verksamhetsprojekt som kompletterar styrmodellen för investeringar. Genom den nya styrmodellen ges förutsättningar för en mer effektiv styrning på effekter och mål samt projektkostnad och framtida driftkostnad
- utveckla sin innovationsförmåga och arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på effektiva arbetssätt.

Samverkan för en trygg och säker stad

Att Stockholm är och upplevs som en trygg och säker stad är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Att stärka den trygghetsskapande kapaciteten är en prioriterad uppgift. Förmågan att motverka och hantera händelser som skapar otrygghet ska vara väl utarbetad. Samverkan med polis och civilsamhälle är centralt. Stadens *Trygghets- och säkerhetsprogram* ska vägleda metod- och strategiarbetet som bedrivs på såväl lokal som central nivå. Staden ska följa upp, skala upp och utveckla effektiva insatser. För att säkerställa en fortsatt förstärkt trygghetsskapande förmåga kommer en trygghetskommission med stadsövergripande ansvar att tillsättas. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska:

- fokusera på och leverera kommunala tjänster av hög kvalitet. En väl fungerande förskola, skola, en god omsorg och att invånare är självförsörjande är grundläggande förutsättningar för ett tryggt samhälle
- vidta riktade åtgärder i den fysiska miljön för att minska antalet brott och öka tryggheten samt säkerställa trygghets- och säkerhetsperspektivet i stadsutvecklingsprocesserna
- kartlägga och initiera investeringar i stadens fysiska miljö inom det egna verksamhetsområdet som bidrar till ökad trygghet. Ekonomiska resurser har avsatts i central medelsreserv och kan sökas i detta syfte
- fortsätta vidareutveckla och förstärka samverkan med polisen i trygghets- och säkerhetsarbetet. Samverkan ska stärkas internt inom stadens egen organisation, med polisens olika organisationsnivåer, samt med andra relevanta externa aktörer
- ha en väl fungerande krisberedskap med återkommande övningar, kontinuerlig beredskap för oönskade händelser samt en nära samverkan kring krishantering - inom stadens organisation och med externa aktörer
- öka stadens kunskap om och förmåga att förebygga våldsbejakande extremism genom att anpassa och utveckla befintlig verksamhet utifrån kunskap och forskning på området samt med en tydlig styrning av insatser utifrån lägesbilder och lokala handlingsplaner
- utveckla och följa upp verkningsfulla förebyggande sociala insatser, inte minst de som riktar sig mot unga i riskmiljöer för att strypa rekryteringen till brottslighet och gängkriminalitet
- öka närvaron på platser som upplevs som otrygga. Utvecklingsarbetet för att göra stadsmiljöerna tryggare ska innefatta jämställdhets- och barnrättsperspektiv

- särskilt prioritera trygghetsskapande insatser i ytterstaden, bland annat utifrån analyser i stadsdelarnas lokala samverkansöverenskommelser med polisen, stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram, samt den sociala hållbarhetskommisionens utvärderingar
- säkerställa en hög informationssäkerhet.

Samverkan för bostadsförsörjning

Ett kraftigt bostadsbyggande är en av stadens mest prioriterade uppgifter och alla nämnder och bolagsstyrelser ska skapa förutsättningar för den höga ambitionen utifrån sina respektive uppdrag och stadens riktlinjer för bostadsförsörjning. Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande i nära samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan 2010 och 2030 och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020. I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 införs ett reviderat delmål på 80 000 bostäder under åren 2014-2025. En god stadsutveckling bidrar till omställningen till ett klimatsmart Stockholm, ökar den sociala hållbarheten och bidrar till ett Stockholms som byggs samman. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa effektiva processer för en hög takt i bostadsbyggandet samt att samhällsservice planeras i tidiga skeden
- prioritera att ett långsiktigt, stabilt och högt årligt tillskott av bostäder tillförs genom att starta och vidareutveckla större stadsutvecklingsprojekt
- planera för en mångfald av boende- och upplåtelseformer och för fler hyresrätter i hela staden. Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter
- arbeta för att de allmännyttiga bostadsbolagen ska ta ett större ansvar för byggandet och fram till år 2019 nå en nybyggnationstakt på 2 500–3 000 nya hyresbostäder per år
- ha fokus på bostäder för grupper som står långt ifrån bostadsmarknaden. Staden ska arbeta för låga byggkostnader i dessa projekt och säkerställa genomförande av de så kallade Stockholmshusen
- fortsätta att stärka den långsiktiga planeringen för att kunna bygga de anpassade bostäder för äldre som behövs för att möta behovet fram till år 2040. Det behövs både boståndsbedömda boenden och en stor satsning på nyproduktion av seniorboenden som ska byggas av både offentliga och privata aktörer
- intensiviera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för, med prioritering på nyanlända. Fler genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper ska tillskapas
- i samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri.

Samverkan för en hållbar stadsutveckling

Staden ska planeras ur ett helhetsperspektiv och det krävs en långsiktig planering avseende utbyggd samhällsservice och infrastruktur. Social, ekonomisk och demokratisk hållbarhet och klimataspekter ska genomsyra all planering inom Stockholms stad med fokus på att skapa en fysiskt och socialt sammanhållen stad, med utgångspunkt från den sociala hållbarhetskommisionens analyser och den demografiska utvecklingen. En växande stad ställer även stora krav på förmågan att prioritera i enlighet med stadens investeringsstrategi och stadens översiktsplan. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- vidareutveckla styrning och uppföljning av större projekt som involverar flera nämnder och bolagsstyrelser. Större projekt ska ledas av styrgrupper med uppgiften att prioritera och leda projekten utifrån ett stadsövergripande perspektiv och väl underbyggda beslutsunderlag
- integrera en modell för socialt värdeskapande i stadsplanerings- och exploateringsprocessen, för att säkerställa att enskilda projekt bidrar till en socialt hållbar stad samt att ett ökat socialt ansvarstagande från privata aktörer stimuleras. Metoder för markanvisningar och planprocess ska väljas för att bidra till social hållbarhet
- särskilt prioritera bland de platser och samband som pekas ut i förslaget till översiktsplan för att skapa en fysiskt och socialt sammanhållen stad
- tillse att beslut om stadsutveckling föregås av barnkonsekvensanalyser och att ett jämställdhetsperspektiv integreras i planeringen. Arbetet med medborgardialoger och medborgarbudget ska utvecklas
- säkerställa samhällsservice och integrera behovet av förskolor, skolor och idrottsplatser i ett tidigt skede i planeringen så att ambitionen att skolan och övrig samhällsservice får en central placering i vårt samhälle. Planering av dessa funktioner i tidigt skede ska också säkerställa att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd, som också ska lämna tydliga beställningar. Stadsövergripande styrgrupper för skolplanering, äldreboendeplanering, stora projekt med flera ska bidra till kvalitetssäkring av arbetet. Planeringsinriktningarna i SAMS är utgångspunkt för stadens skolutbyggnad. Stadens investeringsstrategi ska vara en bärande del
- tillvarata den arbetsplatspotential som finns i Söderort genom en stadsövergripande styrning av större projekt i enlighet med stadens översiktsplan och investeringsstrategi
- samordning avseende logistik och teknisk infrastruktur i stadsutvecklings- och infrastrukturprojekt ska stärkas mellan berörda nämnder och bolag. Arbetet leds av exploateringsnämnden
- utveckla arbetet med stadens offentliga rum och säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och kommunikation med stockholmarna. Samverkan och helhetssyn kring stadens parker och naturområden ska stärkas inom stadens olika processer för planering, utveckling och förvaltning genom den strategiska samordningsgruppen under ledning av stadsträdgårdsmästaren inom trafiknämnden i linje med *Grönare Stockholm*
- säkerställa en ekonomiskt hållbar stadsutveckling med försäljning av mark samt fokus på kostnadseffektivitet i projekt med god lönsamhet för att möjliggöra en mer jämlik fördelning av resurser inom staden och fler hyresrätter. Projekten ska också välja lösningar ur ett driftekonomiskt perspektiv.

Klimat- och miljöarbete

Stadens klimat- och miljöarbete är grundläggande för en hållbar stadsutveckling i enlighet med stadens miljöprogram 2016-2019 och *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*. I klimatstrategin identifieras utmaningar och genomförandeansvar fördelas för att nå målen på kort och lång sikt. Staden behöver möta utmaningarna i samarbete med andra aktörer, framförallt regionalt. Den särskilda satsningen på klimatinvesteringar under mandatperioden ska påskynda stadens insatser för klimatanpassning och minskad klimatpåverkan. Perioden för att ansöka om klimatinvesteringsmedel förlängs med ett år med fokus på projekt som ger största möjliga klimatnytta. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att målen hållbart resande och miljöeffektiva transporter med minskad biltrafik genomsyrar all stadsutveckling i Stockholms stad, egna och upphandlade transporter samt taxor och avgifter. En klimatsmart utveckling inom

transportsektorn kräver beslut om verkningsfulla, kostnadseffektiva och allsidigt belysta åtgärder för genomgripande omställning mot fossilbränslefrihet

- särskilt prioritera åtgärder som ger effektiv klimatnytta och synergieffekter i form av till exempel lägre driftkostnader, lägre negativ hälsopåverkan och sociala vinster. Arbetet med förslag till projekt som kan finansieras med hjälp av stadens investeringsstöd och det nationella klimatklivet ska intensifieras
- identifiera klimatrelaterade risker. Det är särskilt angeläget att utifrån stadens skyfallsmodell prioritera och åtgärda översvänningsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet
- bidra till att stadens mål för insamling av matavfall nås. Stadens verksamheter ska ligga i framkant i detta arbete
- minska stadens klimatpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i stadens verksamheter

Samverkan för mottagande av nyanlända

Det sammantagna integrationsarbetet och mottagandet i staden ska skapa goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och i samhällslivet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta mot samma mål och i god samverkan, med både interna och externa aktörer. I arbetet är det angeläget att stärka nyanlända kvinnor och hbtq-personers möjligheter till etablering. En viktig grund för arbetet utgör hållbarhetskommisionens rapporter. Nämnder och bolagsstyrelser ska:

- säkerställa en ändamålsenlig organisation och arbetssätt för nyanländas kommunmottagning och etablering
- vidareutveckla de kommunala etableringsinsatserna med syfte att förbättra arbetssätt och erbjuda ett socialt stöd till nyanlända under etableringstiden
- förstärka samverkan med andra myndigheter samt med föreningar och näringsliv
- genom tät intern samverkan hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet
- verka för att nyanlända ges förutsättningar att snabbt etablera sig i Stockholm genom studier och arbete.

Samverkan för arbetsmarknad och näringsliv

Stadens arbetsmarknadsinsatser ges till personer som uppstår ekonomiskt bistånd och samordnas av Jobbtorg Stockholm. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till stadens mål på arbetsmarknadsområdet med fokus på prioriterade målgrupper. Samverkan inom stadens organisationer samt med näringsliv och andra privata aktörer ska stärkas. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- vidareutveckla möjligheterna till introduktions-, praktik- och lärlingsverksamhet i samråd med kommunstyrelsen, övriga nämnder och bolagsstyrelser
- bidra till ett ökat antal Stockholmsjobb och öka antalet jobb med finansiering genom extratjänster
- ta fram arbetsplatser för Stockholmsjobb där anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens
- öka samarbete med det privata näringslivet och andra externa aktörer under samordning av arbetsmarknadsnämnden för att skapa fler möjligheter till praktik eller anställning för målgruppen
- fortsätta satsningen på sommarjobb i samverkan med arbetsmarknadsnämnden för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor med särskild uppmärksamhet mot de socioekonomiska förhållandena i stadens stadsdelsnämndsområden.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska samverka med varandra och med Stockholm Business Region AB för att säkerställa ökat företagande, fler arbetsplatser och goda förutsättningar för näringslivet i Stockholm. En styrgrupp för näringslivsfrågor leder stadens strategiska arbete. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en problemlösande och tillmötesgående inställning till företags etablering och utveckling i Stockholm
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar för näringslivet, bland annat med utgångspunkt från lokala näringslivsråd
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och start up-verksamhet med fokus på ytterstaden och att tillhandahålla tillfälliga lokaler för nyföretagarråd-givning.

Samverkan i arbetet med mänskliga rättigheter

Stadens arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna, barnrätt och jämställdhet ska fortsatt prioriteras och genomsyra stadens verksamheter. Arbetet är en central del i genomförandet av visionen om ett Stockholm för alla. Rådet för mänskliga rättigheter utgör en viktig resurs.

Hbtq-diplomering har tagits fram för stadens verksamheter och under året ska stadens program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck implementeras. Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalyser ska fortsätta och under året ska programmet för ett jämställt Stockholm implementeras. Arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor fortsätter och stadens verksamheter ska förbereda sig för att barnkonventionen kan komma att bli svensk lag. Nämnder och bolagsstyrelser ska implementera programmet om barnets rättigheter och inflytande. Ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Programmet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska implementeras och staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer.

Stadens arbete mot rasism med utgångspunkt i ECCAR:s tiopunktsprogram ska fortsätta under året och utvecklas inom alla nämnder och bolagsstyrelser. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra och motverka diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och arbetet med aktiva åtgärder ska säkerställas på samtliga diskrimineringsgrunder. Även det reviderade programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, riktlinjer för nationella minoriteter och strategi för romsk inkludering ska implementeras.

Nämnder och bolagsstyrelser ska:

- fortsätta att använda metoder för att synliggöra och systematiskt följa upp eventuell diskriminering inom stadens verksamheter
- säkerställa att stockholmarna som kommer i kontakt med staden ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten, inklusive tjänstutlåtande där det är relevant. För att visa hur stadens fördelning av resurser och utformning av verksamheter kommer stockholmarna till del, ska nämnder och bolagsstyrelser redovisa individbaserad statistik uppdelad efter kön. Statistiken ska, där eventuella skillnader synliggörs, analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv samt leda till att nödvändiga åtgärder vidtas
- använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter

- säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt
- fortsätta arbetet mot rasism i enlighet med ECCAR:s tiopunktsprogram mot rasism och fortsatt kompetenshöjning bland stadens chefer och medarbetare.

Staden som arbetsgivare

För att Stockholm ska kunna erbjuda alla stockholmare bra service behöver staden behålla och attrahera en mångfald av välutbildade och kompetenta medarbetare och chefer i enlighet med stadens personalpolicy. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor, kompetensutveckling och en god och hälsosam arbetsmiljö, fri från diskriminering
- realisera personalpolicyn på alla arbetsplatser i staden. Nämnder och bolagsstyrelser kan fördjupa och konkretisera policyn i delar som är angelägna för dem.

Kompetensförsörjning och utvecklingsmöjligheter

Kompetensförsörjningen ska säkerställa att staden, över tid, har medarbetare med rätt kompetens, som är engagerade, vill utvecklas och bidra till att verksamheten förbättras och når uppsatta mål. Ökad komplexitet i många arbetsuppgifter, ändrade uppdrag och ökad digitalisering förändrar kompetenskraven. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en långsiktig planering för att behålla, utveckla samt rekrytera medarbetare. I planerna ska ingå aktuella och kommande utbildningsbehov. Stadens gymnasieutbildning och vuxenutbildning har ett strategiskt uppdrag att även bidra till stadens egen kompetensförsörjning
- arbeta med kompetensbaserad rekrytering och säkerställa att stadens chefer har god kunskap om rekryteringsprocessen. Staden ska sträva efter att återspegla stadens befolkning bland medarbetare och chefer
- prioritera långsiktig kompetensförsörjning för yrkesgrupperna inom äldreomsorgen där alltmer omfattande omvårdnadsbehov och digitaliseringen ställer nya krav på kompetens. Det finns fortlöpande behov av att säkerställa att samtliga medarbetare har grundläggande utbildning för arbetet och tillräckliga kunskaper i svenska
- utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska fortsätta arbeta med stadsgemensamma principer och metoder för rekrytering och kompetensutveckling för förskollärare. En handlingsplan ska tas fram för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare i samråd med kommunstyrelsen
- utbildningsnämnden samordnar att tillsvidareanställda barnskötare i både fristående och kommunala förskolor kan vidareutbilda sig till förskollärare och att tillsvidareanställda barnskötare utan barnskötarutbildning erbjuds en grundutbildning till barnskötare
- förbättra förutsättningar för chefer med fokus på chefer i kvinnodominerade yrken, bland annat genom ledarutbildning och ökad möjlighet att utöva ett närvarande ledarskap.

Lönebildning

En sammanhållen lönebildning är central för en långsiktig kompetensförsörjning och för att undvika löneglidning. Det krävs en långsiktig lönestrategi, för att uppnå tydlighet och stabilitet i lönebildningen och för att undvika kortsiktiga ekonomiska svängningar som går ut över stadens förmåga inom andra områden. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa en tydlig lönepolitik som stödjer förmågan att, i alla stadens delar och verksamheter, behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens och utgör ett verktyg att nå önskvärda lönestrukturer. Arbetet för att inga osakliga löneskillnader ska förekomma ska vara systematiskt.

Långt och hållbart arbetsliv

Sjukfrånvaron är en utmaning som varken har enkla förklaringar eller lösningar. Orsakerna till den är inte något som staden som arbetsgivare har full rådighet över, samtidigt orsakar den kostnader och ger effekter på kvalitet och kontinuitet i verksamheten. I en väl fungerande arbetsmiljö är både personalrörlighet och sjukfrånvaron på en sund nivå. Orsakerna till hög personalrörlighet eller hög sjukfrånvaro ska vara kända och hanteras såväl kortsiktigt som långsiktigt. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö. Ett gott ledarskap är strategiskt för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa, och är också betydelsefullt när sjukdom och sjukskrivning beror på andra orsaker
- prioritera stöd till verksamheter med hög sjukfrånvaro och/eller hög personalrörlighet
- redovisa och följa upp åtgärder för att minska sjukfrånvaron.

Arbetsvillkor och anställningsformer

Av stadens tillsvidareanställda medarbetare är 4 090 personer eller 11,6 procent deltidsanställda (11,7 procent av kvinnorna och 11,0 procent av männen). Högst andel deltidsanställda finns i äldreomsorgen, stöd och service till personer med funktionsnedsättning och kultur- och fritidsverksamhet. Andelen deltidsanställda har minskat successivt de senaste åren. Majoriteten av de som har en deltidsanställning är undersköterskor och vårdbiträden i äldreomsorg.

- samtliga nämnder ska ta fram handlingsplaner för att öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Vidare ska samtliga nämnder minimera användningen av allmän visstidsanställning och andra former av otrygga anställningar
- kommunstyrelsen ska leda arbetet med heltid som norm, med särskilt fokus på äldreomsorgen. Tillsammans med äldrenämnden ska kommunstyrelsen erbjuda stöd och utbildning till stadsdelsnämnderna i arbetet med trygga anställningar, rimliga arbetsscheman samt kunna erbjuda heltid eller ökad sysselsättningsgrad till dem som önskar det.

Goda förutsättningar för socialt arbete

Stockholms stad har tagit fram en särskild handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. Alla medarbetare ska ges möjlighet att på arbetsplatserna vara delaktiga i arbetet för en god arbetssituation. Arbetet med handlingsplanen pågår under 2016-2018. Nämnder ska

- socialnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ska erbjuda nya medarbetare introduktion och stöd till medarbetare med kort erfarenhet i form av handledning och mentorskap för att säkerställa att socialtjänsten kan ge stöd av god kvalitet, hålla en hög rättssäkerhet i myndighetsutövningen och trygga kompetensförsörjningen
- socialnämnden och äldrenämnden ska stödja stadsdelsnämnderna i arbetet samt sprida goda exempel mellan stadsdelsnämnderna. Socialnämnden och äldre-

nämnden ska genomföra introduktionsutbildningar för nyanställda socialsekreterare och biståndshandläggare inom alla verksamhetsområden. Socialnämnden ska fortsätta med det förstärkningsteam som fungerar som en resurs för stadsdelsnämnderna. Socialnämnden och äldrenämnden ska även, tillsammans med kommunstyrelsen, utveckla samarbetet med de universitet och högskolor i regionen som utbildar socionomer i syfte att stärka kopplingen mellan praktik, utbildning och forskning

- utöver arbetet med handlingsplanen ska kommunstyrelsen i samråd med socialnämnden och äldrenämnden ta fram underlag till fördelning av en riktad lönesatsning för socialsekreterare och biståndshandläggare med erfarenhet och spetskompetens

Samverkan för en effektiv verksamhet

En hög grad av effektivitet i stadens verksamheter med fokus på resultat är förutsättningar för att uppnå kommunfullmäktiges mål. Inom stadens verksamheter, och mellan verksamhetsområden i stadsdelsnämnderna, finns en potential för verksamhetsförbättringar och effektiviseringar, bland annat genom nya, smartare tekniska lösningar, förbättrade styr- och arbetsformer, utvecklad inköpsorganisation samt systematiska jämförelser framför allt inom välfärdsområdet och investeringsverksamheten. Kommunfullmäktiges budget för 2018 innehåller därför en generell effektivisering för flertalet av stadens nämnder och verksamhetsområden samt fortsatta krav på utgiftskontroll i stadens investeringsprojekt.

Lokalförsörjning

Stadens samlade fastighetsinnehav är omfattande, och berörda nämnders investeringsplaner innehåller flera större fastighetsutvecklingsprojekt. En stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy som tydliggör målbilder, spelregler och ansvarsområden, som en förutsättning för en effektiv lokalhantering i staden, ingår som bilaga till budget. Utgångspunkten är att stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, moderna och area- och energieffektiva lokaler med hög grad av flexibilitet. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- i första hand hyra lokaler av staden eller stadens egna fastighetsbolag, men även inhyrningar från externa aktörer är nödvändiga. Det ska löpande prövas hur stor del av lokalbehovet som är rimligt att klara via extern inhyrning med inriktning att optimera nyttan för kommunkoncernen i syfte att hålla nere stadens samlade investeringsnivå och långsiktiga driftkostnader
- dra nytta av den stadsgemensamma hyresförhandlingsfunktion som inrättas inom servicenämnden avseende avtal med externa aktörer
- i planering och byggande säkerställa behovet av erforderliga verksamhetslokaler, till exempel förskolor och särskilda boenden, till rimliga villkor genom att i markanvisnings- och exploateringsavtal villkora detta. Stadens bostadsbolag ska bidra i detta arbete
- i stadsbyggnadsprojekt ha som utgångspunkt ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, anpassat efter lokala förhållanden
- vidareutveckla förskoleplaneringen med inriktningen att stadsdelsnämnderna fortsätter att ha huvudansvar för processen. Kommunstyrelsen ska utarbeta gemensamma arbets- och förhållningsätt avseende funktionalitet, kvalitet, hyresvillkor med mera för att säkerställa effektivitet och ett enhetligt agerande gentemot byggaktörer
- i förekommande fall integrera förskoleplaneringen i stadens SAMS-arbete. Detta sker huvudsakligen på objektsnivå vid skolutbyggnadsprojekt och inom ramen för den strukturerade processen för SAMS-arbetet

- för att utjämna effekten av höga hyror för nybyggda förskolor i vissa områden och i samband med nyproduktion så kvarstår bidraget för höga förskolehyror 2018, se bilaga 7
- öka samplanering vid utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Som alternativ till idrottsundervisning i egna lokaler förutsätts skolan i dessa fall kunna använda en angränsande idrottshall. För stadens del innebär detta att den aktuella skolan långsiktigt måste säkras tillgång till idrottshallen under skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden till motsvarande idrottsnämndens egna kostnader för lokalen. Avsteg sker därmed från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid. Kommunstyrelsen ska på projektnivå besluta om sådant avsteg på initiativ av idrottsnämnden. Det investeringsutrymme som motsvaras av värdet av ett sådant separat hyresavtal för en idrottshall ska kunna tillgodoräknas idrottsnämnden för annan prioritering
- stadsdelsnämnderna ska årligen ta fram ett per region gemensamt förslag till plan för att klara vård- och omsorgsboendebehovet. Arbetet samordnas av äldre- och omsorgsnämnden som bearbetar förslagen från nämnderna och föreslår beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd bedömning av behov och framtida trender med mera. Äldreboendeplanen ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämndernas löpande beslut gällande större förändringar av stadens äldreboendebestånd. Kommunfullmäktige ger i enlighet med planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt vilket tidigare har gjorts avseende ett antal projekt med inriktning färdigställande fram till och med 2026. För två av dessa projekt, ett boende i Skärholmen respektive ett ospecificerat boende i Skarpnäck, med angivet färdigställande till 2024 respektive 2025, har förutsättningarna ändrats, varför uppdragen till Skärholmens och Skarpnäcks stadsdelsnämnd återtas
- stimulansbidraget för ny-, om- och tillbyggnad av vård- och omsorgsboenden för äldre kvarstår även 2018. Medel för ändamålet reserveras i Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*
- de stimulansbidrag som tidigare kunnat sökas för utbyggnad av bostäder för personer med funktionsnedsättning finns kvar även 2018. Medel reserveras i Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov*
- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram en plan för att klara behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL. Arbetet samordnas av socialnämnden som bearbetar redovisningen utifrån ett stadsövergripande perspektiv. En samlad plan ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och den är vägledande för nämnderna gällande stadens utbyggnad av dessa bostäder
- staden ska säkerställa erforderliga verksamhetslokaler genom att i markanvisnings- och exploateringsavtal villkora detta. I samband med detaljplanearbete ska alternativa ändamål begränsas
- fastighetsnämnden har fortsatt uppdrag att köpa bostadsrätter för nämndernas behov. Vid köp av bostadsrätter för pedagogiska ändamål är inriktningen att detta ska ske utifrån en i förväg bestämd kostnadsberäkningsmodell.

För att öka utbyggnaden av nya gruppboendestäder LSS och få fler privata aktörer att gå med i LOV så justeras den del av det stimulansbidrag för utbyggnad av bostäder för personer med funktionsnedsättning som gäller så kallade mer- eller särproduktionskostnader som tidigare kunnat sökas av nämnderna med 1,8 mnkr per ny gruppboendestad. I stället för att utgå som ett engångsbelopp i samband med färdigställandet så fördelas bidraget från och med 2018 som ett ”hyresbidrag för merkostnader för nya gruppboendestäder LSS” och utgår utöver den grund- och nivåersättning som kommunfullmäktige årligen fastställer.

Bidraget utgår med 250 kronor per dygn under högst tre år per ny plats som bereds en stockholmare, en person som staden har myndighetsansvar för eller person som fått förhandsbesked om gruppbostad enligt LSS i Stockholm. En förutsättning för bidraget är att den berörda gruppboleden är ny samt att den ingår i LOV. Även privata aktörer/huvudmän kan ansöka om bidraget. Tidigare beslut, före 2018, om beviljade bidrag till nämnderna för ändamålet återtas till förmån för det nya bidraget. Stadsdirektören utfärdar tillämpningsanvisningar gällande avgränsningar, definitioner och övergångsregler för bidraget.

Övriga specifika lokalfrågor (revidering av Ramavtal för särskilda boendeformer med mera och förtydligande av gemensamma principer för hyressättning av Stockholms stads förskolor hos stadens bostadsbolag) för beslut i samband med budget framgår av bilaga 15.

Upphandling och inköp

Kommunkoncernen gör årligen inköp av varor och tjänster för cirka 32 mdkr. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning i enlighet med *Stockholms stads program för upphandling och inköp*. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll. Servicenämnden har ett övergripande ansvar för att tillhandahålla konsultativt stöd vid användning av arbetsrättsliga villkor i upphandlingar. Vidare har arbetsmarknadsnämnden ett särskilt ansvar i att erbjuda stöd vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- implementera programmet för upphandling och inköp samt tillhörande tillämpningsanvisningar
- säkerställa att inköpsverksamheten ständigt utvecklas och att kompetensen i upphandlings- och inköpsfrågor kontinuerligt stärks i den egna organisationen
- prioritera medverkan i pågående utvecklingsprojekt inom projektet *Verksamhetsnära inköp* och *VINST (Verktyg för inköp i Stockholms stad)*
- underlätta för idéburna organisationer och sociala företag att delta i upphandlingar
- samverka med andra upphandlande myndigheter för att hitta gemensamma strategier i syfte att tydligt utöka andelen upphandlingar med krav på socialt ansvar och arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal
- nyttja servicenämnden och arbetsmarknadsnämndens tjänster i den utsträckning det bedöms nödvändigt för att få en enhetlig tillämpning av villkor för socialt ansvar och krav på arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i staden.

Strategiska digitaliseringsfrågor

Digitalisering innebär en kombination av nya arbetssätt och förändrade beteenden som möjliggörs av ny digital teknik. Under 2017 antogs *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* och under perioden väntas kommunfullmäktige besluta om ett sammanhållet program för digitalisering. Digitaliseringen ska drivas av verksamheterna och bidra till ökad livskvalitet för stockholmare, goda arbetsvillkor för medarbetarna och det bästa klimatet för företagandet. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta för att ledare och medarbetare i staden följer utvecklingen och tar till sig digitaliseringens möjligheter
- säkerställa att det, i enlighet med stadens styrande dokument på området, finns ett effektivt och ändamålsenligt informationssäkerhetsarbete, med åtgärder som består av processer, teknik och medarbetare som tillsammans utgör en kedja av

skydd för stadens informationstillgångar. Stadens system behöver därmed vara tillräckligt moderna och uppdaterade för att möta nya hot. Uppföljning och internkontroll för att upptäcka och rätta till brister utgör en viktig komponent i säkerhetsarbetet. Det är angeläget med en hög riskmedvetenhet bland stadens medarbetare

- genomföra nödvändiga anpassningar för att möta kraven i den nya dataskyddsförordning som träder i kraft under perioden
- delta i innovationsarenan ”Digital Demo Stockholm” som staden driver i samarbete med Stockholms läns landsting, KTH, Ericsson, Vattenfall, ABB, Skanska och Scania. Under 2017 har ett antal pilot- och forskningsprojekt med koppling till den smarta staden initierats och kommer under 2018 att demonstreras, i samarbete med stockholmare, företag och akademi. Digital Demo Stockholms parter har enats om att driva ett antal projekt där innovativa lösningar utvecklas av näringslivet och akademien i samråd med projektägande nämnd eller bolagsstyrelse
- delta i den digitala testbädden Urban ICT Arena som har etablerats i Kista Science City genom att där utveckla och/eller testa teknik eller tjänster
- säkerställa att medarbetare har tillräcklig digital kompetens för att lösa sina uppgifter och bidra till att verksamheten utvecklas
- avsätta resurser för att effektivt ta emot den nya leveransen av stadens gemensamma it-service, vilket omfattar datorer, surfplattor, smarta telefoner, skärmar och skrivare samt serverdrift och it-support. Kommunstyrelsen leder detta arbete
- i tillämpliga fall delta i och bidra till nationella och regionala samverkansinitiativ och myndighetssamarbeten i digitaliseringsfrågor. Denna samverkan ska vara öppen och inbjudande, och omfatta andra myndigheter, näringsliv, akademi och invånare. Samverkan kan exempelvis ske genom deltagande i samarbeten kring strategier, nationella eller regionala standarder, nomenklaturer, genom informationsdelning eller genom publicering av kostnadsfri delad och öppen data
- kommunstyrelsen ansvarar för drift, förvaltning och utveckling av det koncerngemensamma ekonomisystemet för stadens nämnder och bolagsstyrelser. Huvudprincip för integrationer mellan stadens it-system är att kostnaderna för att skapa, underhålla och förvalta finansieras av verksamhetssystemet hos nämnder och bolagsstyrelser.

Internationalisering och internationellt arbete

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Stadens möjlighet till verksamhetsutveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Internationellt samarbete och utbyte med andra städer skapar ökade möjligheter för att använda stadens resurser så effektivt som möjligt och öka graden av extern finansiering. Stockholms stad har de senaste åren intensifierat sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden, bland annat genom en ny internationell strategi och i en ny EU-policy.

Utöver att stärka stadens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Det gäller även information i det offentliga rummet, så som skyltar och övrig information. Detta görs i syfte att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden, samt till möjligheten för personer utifrån att ta del av relevant information om stadens verksamhet. Nämnder och bolagsstyrelser ska

- utgå från *Internationell strategi för Stockholms stad* i sitt internationella arbete. Strategin ska användas när nämnder och bolagsstyrelser själva tar initiativ till internationellt engagemang samt när staden prioriterar bland inkommande förfrågningar om internationellt engagemang, inklusive förfrågningar om internationella besök till stadens ledning och verksamheter
- ta initiativ till att tillsammans med andra städer driva det urbana perspektivet i relevanta europeiska och internationella processer och sammanhang
- strategiskt bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds att delta i samverkansprojekt som finansieras av EU:s fonder och program
- utgå från stadens *EU-policy* för ett proaktivt arbete med att påverka EU-lagar och beslut som inverkar på staden samt för att kunna säkerställa kvalitet och kostnadseffektivitet. Detta arbete bedrivs bland annat genom storstadsorganisationen EUROCITIES och Stockholmsregionens Europaförening
- utveckla det internationella perspektivet i sin kommunikation för att kunna kommunicera med fler än bara svensktalande invånare.

Skattesats

För år 2018 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,90 per skattekrona.

För år 2018 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 7,5 öre per skattekrona.

Stockholm den 11 oktober 2017

Karin Wanngård

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser** godkänns.

Resultatbudget

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Verksamhetens intäkter	7 683,6	8 159,3	8 407,0	8 637,0
Verksamhetens kostnader (-)	-47 429,8	-49 662,4	-49 680,8	-49 785,6
Avskrivningar (-)	-1 119,4	-1 291,5	-1 406,8	-1 575,4
Central medelsreserv (-)				
Oförutsedda behov	-755,3	-764,3	-764,3	-764,3
Prestationsreserv	-954,1	-737,4	-1 072,3	-1 552,9
Anslagsfinansierad del av pensioner/arbetsgivaravgifter m.m.	-909,2	-1 144,4	-1 370,6	-1 353,6
Verksamhetens nettokostnader	-43 484,2	-45 440,7	-45 887,8	-46 394,8
<i>Relativförändring</i>		4,5%	1,0%	1,1%
Skatter	45 421,4	47 682,5	49 399,1	51 128,1
Begravningsavgift	190,3	199,8	207,0	214,2
Inkomstutjämning	-3 237,7	-3 726,5	-3 860,6	-3 996,2
Kostnadsutjämning	-384,6	-498,2	-518,9	-524,1
Regleringspost	-173,2	-173,5	-263,6	-358,0
Generellt statsbidrag	446,8	294,3	0,0	0,0
Införandebidrag	76,6	0,0	0,0	0,0
Fastighetsavgift	1 121,6	1 189,2	1 189,2	1 189,2
LSS-utjämning	-1 210,3	-1 257,4	-1 270,1	-1 283,0
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	46,0	51,6	-30,6	64,8
Utdelning Stockholms Stadshus AB	1 200,0	1 700,0	1 200,0	600,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-12,6	-21,0	-39,1	-46,5
Summa finansiering	43 484,3	45 440,8	46 012,5	46 988,5
<i>Relativförändring</i>		4,5%	1,3%	2,1%
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	124,7	593,7

Investeringsplan

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Investeringsutgifter	-7 438,3	-8 223,7	-8 350,8	-7 322,7
Investeringsinkomster	427,0	720,0	1 000,0	950,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 550,0	- 600,0	- 500,0	- 400,0
Nettoinvesteringar (-)	-7 561,3	-8 103,7	-7 850,8	-6 772,7
Finansiering investeringsplan				
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	124,7	593,7
Avskrivningar	1 119,4	1 291,5	1 406,8	1 575,4
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	200,0	200,0
Upplåningsbehov	6 241,8	6 612,1	6 119,3	4 403,6
Summa finansiering investeringsplan	7 561,3	8 103,7	7 850,8	6 772,7
Netto	0,0	0,0	0,0	0,0

Kommunstyrelsen m.m.

Stockholm växer och beräknas vara en miljonstad år 2021. Staden har mycket högt ställda mål för att skapa en stad för alla som är ekologiskt, ekonomiskt, socialt och demokratiskt hållbar. Stadens vision kan realiseras genom en hög grad av effektivitet och ändamålsenlighet i verksamheterna, kunniga och kompetenta medarbetare och ett nära samarbete och en stor innovationsförmåga inom stadens organisation. Kommunstyrelsen har ett särskilt viktigt ansvar för att, tillsammans med koncernledningen för Stockholms Stadshus AB, leda och samordna stadens angelägenheter och ge nämnder och bolagsstyrelser goda förutsättningar att fullgöra kommunfullmäktiges mål.

Nämndens uppgifter

Kommunstyrelsen m.m. omfattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar.

Kommunfullmäktige är stadens högsta beslutande organ. Fullmäktiges 101 ledamöter väljs av stockholmarna vart fjärde år. Fullmäktige beslutar i principiella ärenden samt fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av kommunfullmäktiges budget i sin helhet och arbetar med samtliga av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsåret.

Kommunstyrelsen består av tretton ledamöter. Kommunstyrelsen bereder och yttrar sig över ärenden som beslutas av fullmäktige. Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsiktsplikt över nämndernas verksamhet samt kommunens bolagsstyrelser. Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, ytterstads- och demokratiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, råd för mänskliga rättigheter, funktionshinderråd, pensionärsråd, funktionshinderombudsman, barnombudsman och äldreombudsman.

Stadsledningskontoret är kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens förvaltning och har en central, strategisk roll som stöd till kommunstyrelsen. Uppdrag och ansvarsområden framgår av kommunallagen, reglemente för kommunstyrelsen, stadsledningskontorets instruktion samt denna budget. Stadsledningskontoret har främst ett övergripande ansvar för:

- styrning, utveckling och uppföljning av ekonomistyrning och finansstrategi
- styrning, utveckling och uppföljning av övergripande och strategiska personal- och arbetsgivarfrågor
- styrning, utveckling och uppföljning av strategiska välfärdsfrågor samt kvalitetsutveckling
- styrning, utveckling och uppföljning av bostadsbyggande och strategisk infrastrukturplanering
- styrning, utveckling och uppföljning av stadens klimatarbete
- styrning, utveckling och uppföljning av stadens trygghets- och säkerhetsarbete, däribland arbetet mot våldsbejakande extremism
- styrning, utveckling och uppföljning av strategisk fastighets- och markutveckling samt hyres- och lokalfrågor
- strategiskt arbete och uppföljning för att utveckla demokrati och delaktighet, jämställdhet, barnrättsfrågor, nationella minoriteter samt för att främja mänskliga rättigheter
- styrning, utveckling och uppföljning av upphandling och inköp

- stadsövergripande kommunikation och information gentemot stadens medarbetare och invånare
- stadsövergripande internationella relationer och besök
- styrning, utveckling och uppföljning av digital utveckling, it-strategier och informationsssäkerhet
- stöd till kommunfullmäktige och kommunstyrelsen
- bistå kommunfullmäktige och kommunstyrelsen med väl underbyggda och allsidigt belysta beslutsunderlag
- möjliggöra samverkan med och mellan övriga nämnder och bolagsstyrelser

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-1 415,5	-1 439,9	-1 422,6	-1 415,4
Drift och underhåll	-1 415,5	-1 439,9	-1 422,6	-1 415,4
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	46,6	46,6	46,6	46,6
Netto	-1 368,9	-1 393,3	-1 376,0	-1 368,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0

Budgeten för 2018 ökar med 24,4 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

För år 2018 budgeteras följande för rotlar och partikanslier (tkr):

Socialdemokratiska Arbetarpartiet (finansroteln, stadsbyggnads- och kulturroteln, arbetsmarknads- och idrottsroteln samt skolroteln)	31 677
Miljöpartiet de gröna (miljöroteln, socialroteln samt trafikroteln)	21 545
Moderata Samlingspartiet	18 608
Vänsterpartiet (äldre- och personalroteln samt bostads- och demokratiroteln)	13 130
Liberalerna	7 196
Feministiskt initiativ	3 697
Sverigedemokraterna	3 431
Centerpartiet	3 237
Kristdemokraterna	2 777
SUMMA	105 297

Kostnaderna avser främst arvoden till förtroendevalda, omkostnader i den politiska organisationen och viss representation. Partiernas budgetmedel används fritt inom kommunallagens ram. Över- eller underskott som uppstår ett år, överförs till kommande år. De partier som har överskott i sina budgetar vid utgången av föregående mandatperiod, får överföra detta överskott till den nya mandatperioden.

Partistödet beräknas enligt följande per år (tkr):

Grundstöd per parti	520
Partistöd per mandat	373

Partierna ska senast den 30 juni redovisa hur partistödet har använts under föregående år. Om ett parti till följd av valresultatet år 2018 hamnar utanför kommunfullmäktige får de behålla grundstödet i tre månader efter det att representationen upphört.

Ersättning ges för att skapa möjligheter för ledamöter och ersättare att själva införskaffa nödvändigt it-stöd med 200 kronor i månaden per kommunfullmäktigeledamot och ersättare.

Bidrag till information och utbildning av nämndemän

De nämndemannaföreningar som organiserar nämndemän utsedda av Stockholms stad kan få bidrag för nödvändig utbildning av nämndemän. Bidraget ska beräknas på antalet nämndemän inom föreningen som utsetts av Stockholms stad och per mandatperiod. Det ska vara på samma nivå för alla nämndemannaföreningar. Bidraget är maximalt 1 000 kronor per nämndeman och mandatperiod.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Strategisk välfärdsutveckling

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för utveckling av verksamheten utifrån invånarnas behov och inom ramen för de politiska målsättningarna. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar i utvecklingsarbetet där bland annat uppföljning, analys, resultatdialoger, beslutsstöd och spridande av goda exempel är viktiga delar. Kommunstyrelsen ska i detta arbete tillvarata erfarenheter från sociala hållbarhetskommisionens arbete.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att stadens mottagande av nyanlända består av hållbara lösningar på kort och lång sikt som förstärker likställigheten i staden. Kommunstyrelsen ska tydliggöra roller och ansvar samt stödja berörda nämnder och bolagsstyrelser att strategiskt utveckla stadens arbete med integrations- och flyktingfrågor för att på bästa sätt skapa förutsättningar för ett bra mottagande och för väl fungerande etablering i arbetsliv, bostadsmarknad och i samhället. Ansvaret för medborgarskapsceremonin flyttas från kulturnämnden till kommunstyrelsen från och med år 2018.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och berörda stadsdelsnämnder driva arbetet med att stärka närsamhällets positiva betydelse i socioekonomiskt svaga områden. Hållbarhetskommisionen framhåller exempelvis att ökad samverkan med aktörer i närsamhället kan bidra till en mer attraktiv och engagerad skola som genererar bättre studieresultat.

Hälso- och sjukvårdsnämnden i Stockholms läns landsting (HSF) och Storsthlm (tidigare Kommunförbundet Stockholms län, KSL) tog 2017 fram ett förslag till överföring av huvudmannaskapet för hemsjukvård i ordinärt boende till kommunen. Kommunstyrelsen i samarbete med äldrenämnden och socialnämnden samordnar stadens arbete och utreder den framtida organiseringen av hemsjukvård i ordinärt boende. Detta i syfte att förbereda staden för ett övertagande av ansvaret för hemsjukvård i ordinärt boende.

Kommunstyrelsen ska under året kartlägga och analysera hur stadens integrerade ledningssystem kan utvecklas i en riktning som innebär att verksamhetsnära kunskap, erfarenhet och yrkesetik ska bli mer vägledande i styrningen med syfte att minska detaljstyrningen till förmån för en mer strategisk styrning som kännetecknas av tillit och förtroende.

Arbetet med beslutsstöd syftar till att stadens styrning och uppföljning ska vara effektiv, transparent, modern och till största delen digital och möjliggör därmed välgrundade beslut. Kommunstyrelsen ska stärka kvaliteten i stadens rapport- och analysunderlag i samarbete med berörda nämnder.

Arbete med trygghet, social hållbarhet och demokrati

Kommunstyrelsen ansvarar för att strategiskt utveckla det trygghets- och säkerhetsskapande arbetet. Insatserna för en tryggare stad berör en lång rad verksamheter och en väl fungerande samverkan mellan nämnder och med externa aktörer är avgörande för att nå resultat. Tät samverkan med polisen är en central förutsättning. Kommunstyrelsen ansvarar för att tillsammans med polisen belysa stadsövergripande strategiska utmaningar samt följa upp och utveckla arbetet med lokala samverkansöverenskommelser. Särskilda insatser genomförs i delar av ytterstaden. Stadens nämnder och bolagsstyrelser genomför en mängd olika trygghetsskapande åtgärder. Kommunstyrelsen ska följa upp arbetet.

För att utveckla den trygghetsskapande förmågan och förstärka samordningen av konkreta insatser ska kommunstyrelsen tillsätta en trygghetskommission med stadsövergripande ansvar. Ekonomiska resurser för särskilt prioriterade satsningar på trygghetsinvesteringar har avsatts i Central medelsreserv. Nämnder ska kunna söka medel för att göra investeringar som bidrar till ökad trygghet, exempelvis åtgärder i stadsmiljön som förbättrar säkerhet och trivsel samt stärker den situationella brottspreventionen. Kommunstyrelsen koordinerar och samordnar redan i särskilda insatser stadens trygghetsskapande arbete i delar av ytterstaden. Processer och arbetssätt som främjar trygghetsskapande insatser ska utvecklas genom fler former för intern och extern samverkan.

Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för att det trygghetsskapande arbetet ska kunna utgå från invånarnas upplevda otrygghet samt bidra till att öka invånarnas delaktighet i sitt områdes utveckling.

För att möta en tilltagande oro och komplex hotbild i närområdet ska kommunstyrelsen dels ta fram en strategisk planering för stadens åtaganden i civil- och totalförsvaret, dels genomföra säkerhetsanalyser tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att stärka det sociala investeringsperspektivet i stadens centrala processer. Stadens arbete med sociala investeringar ska ha en tydlig koppling till det stadsövergripande arbetet med social hållbarhet. Kommunstyrelsen ansvarar för löpande uppföljning och utvärdering i syfte att kunna sprida kunskap och erfarenheter om väl fungerande arbetssätt samt beräkna ekonomiska förtjänster av de sociala investeringarna.

Kommunstyrelsen har vidare ett särskilt ansvar för samordning av nämnders och bolagsstyrelserns arbete inom ramen för Kommission för ett socialt hållbart Stockholm, de lokala utvecklingsprogrammen och det stadsövergripande trygghetsarbetet. Kommunstyrelsen ska beakta hållbarhetskommissionens analyser och rekommendationer i styrningen och uppföljningen av stadens nämnder och bolagsstyrelser och sprida information kring kommissionens arbete till stadens verksamheter och invånare. Med utgångspunkt från kommissionens fördjupningar ska kommunstyrelsen utarbeta en färdplan för Ett Stockholm för alla som ska kunna ligga som grund för det fortsatta arbetet.

Samtliga stadsdelsnämnder har tagit fram lokala utvecklingsprogram som utgår ifrån analyser av lokala förhållanden och utvecklingsmöjligheter. Kommunstyrelsen ska bistå stadsdelsnämnderna i genomförandet av programmen med fokus på samordning av insatser med berörda facknämnder.

Kommunstyrelsen leder arbetet inom Fokus Skärholmen och metoden ska fortsatt utvecklas i de fokusområden som pekas ut i kommande översiktsplan. Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syfte att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling. Inom ramen för Fokus Skärholmen har en strategisk styrgrupp inrättats.

I arbetet för att stärka hållbarhet och fördjupa demokratin har civilsamhället en central roll. Kommunstyrelsen ska undersöka hur samverkan med föreningar och folkrörelser kan stärkas framöver. Förutsättningar för att skapa idéburna utvecklingscenter ska utredas i dialog med civilsamhället.

Kommunstyrelsens samordnare mot våldsbejakande extremism ska stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i det lokala arbetet för att kunskap och arbets sätt i stadens verksamheter utvecklas för att kunna möta de problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism. Samordnaren samverkar med polis och andra externa aktörer där det krävs en samordnad och övergripande kontakt in i staden. Ekonomiska resurser om 5 mnkr för förstärkt trygghetsarbete och stöd till lokala kostnader för avhopparverksamheter har avsatts i Central medelsreserv.

Strategiskt stadsutvecklingsarbete

Kommunstyrelsen har särskilt fokus på att effektivisera stadens stadsutvecklingsprocesser och säkerställa ökad helhetssyn. Stadsövergripande styrgrupper för skolplanering, äldreboendeplanering, stora projekt med flera, ska bidra till kvalitetssäkring av arbetet.

Större projekt som involverar flera nämnder och bolagsstyrelser ska ledas av styrgrupper med uppgiften att leda projekten och göra avvägningar utifrån ett stadsövergripande perspektiv där stadens översiktsplan och stadens investeringsstrategi utgör relevanta styrdokument. Kommunstyrelsen ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser se till att det finns styrgrupper och lämpliga forum för att möjliggöra avvägningar och prioriteringar i enlighet med kommunfullmäktiges övergripande målsättningar.

Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande i nära samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser. De höga ambitionerna för bostadsbyggandet kräver effektiva arbetssätt i staden samt att det finns en god blandning av bostadsprojekt i stadens portfölj. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande krävs ett stabilt och högt årligt tillskott av bostäder. Därför behöver nya stadsutvecklingsprojekt startas och pågående stadsutvecklingsprojekt vidareutvecklas. Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska i sin produktionsplanering samråda med kommunstyrelsen. Detta liksom en planering för den arbetsplatspotential som finns i Söderort ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Stadens översiktsplan och stadens investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete.

Kommunstyrelsen ska utveckla och intensiviera den strategiska planeringen i frågor som rör civil- och totalförsvaret för att säkerställa ett bra civilförsvaret, effektiva stadsutvecklingsprocesser samt målen för bostadsbyggandet.

Den fysiska planeringen av staden och förbättringar i befintliga stadsmiljöer är en viktig faktor för den sociala sammanhållningen, tryggheten och för att minska skillnaderna mellan stadens delar. Stadens modell för styrning och prioritering av investeringsprojekt ska uppdateras utifrån översiktsplanen som förväntas antas under 2018 samt utifrån erfarenheterna från arbetet inom social hållbarhetskommision avseende boende och stadsutveckling. Ett socialt perspektiv behöver ingå i tidigare skeden i planeringen.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för övergripande strategiska trafikinfrastrukturfrågor som berör staden och för att leda och samordna förhandlingar och avtal för trafikinfrastrukturprojekt med externa parter, i samarbete med trafiknämnden och andra berörda nämnder. Trafikinfrastrukturlösningar är en viktig förutsättning för stadens mål om ett fossilbränslefritt Stockholm till 2040.

Kommunstyrelsen har huvudansvaret att samordna stadens arbete med bostadsutbyggnad med utbyggnad av trafikinfrastruktur, i samarbete med andra berörda nämnder, Stockholms läns landsting och övriga parter. Kommunstyrelsen ansvarar för att hålla ihop stadens genomförande av projekt inom Sverigeförhandlingen, Storstad Stockholm, och 2013 års Stockholmsöverenskommelse och ska tillsammans med berörda nämnder ta fram relevanta underlag och avtal för att möjliggöra projekten inom dessa överenskommelser.

Inom ramen för Sverigeförhandlingen, Storstad Stockholm, har ett antal kollektivtrafikobjekt beslutats. Dessa omfattar medfinansiering från staden om sammanlagt 2 882 mnkr och utbetalningar planeras från och med år 2023.

Stockholms Hamn AB har i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen utrett möjliga alternativ för oljeverksamheten vid Loudden. De nuvarande arrendavtalen gäller till och med år 2019. Arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av bränsleprodukter. Stockholms Hamn AB ska förbereda avveckling av Loudden för annan verksamhet.

Parklekarna utgör en väsentlig del av stadens parkliv och är en värdefull möjlighet till lek och rörelse hos stadens barn. Många av stadens parklekar är i behov av upprustning. I många fall råder oklarhet kring såväl planeringsförutsättningar som finansiering av anläggningarna. Det finns därför anledning att se över hur reinvesteringar i anläggningarna ska säkerställas. Kommunstyrelsen bör i samverkan med berörda nämnder utreda framtida finansiering, organisation och planeringsförutsättningar.

Insatser för en klimatsmart stad

Kommunstyrelsen ska driva på och säkerställa att de insatser och utredningar som ingår i *Stockholms stads miljöprogram 2016–2019* och *Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040* vidtas inom stadens verksamheter och att etappmålet om 2,2 ton CO₂e per invånare och år till 2019 nås. Kommunstyrelsen ska göra en översyn av strategin mot bakgrund av de utredningsuppdrag som genomförts och revidera riktlinjer för stadens egen energiproduktion.

Kommunstyrelsen leder stadens arbete med klimatanpassning som är processinriktat. Sårbarheter till följd av skyfall och höga vattennivåer är särskilt prioriterade att identifiera och åtgärda och principer för skyfallshantering ska tas fram.

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att samordna stadens insatser inom klimatområdet och samordnar även insatserna med externa aktörer, inte minst regionala. Kommunstyrelsen samordnar stadens särskilda satsning på klimatinvesteringar och riktar insatser mot projekt som ger största möjliga klimatnytta, exempelvis energieffektivisering, förnybar energi och åtgärder inom hållbara transporter. Kommunstyrelsen ska även uppmuntra stadens verksamheter till att söka extern finansiering för klimatarbetet.

Kommunstyrelsen ska ta fram en stadsövergripande matstrategi för bättre folkhälsa och minskad miljö- och klimatpåverkan. Kommunstyrelsen ska leda stadens arbete med miljözoner för lätta fordon. Utifrån ambitionen att vara en attraktiv arbetsgivare med höga

miljöambitioner och med beaktande av statens kommande stöd till elcyklar ska kommunstyrelsen värdera olika sätt att stödja cykling bland stadens anställda och bland annat se över möjligheten att erbjuda förmåncyklar.

Stockholm ska fortsätta att vara ett internationellt föredöme inom klimatområdet och stadens internationella arbete ska stärkas.

Ansökan om en ackrediterad Europaskola

I Sverige finns internationella skolor som följer en internationell läroplan och i första hand riktar sig till elever bosatta i Sverige en begränsad tid. En form av sådan skola som ännu inte finns i Sverige är ackrediterade Europaskolor som följer en europeisk kursplan och erbjuder en europisk examen. Eleverna i dessa skolor kan ha, men behöver inte ha, föräldrar som arbetar vid en EU-institution. Regeringen ska påbörja ett ansökningsförfarande för att kunna starta en ackrediterad Europaskola i Stockholmsregionen då det här finns ett antal EU-institutioner. Regeringen har även ansökt om att den europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) ska lokaliseras till Stockholm från den 1 april 2019 då EMA lämnar London.

Stockholms stad stöder regeringens ansökan om en ackrediterad Europaskola. Visar det sig mest lämpligt att huvudmannskapet bör vara hos en kommun, är Stockholms stad beredd att ta ansvar för detta. Staden är även inriktad på att tillhandahålla lokaler för skolans verksamhet. Finansieringen av skolans verksamhet bör ske i enlighet med de ordinarie finansieringsformer som finns för internationella skolor, det vill säga i huvudsak med bidrag från elevens hemkommun alternativt EU för de elever vars föräldrar arbetar vid en EU-institution. Kommunstyrelsen, utbildningsnämnden, exploateringsnämnden och berörda stadsdelsnämnder ska samverka för att vid behov stödja regeringen och dess myndigheter med ansökningsförfarandet för en ackrediterad Europaskola. Målet är att skolan ska kunna börja bedriva verksamhet under år 2019.

Samverkan för en effektiv verksamhet

En kraftigt växande stad innebär stora möjligheter för Stockholm, men också en rad utmaningar. Under de kommande åren behöver kommunstyrelsen säkerställa en ökad investeringsvolym och stadens möjligheter att i övrigt tillgodose behoven från en ökande befolkning. För stadsledningskontoret ställer detta ökade krav på styrning, samordning och uppföljning av stadens investeringsverksamhet.

God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta behovet av service. Genom en mer sammanhållen, effektiv och standardiserad process för budget, redovisning, prognos och uppföljning får staden en högre kvalitet och mindre sårbarhet i budgetprocessen. Kommunstyrelsen ska, i samarbete med stadens nämnder, utveckla prognosarbetet för att öka möjligheten att vidta åtgärder i tid. Vidare fortsätter utvecklingsarbetet för förbättrat projektarbete i syfte att öka stadens möjligheter att styra, samordna och följa upp samt ge konkreta verktyg för ökad effektivitet i såväl investeringsprojekt som driftprojekt.

De gemensamma stöd- och servicefunktioner som finns i staden ska ge verksamheterna så goda förutsättningar som möjligt. Kommunstyrelsen som processägare för de av servicenämnden tillhandahållna verksamheter ska i samarbete med servicenämnden regelbundet följa verksamhetens inriktning och utvärdera effektivitet och ekonomi för de tjänster som är överförda till servicenämnden. Uppföljningen ska omfatta servicenivåer, kundnöjdhet, uppföljning av indikatorer, processeffektivitet och kostnadsminskningar.

En ändamålsenlig organisation av stadens verksamheter är en av förutsättningarna för att uppnå kommunfullmäktiges mål på ett effektivt sätt. Under 2018 ska kommunstyrelsen göra en organisationsöversyn av överförmyndarnämnden med dessa utgångspunkter.

Strategisk lokalförsörjning

Kommunstyrelsen har ansvar för strategisk lokalförsörjning och processer för en övergripande lokalresursplanering med kontroll och styrning av fastighetshanteringen och lokalutnyttjandet.

Kommunstyrelsens ansvar innefattar även de fastighetsutvecklingsprojekt som anses vara av strategisk stadsövergripande karaktär, det vill säga medför höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, är komplext eller involverar flera nämnder och bolagsstyrelser. Kommunstyrelsen ska styra och leda dessa projekttyper genom att ta fram projektdirektiv inför utredningsbeslut. För projekt inom koncernstyrelsen sker detta i samarbete med Stockholms Stadshus AB.

En stadsgemensam hyresförhandlingsfunktion inrättas på servicenämnden på uppdrag av kommunstyrelsen. Funktionen ska även samordna hyresbildningen för de bostadslägenheter som hyrs ut i andra hand där bakomliggande hyresförhandlingsordning saknas. Stadsdirektören utfärdar tillämpningsanvisningar gällande omfattning, inriktning och avgränsningar för funktionen.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med Micasa och Stockholms Stadshus AB anpassa och revidera stadens nuvarande ramavtal med Micasa (utl. 2010:134). Syftet med revideringen är att på objektnivå klara att finansiera kostnader för nyproduktion och därmed svara mot stadens ambition kring utbyggnad av äldreboenden. Förutsättningar med inriktning att ett nytt ramavtal ska gälla senast från och med 2019.

Kommunstyrelsen ansvarar för SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm, som ska säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler. Utbildningsnämnden ansvarar för att säkerställa att skolkapaciteten möter behoven i den växande staden. För att lyckas med detta behöver hela staden arbeta tillsammans. SAMS-arbetet behöver fortsatt stärkas. Arbetet ska ha ett ökat genomförandeperspektiv med målet att säkerställa en planeringsportfölj som genererar ett kapacitetstillskott som motsvarar behoven samt att projekt kontinuerligt överförs i ett genomförandeskede. Samarbetet kring tidiga skeden i bostadsplaneringen ska stärkas. Samplanering ska ske med idrotts- och förskolelokaler där det finns vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid.

Kommunstyrelsen ska ha en framsynt planering och en samlad bild av lokalresursbehovet. Nämnder och bolagsstyrelser ska i första hand hyra lokaler av staden eller stadens egna fastighetsbolag, men även inhyrningar från externa aktörer är nödvändiga. Utbyggnad och anskaffning av lokaler för stadens verksamheter kan därmed antingen ske i kommunkoncernens regi eller via extern inhyrning. Investeringar i lokaler binder mycket kapital, och en avvägning behövs för hur stor del av dessa utgifter som ska ske via kommunkoncernen. Kommunstyrelsen ska ha en samlad bild som möjliggör strategiska vägval och stadsövergripande avvägningar.

Innovativ kunskapsregion

Kommunstyrelsen ska aktivt bidra till att främja utvecklingen av Stockholm som centrum för en kunskapsregion. Som en del av detta ska kommunstyrelsen aktivt arbeta för fler student- och forskarbostäder, samt fler utbildningsplatser inom den högre utbildningen i regionen.

Staden medverkar i det strategiska samarbetet OpenLab där ett nytt avtal för den kommande treårsperioden tecknats för 2017-2019. Staden medverkar även i initiativet *Digital Demo Stockholm* och samverkar med regionens samtliga lärosäten inom ramen för Stockholms Akademiska Forum.

Staden har ett avtal om samarbete med Kungliga Tekniska högskolan för att ömsesidigt utveckla varandras verksamheter. Staden och Stockholms universitet har också tecknat en avsiktsförklaring för att etablera ett närmare samarbete på en strategisk nivå för forskning, utbildning, utveckling och innovation.

I arbetet med de strategiska samarbetsformerna mellan staden och regionens lärosäten ska kommunstyrelsen samverka och arbeta med regionens universitet och högskolor samt med stiftelserna Electrum och Vetenskapsstaden.

Mänskliga rättigheter och en jämställd stad

Kommunstyrelsen ska stärka stadens arbete för mänskliga rättigheter, jämställdhet, barnets rättigheter, hbtq-personers rättigheter, tillgänglighet och arbete mot rasism och diskriminering. Under året ska tre stadsövergripande program implementeras, program för barnets rättigheter och inflytande, program för ett jämställt Stockholm och program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Rådet för mänskliga rättigheter ska tillsammans med stadsdelsnämnderna fortsätta stärka ungas organisering och öka kunskaperna om bland annat mänskliga rättigheter, antirasism och feminism. Kommunstyrelsen ska under året stärka kvinnors organisering med fokus på kvinnor i ytterstaden. Detta som ett steg i arbetet för att nå det jämställdhetspolitiska målet om lika makt att forma sina egna liv och samhället.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor bistår kommunstyrelsen i arbetet med att göra Stockholm mer tillgängligt. Det reviderade programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning ska implementeras. Kommunstyrelsens pensionärsråd är rådgivande organ i allmänna frågor som rör äldres levnadsförhållanden.

Kommunstyrelsen har det stadsövergripande samordningsansvaret för frågor om nationella minoriteter. Nya riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter och nya samrådsformer stärker stadens arbete. Sedan år 2010 ingår Stockholms stad i förvaltningsområdet för finska. Under 2018 ska kommunstyrelsen ansöka om att ansluta till ett ytterligare förvaltningsområde. Målsättningen är att Stockholms stad år 2019 ansluter sig till förvaltningsområdet för samiska. Stockholms stad är utsedd av regeringen att vara en utvecklingskommun för romsk inkludering.

Staden fortsätter att utveckla arbetet med Fairtrade City för att bidra till att stärka mänskliga rättigheter och social hållbarhet. Under 2018 är Stockholms stad värdstad för MR-dagarna (mänskliga rättighetsdagarna). Kommunstyrelsen samordnar stadens deltagande.

Stockholm Pride står under 2018 för tredje gången värd för EuroPride. Det görs tillsammans med West Pride i Göteborg. EuroPride är en titel som årligen tilldelas en europeisk Pridefestival och som lockar många internationella besökare. Det innebär en möjlighet att visa upp Stockholm som en hbtq-vänlig stad som månar om de mänskliga rättigheterna. Besökare och boende i Stockholm ska märka att Stockholm firar EuroPride 2018 och åtgärder för att synliggöra festivalen kommer att vidtas över hela staden.

Offentlig upphandling för en hållbar utveckling

Kommunstyrelsens uppgift är att leda, stödja och följa upp tillämpningen av *Stockholms stads program för upphandling och inköp*. Under 2018 ska en första utvärdering av programmet initieras med syfte att under 2019 vid behov kunna genomföra en eventuell revidering. Utvärderingen ska särskilt belysa hur nämnder och bolagsstyrelser jobbat med kvalitetskrav, sociala krav, antidiskrimineringsklausuler och uppföljning.

Kommunstyrelsen ansvarar för att årligen genomföra sammanställning och analys av stadens samlade utgifter för köp av varor, tjänster och entreprenader.

Kommunstyrelsen ska leda arbetet med att utveckla stadens organisation och arbetssätt inom upphandling och inköp. Med projektet Verksamhetsnära Inköp ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden införa ett arbetssätt som innebär att stadens befintliga resurser för upphandling och inköp samarbetar i koncernövergripande kategoriforum, även kallat kategoribaserad inköpsstyrning. Olika kategoriforum ska sättas samman utifrån verksamheternas gemensamma inköpsmönster och behov. Syftet är att öka samverkan och därigenom effektiviteten i stadens upphandlingsverksamhet.

Med projekt VINST (Verktyg för inköp i Stockholms stad) ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden upphandla och införa gemensamma system och processer för upphandling och avtalshantering i stadens nämnder och bolagsstyrelser.

För att säkerställa att effekten av e-handel blir långsiktigt hållbar ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden fortsätta arbetet med att successivt ansluta stadens leverantörer och öka andelen e-inköp.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden utreda hur en samordningsfunktion för stadens mat och måltider kan se ut och var den kan placeras.

Tillsammans ska dessa satsningar leda till ökad måluppfyllelse avseende kvalitet och totalkostnad för inköp av varor, tjänster och entreprenader samt stärka stadens attraktionskraft som avtalspartner. Kommunstyrelsen ska också samverka med andra upphandlande myndigheter för att hitta gemensamma strategier i syfte att tydligt öka andelen upphandlingar med krav på socialt ansvar och arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal.

Staden som arbetsgivare

Kommunstyrelsen ansvarar för att genomföra den långsiktiga personalstrategin och säkerställa att staden som arbetsgivare arbetar målinriktat för att klara kompetensförsörjningen och genomföra implementeringen av personalpolicyn, där lika rättigheter och möjligheter ingår som en av flera centrala delar. Det är fortsatt prioriterat att öka andelen utrikesfödda chefer i staden. Ledarskapet är centralt i en god personalpolitik, liksom medarbetarnas delaktighet och ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatserna. Chefer och medarbetare ska ha goda förutsättningar att upprätthålla hög kvalitet i verksamheterna. De övergripande utvecklingsinsatserna för chefer och medarbetare ska därför fortsätta att utvecklas liksom det systematiska arbetsmiljöarbetet, där aktiva åtgärder mot diskriminering ingår enligt de nya bestämmelserna i diskrimineringslagen. Kommunstyrelsen ska även stödja berörda nämnders arbete med hur ledningsorganisationen kan främja det närvarande ledarskapet och pedagogiska ledarskapet i förskolan samt det närvarande ledarskapet i äldreomsorgen.

Kommunstyrelsen ansvarar för att samarbetet med berörda nämnder och styrelser fördjupas, i syfte att öka koncernperspektivet och ta tillvara synergieffekter, bland annat när det gäller att skapa reguljära utbildningsvägar, främst inom välfärdsyrkena. Inom exempelvis stöd och service för personer med funktionsnedsättningar är behovet stort

av reguljära utbildningsvägar och enhetliga kompetenskrav samt ändrad yrkestitulatur för medarbetare inom verksamhetsområdet som uppnår kompetenskraven. Kommunstyrelsen ska bistå berörda nämnder i detta arbete.

Vidare har kommunfullmäktige fattat beslut om att tilldela medel för kompetensutveckling i syfte att ge stadens medarbetare goda förutsättningar att upprätthålla en god kvalitet i verksamheterna. Kommunstyrelsen är beredande och beslutande organ för ansökningarna. Ambitionen är att stadens verksamheter genom hög kompetens ska vara ledande i att möta invånarnas behov och utveckla verksamheten.

Utvecklat näringslivsarbete

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga, entreprenörskap och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare.

I dagsläget bedrivs stora delar av stadens näringslivsarbete inom ramen för Stockholm Business Region AB (SBR). Arbetet syftar främst till att marknadsföra och utveckla Stockholm som etablerings- och turistdestination under varumärket Stockholm – The Capital of Scandinavia. Särskilt viktigt är samarbetet som sker inom ramen för Stockholm Business Alliance. En av de viktigaste delarna av SBA-partnerskapet är arbetet med att mäta och förbättra kommunernas egen service till näringslivet. I syfte att stärka stadens service mot företag finns en styrgrupp för näringslivsfrågor under kommunstyrelsen bestående av representanter från relevanta förvaltningar och bolag.

Staden ska ytterligare stärka sitt strategiska näringslivsarbete. Därför ska kommunstyrelsen för egen del bygga upp en strategisk näringslivskompetens, samt under året utreda hur stadens näringslivsarbete kan utvecklas.

Kommunstyrelsen ska stödja det lokala arbetet med företagsetableringar och nyföretagande, bland annat inom ramen för Start-up Stockholms uppdrag. Samverkan ska ske med berörda stadsdelsnämnder och Stockholm Business Region AB.

Kommunstyrelsen ska även samordna arbetet med näringslivsfrågor i stadens stadsutvecklingsprocesser.

Kommunstyrelsen ska under året se över hur tilldelningen av medel till större evenemang bereds och beslutas i enlighet med stadens program för evenemang.

Under 2018 genomförs VM i synkroniserad konståkning 2018 i Stockholm. Staden ska bidra till arrangemanget för att stärka Stockholm som evenemangsstad.

Strategisk it-utveckling och digitalisering

Kommunstyrelsen ska leda och samordna stadens arbete med realisering av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad*. När ny it-infrastruktur etableras ska denna förvaltas vid kommunstyrelsen på samma sätt som övrig it-infrastruktur i staden.

Kommunstyrelsen ansvarar för den centrala styrningen, samordningen och uppföljningen av stadens informationssäkerhetsarbete. Vid kommunstyrelsen finns en informationssäkerhetsansvarig, som är sammanhållande för stadens arbete med informationssäkerhet och svarar för förvaltning av ledningssystemet och tillsyn av det informationssäkerhetsarbete som bedrivs vid förvaltningar och bolag.

För den kommande perioden ska kommunstyrelsen initiera en rad aktiviteter för att bemöta säkerhetshot och risker. Häri ingår bland annat projekt för att anpassa stadens

verksamheter till den nya dataskyddsförordningen GDPR som kommer att pågå under flera års tid, genomförande av grundutbildning inom informationssäkerhet för stadens medarbetare, inventering av vilken säkerhetsskyddad information som finns lokalt inom staden samt en granskning utifrån samtliga informationssäkerhetsområden med utgångspunkt i standarden ledningssystem för informationssäkerhet. Vidare genomförs regelbundna penetrations- och belastningstester av stadens webb-tjänster och nätverk samt förbättringar av skyddet mot så kallad skräppost.

Kommunstyrelsen ska stödja nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att utveckla den digitala kompetensen hos stadens medarbetare. Arbetet med att etablera verktyg för självskattning inom icke pedagogiska verksamheter ska fortsätta.

Den egenutvecklade delen av stadens sociala system, det så kallade paraplysystemet, infördes i slutet av 1990-talet. Ett projekt har etablerats för att modernisera stadens sociala system utifrån en definierad målbild. Arbetet fortsätter under perioden och beräknas pågå till och med 2021. Finansiering ska ske genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medlen för verksamhetsutveckling med it.

Staden köper idag systemdrift, systemförvaltning, telefoni och supporttjänster av Tieto och Telia inom ramen för de så kallade ”SIKT-avtalen”. Avtalen har utvärderats under 2017. Kommunstyrelsen ska förbereda upphandling så att de befintliga avtalen ersätts av nya avtal vid den tidpunkt som stadsdirektören fastställer, baserat på utvärderingens rekommendationer för respektive avtalsområde.

Under 2018 ska kommunstyrelsen fortsätta arbetet med projekten program för gemensam it-service och skolplattform Stockholm, uppgradering av Stockholm webb och e-tjänster, genomförande av projekt inom *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* samt det kommande digitaliseringsprogrammet. Finansiering ska ske genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medlen för verksamhetsutveckling med it. Dessutom inrättas följande projekt: uppgradering av stadens beslutsstöd (LIS), projekt för förnyade upphandlingar inom telefoni, systemdrift, systemförvaltning och datakommunikation, projekt för anpassning av staden till krav i den nya dataskyddsförordningen (GDPR) samt etablering av systemstöd för upphandling och avtalshantering.

Medel förenade med genomförandet av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* finansieras genom disposition av eget kapital. Stadens finansiering av projekt baserat på ansökningar för prioriterad digital utveckling, som tidigare hanteras inom ramen för digital förnyelse är numera integrerat i hanteringen av medel för realisering av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad*. Taket för denna typ av projektfinansiering sätts för 2018 till 50 mnkr.

Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Under kommunstyrelsen m.m. finns anslag för ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Ersättningarna fördelar sig enligt följande (tkr):

Mottagare

Partistöd med mera	42 353
Stadens hederspriser	700
Medlemsavgift Sveriges Kommuner och Landsting, SKL	22 186
Medlemsavgift Storsthlm, f.d. Kommunförbundet Stockholms Län, KSL	17 380
Medlemsavgift Mälardalsrådet	1 350
Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå, STIM	3 300
Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI	225
Handelshögskolan i Stockholm	2 000

Professur i stadshistoria	280
Coompanion Stockholms län	800
Stockholm Business Region AB inkl. Visit Stockholm AB	115 000
Stockholmsregionens Europaförening	2 500
Eurocities	220
Livräntor, Mälarens vattenvårdsförbund, S:t Eriksveteranerna, Stadshusetets konstförening, SKIMF, Eldkvarns IF	1 530
Föreningen Spårvagnsstäderna	100
Pris till Katarina Taikons minne	100
Vetenskapsstaden	2 600
Stockholms Akademiska Forum, StAF	2 600
OpenLab	2 800
Medlemsavgift till Storstockholms brandförvar, SSBF	390 530
Stockholm Impact Award	1 400
Stiftelsen Electrum	1 500
STING	3 000
SIWI	1 100
ECCAR	15
Urban ICT Arena	1 400
Summa	616 969

Stockholm Business Region AB och dess verksamhet finansieras via ersättning från stadens budget med 109 mnkr för 2018. Visit Stockholm AB handlägger ärenden om marknadsföringsstöd inom ramen för stadens evenemangsstrategi (utl. 2012:92). Stödet ska rymmas inom en årlig ram om 6,0 mnkr. Medlen är avsatta under kommunstyrelsen m.m. och utbetalas efter styrelsebeslut i Stockholm Business Region AB. Bolaget beslutar om marknadsföring av evenemang och hanterar utbetalningar för detta.

Kommunförsäkring

Stadens nämnder får genom S:t Erik Försäkrings AB en kommunförsäkring som omfattar försäkringsskydd för lös egendom, utställningar, entreprenad, terrorism, ansvar, tjänsteresor, VD- och styrelseansvar, förmögenhetsbrott samt olycksfall för volontärer. Premien för år 2018 är 18,5 mnkr för stadens samtliga nämnder och finansieras av medel avsatta under kommunstyrelsen m.m.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning	86 %	86 %	87 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
	Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
	Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	0,1 mnkr	0,1 mnkr
	Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	7 %	7 %
	Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	100 %
	Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
	Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandaindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna arbeta för att förbättra vägledning inför val av förskoleklass samt revidera riktlinjerna för övergång från förskola till skola i enlighet med skolprogrammet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och utbildningsnämnden och i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen ta fram ett mått som visar på skolornas bidrag till elevernas kunskapsutveckling (så kallat value-added-mått) (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska under året genomföra ett pilotprojekt med lärarassistenter och studiepedagoger samt i samråd med kommunstyrelsen ta fram en strategi för kompletterande kompetenser inom skolan med syfte att öka förutsättningarna för att legitimerade lärare ska få mer tid för undervisning (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna följa upp tillämpningen av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningsmodell samt göra en kartläggning av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen ta fram koncept för gymnasialt pedagogikcollege och teknikcollege utifrån erfarenheterna från stadens vård- och omsorgscollege (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga omfattningen och inriktningen på öppenvården samt föreslå åtgärder för att bidra till en likställighet i staden (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden utreda hur befintlig ersättningsmodell för sysselsättningsverksamheter inom socialpsykiatri som arbetar arbetslivsinriktat kan utvecklas (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens ungdomsmottagningar genomföra en särskild satsning på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (1.2)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska utreda hur volymökningar skulle kunna kompenseras inom individ- och familjeomsorgen (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta för att ytterligare stärka stadens arbete med drogprevention genom att utbyta och samla kunskaper om effektiva förebyggande metoder samt sprida stadens arbetssätt på europeisk nivå inom nätverket Eurocities (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna följa upp och förvalta de lokala samverkansöverenskommelserna med polisen (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram en färdplan för ett Stockholm för alla utifrån hållbarhetskommisionens arbete innefattande analys och prioriterade etappmål för staden fram till 2040 (1.3)	2018-01-01	2018-04-01
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden utveckla samverkan kring tidiga insatser för att snabbt kunna inleda åtgärder för att motverka att barn och ungdomar i riskmiljöer rekryteras till brottslighet och kriminella gäng (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna verka för ökad trygghet i stadens utemiljöer med fokus på situationell brottsprevention (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram en långsiktig plan för boendesituationen för nyanlända (1.4)	2018-01-01	2018-06-30
Kommunstyrelsen ska uppdatera stadens modell för styrning och prioritering av investeringsprojekt för att säkerställa att planering och byggande stödjer en hållbar utveckling (1.4)	2018-01-01	2018-03-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med exploateringsnämnden och äldrenämnden ta fram en handlingsplan för att tillgodose behovet av bostäder för äldre, såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda i kommunal och privat regi (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden genomföra en översyn av avgifter i äldreomsorgen med fokus på likställighet och införande av indexering (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska genomföra en översyn av strategi för fossilbränslefritt Stockholm (2.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska genomföra en revidering av riktlinjer för stadens egen energiproduktion (2.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med koncernstyrelsen för Stockholms Stadshus AB utreda de juridiska och ekonomiska förutsättningarna för att bilda ett särskilt bolag för produktion och handel med solet inom Stockholms stad (2.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska, tillsammans med trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden, fortsätta arbetet med samlastning av stadens egna varuleveranser (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska arbeta fram principer för skyfallshantering (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor med syfte att öka andel ekologisk mat och minska klimatpåverkan (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och exploateringsnämnden samt i samråd med berörda stadsdelsnämnder vid behov stödja regeringen och dess myndigheter med ansökningsförfarandet för en ackrediterad Europaskola (3.1)	2018-01-01	2018-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys (3.2)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna och utveckla formerna för upphandling av leverantörer av kommunal vuxenutbildning (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med servicenämnden genomföra en utvärdering av servicenämndens intäktsmodell (3.5)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Micasa och Stockholms Stadshus AB anpassa och revidera ramavtalet med Micasa att gälla senast från och med 2019 (3.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska säkerställa att staden har en projektstyrningsmodell som stödjer den nya styrmodellen för verksamhetsprojekt (3.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna stödja kvinnors organisering med målet att öka kvinnors makt och inflytande i det offentliga rummet (4.1)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna stödja stadsdelsnämnderna i hur äldreomsorgen kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande ledarskapet (4.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen fastställa enhetliga kompetenskrav på befattningar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning (4.2)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen fortsätta arbetet med att motarbeta rasism och extremism i skolan genom exempelvis ett lärarnätverk. Arbetet utgår från stadens arbete med ECCARs tiopunktsprogram (4.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen fortsätta driva våldspreventivt arbete i förskolan och skolan, tex utifrån utbildningsprogrammet MVP (4.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, fortsätta kunskapsatsningen till skolans personal och elever kring hederrelaterat våld och förtryck (4.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna se över möjligheterna till att inarbeta kostnaderna för persontransporter i den sk pengarna för daglig verksamhet (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska aktualitetspröva schablonbeloppen inom funktionsnedsättningsområdet (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utveckla stadens arbete med brukarundersökningar för personer med funktionsnedsättning (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda förutsättningarna för att tillsammans med civilsamhället skapa idéburna utvecklingscenter (4.7)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden avsluta upphandling och påbörja implementering av gemensamma system och processer för upphandling och avtalshantering (4.8)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden implementera ett tvärfunktionellt arbetssätt med utgångspunkt i kategoribase-rad inköpsstyrning (4.8)	2018-01-01	2018-12-31
Servicenämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i samråd med kommunstyrelsen etablera och stärka möjligheterna för nämnderna att efterfråga tjänsten konsultativt stöd i att använda arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar samt stöd för uppföljning av villkoren (4.8)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

2. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kommunstyrelsen m.m.** godkänns.

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisionsordning. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovisning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer.

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0
Intäkter	2,6	2,6	2,6	2,6
Netto	-27,4	-27,4	-27,4	-27,4

Budgeten för 2018 är oförändrad jämfört med 2017.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetssätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revisionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Revisorskollegiet** godkänns.

Valnämnden

Nämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till Europaparlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

I september 2018 genomförs de allmänna valen till riksdag, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Under perioden påbörjas också planeringen inför val till Europaparlamentet som genomförs under 2019. Utgångspunkten för nämndens arbete ska vara att alla röstberättigade ges goda chanser att använda sig av sin demokratiska rättighet att rösta. Nämnden ska därför planera för att valen kan organiseras och genomföras på ett sådant sätt att alla röstberättigade ges goda förutsättningar att rösta. I detta avseende ska nämnden särskilt beakta förutsättningarna att rösta i områden med historiskt lågt valdeltagande.

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-4,9	-56,0	-50,3	-2,5
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-4,9	-56,0	-50,3	-2,5

Budgeten för 2018 ökar med 51,1 mnkr jämfört med 2017. Ökningen beror på genomförande av allmänna val. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Valnämnden** godkänns.

Stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna fyller en viktig funktion för den lokala demokratin och har ansvar för merparten av stadens välfärdsverksamhet. Utifrån en lokal förankring och bred kompetens ska stadsdelsnämnderna vara nära medborgarna och erbjuda en samhälls-service av hög kvalitet. Det lokala utvecklingsarbetet har en central betydelse för att skapa en hållbar utveckling i stadens alla delar och för att nå visionen om ett Stockholm för alla.

Stadsdelsnämndernas uppgifter

Stadsdelsnämnderna ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn, kultur och fritid, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder och samverkan med jobbtorg, mottagande och integration av nyanlända, stadsmiljöarbete samt lokalt demokrati- och utvecklingsarbete. Stadsdelsnämnderna ansvarar också för viss tillsynsverksamhet, medborgarkontor samt konsumentvägledning.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-20 884,2	-21 551,9	-21 577,0	-21 652,1
Drift och underhåll	-20 756,3	-21 421,0	-21 446,1	-21 521,2
Avskrivningar	-110,5	-124,2	-124,2	-124,2
Internräntor	-17,4	-6,7	-6,7	-6,7
Intäkter	617,9	637,5	637,5	637,5
Summa stadsdelsnämnder - netto	-20 266,3	-20 914,4	-20 939,5	-21 014,6
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0

Resursfördelningen till stadsdelsnämnderna

Systemet för fördelning av resurser utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningsstruktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det förväntade behovet och inte utifrån faktiska kostnader. I fördelningen ingår löpande kostnader för att bedriva en verksamhet inkluderat personal, lokaler, administration och övriga kostnader. Stadsdelsnämnderna får sina medel tilldelade som ett anslag. Inom ramen har stadsdelsnämnderna frihet att omdisponera anslaget och prioritera mellan verksamheterna, så länge de följer de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt.

Stadsdelsnämnderna beslutar själva om en ändamålsenlig organisation utifrån uppdraget och invånarnas behov. Stadsdelsnämnderna ska klara framtida volymförändringar med hög kvalitet i takt med att Stockholm växer. Stadsdelsnämnderna ska samverka inom sina verksamhetsområden och med varandra, i syfte att lära av varandra, sprida goda exempel och utveckla effektiviteten och vid behov ska regionvisa verksamheter

övervägas. Stadsdelsnämnderna ska i detta syfte samverka med varandra samt med kommunstyrelsen och för verksamheten berörda nämnder.

Kommunövergripande verksamheter

Stadsdelsnämnderna tillhandahåller flertalet kommunövergripande verksamheter som återfinns inom verksamhetsområdena förskola, barn, kultur och fritid, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Syftet är bland annat att kunna erbjuda verksamheter till personer med särskilda behov, vilket gör att flera av verksamheterna är av unik karaktär. Karakteristiskt för stadens kommunövergripande verksamheter är att de är tillgängliga för invånarna i stadens samtliga stadsdelsnämnder. Kommunövergripande verksamheter återfinns inom stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Bromma, Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör.

Kommunfullmäktiges inriktning för stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämnderna ska aktivt arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete med utgångspunkt i de lokala utvecklingsprogrammen som tagits fram av alla stadsdelsnämnder. De lokala utvecklingsprogrammen utgår från analyser av lokala förhållanden och har tagits fram i dialog med invånare och lokala aktörer. Utvecklingsprogrammen tydliggör nämndens fokusområden med utgångspunkt i stadens gemensamma vision om en stad för alla. Programmen ska även bidra till en förstärkt samverkan inom staden. Möjligheterna för ett utvecklat medskapande inom ramen för utvecklingsprogrammen, genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget eller andra liknande modeller för ett fördjupat deltagande, ska beaktas. För de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden är samverkan med berörda facknämnder och bolagsstyrelser avgörande för att möjliggöra genomförande av programmen. För dessa sker en utökad stadsövergripande samordning. I dessa områden är främst frågor som arbete och försörjning, uppväxtvillkor och utbildning, bostäder, trygghet och tillit i fokus i programmets målsättningar och föreslagna åtgärder.

För att säkerställa att socialtjänsten kan ge stöd av god kvalitet, hålla en hög rättssäkerhet i myndighetsutövningen och trygga en god kompetensförsörjning är det viktigt att såväl socialnämnden som äldrenämnden och stadsdelsnämnderna erbjuder nya medarbetare en gedigen introduktion och stöd till medarbetare med kort erfarenhet i form av handledning och mentorskap. Det är även viktigt att medarbetarnas inflytande på arbetsplatsen stärks och att alla görs delaktiga i arbetet med att skapa en god arbetsmiljö.

Under de senaste åren har mottagandet av nyanlända barn, ungdomar och vuxna ökat och samtliga stadsdelsnämnder påverkas av kommunmottagandet i varierad omfattning. Nyanlända ska få goda förutsättningar att etablera sig genom studier, på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i samhället i stort. Det gemensamma ansvaret för ett hållbart mottagande i staden och snabb etablering kräver kommunala etableringsinsatser inom stadsdelsnämndernas verksamheter, framförallt inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg och ekonomiskt bistånd samt genom arbetsmarknadsåtgärder och en nära samverkan med jobbtorg.

Arbetsmarknadsnämnden ska tillsammans med socialnämnden och stadsdelsnämnderna öka tillgängligheten till och kvaliteten i samhällsvägledning och socialt stöd till nyanlända. Fokus ska ligga på preventiva insatser genom vägledning och ett tidigt socialt stöd. Målsättningen är att individer och familjer blir självständiga och etablerar sig i samhället genom arbete, utbildning och ett stadigvarande boende. I arbetet är kvinnors etablering på arbetsmarknaden prioriterad. Stadsdelsnämnderna behöver arbeta förebyggande med att öka de nyanländas kunskap om bostadsmarknaden och stärka deras förutsättningar på densamma. Nyanlända flickors, kvinnors och hbtq-personers erfarenheter och särskilda utsatthet ska uppmärksammas särskilt. För att bidra till en snabb

etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel näringsliv och civilsamhälle.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att erbjuda stöd till kvotflyktingar, ofta med kort varsel. Kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra flyktingars och många behöver ett omfattande stöd. Arbetssätten kring kvotflyktingar behöver därför vidareutvecklas. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla stadens mottagande av och stödet till nyanlända kvotflyktingar.

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete. Nämnderna behöver fortsatt utveckla, vidta och följa upp insatser för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare. Arbetet innefattar såväl sociala förebyggande insatser som investeringar och fysiska åtgärder i närmiljön. Samverkan med berörda nämnder samt relevanta externa aktörer ska utvecklas, exempelvis inom ramen för lokala brottsförebyggande råd (BRÅ). En nära samverkan med lokalpolisen är en förutsättning och arbetet med gemensamma samverkansöverenskommelser ska fortsätta. Samarbetet mellan stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag behöver utvecklas, bland annat för att höja kunskapen kring oriktiga hyresförhållanden på bostadshyresmarknaden och på vilket sätt sådan kan undvikas.

Arbetet med att utveckla ändamålsenliga insatser mot våldsbejakande extremism och för att förebygga radikaliserings i stadsdelsnämnderna fortsätter. Befintlig verksamhet anpassas och utvecklas utifrån den kunskap och forskning som finns på området. Nämnderna arbetar utifrån sina lokala handlingsplaner i tät samverkan med berörda facknämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare.

Stadsdelsnämnderna ska föra lokala näringslivsdialoger i sina respektive stadsdelar. Företagens möjlighet till insyn och kontakter med facknämnder och kommunala bolag ska förbättras genom ökat samarbete mellan stadsdelsnämnderna och stadens berörda facknämnder och bolag.

Kommunstyrelsen, socialnämnden och äldrenämnden beslutade år 2016 om en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. I varje stadsdelsnämnd ska det finnas lokala styrgrupper med ansvar för implementering av handlingsplanen. Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att följa upp övergripande måluppfyllelse och resultat i form av minskad personalrörlighet och förbättrad arbetssituation. Stadsdelsnämnderna ska skapa förutsättningar för medarbetarinflytande för anställda inom socialtjänsten. Det är viktigt att medarbetare känner att de kan lyfta frågor som rör utvecklingsbehov i verksamheten. Ett tillåtande, tillgängligt och öppet ledarskap på alla nivåer är avgörande för att fortsätta detta arbete.

I alla verksamhetsområden ska stadsdelsnämnderna bidra till att uppfylla stadens mål om ett klimatsmart Stockholm och beakta de styrdokument som syftar till att uppnå detta mål. På samma sätt ska stadsdelsnämnderna beakta målet om ett demokratiskt hållbart Stockholm och de styrdokument som bidrar till ökad måluppfyllelse i detta avseende.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totalt värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	50 %	50 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
	Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla och implementera former för det sociala stödet till nyanlända (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna följa upp och förvalta de lokala samverkansöverenskommelserna med polisen (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stockholm Business Region AB ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys (3.2)	2018-01-01	2018-12-31

Förskoleverksamhet

Alla barn i Stockholm har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Förskolans verksamhet ska vara tillgänglig, ha hög kvalitet och lägga grunden för ett livslångt lärande för Stockholms barn. Det ska finnas en bra kommunal förskola nära hemmet. Alla barn behöver ta del av förskolans verksamhet, som ska vara fri från stereotypa könsroller och ge alla barn möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens. Barnens språkutveckling ska vara i fokus i verksamheten. Insatser ska göras i de stadsdelsnämnder som har lägst andel barn i förskola och förskoleklass i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten hos samtliga familjer. Förskolan ska skapa trygghet för såväl barn som föräldrar.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- kommunala förskolor, pedagogisk omsorg, flerfamiljssystem och allmän förskola
- att alla barn som bor i stadsdelsnämndsområdet har tillgång till förskoleverksamhet
- att stadens platsgaranti uppfylls

Utbildningsnämnden är nämnd för stadens fristående förskoleverksamhet samt ansvarar för att samordna stadens förskoleverksamhet. Lika villkor ska råda mellan kommunal och fristående förskola.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-5 068,2	-5 131,9	-5 128,9	-5 128,9
Kostnader (-)	-5 390,5	-5 465,0	-5 462,0	-5 462,0
Intäkter	322,3	333,1	333,1	333,1

Budgeten för 2018 ökar med 63,7 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Slutlig justering av budget 2018 utförs i december samma år utifrån månadsvisa avläsningar av antal inskrivna barn i verksamheten. Grundsablonen utgår enligt bilaga 6.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Pedagogiskt uppdrag

Förskolans pedagogiska uppdrag och förskollärarnas ansvar för att stärka pedagogiken i förskolan är tydligt i läroplanen. Förskolläraren ska initiera, leda och stödja det pedagogiska utvecklings- och kvalitetsarbetet inom förskolan. Andelen förskollärare per förskola är en viktig faktor i säkerställandet av en likvärdig förskola för alla barn i Stockholms stad och yrkesgruppens roll ska stärkas och utvecklas. Naturvetenskap, matematik och språkutveckling är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas för att lägga en god grund för framtidens skolelever. Lärandet i förskolan ska vara lustfyllt och genom lekens stimulans ska barnets kunskaper och förmåga till samspel utvecklas med andra. Traditionella könsroller ska motverkas. Flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar från stereotypa könsroller. Estetiska läroprocesser ska utvecklas och alla barn i förskolan ska garanteras minst en professionell kulturupplevelse per termin.

Förskolans verksamhet ska ingå i den stora satsning som Stockholms stad gör på ökad digital kompetens och kreativitet. Genom programmeringskommissionens arbete ska goda exempel på hur barn i förskolan får stifta bekantskap med kodning spridas över staden. Digitaliseringens möjligheter måste komma alla barn till del. Satsning på digitalisering inom förskolan ska också fortsätta för att ge effektiviseringsvinster och främja en lärande organisation. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna under året utveckla arbetet med det kollegiala lärandet kring programmering i förskolan. En nulägesanalys ska genomföras med syfte att se vilka insatser som behöver göras. Utbildningsnämnden har ett övergripande ansvar för samordningen och genomförande av digitaliseringen i samarbete med stadsdelsnämnderna.

Förskolans organisation ska säkerställa en likvärdig förskola som är trygg, säker och håller en hög kvalitet. För att ge läraren tid till att interagera med varje enskilt barn ska hög personaltäthet och mer flexibla gruppindelningar prioriteras. Stadens mål om barngruppernas storlek kvarstår. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna förenkla informationsöverföring om stödinsatser mellan förskola och skola för att främja tidiga insatser i skolan.

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm tar i sin rapport "Förskolan – en god investering i jämlika livsvillkor" upp hur viktig förskolans kvalitet är för likvärdighet och att verksamheten ger barnen möjlighet till utveckling av sina förmågor samt kompenserar för skilda förutsättningar. Likvärdigheten i förskolan ska stärkas genom ökad pedagogisk kvalitet. Det handlar om att utveckla förskolans ledningsorganisation i syfte

att säkerställa förskolläraledd undervisning, att främja det pedagogiska ledarskapet, att säkerställa en likvärdig kompetensförsörjning, att utveckla förskolan som lärande organisation och att utveckla mått för att följa personalomsättningen.

Förskola för alla

Att delta i förskolans verksamhet ger bättre förutsättningar att klara kunskapskraven och att trivas i skolan. Förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling och dessa effekter tenderar att vara stabila under lång tid – förskolan är en viktig start på det livslånga lärandet. En förskola av god kvalitet fungerar även utjämnande av socioekonomiska effekter.

Kunskapen om vilka barn som inte deltar i förskolan ska utvecklas för att kunna göra riktade insatser för ökad inskrivningsgrad, till exempel ge verksamheter med föräldrakontakt ett förstärkt uppdrag att informera om förskolan. Utöver inskrivningsgraden är även närvaron i förskolan viktig. Om barnen deltar kontinuerligt i förskolan förbättras barnens lärande och språkliga utveckling. Extra insatser ska göras i de stadsdelsnämndsområden som har lägst andel barn i förskolan och i förskoleklass i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten hos ännu fler familjer. Sådana insatser kan omfatta bland annat uppsökande verksamhet, kommunikationssatsningar samt utveckling av konceptet introduktionsförskolor.

Stadsdelsnämnderna ska löpande kontrollera att ramöppettiderna följs. Förskolorna ska vara tydliga i sin information till vårdnadshavare om ramöppettiderna samt rätten till annan omsorg om förskolan har stängt. För ett modernt arbetsliv är det viktigt att förskolorna är tillgängliga för barn under de tider då vårdnadshavarna arbetar. Stadsdelsnämnderna i Stockholms stad ska tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn i förskoleålder från ett till fem års ålder till familjer med ett sådant omsorgsbehov. Utbildningsnämnden ansvarar för att administrera och hantera vårdnadshavares ansökningar om omsorg på obekvämt arbetstid för Stockholms stads alla verksamheter som bedriver omsorg på obekvämt arbetstid oavsett regiform. Utbildningsnämnden ska tillhandahålla omsorg på obekvämt arbetstid för barn från sex år till vårterminen året när de fyller 13 år. Stadsdelsnämnderna ska samarbeta med utbildningsnämnden för resurseffektiv användning av stadens pedagogiska lokaler vid omsorg på obekvämt arbetstid och för att tillhandahålla en så bra omsorg som möjligt.

Det är angeläget att förskolan har kompetens om barns språkutveckling och kan stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska. Stadsdelsnämnderna ska i denna verksamhet beakta minoriteters rättigheter och minoritetslagstiftningen. Som ett led i det ska staden erbjuda hela eller delar av förskoleverksamheten på finska.

Papperslösa barns rätt att gå i grundskolan regleras av skollagen. Det är även viktigt att det finns förskoleverksamheter som omfattar alla barn och där staden exempelvis i samarbete med civilsamhället bidrar till att papperslösa barn i förskoleåldern kan delta i förskoleverksamhet.

Barn med särskilda behov ska få det stöd de behöver i stadens förskolor till exempel genom att det finns pedagoger med specialpedagogisk kompetens.

Medarbetarnas arbetsmiljö och kompetens

Förskollärare ska leda förskoleverksamheten och ha det pedagogiska ansvaret för att främja god arbetsledning, verksamhetskvalitet, pedagogisk utveckling och innovationer i förskolan. Barnskötare har likaså en mycket viktig roll att spela i förskolans verksamhet och ska ha goda möjligheter att utvecklas i sitt yrke. Förskolans chefer ska ha goda förutsättningar för att kunna utöva ett närvarande ledarskap.

Det behövs flera insatser för att bryta utvecklingen med brist på förskollärare. Antalet utbildningsplatser på lärosätena i Stockholm behöver öka för att få fler personer att utbilda sig. För att trygga en fortsatt personalförsörjning är det också viktigt att stadsdelsnämnderna erbjuder medarbetarna pedagogisk grund- eller vidareutbildning till förskollärare med lön under fortbildningstiden. Motsvarande behov finns när det gäller att behålla, vidareutbilda och rekrytera barnskötare. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att kontinuerligt erbjuda förskolans chefer och medarbetare möjlighet till kompetensutveckling.

En väsentlig del i att öka förskolläraryrket och barnskötaryrkets attraktionskraft är en god löneutveckling. Resultaten från stadens lönekartläggning visar att löneskillnaden mellan barnskötare, som är ett kvinnligt dominerat yrke, och manligt dominerade yrkesgrupper som bedömts vara likvärdiga måste utjämnas. Löneutvecklingen för barnskötare ska prioriteras. Stadsdelsnämnderna ska intensifiera arbetet med att skapa trygga anställningar och goda arbetsvillkor. I stadens arbete med att minimera användningen av allmänna visstidsanställningar, där medarbetare som arbetar med barn i behov av särskilt stöd är en särskilt viktig grupp, ingår att se över organisationen.

En handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare ska tas fram. En viktig del i handlingsplanen är hur förskolan kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande samt pedagogiska ledarskapet. Projektet ”från nyanländ till nyanställd lärare” ska utredas och testas även inom förskolans personalkategorier.

Förskolelokaler och en hälsosam miljö

Alla barn i Stockholm har rätt till en bra kommunal förskola nära hemmet. Stockholm växer kraftigt och behovet av att både bygga ut befintliga förskolor samt att bygga nya är stort. Det är viktigt att klara av att ta emot stora årskullar och hitta väl fungerande lokallösningar i hela staden. Utemiljön ska ses som ett av förskolans pedagogiska rum och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden. Vid nybyggnation ska förskolor certifieras med Miljöbyggnad, lägst nivå silver.

Att säkerställa tillgången till förskola ligger inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde, men kräver goda planeringsförutsättningar och ett nära samarbete med andra berörda nämnder och bolagsstyrelser. Arbetet med en samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, ska också bistå stadsdelsnämnderna i deras långsiktiga planering av förskolelokaler, med fokus på områden med särskilda utmaningar.

Miljön i både förskolan och dess närområde ska vara giftfri och ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk rörelse. Arbetet med kemikaliesmarta förskolor ska fortsätta. Utemiljöerna ska ses som en del av det pedagogiska rummet och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden. Förskolegårdarna ska planeras med lekvärdesfaktorer som en utgångspunkt så att de uppfyller barnets behov av lek, rörelse och lärande. Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern. Alla barn ska få god, varierad och näringsriktig mat i förskolan. Andelen ekologisk och vegetarisk mat ska öka på stadens förskolor.

Stadsdelsnämnderna ska verka för att fler förskolor ansöker om att erhålla Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” och att goda exempel på hur förskolorna kan arbeta med hållbar utveckling sprids inom staden.

Samarbete

Förskolan är det första steget i utbildningssystemet och ska utgöra grunden för det livslånga lärandet. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm betonar i rapporten ”Förskolan – en god investering i jämlika livsvillkor” vikten av samarbete för att möta

barns skiftande behov för att uppnå likvärdighet. Stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och socialnämnden har stor betydelse för utveckling av förskoleverksamheten och dess likvärdighet. Stadens nämnder ska söka samverkansformer för att förskolorna ska kunna ge så tidiga insatser som möjligt och för att få fler barn att ta del av förskoleverksamheten.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställa att barn i skolåldern som bor i skyddat boende erbjuds skolundervisning inom en vecka samt att yngre barn så snart det är möjligt erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet.

Varje förskola ska ha en namngiven kontaktperson hos socialtjänsten. Genom samarbete med socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i Stockholms läns landsting ska pedagogernas kunskap om landstingets och socialtjänstens uppdrag öka.

Stadsdelsnämnderna har, i samarbete med utbildningsnämnden, ansvaret för att samordna barnens övergång mellan förskolans och skolans verksamheter. Stadens riktlinjer för övergång mellan förskola och skola omfattar även fristående förskolor och skolor. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna revidera riktlinjerna för övergång från förskola till skola i enlighet med skolprogrammet. Former för pedagogiskt samarbete mellan förskolan och skolan ska stärkas. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna förenkla informationsöverföring om stödinsatser mellan förskola och skola för att främja tidiga insatser i skolan.

Förskolan ska arbeta normkritiskt, antirasistiskt och motverka stereotypa könsroller och diskriminering. Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden ska i dessa frågor samråda med kommunstyrelsen samt med stadens barnombudsman, för att säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter.

Stadens samarbete med fristående aktörer är viktigt för att skapa en likvärdig förskola. Branschrådet för förskola ska vara en mötesplats kring övergripande förskolefrågor i Stockholm för kommunala och fristående förskolor. Under året ska särskilt frågan om långsiktig lokalförsörjning belysas.

Förskolan ska ha väl fungerande former för samarbete med föräldrar och vårdnadshavare, vars kännedom om vad förskolan gör för att stödja barnens utveckling ska öka. Resultatet av förskoleundersökningen ska vara vägledande i förskolans arbete med dokumentation och dialog.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Andel förskollärare av antal anställda	41 %	41 %	42 %
	Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	4,9	4,9
	Antal barn per grupp	16	16	16
	Andel nöjda föräldrar	90 %	91 %	92 %
	Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	3,8
	Inskrivningsgraden i förskoleverksamheten (2-5 år)	96 %	96 %	97 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel av stadens förskolor som har genomfört åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare som inte upplever diskriminering inom förskolan och familjedaghem	Öka	Öka	Öka

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna följa upp tillämpningen av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningsmodell samt göra en kartläggning av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna arbeta för att förbättra vägledning inför val av förskoleklass samt revidera riktlinjerna för övergång från förskola till skola i enlighet med skolprogrammet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31

Barn, kultur och fritid

Ett levande kultur- och föreningsliv bland invånare i alla åldrar spelar en viktig roll för att skapa en gemenskap inom stadsdelarna och möjligheter till möten mellan stockholmare från olika områden. Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar och legal status. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskild fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och ungdomar
- upplåtelse av allmänna samlingslokaler
- lokal kulturverksamhet
- bidragsgivning till föreningar
- sommarkoloniverksamhet
- konsumentrådgivning
- medborgarkontor
- lokalt demokrati- och utvecklingsarbete

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-555,5	-565,4	-560,0	-560,0
Kostnader (-)	-555,5	-565,4	-560,0	-560,0
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0

Budgeten för 2018 ökar med 9,9 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet**Behov av mötesplatser**

Antalet invånare i åldersgruppen 7-19 fortsätter att öka vilket innebär ytterligare krav och utmaningar för verksamheter riktade till den aktuella målgruppen. Mot bakgrund av detta behöver stadens öppna mötesplatser och fritidsverksamheter anpassas till dagens ungas behov och levnadsmönster. Extra viktigt är att nå de grupper som idag inte nås av annan fritidsverksamhet. För detta krävs bland annat ett utvecklat jämställdhetsarbete och särskilda aktiviteter och platser för specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer.

För att möta ungas behov och livsmönster krävs att formen för mötesplatser ständigt utvecklas. Barn- och ungdomsperspektivet ska stärkas i stadens beslutsfattande och kontaktytorna mellan unga och beslutsfattare behöver bli fler. Stadsdelsnämnderna i ytterstaden ska i samråd med kommunstyrelsen verka för att stärka ungas organisering och öka kunskaperna om mänskliga rättigheter, antirasism och jämställdhet. Målet är att stärka ungas egenmakt.

Staden har sedan 2016 arbetat för att stärka ungas organisering och egenmakt med fokus på mänskliga rättigheter, feminism och antirasism. Som ett led i arbetet att stärka unga behöver också föräldrar få kännedom om barn och ungdomars rättigheter. Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med civilsamhället och genom befintliga mötesplatser verka för att nå och stärka kunskaperna hos fler föräldrar. Kommunstyrelsen ska vara behjälplig i arbetet.

Lokalt demokrati- och utvecklingsarbete

Det lokala demokrati- och utvecklingsarbetet syftar till att öka det demokratiska deltagande, såväl i vardagen som på valdagen. Det innebär att utveckla och utöka former för demokratiskt deltagande såsom exempelvis medborgarförslag och medborgardialoger men även att stärka det civila samhället genom att stödja och tillhandahålla resurser för organisering och påverkansarbete, exempelvis genom demokratisamordnare och mötesplatser. Stockholm ska ha höga ambitioner för ungas möjlighet att påverka i frågor som rör dem, detta genom att skapa aktiva arenor för ungas inflytande så att de ges möjlighet att agera och ges ansvar.

Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med kommunstyrelsen stärka kvinnors organisering och en särskild satsning görs därför som en del i arbetet för att Stockholm ska vara en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika. Samverkan med civilsamhället, exempelvis genom det stöd staden ger till kvinnoföreningar, är viktigt för att främja kvinnors organiserande i demokratiska processer och i samhällslivet.

Stadsdelsnämndernas konsumentvägledning ska vidareutvecklas för ökad tillgänglighet och angelägenhet för fler med särskilt fokus på grupper som är underrepresenterade och i behov av verksamheten.

Kultur för alla

Kultursekreterare ska finnas i varje stadsdelsnämnd, vara stadsdelsnämndernas samordningsfunktion avseende kultur och nära samverka med kulturnämnden. Alla barn, ungdomar och äldre ska, oavsett förutsättningar, ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.

Kulanpremien spelar en nyckelroll för att alla barn i stadens förskolor och skolor ska komma i kontakt med professionella kulturverksamheter. Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola ska utvecklas och anpassas efter brukarnas behov, innefatta såväl att ta del av som att själv skapa kultur och fortsätta utvecklas i nära samarbete mellan utbildningsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer.

Stadsdelsnämnderna ska särskilt stötta det lokala kulturlivet samt utöka utbudet av fritids- och kulturaktiviteter för personer med funktionsnedsättning. Stadsdelsnämnderna ska stödja verksamheter som tillgodoser kultur och förutsättningar för amatörcultur för stadens invånare i alla åldrar. Centralt för nämndernas arbete är att nå ut till och locka nya målgrupper att delta i verksamheterna. I samarbete med kulturnämnden ska stadsdelsnämnderna utveckla rutiner för samarbete för etablering av nya lokala kulturhus.

Stadsdelsnämnderna ska medverka i stadsbyggnadsnämndens, trafiknämndens och kulturnämndens implementering av ett nytt skyltprogram som synliggör stadens mångfald och platser där viktiga personer för Stockholm har verkat.

Parklekar och öppna förskolor

Stockholms parklekar ska eftersträva längre öppettider. Verksamheten i parklekarna ska förstärkas genom att staden aktivt arbetar med att engagera annan barn- och ungdomsverksamhet som vill bedriva kompletterande verksamhet som är öppen för alla barn i Stockholms parklekar. Underhållet av parklekarna ska förbättras.

Den öppna förskolan är en mötesplats för både barn och vuxna. Verksamheten erbjuder stimulans och gemenskap till barn samtidigt som den ger stöd och utbyte till föräldrar och dagbarnvårdare.

Fritidsgårdar och mötesplatser

För stadens alla barn och ungdomar finns ett utbud av fritidsgårdar och mötesplatser med olika inriktningar. Grunden för verksamheten är att ungdomar själva har möjlighet att tillsammans med personalen planera och genomföra aktiviteter i en stimulerande och trygg miljö. Under året ska samtliga fritidsgårdar bland annat erbjuda kulturupplevelser. Det är viktigt att utbudet av fritidsgårdar och dessas öppettider svarar mot behoven bland unga. Personer med funktionsnedsättning ska ha god tillgång till samtliga verksamheter och det ska samtidigt finnas särskilda fritidsgårdar riktade till denna grupp. För att säkerställa att det finns verksamheter som motsvarar behoven för funktionshindrade görs en satsning inom ramen för uppdraget ”Fritid för alla”.

Alla unga oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, funktionsförmåga, könsidentitet och könsuttryck ska ges samma möjligheter till aktiviteter. Medarbetarna som möter de unga är verksamheternas avgörande resurs och de behöver kontinuerlig kompetensutveckling för att kunna möta de unga stockholmarnas vardag. Fritidsgårdar ska arbeta särskilt för att nå fler flickor vilka ofta är underrepresenterade i verksamheten.

De nyanlända barn och ungdomar som kommer till staden saknar oftast nätverk. Därav är det extra viktigt att initiera aktiviteter för denna målgrupp för att möjliggöra kontakt-nät och inkludering i samhället.

Generellt för stadens ungdomar är det väsentligt att skapa en meningsfull fritid som bidrar till inkludering och positiva sammanhang efter skoltid. För att motivera fler ungdomar att engagera sig i olika idrotts- eller kulturaktiviteter efter skoltid görs en satsning på fritidslotsar. Lotsarna kommer att utgå från lokala fritidsgårdar och arbeta uppsökande gentemot skolorna i närområdet.

Sommarkoloniverksamhet

Sommarkoloniverksamhet ska fortsatt vara en mötesplats för barn och unga med olika bakgrund. Nämnderna ska arbeta uppsökande med information och erbjudande om kollo. Även kollo för hela familjer ska fortsätta att vidareutvecklas. Familjer med ekonomisk, social och psykisk utsatthet ska prioriteras.

Fokus under året ska ligga på att stadens sommarkolloverksamhet utvecklas så att en större andel barn kommer från ytterstaden och områden som idag är underrepresenterade. Södermalms stadsdelsnämnd har ett särskilt ansvar som samordnande nämnd för sommarkollo.

Fler barn och unga med funktionsnedsättning ska erbjudas möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet. Inom verksamhet för LSS-kollo finns därutöver kollogårdar med olika inriktningar och anpassningar beroende på deltagarnas ålder och typ av funktionsnedsättning.

Fältassistenter

Stadsdelsnämndernas fältassistenter ska arbeta lokalt med preventiv och uppsökande verksamhet för stadens unga. Den ekonomiska ramen för verksamheten utökas i årets budget med syfte att möjliggöra ett utökat arbete med särskilt fokus på unga upp till tonåren. I det uppsökande arbetet ingår samarbete med barn, ungdomar, föreningsliv och ideella krafter kring stadsdelsnämndens trygghets-, trivsel- och värdegrundsarbete. Nämnderna ska utveckla den uppsökande verksamheten med fältförlagt socialt arbete med fokus på de utemiljöer och de tidpunkter då ungdomar vistas där. Arbetet ska ske i nära samarbete med framförallt socialtjänsten men också fritidsverksamheter och facknämnder som arbetar med frågor kring ungas fritid.

Föreningsstöd

Föreningsstödet betalas ut till amatörkultur för vuxna, barn- och ungdomsverksamhet, äldreföreningar, funktionshindervisorganisationer med flera. Stadsdelsnämnderna ska även ge stöd till generationsöverskridande verksamheter.

Lokalt föreningsliv förstärks samtidigt genom att kulturnämnden, utbildningsnämnden och SISAB i samverkan under året ska tillgängliggöra minst en ny skollokal per stadsdelsnämndsområde.

Stadsdelsnämnderna ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	79 %	80 %	80 %
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Andel ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla kulturaktiviteter	74 %	75 %	75 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Södermalms stadsdelsnämnd ska i samråd med övriga stadsdelsnämnder utveckla kolloverksamheten med syfte att fler barn i ytterstaden ska åka på sommarkollo (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare, till förslag leda och utvärdera projektet på en it-inriktad och högteknologisk ungdomsgård i Järva (Techgården) (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna stödja kvinnors organisering med målet att öka kvinnors makt och inflytande i det offentliga rummet (4.1)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med civilsamhället och genom befintliga mötesplatser verka för att nå och stärka kunskaperna hos fler föräldrar om barn och ungas rättigheter. Kommunstyrelsen ska vara behjälplig i arbetet (4.3)	2018-01-01	2018-12-31

Äldreomsorg

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande och de äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- ledning av äldreomsorgen och den kommunala hälso- och sjukvården för personer över 65 år
- biståndsbedömning
- särskilt boende för äldre samt hemtjänst och dagverksamhet

Äldrenämnden ansvarar för övergripande samordning av stadens äldreomsorg.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-7 374,0	-7 633,7	-7 679,2	-7 754,3
Kostnader (-)	-7 571,3	-7 839,8	-7 885,3	-7 960,4
Intäkter	197,3	206,1	206,1	206,1

Budgeten för år 2018 ökar med 259,7 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Ersättningsnivåerna för vård- och omsorgsboende indexuppräknas med 2,7 procent. Ersättningsnivåerna för hemtjänst i ordinärt boende höjs med 2,5 procent, biståndsbedömd dagverksamhet med 2,5 procent samt avlösning och ledsagning höjs med 2,7 procent. Förändringar framgår av bilaga 6. Utöver höjningen av ersättningsnivåerna kompenseras verksamhetsområdet med 33,6 mnkr för ökade kostnader för persontransporter.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Äldrevänligt Stockholm

Stockholm står inför en stor demografisk utmaning när gruppen äldre i staden ökar kraftigt på sikt. För att klara denna utmaning krävs en långsiktig planering och samverkan mellan stadens alla delar samt en ökad samplanering inom och mellan stadsdelsnämnderna. För att uppnå målsättningen att Stockholm ska vara en äldrevänlig stad krävs det att ett äldreperspektiv finns med i bland annat planeringen av torg, parker och grönområden. För att möta behovet av olika boendeformer för äldre planeras både nyproducerade biståndsbedömda boenden och seniorboenden under de kommande åren. Öppnandet av aktivitetscenter i stadsdelsnämnderna kommer att bidra till ökad social gemenskap och främja fysisk aktivitet bland äldre.

Tryggare boende för äldre

Alla äldre har rätt till en trygg ålderdom. För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer staden därför att kraftigt bygga ut antalet seniorboenden. Äldre som har störst behov prioriteras vid förmedlingen av lägenheter. Staden ska genomföra en mängd insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Informationen som tas fram av äldrenämnden ska även göras tillgänglig via Äldre direkt. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende. Stadens stora utbyggnad av vård- och omsorgsboenden fram till år 2040 ska därutöver tillförsäkra att alla äldre med stora hälso- och sjukvårdsbehov kan flytta till ett modernt vård- och omsorgsboende, oavsett var de bor i staden. Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden.

I november 2016 fattade kommunfullmäktige beslut om Äldreboendeutredningens delrapport och vilka boendeformer för äldre som ska finnas i staden. Förutom servicehus och vård- och omsorgsboende ska staden utveckla det icke biståndsbedömda boendet för att öka trygghet och gemenskap.

Seniorboende. En fördjupad utredning har kommit fram till att seniorboende ska vara den enhetliga benämningen för alla icke biståndsbedömda boendeformer inom Micasa

Fastigheter i Stockholm AB. Boendeformen är till för personer från 65 år som är folkbokförda i staden och söker trygghet och gemenskap i ett tillgängligt boende, men inte har stora hälso- och sjukvårdsbehov. Boendet söks hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB. Särskilda förmedlingsregler säkrar att lediga lägenheter förmedlas till personer som är lägst 85 år samt till personer som är lägst 65 år och vars nuvarande bostad inte är tillgänglig och/eller om personen är ensam och orolig. Om flera ansökningar kommer in samma dag erbjuds den person som är äldst lägenhet först.

Servicenivån höjs på seniorboenden genom att stadsdelsnämnderna utifrån sina lokala förutsättningar ansvarar för att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som är möjligt. Tillskapande av aktivitetscenter som startade 2017 ska fortsätta under 2018. Aktivitetscentren ska bidra till social gemenskap och vara en social mötesplats för äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende. Rapporten *Bostäder anpassade för äldre – önskemål om boende för äldre och utformning av trygghetsboende med aktivitetscenter i Stockholms stad* från Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum är ett underlag för utvecklingen. Äldreboendeutredningen är planerad att slutrapporteras våren 2018, vilket kommer vara vägledande för utformningen av stadens boendeformer för äldre.

Stadsdelsnämnderna, äldrenämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Äldre direkt och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB är viktiga aktörer i det fortlöpande arbetet att ge äldre information om olika boendemöjligheter.

Stadsdelsnämnderna har utifrån stadens omfattande utbyggnadsplaner av såväl vård- och omsorgsboende som seniorboenden en viktig roll att fylla i dialogen med de äldre. Micasa Fastigheter i Stockholm AB är en viktig samarbetspartner i dialogen. Även inom ramen för arbetet med äldrevänlig stad ingår medborgardialoger om boende med äldre.

Utbyggnad av nya vård- och omsorgsboenden

Respektive stadsdelsnämnd eller region kan inte tillgodose alla de olika behov och önskemål om äldreboende som efterfrågas inom det egna geografiska området. En samordning behöver stärkas ytterligare på stadsövergripande nivå. Stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett per region gemensamt förslag till plan för att klara vård- och omsorgsboendebehovet. Arbetet samordnas av äldrenämnden som bearbetar förslagen från nämnderna och föreslår beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd och övergripande bedömning av behov och framtida trender m.m. Äldreboendepåsen ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämndernas löpande beslut gällande större förändringar av stadens äldreboendebestand. Kommunfullmäktige ger i enlighet med planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt vilket tidigare har gjorts avseende ett antal projekt med inriktning färdigställande fram till och med 2026. Inför nästa års plan ska projektens planeringsfas konkretiseras och en djupare behovsanalys göras av korttidsboenden och dagverksamheter. Även planeringen för utbyggnaden av icke biståndsbedömda boenden behöver konkretiseras i planen.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s ramprogram för nya vård- och omsorgsboenden planeras vara färdigt under året.

Utveckling av hemtjänst

Utvecklingen av hemtjänsten kommer vara ett fortsatt prioriterat område under år 2018. Äldrenämnden ska samarbeta med stadsdelsnämnderna och de privata utförarna för att fortsätta utveckla hemtjänsten. Utgångspunkten ska vara det utvecklingsprojekt staden bedrivit under 2016-2017 i syfte att öka den enskildes inflytande över hur och när hemtjänstinsatser utförs samt förbättra samverkan runt den enskildes behov. Förändringarna

innebär bland annat att ramtid införs i staden. Projektet har resulterat i att nya arbetsätt och anvisningar tagits fram för att göra stadens hemtjänst mer personcentrerad samt öka personalkontinuiteten. Det nya arbetsättet har införts stegvis under 2017 och kommer fortsätta att implementeras i stadsdelsnämnderna 2018. Därutöver har ett nytt förfrågningsunderlag tagits fram där staden ställer skarpa krav på kvalitet, kontinuitet samt arbetsrättsliga krav på lön, semester, pension och sjukersättning.

Hemtjänstutvecklingen är ett strategiskt arbete även för att professionalisera hemtjänsten. Schemalagningen behöver utvecklas i syfte att öka medarbetarnas möjlighet att tillgodose de äldres dagsbehov och önskemål. Arbetet för att erbjuda trygga anställningar, heltid eller ökad sysselsättningsgrad fortsätter med stöd av äldrenämnden och kommunstyrelsen. För att klara framtida personal- och kompetensförsörjning behöver arbetsmiljön förbättras, liksom tillgången på närvarande ledarskap, handledning och reflektion. Stadsdelsnämnderna ska se över hur äldreomsorgen kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande ledarskapet.

För att stärka medarbetarna i sin yrkesroll och skapa möjligheter till kollegialt lärande planeras en pilot med reflektion på schemat två timmar per månad i några hemtjänstenheter. Piloten samordnas av äldrenämnden. En baslinjemätning blir utgångspunkt för utvärderingen. Äldrenämnden kommer tillsammans med intresserade stadsdelsnämnder att söka kompetensutvecklingsmedel för utbildning av reflektionsledare samt vikarieersättning för hemtjänstpersonalen.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är avgörande för att äldre ska kunna leva ett självständigt liv så länge som möjligt. För att motverka ensamhet och isolering ska stadsdelsnämnderna öka antalet och utveckla befintliga sociala mötesplatser, öppna dagverksamheter och träffpunkter för äldre. Mötesplatserna ska främja social gemenskap, goda matvanor, fysisk träning och såväl eget skapande som tillgång till kultur. Verksamheten ska bygga på ett hälsofrämjande förhållningssätt. Basen i nämndernas egna verksamheter ska vara tillsvidareanställd personal. Stadens satsning på upprättandet av aktivitetscenter är en viktig del i detta arbete.

Nämnderna ska genomföra riktade insatser för att nå äldre med större behov, till exempel de som lider av psykisk ohälsa, missbruksproblematik, funktionsnedsättning, inte talar svenska eller är socioekonomiskt svaga. Uppsökande verksamhet ska erbjudas personer över 80 år.

De biståndsbedömda dagverksamheterna verkar förebyggande och ska tillgodose behovet av en trygg verksamhet och möjligheten att bo kvar hemma, även för äldre med annat modersmål än svenska.

Ökad livskvalitet och trygghet

Stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för äldre att ha en vardag med hög livskvalitet genom att exempelvis erbjuda utevistelse, sociala aktiviteter, mötesplatser och kulturupplevelser. Nämnderna ska integrera folkhälsoperspektivet i biståndsbedömningen och i omsorgsverksamheterna och all äldreomsorg ska ha ett rehabiliterande förhållningssätt. Boende i vård- och omsorgsboende har rätt till utevistelse och stadsdelsnämnderna ska med stöd av äldrenämnden utveckla tillämpningen av utevistelserättigheten. Promenader är en viktig förebyggande insats som kan motverka ökat vårdbehov. Stadsdelsnämnderna ska intensifiera arbetet och registreringen i Senior Alert och Svenska Palliativregistret i syfte att få fram underlag för att kunna arbeta fram förebyggande åtgärder mot bland annat fallskador.

Måltiden är en av de viktigaste stunderna på dagen och det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar med att förbättra måltidsupplevelsen för de äldre. Stockholms stads kostpolicy för äldreomsorgen kommer att revideras under året med syfte att bland annat minska klimatpåverkan samt öka andelen ekologisk mat och miljömärkt fisk. De äldre ska kunna påverka vad som serveras och dialogen med de äldre om deras önskemål ska utvecklas på stadens boenden. Maten ska ha ett bra näringsinnehåll och i så hög grad som möjligt vara ekologisk. Fler tillagningskök i servicehus och vård- och omsorgsboenden ska inrättas vid ny- och ombyggnation. Våningskök ger de äldre möjlighet att känna dofter och delta i matlagningen, som i detta koncept i huvudsak sköts på boendet, samtidigt som det ger en hemlik miljö. Micasa Fastigheter i Stockholm AB tar fram förslag på lösning efter beställning från stadsdelsnämnderna.

Äldre ska kunna påverka omsorgen genom att kunna välja innehåll och utförare. I syfte att öka tryggheten är det angeläget att stadsdelsnämnderna stärker personalkontinuiteten genom bland annat ett fokus på schemaläggning. Stockholms stads gemensamma värdegrund för äldreomsorgen ska vara vägledande och den äldre personen och närstående ska bemötas på ett värdigt sätt.

Äldres utsatthet ska motverkas och stadsdelsnämnderna ska tillsammans med äldre- och vårdnämnden, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Personalen inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Kompetens i frågor som rör psykisk ohälsa och missbruk ska också öka bland personalen. Information om alla stadsdelsnämnders aktiviteter för äldre ska finnas lättillgänglig via Äldre direkt.

Nya målgrupper och arbetssätt i äldreomsorgen

Äldrenämnden ska ha beredskap för att tillgodose nya målgruppers särskilda behov inom äldreomsorgen. Kunskapen kring genus och hbtq-personers livsvillkor behöver fördjupas. Många äldre i Stockholm är födda i länder utanför Sverige. Personalens kunskap i språk, anti-diskriminering och interkulturell kompetens blir därför allt viktigare och behöver beaktas vid utbildningssatsningar och vid rekrytering. Kompetens kring posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som drabbar äldre på grund av trauman tidigare i livet behöver öka. Stora framsteg inom forskning och behandling har bidragit till att fler personer som lever med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning blir äldre och kan komma att behöva stöd och hjälp av äldreomsorgen utifrån sina egna behov.

Anhörigstöd

Många anhöriga utför ett omfattande och viktigt arbete för att vårda och stödja en äldre närstående. Staden ska erbjuda anhöriga ett preventivt stöd och insatserna ska vara likvärdiga i hela staden. I alla stadsdelar finns en anhörigkonsulent som kan informera om olika typer av stöd och hjälp samt vägleda i kontakten med kommunen, landstinget eller andra myndigheter.

Uppföljning

Stadsdelsnämnderna ska genom tillsyn, kontroll och ett utvecklat kvalitetsarbete bevaka och främja kvalitet och jämlik tillgång till god äldreomsorg. Fokus i uppföljningen ska vara kvalitetsbegrepp som kontinuitet, livskvalitet, flexibilitet, bemötande och tid. Nämnderna ska uppmuntra de äldre att lämna synpunkter på äldreomsorgen. I syfte att motverka att den individuella behovsbedömningen påverkas av att individen fyller 65 år ska en utredning genomföras med målsättningen att öka samverkan och samhandlingen kring äldre inom socialtjänsten. Rutiner ska säkerställas kring fördelning av ansvar för gemensamma ärenden mellan olika enheter inom socialtjänsten och mellan socialtjänst och äldreomsorg.

Äldrenämnden tog i december 2016 fram ett förslag till en ny uppföljningsmodell inom äldreomsorgen. Kommunfullmäktige fattade beslut om modellen 2017. Tanken med den nya modellen är att den ska rationalisera, optimera och enhetliggöra uppföljningen inom äldreomsorgen.

Stadens kvalitetsobservatörer ska utgöra stöd till stadsdelsnämnderna gällande metodutveckling. Stadsdelsnämnderna ska genom kvalitetsobservatörernas besök och rapporter lära av varandra och ta vara på goda exempel, såväl inom Stockholms stadsdelsnämnder som av andra kommuner. Nämnderna ska ha som målsättning att i så stor utsträckning som möjligt delta i stadens kvalitetsutmärkelse och goda exempelmässa.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta aktivt för att underlätta för icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen. Möjligheten för mindre resursstarka äldre att söka information ska öka.

Samverkan

Hälso- och sjukvårdsnämnden i Stockholms läns landsting (HSF) och Storsthlm (tidigare Kommunförbundet Stockholms län, KSL) tog 2017 fram ett förslag till överföring av huvudmannaskapet för hemsjukvård i ordinärt boende till kommunen. Kommunstyrelsen samordnar i samarbete med äldrenämnden och socialnämnden stadens arbete och utreder den framtida organiseringen av hemsjukvård i ordinärt boende. Syftet är att förbereda staden för ett övertagande av ansvaret för hemsjukvård i ordinärt boende. Detta kommer vara en stor förändringsprocess inom stadens äldreomsorg under de kommande åren. Överföringen av huvudmannaskapet för hemsjukvård i ordinärt boende till kommunen ska leda till att den enskilde med hemsjukvård ska uppleva hemsjukvården som trygg och välorganiserad samt att överföringen innebär en kvalitetsförbättring. En överföring av huvudmannaskapet förbättrar förutsättningarna för ökad samordning av insatser runt den enskilde, vilket ökar personalkontinuiteten, patientsäkerheten och en mer effektiv användning av resurserna. Tvärprofessionellt samarbete förväntas även underlätta personalförsörjningen. Det kommunala övertagandet av hemsjukvården förväntas träda i kraft under 2020.

Den 1 januari 2018 träder lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i kraft. Lagen kommer att leda till ett behov av utveckling gällande arbetsätt och rutiner mellan de samverkanspartner som deltar i utskrivningsprocessen. Äldrenämnden har under våren 2017 tillsammans med Storsthlm och Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) tagit fram en gemensam överenskommelse för samverkan mellan kommunerna och landstinget vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. Syftet med överenskommelsen är att stödja ett gemensamt utvecklingsarbete mellan kommunerna och landstinget mot en individcentrerad och sammanhållen vård och omsorg av god kvalitet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet	Andel nöjda omsorgstagare i äldreomsorgen	85 %	86 %	87 %
	Andel trygga omsorgstagare i äldreomsorgen	84 %	85 %	86 %
	Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i äldreomsorgen	85 %	86 %	87 %
	Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	72 %	73 %	74 %
	Antal personal en hemtjänsttagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 10 personer	Max 9 personer	Max 8 personer
	Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	56 %	57 %	58 %
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare i dagverksamhet för äldre som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska intensifiera arbetet och registreringen i Senior Alert och Svenska Palliativregistret för att få underlag till förebyggande åtgärder i syfte att bland annat minska fallskadorna (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda och föreslå förbättringar som ökar likställigheten i staden samtidigt som det avlastar biståndshandläggare från administrativa uppgifter (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska initiera ett kvalitetsutvecklingsarbete inom särskilt boende för äldre i samarbete med stadsdelsnämnderna (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna stödja stadsdelsnämnderna i hur äldreomsorgen kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande ledarskapet (4.2)	2018-01-01	2018-12-31

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att funktionshinder inte är en egenskap hos individen utan orsakas av hur samhället ser ut. Staden ska därför identifiera och systematiskt avlägsna det som motverkar delaktighet i samhället och ett självständigt liv.

Uppgifter

Inom verksamhetsområdet ansvarar stadsdelsnämnderna för att tillhandahålla individuellt behovsprövade stödinsatser till personer med funktionsnedsättning. Insatser som beslutas enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är:

- personlig assistans
- ledsagarservice
- kontaktperson
- avlösarservice
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år
- boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar
- bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- daglig verksamhet

Insatser som beslutas med stöd av socialtjänstlagen (SoL) är bland annat:

- hemtjänst
- bostad med särskild service
- boendestöd
- kontaktperson
- avlösning
- ledsagning

Samtliga insatser ska anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-3 649,5	-3 835,2	-3 835,2	-3 835,2
Kostnader (-)	-3 651,5	-3 837,2	-3 837,2	-3 837,2
Intäkter	2,0	2,0	2,0	2,0

Budgeten för 2018 ökar med 185,7 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Verksamhetsområdet kompenseras för effekten av höjning av peng för vård- och omsorgsboende inom äldreomsorgen. Ersättningsnivåerna indexuppräknas med 2,7 procent, vilket för personer under 65 år medför en ökning av det fasta anslaget med 1,7 mnkr. Verksamhetsområdet kompenseras även med 3,8 mnkr för effekten av höjning av peng för hemtjänst inom äldreomsorgen.

Assistansersättningen räknas upp med 1,5 procent, vilket medför en ökning av budget med 4,8 mnkr.

Verksamhetsområdet kompenseras med 100,9 mnkr för ökade kostnader för persontransporter.

Ersättningen för insatsen boendestöd inom socialpsykiatri har ändrats. Det påverkar även stöd och service till personer med funktionsnedsättning, varför verksamhetsområdet kompenseras med 4,3 mnkr.

Det fasta anslaget på verksamhetsområdet minskas med 7,8 mnkr på grund av förändrad hantering av det kommunala bostadsbidraget för personer med funktionsnedsättning.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Stockholm – en stad för alla

Tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning ska ständigt förbättras genom ett systematiskt och målinriktat arbete. Rätten till arbete är grundläggande och kommunen ska anställa fler personer med funktionsnedsättning. Byggnader, offentliga miljöer och kollektivtrafik ska vara så tillgängliga att alla kan delta på lika villkor. Arbetet med att avskaffa kvarstående enkelt avhjälpbara hinder ska stärkas, och tillgängligheten och delaktigheten i samhället ska fortsätta att öka.

Behovsanpassade insatser

Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål. Då den psykosociala hälsan är mindre god hos målgruppen är insatser på området centrala. Det ska finnas tillgång till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade i alla stadsdelsnämnder. Stockholms stads program för stöd till anhöriga ska ligga till grund för arbetet med anhörigstöd. Organisationer och föreningar som arbetar med funktionsnedsättnings- och tillgänglighetsfrågor besitter viktiga kunskaper inom området och är därför viktiga samarbetspartners för staden.

Stadens egna verksamheter ska vara tillgängliga och ska därför, vid behov, anpassas i detta avseende. Särskilt viktigt är det att socialtjänstens handläggning, insatser och skyddsåtgärder kan anpassas så att alla, oavsett funktionsförmåga, kan tillgodogöra sig hjälpen.

Ledsagarservice och kontaktperson utgör angelägna hälsofrämjande insatser, både på kort och på lång sikt, bland annat mot bakgrund av de skillnader i fysisk aktivitet som uppmärksammats vid jämförelser med övriga befolkningen. Behovet av ledsagarservice behöver tillgodoses för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättning regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter, bland annat i de anpassade fritidsaktiviteter som staden anordnar.

Under 2017 har stadens riktlinjer om ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL uppdaterats. Socialnämnden och äldrenämnden ska verka för att handläggarna inom berörda verksamhetsområden inom socialtjänsten inklusive äldreomsorgen får kunskap om de nya riktlinjerna.

Personer med funktionsnedsättning har statistiskt sett ett sämre hälsotillstånd än majoritetsbefolkningen, både psykiskt och fysiskt. Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla hälsofrämjandeinsatser för personer med funktionsnedsättningar. I uppdraget ligger även att samarbeta med civilsamhällets aktörer.

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka. Rekryteringen av uppdragstagare ska ske utifrån individens behov och den enskilde ska ges möjlighet till att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj.

Precis som inom andra delar av socialtjänsten är det viktigt att uppmärksamma barns situation inom verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning, både för barn med funktionsnedsättning och för barn till vuxna som ansöker om stöd och service för funktionsnedsättning. Arbetet med att utveckla och implementera rutiner för att säkerställa barnperspektivet samt barns delaktighet i handläggningen ska fortsätta.

Rättvis fördelning av stadens resurser

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att tillhandahålla individuellt behovsprövade stödinsatser till personer med funktionsnedsättning. Antalet insatser som beslutas enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade varierar inom staden varför stadens resursfördelningssystem baseras på antalet brukare inom respektive stadsdelsnämnd. Det är viktigt ur ekonomistyrningssynpunkt att mottagaren inte själv bestämmer vilken ersättning den ska erhålla, och därför görs biståndsbedömningen av stadsdelsnämnden medan själva nivåplaceringen görs av socialnämnden. Ersättningen är framräknad för att på bästa sätt möta utförarnas uppdrag för respektive insats. För att säkerställa en fortsatt rättvis fördelning inom staden ska kommunstyrelsen göra en översyn av ersättningsbeloppen och pröva dess aktualitet.

Ändamålsenliga turbundna resor

Det ska vara jämlika, jämställda och kvalitetssäkrade transporter av brukare inom stadens verksamheter. En brukare som har rätt till daglig verksamhet kan också få rätt till persontransport om denne inte själv kan ta sig till verksamheten. För att höja kvaliteten och tryggheten ytterligare har medel tilldelats i budgeten för stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden se över möjligheterna till att inarbeta kostnaderna i den s.k. pengan för daglig verksamhet.

Lagändringar som påverkar stadens arbete

Lagändringar förväntas de kommande åren, inom hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, vilket sannolikt påverkar behovet av riktlinjer och verksamhetsstöd. En särskild utredare tillsatt av regeringen ska se över assistansersättningen i socialförsäkringsbalken, och delar av LSS. Syftet med uppdraget är att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans och att få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS samt att lagstiftningen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Uppdraget ska vara slutfört den 1 oktober 2018.

Försäkringskassans bedömningar av personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken har ändrats till följd av prejudikat i högsta förvaltningsdomstolen. Stadens kostnader för personlig assistans ökar till följd av Försäkringskassans mer restriktiva bedömningar. Allt fler personer bedöms av Försäkringskassan ha ett behov av assistansersättning för sina grundläggande behov under 20 timmar per vecka, vilket gör att personlig assistans enligt LSS beviljad av staden ökar och därmed kostnaderna. Även Försäkringskassans

numera långa handläggningstider påverkar kostnaderna eftersom staden måste bekosta assistans i avvaktan på beslut och i vissa fall, t.ex. om personen avlider, inte får ersättning retroaktivt. Försäkringskassans restriktivare tolkning vid ny- och omprövning av ärenden om personlig assistans medför ibland att den enskilde inte längre bedöms ha rätt till assistansersättning. Istället kan den enskilde ansöka om insatser enligt LSS eller SoL, som finansieras av kommunen. Staden bör följa kostnadsutvecklingen.

Stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning
Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera full delaktighet för alla som lever och verkar i staden. Stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning bygger på den nationella funktionshinderspolitiken och stadens vision och mål om ett Stockholm som är tillgängligt för alla och ett föredöme i skyddet av mänskliga rättigheter. Programmet är ett funktionshinderspolitiskt styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp arbetet för att nå stadens mål om ett Stockholm som är tillgängligt för alla, där personer med funktionsnedsättning är fullt delaktiga på jämlika villkor. Regeringen förväntas under året anta en ny strategi för den nationella funktionshinderpolitiken, vilket kommer att få betydelse för stadens funktionshinderspolitiska arbete. Stockholms stads reviderade program för delaktighet som presenteras under året kommer baseras bland annat på regeringens föreslagna mål och inriktning för funktionshinderspolitiken som ska lägga till grund för den kommande strategin.

Kommunikation och kvalitet

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att kommunicera med kommunen eller att utnyttja e-tjänster ska vara lika god som för övriga invånare. Information som publiceras på Stockholms stads webbplats ska även vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Förbättringsförslag ska tas fram i dialog med kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor och funktionshinderrörelsen.

Personer med funktionsnedsättning ska ges ett värdigt bemötande i sina kontakter med medarbetare inom förvaltningen, bolag och samarbetspartners. Stockholms stads bemötandeguide, som har tagits fram i samråd med funktionshinderrörelsen är ett viktigt redskap. Stadsdelsnämnderna ska ta fram mål, åtaganden och aktiviteter som bidrar till att förbättra kvaliteten i verksamheten. Därtill ska stadsdelsnämnderna stärka sitt samarbete för att säkerställa att likvärdigheten och samordningen mellan dem fungerar på funktionshinderområdet.

Under det gångna året har stadsledningskontoret gjort en kartläggning om upplevelser av diskriminering baserat på bland annat stadens brukarundersökningar, som visar att upplevelser av diskriminering är särskilt vanligt på LSS- och SoL-boenden. Stadsdelsnämnderna ska motverka att diskriminering förekommer.

Personer med funktionsnedsättningar utgör en av de grupper som pekas ut i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck som särskilt sårbara vid våldsutsatthet. Med utgångspunkt i stadens program ska stadsdelsnämnderna motverka att det förekommer våld på de verksamheter som riktar sig mot målgruppen, genom kunskapshöjande insatser riktade både mot personalen och brukarna själva.

Utbyggnad av LSS- och SoL-bostäder

Att tillgodose alla de olika behov och önskemål om bostäder som efterfrågas inom respektive stadsdelsnämnd är en utmaning. För att klara att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL ska stadsdelsnämnderna årligen ta fram en plan. Arbetet samordnas av socialnämnden som bearbetar re-

dovisningen utifrån ett stadsövergripande perspektiv. En samlad plan ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och den är vägledande för nämnderna gällande stadens utbyggnad av dessa bostäder.

I syfte att underlätta för stadsdelsnämnderna att bidra till utbyggnad har regler för stimulansbidrag setts över. För att öka utbyggnaden av nya grupp- och servicebostäder LSS och få fler privata aktörer att gå med i LOV så justeras den del av bidraget som gäller så kallade mer- eller särproduktionskostnader som tidigare kunnat sökas av nämnderna. I stället för att utgå som ett engångsbelopp i samband med färdigställandet så fördelas bidraget som ett "hyresbidrag för merkostnader LSS" och utgår utöver den grund- och nivåer-sättning som kommunfullmäktige årligen fastställer.

Utbyggnadstakten av bostäder för personer inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri ska fortsätta öka. Det gäller bostäder för grupper som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, så kallade LSS-bostäder, samt av socialtjänstlagen, så kallade SoL-bostäder. Detta är ett stadsgemensamt ansvar och stadsdelsnämnderna ska säkerställa att behovet av bostäder tillgodoses, bland annat i samverkan med bostadsbolagen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och fastighetsnämnden. Nämnderna ska fortsätta planera för att tillgodose behovet av dessa bostäder och löpande redovisa arbetet till stadens genomförandegrupp för utbyggnad av särskilda boendeformer inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, som leds av socialnämnden.

Stockholms stad har ett särskilt kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (KBF) som är bosatta inom staden. KBF ska utgöra ett komplement till de bostadsbidrag och bostadstillägg som söks hos Försäkringskassan, och kan erhållas för merkostnader som orsakas av att någon i familjen har funktionsnedsättning och familjen måste flytta till en annan anpassad och tillgänglig bostad. För att skapa bra incitament för stadsdelsnämnderna till att bygga grupp- och servicebostäder kommer de att få möjlighet att söka ersättning från kommunfullmäktige för de faktiska kostnader de har för KBF. Handläggning av och beslut om KBF sköts fortsatt av stadsdelsnämnderna.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Stadsdelsnämnderna har ett särskilt ansvar att i tidigt skede och i tillräcklig omfattning säkerställa beställningar av dessa boenden.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal färdigställda bostäder med särskild service (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	öka	öka	öka
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	Nöjda brukare - daglig verksamhet (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	88 %	88 %	88 %
	Nöjda brukare - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	88 %	89 %	89 %
	Nöjda brukare - korttidsboende (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	91 %	91 %
	Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	91 %	92 %	92 %
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	77 %	78 %	78 %
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	89 %	90 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att stadens inre och utemiljö är tillgänglig och användbar (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andelen personer med funktionsnedsättning som upplever att de har en fungerande bostad (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktivitet ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning. Det ingår även att samarbeta med civilsamhällets aktörer (4.6)	2018-01-01	2018-12-31

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Alla stockholmare ska ges möjligheten att utvecklas utifrån sina förutsättningar och känna trygghet och hög livskvalitet. Socialtjänsten i Stockholm ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig och bygga på ett tydligt barnperspektiv. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade insatser. Personer som är utsatta för våld eller som lider av missbruksproblem eller psykisk ohälsa har rätt till det stöd som behövs. Arbetet med att uppmärksamma och beakta barns behov inom alla socialtjänstens områden är särskilt prioriterat.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- Insatser för vuxna med missbruksproblematik
- Insatser för barn och unga
- Insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning
- Insatser för personer i hemlöshet
- Insatser för personer utsatta för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck
- Insatser för personer som är på väg att radikaliseras till eller är en del av våldsbejakande miljöer samt personer som drabbats av extremism

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-1 990,1	-2 086,4	-2 081,1	-2 081,1
Kostnader (-)	-2 027,0	-2 123,3	-2 118,0	-2 118,0
Intäkter	36,9	36,9	36,9	36,9

Budgeten för 2018 ökar med 96,3 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Förstärkt barnrättsperspektiv

Arbetet enligt barnkonventionen ska stärkas och stadsdelsnämnderna ska ha fokus på att öka brukarmedverkan, delaktighet och dialog med barn och unga. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att hänsyn tas till barnperspektivet i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade

insatser. De trygghetsskapande åtgärderna för att tidigt stoppa rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet ska utvecklas.

De insatser som socialtjänsten gör ska ta sikte på att undanröja riskfaktorer och stärka de skyddsfaktorer som finns. För detta behövs ett brett och varierat utbud av insatser som kan anpassas utifrån det individuella behovet. Stadsdelsnämnderna ska fortsatt prioritera uppföljning av placerade barn och unga, barn som upplevt våld i nära relationer, insatser för ensamkommande barn och unga, barn som har föräldrar med missbruksproblematik eller psykisk ohälsa och nyanlända föräldrar, särskilt utifrån boendeförhållanden samt tillgång till förskola/skola och hälso- och sjukvård.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla samverkan med civilsamhället, näringslivet och arbetsgivare för att bidra till etablering i samhället och på arbetsmarknaden för gruppen ensamkommande barn och unga.

För att säkra att barn och unga som placeras i familjehem får en trygg och säker vård och omsorg ska stadens familjehemsvård fortsätta att utvecklas. Stödet till barnen ska utökas, bland annat genom att fortsätta säkerställa att alla barn ges tillgång till stödgrupper. Vid placering i familjehem är det viktigt att ta hänsyn till de särskilda rättigheter som ett barn som tillhör någon av de nationella minoriteterna har.

Det är viktigt att barn som efter placering flyttar hem till sin ursprungsfamilj får ett bra stöd. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med eftervård i öppna former. Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga omfattningen och inriktningen på öppenvården samt föreslå åtgärder för att bidra till en likställighet i staden.

Samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst, fritidsverksamheter och det förebyggande och uppsökande socialt arbete ska stärkas för att tidigt upptäcka och ge stöd till barn i riskzon.

En god skolgång utgör en av de främsta skyddsfaktorerna för barn som riskerar att fara illa eller riskerar att utveckla en kriminell livsstil. En god samverkan mellan skolan och socialtjänsten är nödvändig för att uppnå en helhetsyn kring de barn som far illa eller riskerar att fara illa. Stadsdelsnämnderna ska därför i samarbete med utbildningsnämnden revidera de lokala samverkansöverenskommelserna för att säkerställa att överenskommelserna är aktuella och att de efterlevs. Det blir under kommande år särskilt viktigt att ge stöd till ensamkommande unga i att fullfölja sina gymnasiestudier.

SkolFam-modellen ska fortsatt användas för att ge familjehemsplacerade barn stöd i sin skolgång. Inom ramen för Pilotprojekt skola och socialtjänst (PPSS) har arbetssätt som syftar till att ge utsatta målgrupper ett tidigt koordinerat stöd utvecklats. Socialnämnden och utbildningsnämnden ska i samråd med berörda stadsdelsnämnder och kommunstyrelsen utarbeta en modell för skolsociala stödteam. Syftet är att ge stöd till elever som riskerar att inte klara kunskapsmålen. Modellen ska bygga på lärdomar från de pilotprojekt för samverkan mellan skola och socialtjänst som drivits de senaste åren (PPSS) och införas under 2018. Uppdraget innebär att förtydliga målgrupp och gemensamt arbetssätt för att det skolsociala stödet ska bli likvärdigt över staden. Berörda nämnder kan besluta att bidra med egen finansiering utöver socialnämndens för ändamålet avsatta resurser. Stadsdelsnämnderna ska utveckla strategier och strukturer för att samordna denna och andra samverkansformer.

Olika typer av föräldrastödsprogram och familjebehandling ska erbjudas i syfte att stärka stödet till barn och föräldrar och stärka barns och föräldrars samspel för att skapa jämlika förutsättningar för en god uppväxt för alla barn. Insatserna ska anpassas utifrån

familjers olika förutsättningar och levnadsvillkor. I de föräldrastödsprogram som staden tillhandahåller ska frågor om normkritik vara en viktig del.

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa tillgången till adekvata behandlingsmodeller för barn, ungdomar och familjer, exempelvis multisystemisk terapi (MST). Tillgången kan lösas genom regionala samarbeten, alternativt i samarbete med socialnämnden.

Stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla rådgivning vid ungdomsmottagningar och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar på tider som är anpassade efter ungdomarna. Alla ungdomsmottagningar som drivs i stadens regi ska ha kompetens om frågor som rör hbtq-personer och deras hälsa.

Stadens sociala barn- och ungdomsvård möter en ökad ärendetillströmning och fler komplexa ärenden, vilket påverkar möjligheten att klara lagstadgade tidsgränser för utredningar. Det behövs förstärkningar för att socialtjänsten ska ha förutsättningar att utföra sitt arbete och för att kunna arbeta förebyggande och uppsökande. Därför utökas stadsdelsnämndernas budget för barn och unga.

Drog- och brottsförebyggande arbete

Stadsdelsnämnderna ska prioritera det drogförebyggande arbetet. Preventionseenheterna ska arbeta för att minska identifierade riskfaktorer och stärka de skyddsfaktorer som finns. En central del i stadens förebyggande arbete är att minska tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak och främja och förebygga samt erbjuda stöd och vård. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska utifrån problembild och förutsättningar utforma metoder att använda i det trygghetsskapande arbetet. Staden ska vara ett föredöme när det gäller att tillhandahålla platser för ungdomstjänst. Samverkan mellan skola och elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst spelar en viktig roll i det förebyggande arbetet. Stadsdelsnämndernas arbete med tillsyn av folköl- och tobaksförsäljningen hos näringsidkare är en viktig del i det förebyggande ANDT-arbetet (Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak).

Stadsdelsnämndernas arbete med tillsyn av folköl- och tobaksförsäljning hos näringsidkare är en viktig del i det förebyggande arbetet. Stadsdelsnämnderna ska även ansvara för tillsyn av försäljning av e-cigarett.

Stockholmsenkäten 2016 visar att gruppen ungdomar som provat narkotika är större i Stockholm än i riket och det kan även finnas ett mörkertal. Socialnämnden ska verka för att tillsammans med stadsdelsnämnderna nå ungdomar med missbruks- och beroendeproblematik och erbjuda dem det stöd som de behöver.

Arbetet med sociala insatsgrupper är fortsatt prioriterat och stadsdelsnämnderna ska använda denna arbetsmetod där behov finns. Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ska koordinera och samordna sitt arbete med målgruppen 15-29 år. Ett utvecklingsområde är att skapa bättre förutsättningar för att nå den yngre målgruppen 15-19 år. Sociala insatsgrupper används för individer som vill lämna en kriminell livsstil. Ideologiskt motiverad brottslighet är inte ett hinder för sociala insatsgrupper och arbetsmetoden är lämpad även för avhoppare från våldsbejakande extrema miljöer. Några stadsdelsnämnder kommer under året ges möjlighet att i ett pilotprojekt utveckla arbetet med myndighetsutövning kopplat till unga lagöverträdare. Socialnämnden samordnar pilotprojektet.

Oriktiga hyresförhållanden, exempelvis otillåten andrahandsuthyrning och handel med hyreskontrakt, riskerar att skapa otrygghet för boenden. Stadsdelsnämnderna behöver, i samarbete med stadens bostadsbolag samt socialnämnden, utveckla arbetet mot oriktiga hyresförhållanden, bland annat genom kunskaphöjande insatser inom socialtjänsten.

Vård och stöd vid missbruk och beroende

Stadsdelsnämnderna behöver stärka kunskapen och utveckla arbetsmetoder, stödinsatser, både biståndsbedömda och icke biståndsbedömda, samt boendelösningar inom verksamhetsområdet. I detta arbete är målgrupperna samsjukliga, unga vuxna och kvinnor i missbruk och beroende prioriterade. Samverkan är en nyckelfaktor och den specialiserade organisationen är beroende av tät samverkan för att kunna möta de komplexa behov som finns hos målgrupperna, inte minst för att tillvarata barn- och anhörigperspektivet.

Kartläggning över socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblematik som genomfördes 2016 visar att andelen personer i gruppen som bedöms ha missbruk eller beroendeproblematik och en psykisk funktionsnedsättning, det vill säga personer med samsjuklighetsproblematik är cirka 40 procent. Antalet såväl som andelen samsjukliga personer har ökat sedan den senaste mätningen 2014. Stadsdelsnämnderna ska fortsatt utveckla former för samverkan mellan socialtjänst, beroendevård och psykiatri för att forma insatser till denna målgrupp. En central del i det arbetet är att utveckla användandet av samordnad individuell plan (SIP) samt länken mellan beroendevårdens slutenvård och socialtjänsten och öppenvården.

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa barn- och familjeperspektivet i missbruks- och beroendevården. Samverkan inom socialtjänsten är av stor vikt för att säkerställa att barn till personer med missbruksproblematik får det skydd och stöd de behöver och har rätt till. Vid handläggning av ärenden rörande vuxna med missbruksproblematik ska socialtjänsten alltid uppmärksamma om det finns barn och i så fall initiera samverkan med barn- och ungdomsenheten. Barns delaktighet och ett familjeorienterat arbetssätt är viktiga utvecklingsområden. Barn till föräldrar med missbruksproblematik ska alltid erbjudas stödgrupper och länkas vidare till nämndens öppenvårdsinsatser.

Eftervård är ett prioriterat område att arbeta vidare med. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna se över arbetsinriktade rehabiliteringsinsatser för gruppen personer med missbruksproblematik för att utveckla en samsyn och likställighet. Särskilt fokus ska vara på lågtröskelverksamheter.

Under 2018 utökas socialtjänstens uppdrag då spelmissbruk likställs med alkohol och substansmissbruk. Stadsdelsnämnderna ska arbeta förebyggande mot spelmissbruk vilket kräver ett kunskapsbaserat arbetssätt. Socialnämnden ska erbjuda insatser till personer som blir aktuella hos stadsdelsnämnderna samt upprätta nödvändiga rutiner som stöd för nämnderna i detta arbete.

Stadsdelsnämnderna ska fortsätta implementeringen av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Stadsdelsnämnderna behöver utveckla och stärka arbetet med stöd till anhöriga i enlighet med de nationella riktlinjerna och stadens program för anhörigstöd.

Förebyggande insatser mot hemlöshet

Arbetet mot hemlöshet ska vara långsiktigt och nämnderna ska fortsatt prioritera det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen samarbetar för att förebygga vräkningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha en handlingsplan för det vräkningsförebyggande arbetet. Socialnämnden har gjort en översyn av hur stadsdelsnämnderna arbetar med att tillhandahålla budget- och skuldrådgivning. Översynen pekar bland annat på att tillgängligheten kan bli högre och att det finns skillnader mellan stadsdelsnämnderna i hur många ärenden varje rådgivare har. Med utgångspunkt i detta och i de reviderade riktlinjerna ska socialnämnden i samråd med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet för ökad tillgänglighet, likställdhet och mindre sårbarhet. Socialnämnden ska precisera verksamhetens

innehåll, omfattning och uppdrag för att bidra till en likställighet i staden. Stadsdelarnas budget- och skuldrådgivning ska särskilt riktas mot de grupper som lyfts fram som prioriterade i riktlinjerna. Inga barnfamiljer i Stockholm ska behöva vänta mer än en vecka på att få budget- och skuldrådgivning. Socialnämnden ska genomföra en utvärdering för att se till att barnfamiljer som är överskuldssatta får rätt stöd.

Hemlösheten i Stockholm minskar över tid, dock inte för barnfamiljer. Enligt den senaste kartläggningen från januari 2017 lever cirka 350 barnfamiljer med cirka 700 barn i osäkra boendeförhållanden i Stockholm. Det är viktigt att socialtjänsten uppmärksammar de barn som lever under dessa förhållanden för att bättre kunna tillgodose deras behov. Det är också viktigt att ge stöd till föräldrar i att hitta en mer varaktig bostad. En särskild satsning görs därför på att möjliggöra fler bo-lotsar i stadsdelsnämnderna. För de föräldrar som saknar egna inkomster är det på samma sätt viktigt att socialtjänsten ger stöd till egen försörjning. Socialnämnden har tagit fram en handlingsplan för stödsatser till barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden som ska implementeras under året. I det arbetet har stadsdelsnämnderna en mycket viktig roll.

En viktig part i stadens arbete för att minska antalet barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden är SHIS Bostäder. Stadsdelsnämnderna ska därför stärka sin samverkan med SHIS så att staden bättre kan möta målgruppens behov. Som ett led i att minska hemlösheten bland barnfamiljer ska 100 av de 500 försöks- och träningslägenheter som staden årligen förmedlar vikas till genomgångsbostäder i SHIS Bostäders regi. Målgruppen för dessa lägenheter är barnfamiljer som under lång tid levt i osäkra boendeförhållanden och som varit folkbokförda i Stockholms stad två år eller längre.

I februari 2017 antog kommunfullmäktige ärendet Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa. Ärendet ligger till grund för att förbättra arbetet för personer som är 65 år eller äldre och som lever i hemlöshet. Arbetet fortsätter under 2018. Äldrenämnden och socialnämnden ska utifrån en behovsanalys, och i samarbete med Micasa, stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer med drogmissbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet. I detta syfte ska Gamlebos profil och inriktning och platsanvändning ses över. I uppdraget ska frågan om tillgång till hälso- och sjukvård beaktas. Äldrenämnden och socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen se över drifts- och förvaltningsform för stadens stadigvarande boendelösningar riktade till äldre personer som lever i hemlöshet.

Stadens samtliga akutboendeplatser för personer i hemlöshet är anpassade till den del av målgruppen som har missbruk och beroendeproblematik. För att bättre nå målgrupper med andra behov såsom äldre personer utan missbruksproblematik eller personer med psykisk ohälsa behöver staden utreda sitt utbud. Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden inom ramen för den nuvarande hemlöshetsverksamheten utreda behovet av att avdela platser för ett drogfritt akutboende för äldre personer som lever i hemlöshet.

Äldre i hemlöshet som tillhör den målgrupp som har rätt till personligt ombud ska erbjudas det. I enlighet med stadens program mot hemlöshet bör även övriga äldre hemlösa som behöver råd och stöd relaterat till bostadssökande och myndighetskontakter erbjudas stöd.

Socialnämnden och äldrenämnden ska gemensamt utreda behovet och effekten av funktionen stödperson till äldre som saknar stadigvarande boende. I de bägge nämndernas utredningsuppdrag ingår att göra en fördjupad konsekvens- och kostnadsanalys.

För att få tillgång till fler försöks- och träningslägenheter behöver staden se över möjligheten att skapa ”en väg in” och underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Socialnämnden och Stockholms Stads Bostadsförmedling AB ska utreda förvaltningsrutiner och användning av stadens försöks- och träningslägenheter med syfte att underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Uppdraget ska ske i samråd med stadsdelsnämnderna.

Utveckling inom socialpsykiatri

Socialpsykiatriens målgrupp har delvis förändrats under de senaste åren. Fler kvinnor än män är idag aktuella inom socialpsykiatri, en ökning av andelen med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har skett och andelen av målgruppen som är föräldrar har nästan fördubblats.

Brukarinflytandet inom socialpsykiatri är en prioriterad fråga. För att säkerställa att utvecklingen av stadens verksamheter sker i överensstämmelse med målgruppens önskemål och behov ska stadsdelsnämndernas samarbete med brukar- och intresseorganisationer stärkas, exempelvis genom att stödja brukarorganisationernas deltagande i brukarråd och brukarrevisioner.

Möjligheterna till arbetsinriktade insatser och sysselsättning för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ska förbättras. Den enskildes inflytande ska öka och fokus ska vara på arbetsinriktade insatser utifrån individuella behov.

Med rätt stöd och hjälp kan flera i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och arbetsmarknadsnämnden verka för att inom stadens verksamheter sprida metoden Individual Placement and Support (IPS) som stärker individen till ett mer självständigt liv.

Peer Support är en metod med starkt brukarperspektiv som genomförs i samverkan med brukarorganisationer. Metoden innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa blir professionellt verksamma inom vård och omsorg för att stötta brukare i deras återhämtningsprocesser. Arbetet innebär kamrattstöd utifrån egna erfarenheter av återhämtning, egenmaktsutveckling och minskad självstigma. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa tillgången till insatsen Peer Support genom att verka för fler Peer Supporttrar i socialtjänstens verksamheter.

Tillgången till stödinsatsen personligt ombud, genom vilken målgruppen får stöd i kontakter med myndigheter och hjälp att formulera eventuella behov av vård, stöd och service, ska säkerställas.

Stadsdelsnämnderna ska erbjuda intensiva insatser i form av vård och stöd och funktionshöjande insatser vid utskrivning från slutenvården. I samband med den nya lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvården och sjukvård som träder i kraft 1 januari 2018 är det särskilt viktigt att beakta behoven för personer med en osäker boendesituation i kombination med en oklar funktionsförmåga. En central del i det arbetet är att utveckla användandet av samordnad individuell plan (SIP).

Stadsdelsnämnderna ska medverka i planering av utbyggnad av boenden för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Planering och genomförande ska utgå från uppdrag psykisk hälsa.

Anhörigstöd

2017 antog staden ett nytt program för stöd till anhöriga. Under 2018 ska socialnämnden och äldreomsorgsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta implementeringen av

programmet. Staden ska erbjuda anhöriga ett preventivt stöd och insatserna ska vara likvärdiga i hela staden. För att uppnå detta ska socialnämnden och äldrenämnden genomföra en kartläggning av stadsdelsnämndernas anhörigstöd. I arbetet ska frågan om organiseringen av stadens anhörigkonsulenter beaktas.

Insatser mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck
Arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska fortsatt prioriteras av samtliga nämnder och ha sin utgångspunkt i det program som antogs 2017. Staden har ansvar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, för socialtjänstens del också uppsökande, mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och att ge stöd och skydd till brottsoffer när våldet har skett.

Stadsdelsnämnderna ska ha rutiner och metoder för att inventera målgrupperna och för att upptäcka våldet och hitta våldsutsatta. Kompetens kring särskilt sårbara grupper ska stärkas, exempelvis personer med funktionsnedsättningar, äldre, hbtq-personer, personer med missbruksproblematik, personer med utländsk bakgrund och personer som lever i en hederskontext. Varje stadsdelsnämnd ska ha ett relationsvåldsteam eller specialisttjänster inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem, men även män utsätts för våld i nära relationer. Det är därför viktigt att socialtjänsten har insatser som inkluderar olika målgrupper och att kompetensen kring detta stärks.

Stockholms stad har en garanti på skyddat boende för kvinnor som bedöms ha behov av skyddsplacering. Kvinnor som bott på skyddat boende ska vid behov erbjudas stöd och hjälp till annat boende om de inte kan återvända till sitt ordinarie boende. Skolgången för medföljande barn som bor på skyddat boende ska säkerställas och förskola eller pedagogisk verksamhet ska erbjudas för barn i förskoleålder.

Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att utveckla våldspreventiva insatser som syftar till att motverka att våld uppstår. Arbetet ska bland annat bedrivas genom att motverka traditionella normer kring kön. Våldsutövare ska motiveras till att ta emot insatser för att förändra sitt beteende och att upphöra med våldet. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska planera för ett långsiktigt och strukturerat våldsförebyggande arbete i samråd med utbildningsnämnden och kommunstyrelsen.

I arbetet mot våld i nära relationer är det viktigt att adressera frågan om pornografi, där traditionella normer kring kön är mycket starka och där grovt sexuellt våld utövas alltmer ofta. Som en del i det våldspreventiva arbetet ska stadsdelsnämndernas ungdomsmottagningar och socialnämnden höja sina kunskaper om barn och ungas utsatthet för pornografi och dess påverkan på den fysiska och psykiska hälsan.

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder ska stadsdelsnämnderna 2018 inrätta fyra relationsvåldscentrum. Utgångspunkten är det stöd som idag ges våldsutsatta och våldsutövare på Relationsvåldscentrum Sydost (RVC). Uppdraget för relationsvåldscentrum utvidgas till att omfatta motsvarande stöd som ges i RVC Väst som bygger på samverkan mellan bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Samtliga stadsdelsnämnder ska bidra till verksamheten med utgångspunkt i befolkningsmängd.

Staden ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta stockholmare oavsett kön. Samtliga relationsvåldscentrum ska vara öppna för såväl kvinnor som män. Ett särskilt uppdrag att ta emot våldsutsatta män och transpersoner ska utformas inom ramen för RVC

i syfte att höja kompetensen kring målgrupperna och incitamenten för målgrupperna att ta emot stöd- och skyddsinsatser. Samtliga centra ska ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck.

Origo - länsgemensamt resurscentrum för hedersrelaterat våld och förtryck erbjuder stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att medarbetare har kunskap om hur hedersrelaterat våld kan upptäckas och förebyggas. I detta arbete är Origo en viktig resurs.

Vid socialnämnden finns regionkoordinatör mot människohandel placerad. Funktionen utgör bland annat en resurs för stadsdelarna om de behöver råd och stöd i handläggningen av ärenden som rör människohandel.

Akut bistånd för papperslösa

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att undanröja nödsituationer för den som vistas i kommunen, oavsett personens legala status. Arbetet enligt barnkonventionen ska stärkas. Om barn berörs ska deras bästa särskilt beaktas. Stockholms stad har antagit riktlinjer för ekonomiskt bistånd där förutsättningarna och formerna för stöd till papperslösa barn har förtydligats. Papperslösa kvinnor ska vid behov ha rätt till skydd på exempelvis kvinnojouren och skyddat boende, och papperslösa män ska kunna besöka mansmottagningar.

Arbetet mot våldsbejakande extremism

Stadsdelsnämnderna har ett ansvar att arbeta förebyggande gentemot individer som kan vara i riskzon att radikaliseras till våldsbejakande extremism. Stadsdelsnämnderna ska utveckla rutiner och metoder för att arbeta med dessa frågor på individnivå och eftersom familjer kan drabbas ur flera olika perspektiv är det viktigt med insatser som inkluderar olika målgrupper. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att relevant personal deltar i de stadsövergripande utbildningar som anordnas. Nämnderna ska särskilt stärka sin kompetens kring och utveckla insatser riktade mot barn som blivit indragna i våldsbejakande extremistiska miljöer. Det är viktigt att arbetet mot våldsbejakande extremism sker i samverkan med polisen och andra berörda myndigheter och aktörer när det är möjligt. Inom ramen för samverkan mellan skola och socialtjänst ska nämnderna i samråd med polisen ta fram rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer.

Kontinuerlig verksamhetsutveckling

Stadsdelsnämnderna ska med stöd av socialnämnden kontinuerligt utveckla verksamheterna för att bättre möta stockholmarnas behov. Genom lokala kompetens- och utvecklingsforum kan erfarenheter från brukare, aktuell forskning och verksamhetsstatistik tas tillvara. Slutsatserna från de granskningar som socialtjänstinspektörerna gör inom olika verksamhetsområden bör integreras kontinuerligt i stadsdelarnas kvalitetsarbete.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.2 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen (Utredningstyp BoU eller Vuxen) och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (inom IoF, BoU och Vuxna, 0-19 år)	84 %	84 %	84 %
	Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	37 %	37 %	38 %
	Andelen försökslägenheter som övergått till eget kontrakt relaterat till totala antalet försökslägenheter i nämnden	26 %	26 %	27 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	90 %	-	91 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	60 %	-	62 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	91 %	-	92 %
	Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	80 %	80 %	80 %
	Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	25 %	25 %	25 %
	Obligatorisk nämndindikator			
	Antal hemlösa	tas fram av nämnden	-	tas fram av nämnden
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare inom socialpsykiatri som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld				
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel medarbetare som har genomgått utbildning om att upptäcka våldsutsatthet och konsekvenser av detta inkl. särskilt utsatta grupper	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktivitet ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska implementera rutiner för att säkerställa att hänsyn tas till barnperspektivet i ärenden där en förälder/vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens ungdomsmottagningar genomföra en särskild satsning på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska öka delaktigheten för målgruppen inom socialpsykiatri genom att stödja brukarorganisationernas deltagande i brukarråd och brukarrevisioner (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska säkerställa stödet till barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden, exempelvis genom att tillhandahålla särskilda bo-lotsar som ger stöd i bostadssökande och genom kompensatoriska åtgärder riktade till barnen (1.2)	2018-01-01	2018-12-31

Stadsmiljöverksamhet

Stockholm är en av världens vackraste storstäder med en unik kombination av storstadens puls och naturens lugn och med en mångfald av olika stadsmiljöer med egna identiteter. Den gemensamma stadsmiljön ska vara välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ge alla stockholmarna möjligheter till möten och rekreation. Parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat.

Uppgifter

Stadsdelsnämnderna hanterar investeringar samt drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, i den mån det inte avser investeringar som utgör en del av en exploatering.

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, inklusive barmarksrenhållning och vinterväghållning
- naturområden
- naturreservat
- strandbad

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna				
Kostnader (-)	-307,5	-328,7	-322,0	-322,0
Drift och underhåll	-179,6	-197,8	-191,1	-191,1
Avskrivningar	-110,5	-124,2	-124,2	-124,2
Internräntor	-17,4	-6,7	-6,7	-6,7
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-307,5	-328,7	-322,0	-322,0
Investeringsplan				
Netto	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0

Budgeten 2018 ökar med 21,2 mnkr jämfört med 2017. Budget för stadsmiljöinvesteringar uppgår till 195,0 mnkr. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Verksamhetsområdet tillförs 18,2 mnkr för att säkerställa kvaliteten på drift och underhåll.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm – en grön, trygg och välskött stad

Stockholm ska vara en grön, trygg, ren och vacker stad. Parker och naturområden är viktiga för såväl stockholmarna som för stadens ekosystem. Rekreativa och ekologiska värden ska utvecklas och stärkas.

I takt med att staden växer ökar trycket på grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll. Stadsmiljön ska vara ren, trygg och

välskött. Stadsmiljöverksamheten tillförs extra medel för parkskötsel. Stadens städgaranti gäller, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Information om stadens städgaranti ska tydliggöras.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med varandra och med trafiknämnden för ett vackert och välskött Stockholm. Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser.

Medborgardialogen ska utvecklas med utgångspunkt från lokala parkplaner. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att bidra till goda möjligheter till stadsodling, i exempelvis parker, på kvartersgårdar, tak, kolonilotter och gågator i samverkan med trafiknämnden samt underlätta för aktörer som vill skapa gatukonst i stadsmiljön.

Stadens parker ska utvecklas med nya metoder för planering av grönområden. Nya parker ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden.

Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat samt arbeta med hur rekreativa värden och biologisk mångfald kan utvecklas och stärkas i reservaten. I central medelsreserv finns resurser avsatta för skötsel av naturreservat. All planering av den yttre miljön ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Tillgänglig stadsmiljö

För att stadens tillgänglighetsmål ska uppnås krävs att alla stadsdelsnämnder fortsätter arbetet med att eliminera hinder inom respektive ansvarsområde. Stadens inne- och utemiljöer ska vara fysiskt tillgängliga, då den fysiska tillgängligheten är avgörande för delaktighet för många stockholmare med funktionsnedsättning. Tillgänglighetsfrågorna ska genomsyra verksamhetsplaneringen och vara en naturlig del i det dagliga arbetet. Lekparker ska utformas så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ska hänsyn tas till tillgänglighetsskapande åtgärder. Nämnderna ska säkerställa att alla lekparker är säkra och i bra skick samt uppmuntrar till kreativitet. Parkvägar och parkbänkar ska tillgänglighetsanpassas. Exkluderande design ska successivt avlägsnas. Arbetet med att rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser ska fortgå.

Gång- och cykeltrafik prioriteras

För att nå målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och de nationella klimatmålen för vägtrafiken samt framkomligheten behövs åtgärder för att minska biltrafiken. Stadsdelsnämnderna ska understödja trafiknämnden i arbetet med att skapa fullvärdiga cykelpendlingsstråk och bidra till att anpassa stadsmiljöerna för att minska konfliktytor mellan gående och cyklister i enlighet med Strategi för ökad cykling. Stadsdelsnämnderna ska även arbeta utifrån ett tydligt barn- och jämställdhetsperspektiv för att förbättra möjligheten till cykling i områden med mindre god tillgång till kollektivtrafik. För genomförandet av stadens *Gångplan* krävs att såväl trafiknämnden som stadsdelsnämnderna och andra nämnder samordnar sina insatser och prioriterar resurser för gemensamma åtgärder. Stadsdelsnämnderna ska avsätta behövliga investerings- och driftmedel för att vidta planerade åtgärder och för att därefter underhålla gångstråken.

Investering i grönstruktur

För genomförande av en strategisk satsning på grönområden i enlighet med översiktsplanen har en strategisk samordningsgrupp inrättats under ledning av stadsträdgårdsmästaren. Prioritering och fördelning av stadsdelsnämndernas investeringsbudget inom

stadsmiljöområdet sker fortsatt i nära samarbete mellan trafiknämnden och stadsdelsnämnderna. Berörda stadsdelsnämnder ska vara delaktiga i trafiknämndens arbete med det utökade investeringsuppdraget i parker och gröna stråk i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar. I stadsdelsnämndernas utökade investeringsbudget ingår medel för stadsmiljöprojekt, tillgänglighetsinvesteringar och reinvesteringar. I arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön är det viktigt att ta in förskolor och skolors behov av att vistas i parker och grönområden. En satsning på reinvesteringar förlänger livslängden på befintliga parker och är ett led i att uppnå målet om en grön växande stad med långsiktigt hållbara parker.

Den fysiska planeringen är en viktig faktor för trygghet och trivsel i närområdet. Hur staden underhåller gator, parker och grönområden påverkar hur trygg stadsmiljön uppfattas. Faktorer som kan skapa trygghet i det offentliga rummet är bland annat god renhållning i offentliga miljöer, bra belysning på mörka platser och att motverka återkommande ordningsproblem. Stadsdelsnämnderna behöver utifrån dialog med invånarna och en lokal analys fortsätta att utveckla en trygg närmiljö i nära samverkan med trafiknämnden och andra berörda aktörer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	76 %	77 %	78 %
	Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	70 %	71 %	72 %
	Stockholmarnas nöjdhet med rent och städad	70 %	71 %	72 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedomningen (BVB) eller därmed jämförbara system	80 %	100 %	100 %

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna verka för ökad trygghet i stadens utemiljöer med fokus på situationell brottsprevention (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna, verka för en tryggare utemiljö genom exempelvis förbättrad belysning, parkmöbler och genom att hantera växtlighet i det offentliga rummet (1.3)	2018-01-01	2018-12-31

Ekonomiskt bistånd

Villkoren för ekonomiskt bistånd ska vara goda och underlätta vägen tillbaka till egen försörjning för de stockholmare som behöver stöd under någon period i livet. Barnperspektivet, och barnets eget perspektiv, ska väga tungt i beslut om ekonomiskt bistånd.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- myndighetsutövning gentemot enskilda som ansöker om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen
- insatser för att den enskilde ska bli självförsörjande

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-1 134,9	-1 130,6	-1 130,6	-1 130,6
Kostnader (-)	-1 166,9	-1 162,6	-1 162,6	-1 162,6
Intäkter	32,0	32,0	32,0	32,0

Budgeten för 2018 minskar med 4,3 mnkr jämfört med 2017 beroende på att kostnaderna för utbetalt ekonomiskt bistånd bedöms minska enligt stadens prognoser. Förändringarna inom verksamhetsområdet framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Fler i arbete och minskat behov av ekonomiskt bistånd

Antalet hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd i staden minskar. I juli 2017 uppgick andelen personer i behov av ekonomiskt bistånd i befolkningen till 1,6 procent. Det rådande konjunkurläget är en anledning till den positiva utvecklingen, men även stadens insatser inom arbetsmarknadsområdet bidrar till att fler kan försörja sig själva. De kommande åren bedöms behovet av ekonomiskt bistånd att påverkas av det ökade antalet nyanlända.

Tydligt barnperspektiv och jämlika uppväxtvillkor

Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att alla barn ska få jämlika uppväxtvillkor. Stadens arbete med ekonomiskt bistånd ska utgå från ett tydligt barnperspektiv, och barns behov ska särskilt beaktas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Barn har rätt till en aktiv och meningsfull fritid, och barnfamiljer med långvarigt ekonomiskt bistånd kan beviljas en särskild sommarlovspeng för aktiviteter under sommaren. Stadsdelsnämnderna ska använda sig av det stödmaterial för barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd som socialnämnden tagit fram.

Insatser för att nå egen försörjning

Stadsdelsnämnderna ska ge människor stöd att ta tillvara sina resurser och bli självförsörjande genom individuellt utformade insatser utifrån en helhetssyn. All utredning inom ekonomiskt bistånd, liksom bedömning och tillgång till insatser, ska ske med hög rättssäkerhet och utifrån likabehandlingsprincipen.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla sätt att följa upp och synliggöra det sociala förändringsarbetet inom ekonomiskt bistånd. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har utvecklat den så kallade Globenmodellen, som kan tjäna som inspiration för andra stadsdelsnämnder.

Särskilt fokus på prioriterade grupper

Behovet av ekonomiskt bistånd ser olika ut i staden, och i de delar där behovet är som störst, är kvinnor i högre grad än män i behov av ekonomiskt bistånd. Många kvinnor befinner sig därtill långt från arbetsmarknaden. Berörda stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden behöver gemensamt arbeta aktivt med att utveckla och förbättra möjligheterna för dessa kvinnor att nå egen försörjning. En nyckelfaktor för ett framgångsrikt arbete är en god samverkan både inom stadsdelsnämndernas verksamheter, och med arbetsmarknadsnämndens verksamheter inklusive Jobbtorg Stockholm.

Arbetslöshet är fortfarande det vanligaste försörjningshindret bland biståndstagarna, men medan arbetslösheten minskar, märks inte samma nedgång bland de två näst största grupperna: sjukskrivna och personer med sociala/medicinska skäl. Arbetet med dessa grupper ska prioriteras.

Stöd till barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden

Hemlösheten i Stockholm minskar över tid, dock inte för barnfamiljer. Enligt den senaste kartläggningen från januari 2017 lever cirka 350 barnfamiljer med cirka 700 barn i osäkra boendeförhållanden i Stockholm. Det är viktigt att socialtjänsten uppmärksammar de barn som lever under dessa förhållanden för att bättre kunna tillgodose deras behov. Det är också viktigt att ge stöd till föräldrar i att hitta en mer varaktig bostad. En särskild satsning görs därför på att möjliggöra fler bo-lotsar i stadsdelarna. För de föräldrar som saknar egna inkomster är det på samma sätt viktigt att socialtjänsten ger stöd till egen försörjning. Socialnämnden har tagit fram en handlingsplan för stödinsatser till barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden som ska implementeras under året. I det arbetet har stadsdelsnämnderna en mycket viktig roll.

En viktig part i stadens arbete för att minska antalet barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden är SHIS Bostäder. Stadsdelsnämnderna ska därför stärka sin samverkan med SHIS så att staden bättre kan möta målgruppens behov.

Stadens budget- och skuldrådgivning

Socialnämnden har gjort en översyn av hur stadsdelsnämnderna arbetar med att tillhandahålla budget- och skuldrådgivning. Översynen pekar bland annat på att tillgängligheten kan bli högre och att det finns skillnader mellan stadsdelarna i hur många ärenden varje rådgivare har. Med utgångspunkt i detta och i de reviderade riktlinjerna ska socialnämnden i samråd med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet för ökad tillgänglighet, likställdhet och mindre sårbarhet. Stadsdelarnas budget- och skuldrådgivning ska särskilt riktas mot de grupper som lyfts fram som prioriterade i riktlinjerna.

Utbetalningar på rätt grunder

Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska arbeta tillsammans för att minimera felaktiga utbetalningar. Informationsmaterial och ansökningsblanketter ska vara utformade så att det är lätt för den som ansöker om ekonomiskt bistånd att förstå villkoren och lämna korrekta uppgifter. Nämnderna ska verka för att tiden från misstanke om felaktig utbetalning tills det att en utredning inleds kortas, samt att uppföljningen av beslutade återkrav förbättras.

Tillgänglighet och bemötande

Stadsdelsnämnderna ska hålla en hög tillgänglighet och ge ett gott och respektfullt bemötande anpassat till individens förutsättningar i kontakten med den enskilde. Det kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen.

Bemötandet kan behöva anpassas med hänsyn till den enskildes förutsättningar exempelvis utifrån olika funktionsnedsättningar eller behov av språk-/teckentolk. Det kan också handla om att det finns hinder i den fysiska miljön som måste avhjälpas. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna utgår från varje persons faktiska förutsättningar.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,0 %	3,0 %	3,0 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,6 %	1,6 %	1,6 %
	Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1 %	1,1 %	1,1 %

Arbetsmarknadsåtgärder

Att ha ett arbete är avgörande för den enskildes möjligheter i livet och för att skapa etablering i samhället. Stadsdelsnämnderna har en viktig roll att länka socialtjänst och arbetsmarknadsinsatser samt att identifiera och förbereda personer som står långt ifrån arbetsmarknaden för insatser vid stadens jobbtorg.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- arbetsförberedande insatser i form av arbetsträning för arbetslösa som inte omfattas av arbetsmarknadsnämndens verksamhet inom Jobbtorg
- stödinsatser i form av lönebidrags- och OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete)
- rekrytering och anställning av feriearbetande ungdomar samt Stockholmsjobb

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-186,6	-202,5	-202,5	-202,5
Kostnader (-)	-214,0	-229,9	-229,9	-229,9
Intäkter	27,4	27,4	27,4	27,4

Budgeten för 2018 ökar med 15,9 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2. I budgeten för arbetsmarknadsåtgärder ingår 32,0 mnkr för Stockholmsjobb

samt 100,0 mnkr för feriearbeten. Vidare finns medel avsatt i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden för fler feriejobb, samt i trafiknämndens budget för detta ändamål.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Förberedelse för insatser inom Jobbtorg Stockholm

Både arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ansvarar för arbetsmarknadsfrämjande åtgärder. Syftet med stadsdelsnämndernas insatser är att förbereda individer för insatser inom arbetsmarknadsnämndens verksamhet Jobbtorg Stockholm. Insatserna ska stärka individens individuella förutsättningar att komma närmare arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsnämnden har sedan tidigare ett samordningsansvar för stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser. För att förbättra möjligheterna till planering och utveckling ur ett helhetsperspektiv utökas arbetsmarknadsnämndens samordningsuppdrag från och med 2018. Uppdraget innefattar utökad stöd till kompetens- och verksamhetsutveckling, samt utveckling av möjligheterna för stadsdelsnämnderna att utbyta platser med varandra.

Stadsdelsnämnderna ska, exempelvis inom ramen för sina olika verksamhetsområden, öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete. I stadsdelsnämndernas uppdrag ingår även att erbjuda OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete) som syftar till att ge personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga möjlighet till anställning med rehabiliterande inslag. På sikt syftar anställningen till att leda till arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Feriejobb

Feriejobb kan vara ett första viktigt möte med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Staden ska erbjuda ungdomar i Stockholms stad feriearbeten under sommar-, höst- och vinterlov. Antalet ferie- och sommarjobb har ökat kraftigt i staden de senaste åren och ska fortsätta öka för att möta den ökande efterfrågan från unga. Satsningen på feriejobben ska främja goda och jämlika uppväxtvillkor, och ungdomar ska ges möjlighet att feriearbeta i ett annat stadsdelsområde än där de bor. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska unga tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Fördelningen av feriejobb samordnas av arbetsmarknadsnämnden. Arbetsmarknadsnämnden ska utveckla samverkan med stadens övriga nämnder och bolagsstyrelser för att fortsätta att skapa fler feriejobb med hög kvalitet.

Stockholmsjobb

Stockholmsjobb är en arbetsmarknadsinsats där personer långt från arbetsmarknaden kan erbjudas tidsbegränsad anställning med stöd före, under och efter anställningen. Syftet är att enskilda ska kunna stärka sin ställning på arbetsmarknaden och få ökade förutsättningar att långsiktigt gå från bidrag till egen försörjning. Stockholmsjobben ska fördelas till personer med behov av och förutsättning för insatsen. Stor vikt ska läggas vid matchning och stöd för att skapa förutsättningar för långsiktig och hållbar etablering på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsnämnden har det övergripande samordningsansvaret för arbetet med Stockholmsjobben.

Lika möjligheter till arbete

Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med arbetsmarknadsnämnden stärka arbetet med kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden för att utveckla och förbättra möjligheterna att nå egen försörjning. För att lyckas är det viktigt att det finns välfungerande samverkan både inom stadsdelsnämndernas verksamheter, och med jobbtorgen och arbetsmarknadsnämndens verksamheter.

Lokal samverkan för social hållbarhet

Det finns ett stort engagemang för en socialt hållbar utveckling bland aktörer i såväl ideell som privat sektor och det ska staden ta tillvara på. Stadsdelsnämnderna ska utveckla den lokala samverkan med aktörer från näringslivet och civilsamhället i syfte att skapa förutsättningar för jobb, integration och social hållbarhet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st

Följande aktivitet ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska genom jobbtorgen för unga i Kista, Skärholmen och vid Globen, och i samarbete med stadsdelsnämnderna förstärka det uppsökande och stödjande arbetet för unga utan sysselsättning och med komplex problematik samt utveckla insatser för målgruppen (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna öka utbytet mellan stadsdelarna kring sommarjobben för att öka sammanhållningen i staden och möjliggöra för fler att testa arbete i andra stadsdelar än där man bor (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla samverkan med det lokala näringslivet och civilsamhället för att skapa förutsättningar för jobb, integration och social hållbarhet med en särskild inriktning mot unga (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden för att öka delaktigheten och den ekonomiska jämställdheten i staden (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska arbeta aktivt med villkor för sysselsättningsfrämjande åtgärder vid upphandlingar (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska, exempelvis inom ramen för sina olika verksamhetsområden, öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete (3.3)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

5. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Stadsdelsnämnderna** godkänns.

Arbetsmarknadsnämnden

Att ha ett arbete är avgörande för den enskildes möjligheter i livet och för att skapa etablering i samhället. Stadens arbetsmarknadsinsatser ska anpassas efter individens förutsättningar och erbjuda jobb- och kompetenslyft som skapar etablering på arbetsmarknaden. Det råder samtidigt kompetensbrist inom många sektorer och insatserna ska genomsyras av ett kompetensförsörjningsperspektiv. Ingen ung ska behöva starta sitt vuxenliv i arbetslöshet och insatser för unga som varken arbetar eller studerar ska prioriteras. Att alla som kan jobbar är samtidigt en grundförutsättning för att kunna skapa en hållbar stad med en god välfärd.

Nämndens uppgifter

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för kommunövergripande arbetsmarknadsfrågor och för stadens samlade arbetsmarknadsinsatser. Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- verksamheten vid stadens jobbtorg
- vuxenutbildning inklusive svenska för invandrare (sfi)
- samhällsorientering för nyanlända
- samordning av stadens arbete med mottagande och etablering av nyanlända
- samordning och utveckling av stadens arbete med feriejobb för ungdomar
- det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar
- samordningsansvar för stadens samverkan med Arbetsförmedlingen

Arbetsmarknadsnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen. Rapporten ska tas fram i samband med ärendet underlag för budget 2019 med inriktning 2020 och 2021.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-980,2	-1 075,9	-1 069,3	-1 069,3
Drift och underhåll	-980,2	-1 075,9	-1 069,3	-1 069,3
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	197,9	295,9	295,9	295,9
Netto	-782,3	-780,0	-773,4	-773,4
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0

Budgeten för 2018 minskar med 2,3 mnkr jämfört med 2017 beroende på ökade statsbidragsintäkter. Kostnaderna ökar jämfört med 2017 totalt med 95,7 mnkr. För att skapa ett transparent och likvärdigt resursfördelningssystem införs en schablonbaserad ersättningsmodell för gymnasial vuxenutbildning, på motsvarande sätt som för sfi och grundläggande vuxenutbildning. Förändringen innebär också att statsbidragsintäkter för gymnasial vuxenutbildning kommer att ingå i arbetsmarknadsnämndens intäktskrav. I budgeten ingår 25,5 mnkr för volymförändringar inom grundläggande vuxenutbildning.

Därutöver avsätts medel i central medelsreserv för eventuella volymökningar inom sfi och gymnasial vuxenutbildning. Samtliga förändringar framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholms arbetsmarknad går fortsatt starkt med en hög jobbtillväxt vilket innebär goda möjligheter till arbete för personer med utbildning och/eller arbetslivserfarenhet. Efterfrågan på arbetskraft är hög och inom vissa yrken råder arbetskraftsbrist där arbetsgivare inte kan rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Samtidigt har många personer en utsatt ställning på arbetsmarknaden och generellt svårare att få jobb, såsom personer med kort utbildningsbakgrund, utomeuropeisk bakgrund, funktionsnedsättning eller hög ålder. Arbetslösheten bland unga har sjunkit snabbt de senaste åren och nämnden ska fortsätta sina insatser för att ingen ung ska hamna utanför. Personer som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden är fortsatt prioriterade och särskilda satsningar görs på insatser för personer med kort utbildningsbakgrund, unga utanför och nyanlända.

Även om arbetslösheten generellt är låg finns det många stockholmare som av olika anledningar står utanför arbetsmarknaden. Dessa kan erbjudas insatser från både Arbetsförmedlingen och staden. En god samordning med Arbetsförmedlingen kring en rad insatser är viktig för att skapa bästa möjliga förutsättningar för jobb, etablering och kompetenslyft. Arbetsmarknadsnämnden samordnar stadens arbetsmarknadsinsatser genom Jobbtorg Stockholm, och ska rusta deltagarna med erfarenhet och utbildning för att kunna få jobb. Insatserna ska samtidigt genomsyras av ett kompetensförsörjningsperspektiv och förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

I enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism har arbetsmarknadsnämnden ett ansvar att säkerställa att personal som kan komma i kontakt med invånare som befinner sig i riskmiljöer har kunskap och utbildning om hantering av sådana situationer. Arbetet fortsätter i enlighet med nämndens lokala handlingsplan som revideras och följs upp årligen.

Staden ska fortsätta och utveckla samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och landstinget genom Samordningsförbundet Stockholms stad (Finsam). Många i gruppen som står långt från arbetsmarknaden på grund av ohälsa behöver en kombination av rehabiliterande och rustande insatser, bättre samordning mellan inblandade myndigheter och ett mer anpassat insteg på arbetsmarknaden. Genom samverkan ska stockholmare som behöver flera insatser samtidigt från olika aktörer få bättre stöd och effektivare samhällskontakter. Samverkan med ideell sektor såsom sociala företag ska utvecklas i syfte att kunna erbjuda fler ett anpassat insteg på arbetsmarknaden.

Tidiga insatser för unga

Arbetslösheten bland unga har minskat kraftigt men staden ska fortsätta satsa för att ingen ung ska hamna utanför. Stadens särskilda jobbtorg för unga ger unga individuellt anpassat stöd och handledning på vägen mot jobb eller studier. Unga arbetslösa är fortsatt en prioriterad grupp i arbetsmarknadsnämndens arbete, och nämnden ska särskilt prioritera att erbjuda anställningar och praktikplatser för unga. Insatserna ska kunna erbjudas till alla unga upp till 29 år.

Ungdomsarbetslösheten ska minska genom tidiga insatser, och antalet unga som varken arbetar eller studerar och som saknar känd sysselsättning ska minska. Arbetet med 16-19-åringar i enlighet med det kommunala uppföljningsansvaret ska fortsätta att prioriteras. Det uppsökande arbetet mot målgruppen 20-29 år ska utökas. Arbetet för att minska ungdomsarbetslösheten ska samverka med stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsplaner. Jobbtorgen för unga ska arbeta för att kvinnor och män har lika goda förutsättningar att komma ut i jobb genom stadens insatser.

Nämndens verksamheter ska fortsatt samverka med Arbetsförmedlingen samt stadens övriga nämnder i arbetet att nå och erbjuda insatser till unga som varken arbetar eller studerar. För gruppen unga utan sysselsättning och med komplex problematik ska det uppsökande och stödjande arbetet stärkas. Insatserna ska utvecklas med ett särskilt fokus på ytterstaden och i samspel med verksamheten i dessa stadsdelar.

En fullförd utbildning ökar chanserna till etablering på arbetsmarknaden. En del elever behöver extra stöd i övergången från skola till arbetsliv. Det är viktigt att dessa elever uppmärksammas tidigt och får tillgång till relevanta utbildnings- eller sysselsättningsalternativ för att inte riskera att fastna i ett bidragsberoende. Arbetsmarknadsnämnden ska utveckla arbetsätt och metoder för att etablera kontakt med elever i riskzonen under sista året på gymnasiet och erbjuda stöd. Även för ungdomar som är på väg att gå ut grundskolan kan motsvarande arbetsätt behövas. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden fortsätta att prioritera och vidareutveckla arbetet med att i årskurs nio fånga upp ungdomar som löper risk att inte söka eller tidigt hoppa av gymnasiet. Kontakter och arbetsätt ska utvecklas med näringslivet för att möjliggöra mentorskap, praktik och förankring i arbetslivet.

Lika möjligheter till arbete

Många utrikes födda kvinnor står långt ifrån arbetsmarknaden, till exempel för att de saknar utbildning, arbetslivserfarenhet, kunskaper i svenska och/eller lider av psykisk eller fysisk ohälsa. Diskriminerande strukturer gör också att många inom gruppen har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Detta är en nyckelmålgrupp för att främja ökad delaktighet, jämställdhet och integration och nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta aktivt för att skapa fler vägar till arbete och studier för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det uppsökande arbetet är en viktig del i detta arbete, och nämnden ska aktivt utveckla arbetsätten för att nå personer i behov av stöd och på så sätt erbjuda Stockholmsjobb och utbildningsinsatser för fler.

Nämnden ska vara pådrivande i arbetet för att öka antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter. I detta arbete är det angeläget att öka kunskapen i staden om möjligheten att använda Arbetsförmedlingens insatser för gruppen. I arbetet ingår även att samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete för personer med funktionsnedsättning.

Stockholms stad har utsetts av regeringen till utvecklingskommun för romsk inkludering. Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med den romska minoriteten arbeta för romers etablering på arbetsmarknaden, där fler insatser ska utvecklas och satsningen på romska brobyggare/samhällsväglare inom jobbtorgen ska fortsätta.

Effektiva arbetsmarknadsinsatser

Jobbtorg Stockholm samordnar stadens arbete med arbetsmarknadsinsatser. Genom jobbtorgen rustas den enskilde med individuellt utformat stöd och insatser för att nå hållbara anställningar och långsiktig egen försörjning. Nämnden ska särskilt prioritera kortutbildade (personer utan gymnasieutbildning), kvinnor med svag ställning på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och nyanlända.

Jobbtorg Stockholm erbjuder stöd och coaching till arbetslösa med ekonomiskt bistånd. En allt större andel av Jobbtorgs målgrupp har social problematik och lider av fysisk och psykisk ohälsa. För att möta målgruppens utmaningar krävs ett ökat samarbete mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden.

R III AmN:4

Arbetsmarknadsnämnden har sedan tidigare även ett samordningsansvar för stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser. För att förbättra möjligheterna att planera och utveckla stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser ur ett helhetsperspektiv, samtidigt som möjligheterna till lokal förankring och individuellt anpassade insatser bibehålls, får arbetsmarknadsnämnden ett utökat samordningsuppdrag. Uppdraget innefattar ytterligare stöd till kompetens- och verksamhetsutveckling, samt utveckling av möjligheterna för stadsdelsnämnderna att utbyta platser med varandra.

Stockholmsjobb

En anställning kan ge viktiga meriter, kontakter och motivation, och för många långtidsarbetslösa kan möjligheten till arbetslivserfarenhet vara avgörande för att nå långsiktig etablering på arbetsmarknaden. Staden ska fortsätta sin satsning på Stockholmsjobb, en arbetsmarknadsinsats där personer långt från arbetsmarknaden erbjuds tidsbegränsad anställning med stöd före, under och efter anställningen. Anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens, nyanlända och personer i behov av språkstödande insatser.

Staden ska ha en hög beredskap för att använda statliga arbetsmarknads- och utbildningsansatser som skapar vägar till jobb. Antalet Stockholmsjobb ska fortsätta öka med särskild inriktning på att öka antalet som finansieras med det statliga stödet extratjänst. I syfte att öka antalet Stockholmsjobb/extratjänster inom stadens verksamheter ska arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholms Stads- hus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål.

Arbetsmarknadsnämnden har det övergripande samordningsansvaret för satsningen på Stockholmsjobb. De resurser som tilldelats arbetsmarknadsnämnden för Stockholmsjobb kan användas till stöd för handledning, matchning, studier eller andra insatser i syfte att skapa en effektiv och kvalitativ insats. För att möjliggöra en fortsatt ökning av antalet Stockholmsjobb och extratjänster ska handledningen öka och utvecklas.

Feriejobb

Staden ska erbjuda ungdomar i Stockholms stad feriearbeten under sommar-, höst- och vinterlov. Antalet ferie- och sommarjobb har ökat kraftigt i staden de senaste åren och ska fortsätta öka för att möta den ökande efterfrågan från unga. Arbetsmarknadsnämnden ska samordna och leda arbetet med stadens feriejobb för unga. Nämnden ska fortsätta och utveckla samverkan med stadens övriga nämnder och bolagsstyrelser för att fortsätta att skapa fler feriejobb med hög kvalitet. I syfte att öka antalet feriejobb inom stadens verksamheter ska arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholms Stads- hus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål.

Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Satsningen på feriejobben ska främja goda och jämlika uppväxtvillkor vilket innebär att extra hänsyn bör tas till de socioekonomiska förhållandena i stadens stadsdelsnämndsområden. Möjligheterna för ungdomar att feriearbeta i andra stadsdelsområden än där de bor ska utvecklas. Arbetsmarknadsnämnden ska fortsätta att utveckla handledarstödet till de arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar. Nämnden ska också vidareutveckla anpassade insatser för språkstöd i samband med feriejobb för nyanlända ungdomar.

Mottagande av nyanlända

Staden ska ha ett effektivt mottagande av nyanlända som möjliggör en snabb etablering och goda livschanser. Samordningen med Arbetsförmedlingens kring tidiga etableringsinsatser ska utvecklas och andelen nyanlända som är i arbete eller studier efter etableringsuppdraget på Arbetsförmedlingen ska öka. Andelen som är i behov av försörjningsstöd ska minska. I syfte att stärka detta arbete ska nämnden utarbeta lämpliga mål och indikatorer för detta område. Särskilt angeläget är att säkerställa kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Andelen nyanlända som erbjuds praktik eller anställning i stadens verksamheter ska öka.

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för samordning av stadens gemensamma mottagande av nyanlända och är pådrivande i arbetet för att förbättra nyanländas etablering och inkludering i samhället. Samordningsansvaret innefattar att i samarbete med berörda nämnder utveckla stadens arbete genom omvärldsbevakning, kunskapsspridning samt utveckling och uppföljning av statistik. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna öka tillgängligheten av och kvaliteten på samhällsvägledning och socialt stöd till nyanlända. Det uppsökande arbetet mot nyanlända kvinnor ska utökas. Nyanlända kvinnor som är egenbosatta (EBO) är exempel på en grupp som har visat sig svår att nå och som därför ska omfattas av detta arbete. Arbetsmarknadsnämnden har en samordnande roll när stadsdelsnämnderna implementerar former och innehåll för det sociala stödet.

Staden ska medverka i upprättandet av den nyanländes etableringsplan och vid behov bidra med sociala insatser, vilket förutsätter en förstärkt samverkan med Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsnämnden ska arbeta för att fler nyanlända ska välja att delta i samhällsorientering.

Kommunernas insatser för flyktingmottagande finansieras delvis med statsbidrag. Arbetsmarknadsnämnden får från och med 2018 ett utökat uppdrag att samla stadens återsökningar av statsbidrag för nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga, vilket förutom återsökning (där det är möjligt) innebär att bidra med stöd, samordning och utveckling för övriga berörda nämnder. För att kunna ta ett utökat samlat helhetsansvar ska nämnden i samarbete med kommunstyrelsen och berörda nämnder utveckla rutiner och arbetssätt. Berörda parter ska anpassa sina organisationer och arbetssätt utifrån förändringen.

Det finns ett starkt engagemang för social hållbarhet och integration bland aktörer i såväl privat som ideell sektor, såsom civilsamhället, och det ska staden ta tillvara på. Samverkan som främjar integration, utvecklade sociala nätverk, fler vägar till jobb och social innovation ska utvecklas.

Svenska för invandrare (sfi) med yrkesfokus

Kunskaper i svenska är en viktig nyckel till arbetsmarknads-etablering och delaktighet i samhället. Sfi-undervisningen ska hålla hög kvalitet och ha tydlig koppling till arbetsmarknaden. Sfi ska utifrån elevens behov och förutsättningar erbjuda rätt kombination av kunskaper i språk och utbildningar med yrkesfokus. Möjligheten att kombinera sfi och yrkeskurser finns redan idag inom staden men arbetet ska utökas och fortsätta utvecklas. Planeringen av yrkesinriktningar ska göras med stadens framtida rekryteringsbehov i åtanke. Satsningen på yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare (yfi), som kombinerar sfi med utbildning mot ett bristyrke, ska utökas.

För att skapa förutsättningar för ökad kontinuitet i undervisningen ska nämnden utreda möjligheterna att införa sammanhållna studievägar inom sfi. Under 2018 ska nämnden också påbörja ett pilotprojekt där elever inom sfi ska erbjudas studier i sammanhållna grupper.

R III AmN:6

Nämnden ska förstärka och utveckla studie- och yrkesvägledningen för att kunna erbjuda individuellt anpassad vägledning inom sfi. Nämnden ska fortsätta att arbeta med uppsökande studie- och yrkesvägledning, med särskild inriktning på nyanlända och utrikes födda kvinnor med kort utbildningsbakgrund. Nämnden ska också fortsätta arbeta för att fler föräldralediga läser sfi.

Undervisningen inom sfi är idag indelad i nivåer, men särskilt hänsyn ska också tas till elevens ålder. Arbetsmarknadsnämnden ska utreda behovet av särskilda stödinsatser samt utveckla arbets sätt för att särskilt möta behoven hos unga nyanlända inom sfi och öka förutsättningarna för unga att klara sina studier.

Lättillgänglig vuxenutbildning

Vuxenutbildningen erbjuder stockholmarna en viktig andra chans att få behörighet till eftergymnasiala studier. Samtidigt förändras arbetsmarknaden, och vuxenutbildningen behöver utvecklas för att även innefatta målgrupper med andra behov. För många av dem som söker sig till vuxenutbildningen idag, till exempel nyanlända och kortutbildade, är vuxenutbildningen snarare en första chans till utbildning och en nödvändig förutsättning för etablering på arbetsmarknaden. För att nå och möta de nya målgrupperna på ett effektivt sätt behöver utformningen av vuxenutbildningen anpassas och förändras. Nämnden ska utveckla vuxenutbildningen för att möta behoven hos målgrupper med kort utbildningsbakgrund, bristande svenskkunskaper, sammansatt problematik eller som på annat sätt behöver extra stöd. Vid behov ska särskilda stödformer utredas. Särskilt fokus ska ligga på att bidra till nyanländas och kortutbildades etablering på arbetsmarknaden.

Vuxenutbildningen ska också utvecklas som strategisk aktör inom stadens egen kompetensförsörjning, med möjligheter att rekrytera, matcha och utbilda personer till yrken där staden bedöms ha stora rekryteringsbehov. Vuxenutbildningen ska samtidigt ge fler av stadens medarbetare möjlighet att bli behöriga i sina yrken.

Vuxenutbildningen ska vara lättillgänglig för personer som vill börja studera. Studie- och yrkesvägledningen ska arbeta uppsökande för att aktivt nå personer som har rätt att läsa inom de rättighetsbaserade utbildningarna. Arbetsmarknadsnämnden ska fortsätta arbetet för ett samlat vuxencampus där kommunal vuxenutbildning och andra arbetsmarknadsåtgärder finns samlade på en plats.

Fortsatt fokus på kortutbildade

Kortutbildade är en nyckelmålgrupp för att minska arbetslösheten och öka den sociala hållbarheten i staden. För att höja utbildningsnivån hos gruppen och stärka deras ställning på arbetsmarknaden krävs ett långsiktigt och sammanhållet arbete. Arbetsmarknadsnämnden ska fortsätta arbetet bland annat genom att stärka den uppsökande verksamheten, vidareutveckla stadens mottagande av nyanlända, stärka studie- och yrkesvägledningen, stärka möjligheterna till stöd på modersmål och stärka samarbetet med akademien.

En särskilt viktig uppgift för staden är att i samarbete mellan det civila samhället, förskolor och skolor nå de kortutbildade vårdnadshavarna, speciellt kvinnor, och erbjuda dem mötesplatser för lärande i syfte att motivera till fortsatta studier.

Upphandling för ökad sysselsättning

Stadens upphandlingar ska i ökad utsträckning användas för att skapa arbetstillfällen som ökar sysselsättningen hos personer som står utanför arbetsmarknaden. I stadens program för upphandling och inköp anges att staden ska sträva efter att upphandling bidrar till en positiv samhällsutveckling och en inkluderande arbetsmarknad samtidigt som företagens kompetensförsörjning underlättas. Staden ska ställa krav på att leverantörerna öppnar upp för anställning och praktik, i de fall det är lämpligt med hänsyn till uppdragets omfattning. Arbetsmarknadsnämndens uppgift är att stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandling samt vid uppföljningen av dessa. Nämnden ska även genomföra årlig uppföljning och analys av hur nämnders och bolagsstyrelsernas upphandlingar bidrar till sysselsättningskapande åtgärder för personer som står utanför arbetsmarknaden i enlighet med stadens program för upphandling och inköp.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	80 %	80 %	80 %
	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar	100 %	100 %	100 %
	Andelen unga som varken arbetar eller studerar	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

R III
AmN:8

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel aspiranter som har avslutats, exklusive återremitterade, tolv månader efter inskrivning på Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andel aspiranter upp till 29 år som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Genomsnittlig inskrivningstid för målgruppen ungdomar (16-24 år) som fått arbete/studier via Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
3.4 I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet	Andel kursdeltagare inom sfi med godkänt betyg efter fullföljd kurs	94 %	94 %	94 %
	Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85 %	85 %	85 %
	Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	83 %	83 %	83 %
	Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	90 %	90 %	90 %
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöversöringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöversöringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås:

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla och implementera former för det sociala stödet till nyanlända (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden och Stockholm Business Region AB ska utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska genom jobbtorgen för unga i Kista, Skärholmen och vid Globen, och i samarbete med stadsdelsnämnderna förstärka det uppsökande och stödjande arbetet för unga utan sysselsättning och med komplex problematik samt utveckla insatser för målgruppen (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna se över möjligheten att utveckla arbetet för att förbättra möjligheterna för socialpsykiatriens målgrupp att komma ut i egen försörjning, såsom arbetet med IPS (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden göra en samlad analys med syfte att förstärka insatserna för att samtliga unga ska studera eller arbeta (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utarbeta arbetssätt och metoder för stöd för ungdomar som riskerar att hoppa av gymnasieskolan eller gå ut med ofullständiga betyg (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden undersöka samarbeten för yrkesförberedande studier för nyanlända, inom ramen för både vuxenutbildning och gymnasieutbildning (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna öka utbytet mellan stadsdelarna kring sommarjobben för att öka sammanhållningen i staden och möjliggöra för fler att testa arbete i andra stadsdelar än där man bor (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla samverkan med det lokala näringslivet och civilsamhället för att skapa förutsättningar för jobb, integration och social hållbarhet med en särskild inriktning mot unga (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden för att öka delaktigheten och den ekonomiska jämställdheten i staden (3.3)	2018-01-01	2018-12-31

R III
AmN:10

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska utöka det uppsökande arbetet mot nyanlända kvinnor (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska se över möjligheterna att erbjuda Alternativ sfi i samband med rehabiliteringsinsatser för personer med migrationsrelaterad stress och PTSD (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska, utifrån erfarenheter och utvecklade arbetssätt från såväl yfi som Järvapiloten, utöka arbetet med kombinationsutbildningar så att fler får möjlighet till studier som leder till arbete inom olika bristyrken (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utveckla vuxenutbildningen i egen regi och Åsö vuxengymnasium ska fortsätta utvecklas som stadens kompetensförsörjningscentrum (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda behovet av särskilda stödinsatser samt utveckla arbetssätt för att möta behoven hos unga nyanlända inom sfi (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för en sammanhållen utbildningsväg för ensamkommande och övriga nyanlända i övre tonåren (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna och utveckla formerna för upphandling av leverantörer av kommunal vuxenutbildning (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Servicenämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i samråd med kommunstyrelsen etablera och stärka möjligheterna för nämnderna att efterfråga tjänsten konsultativt stöd i att använda arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar samt stöd för uppföljning av villkoren (4.8)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

6. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

Avfallsnämnden

Nämndens uppgifter

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar vilar på staden i fråga om avfallshantering. Nämnden ansvarar för

- upprättande av förslag till renhållningsordning
- upprättande av förslag till avfallsplan
- upprättande av förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet

Stadens nämnder ska fastställa uppföljningsbara mål för sin verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena. Avfallsnämndens verksamhetsplanering upprättas genom nämnda personunion av styrelsen för Stockholm Avfall AB. Styrning av verksamheten sker därmed genom ägardirektiv till bolaget inom Stockholms Stadshus AB.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Avfallsnämnden** godkänns.

Exploateringsnämnden

Visionen om ett Stockholm för alla förutsätter en långsiktigt hållbar förvaltning och utveckling av stadens markinnehav. En hög takt i bostadsbyggandet är ett särskilt prioriterat mål. Markanvisningar och exploateringsverksamhet ska präglas av effektivitet, helhetsperspektiv och transparens. Varje enskilt exploateringsprojekt ska ge största möjliga värde för staden och för stockholmarna.

Nämndens uppgifter

Exploateringsnämnden ansvarar för:

- markförvaltning och markexploatering inom stadens gräns
- mark som staden äger utanför stadens gräns som ska exploateras eller avyttras
- frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter
- genomförande av detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser på stadens mark och på annan mark som nämnden förvaltar
- myndighetsutövning i hamnfrågor

Markförvaltningen genererar betydelsefulla intäkter för staden varav huvuddelen utgörs av tomträttsintäkter.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-1 415,0	-1 295,7	-1 308,7	-1 390,7
Drift och underhåll	-117,0	-117,7	-117,7	-117,7
Avskrivningar	-233,0	-255,0	-265,0	-319,0
Internräntor	-1 065,0	-923,0	-926,0	-954,0
Intäkter	2 534,0	2 582,3	2 618,9	2 715,4
Netto	1 119,0	1 286,6	1 310,2	1 324,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-3 860,0	-4 000,0	-4 000,0	-4 000,0
Inkomster	350,0	650,0	950,0	950,0
Netto	-3 510,0	-3 350,0	-3 050,0	-3 050,0
Försäljningsuppdrag	200,0	200,0	200,0	200,0

Det budgeterade överskottet för 2018 ökar med 167,6 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Till följd av beslut om höjda tomträttsavgifter ökar nämndens intäkter med 81,7 mnkr över treårsperioden.

Investeringsbudgeten för 2018 minskar med 160 mnkr jämfört med 2017. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

En stad där alla kan bo

Stockholm ska vara en stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en av stadens viktigaste prioriteringar. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan 2010 och 2030, och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020. I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 införs ett reviderat delmål på 80 000 bostäder under åren 2014-2025.

Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för ska intensifieras. Bostäder för grupper som står långt ifrån bostadsmarknaden ska prioriteras. Nämnden ska arbeta för låga byggkostnader i dessa projekt.

Exploateringsnämnden ska i markanvisningar prioritera byggaktörer som är och vill vara långsiktiga på Stockholms bostadsmarknad, särskilt viktigt är detta vid markanvisningar för hyresrätt.

Exploateringsnämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och till skapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper.

Exploateringsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Detta ska särskilt prioriteras i områden i stadens närförorter med goda kollektivtrafiknära lägen som under senare år haft ett lågt tillskott av nya lägenheter. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska under året analysera behoven av stora bostäder och utveckla arbetssätt och rutiner för att säkra att ett tillräckligt stort antal större bostäder kan byggas.

Förändringstrycket inom Stockholms villaområden är stort. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden kan kompletteras, ibland värnas, eller i förkommande fall omvandlas, särskilt i kollektivtrafiknära lägen. Exploateringsnämnden och S:t Erik Markutveckling ska också pröva möjligheter till strategiska markinköp i de områden som kan vara aktuella.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Exploateringsnämnden ska delta i stadens arbete med att säkerställa behovet av bostäder för äldre med rimliga boendekostnader.

Markutveckling med helhetsperspektiv

Exploateringsnämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. För att säkerställa att markutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska exploateringsnämnden, i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation i hela staden. Staden ska i ökad omfattning säkerställa erforderliga verksamhetslokaler genom att i markanvisnings- och exploateringsavtal villkora detta.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder utveckla rutiner och arbetssätt i syfte att säkerställa utbyggnad av offentlig service. Stadsövergripande styrgrupper för skolplanering, äldreboendeplanering, stora projekt med flera ska bidra till kvalitetssäkring av arbetet. Stadens investeringsstrategi ska vara en bärande del.

För att säkerställa en god framkomlighet ska exploateringsnämnden samverka med trafiknämnden från ett tidigt skede i samtliga stora exploateringsprojekt, samt i mindre exploateringsprojekt som berör platser med större flöden av gång-, cykel-, kollektiv- eller biltrafik. Denna samverkan ska öka förutsägbarheten och samordningen av stadens investeringsplanering, samt leda till ökad hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som exempelvis återvinningscentraler, krossanläggningar, masshanteringsytor och snöupplag, på kort och lång sikt. Samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande ska stärkas, och leds av exploateringsnämnden. I detta arbete ska hanteringen av schakt- och återfyllningsmassor inom staden samplaneras i syfte att minska transporter.

För att säkerställa behovet av stadens verksamhetslokaler såsom förskole- och grundskoleplatser ska exploateringsnämnden vid markanvisning av större områden alltid samråda med berörd stadsdelsnämnd och utbildningsnämnden, och mark för skolbyggnation ska reserveras i enlighet med den planeringsinriktning som läggs fram i SAMS. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation.

Utemiljön i såväl skola som förskola ska ses som en del av det pedagogiska rummet och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden. I den fortsatta utvecklingen av Stockholms förskole- och skolgårdar ska lekvärdesfaktorer tas med som en utgångspunkt.

Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa goda förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Förutsättningarna för arbetsplatser ska tydliggöras i nämndens planeringsunderlag, och där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras högt. Stadens översiktsplan och stadens investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete. I de beslut som fattas om stadsutveckling ska planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential särskilt analyseras och redovisas.

I större stadsutvecklingsprojekt ska näringslivets möjligheter och förutsättningar analyseras i syfte att få med detta perspektiv i planeringen. Dessa analyser ska göras i samverkan med kommunstyrelsen, Stockholm Business Region AB och berörd stadsdel.

Effektiva processer för ett högt bostadsbyggande

Effektiva och transparenta processer med god dialog i ett tidigt skede är en nyckelfaktor för att nå stadens mål. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska i samråd med trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser fortsätta utveckla sin samlade produktionsplanering. Planeringen ska ha ett genomförandeperspektiv och beakta målen för allmännyttans nyproduktion. Nämnden ska i produktionsplaneringen samråda med kommunstyrelsen.

R I ExpIN:4

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden pröva nya metoder för effektiva processer såsom större generella detaljplaner och processer där detaljplaner föregår markanvisningar. Syftet är att öka volymen i bostadsbyggandet, minska detaljstyrningen i detaljplanerna och skapa snabbare planprocesser. Konkurrensen på byggmarknaden ska stimuleras och innovativt byggande ska uppmuntras. Berörda nämnder ska underlätta för mindre aktörer på marknaden genom att utveckla områdesplanering som resulterar i färdiga byggrätter som mindre byggherrar kan efterfråga. Arbetet med byggemenskaper ska fortsätta.

Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadens bostadsbolag med flera fortsätter att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis arbetet med typhus och typlaner. Exploateringsnämnden ska säkerställa att bostadsbolagens mål för antal bostäder i Stockholmshus kan nås.

Exploateringsnämnden ska i samverkan med stadsbyggnadsnämnden utveckla och tillämpa metoder, inom ramen för stadens markanvisningspolicy, i syfte att minska boendekostnader för hyresrätter. Under året ska 300 lägenheter markanvisas med syfte att bidra till minskade boendekostnader.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska verka för att en hög bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas genom konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter och genom att planera för större stadsutvecklingsprojekt. Nämnden ska säkerställa kompetens och organisation för stora stadsutvecklingsprojekt. Ett prioriterat område är utvecklingen av Älvsjö. Fokus där ska vara att belysa strategiska markfrågor och naturvärden i syfte att säkerställa tillräcklig bostadspotential och därmed tillräckliga markvärden för att möjliggöra ett hållbart genomförande med ett högt årligt tillskott av både bostäder, arbetsplatser och samtidigt säkra både rekreativa och ekologiska värden.

Exploateringsnämnden ska årligen rapportera framdriften i de större stadsutvecklingsprojekten som är i utredningsfas i syfte att möjliggöra stadsövergripande avvägningar.

Planering för en hållbar stad

Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad, med en god offentlig miljö. Staden ska byggas tätare, med en blandning av bostäder och arbetsplatser, och i möjligaste mån med kommersiella lokaler eller andra verksamheter i bottenplan. Exploateringsnämnden ska verka för trygga, attraktiva, tillgängliga och inkluderande offentliga rum. Särskild fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden i enlighet med den sociala hållbarhetskommisionens analyser.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centra. Nämnden ska också bidra till arbetet med att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och med omgivande kommuner. I förslaget till översiktsplan pekas tio strategiska samband ut, av dessa ska exploateringsnämnden i samarbete med stadsbyggnadsnämnden välja ut omkring fem prioriterade samband med god genomförbarhet som ska initieras under året.

I förslaget till ny översiktsplan pekas ett antal trafikstråk ut som på sikt kan omvandlas från trafikleder till urbana miljöer. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer. Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden implementera en gemensam process för socialt värdeskapande i enlighet med sociala hållbarhetskommissionens rekommendationer. Arbetet ska beakta stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram. Nämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd fortsätta att utveckla Fokus Skärholmen som profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta sitt arbete med fokusområden i syfte att korta processerna, öka kvaliteten och helhetsperspektiv i planeringen och skapa förutsättningar för byggnation där detta tidigare saknats. Projektet Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved fortsätter och metoden utvecklas och används i de fokusområden och samband som pekas ut i förslaget till ny översiktsplan. Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syfte att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling.

Exploateringsnämnden ska arbeta med att involvera privata aktörer i arbetet med en socialt sammanhållen stad, bland annat genom aktiv tillämpning av markanvisningsförfarande för att främja social hållbarhet. Nämnden ska även säkerställa forum för gemensamt lärande kring social hållbarhet med privata aktörer och sprida goda exempel. I enlighet med stadens program för upphandling och inköp ska exploateringsnämnden genom exploateringsavtal och upphandlingar ställa sociala krav.

I den växande staden behövs strategisk planering för viktiga grönytor och grönområden enligt *Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden*. Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som bidrar till en levande och trygg stad. Goda rekreativomöjligheter och en rik biologisk mångfald ska tryggas genom en livskraftig grönstruktur.

Exploateringsnämnden ska ha ett stadsövergripande perspektiv vid investeringar i park- och naturmark. Investeringarna ska samordnas med stadens övriga gröna investeringar, och beslut om relevant grönkompensation ska ske i samverkan med stadsdelsnämnderna, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Medel för grönkompensation ska även inriktas på relevanta ekologiska åtgärder som förstärker biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Exploateringsnämnden ska tydligt redovisa sina gröna investeringar i beslutsunderlag och uppföljning. Uppföljning av gröna investeringar ska vara möjlig såväl projektvis som kategorivis. En mer jämlik fördelning av satsningar på offentlig miljö ska åstadkommas genom att utgifterna i lönsamma projekt provas.

Nämnden ska medverka i utredning och planering av naturreservat, och ha utgångspunkt i reservatens ekologiska och rekreativa kärnvärden och i samspel med närliggande stadsutveckling. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnder och miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsätterskogen.

Exploateringsnämnden ska i enlighet med *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* arbeta med digitaliseringens möjligheter i samband med stadsutvecklingsprojekt i syfte att skapa en smart stad som gör livet enklare och mer klimatsmart för dem som lever i och besöker staden. Exploateringsnämnden ska under året ta fram en

metod för hur övergången till ett digitalt samhälle kan stimuleras och underlättas i samband med stadsutveckling.

Klimatsmart användning och utveckling av stadens mark

Exploateringsnämnden har en viktig roll i planeringen av en klimatsmart stad. Nämnden ska sträva efter att förenkla miljövänligt byggande och skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva miljövänligt och bidra till målet om fossilbränslefrihet till 2040. Viktiga delar i detta är att nämnden bidrar till och stimulerar lösningar för förnyelsebar energi och ekosystemtjänster. Exploateringsnämnden är ansvarig för arbetet att utveckla stadens miljöprofilområden.

Nämndens arbete ska syfta till ett mer hållbart resande och hållbara transporter och planeringen ska syfta till att minska biltrafiken och främja andra färdssätt. Byggande i goda befintliga kollektivtrafiklägen och lägen där planering av nya kollektivtrafikförbindelser pågår ska prioriteras. Flexibla parkeringstal ska tillämpas med målsättningen att främja mobilitetstjänster och minska behovet av att bygga nya parkeringsplatser och *Strategin för ökad cykling i Stockholms stad* ska beaktas i planering och utveckling av nya och befintliga områden.

Att bygga i trä är ett sätt att minska klimatpåverkan i byggskedet. Exploateringsnämnden ska därför pröva att öka antalet markanvisningar med bostadsprojekt med trähus i syfte att minska klimatpåverkan. Därför fastställs mål för antalet markanvisningar för trähus.

Exploateringsnämnden ska i sitt arbete beakta effekter av ett förändrat klimat och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning. Den skyfallsmodell som Stockholm Vatten och Avfall AB tagit fram ska beaktas vid planering av bebyggelse. Anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten ska anläggas. Exploateringsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB ska utgå från riktlinjerna och åtgärdsåtgärden vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer.

Exploateringsnämnden ska, i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden, uppmuntra och skapa förutsättningar för bilpools- och laddinfrastruktur vid nya exploateringar. Nämnden ska verka för en fossilbränslefri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter och entreprenader/arbetsmaskiner.

Nyproduktion ska utgå från högt ställda krav på energianvändning. I nyproducerade byggnader, på av staden markanvisad mark, ska energianvändningen som allra högst vara 55 kWh/m² med sikte mot 45 kWh/m². Nämnden ska ta fram en modell för att i bruksskedet systematiskt följa upp och rapportera energikraven.

Exploateringsnämnden ska utveckla stadens kravställning gällande livscykelanalys vid byggnation.

Ekonomiskt hållbar markutveckling

Stadens finansiella resurser är begränsade. Takten i bostadsbyggandet ska vara hög, samtidigt ska det finnas utrymme för de investeringar som krävs för infrastruktur och utbyggnad av omsorg, förskola, skola med mera. En växande stad ställer krav på förmågan att prioritera. Nämnden ska arbeta utifrån investeringsstrategin. Det är viktigt att tidigt bedöma lönsamhetspotentialen i projekten och att planeringen görs så att kostnader kan hållas nere i alla projekt. Detta är viktigt inte minst för att möjliggöra en positiv utveckling i ytterstaden.

Exploateringsnämnden ska i samband med verksamhetsplan tydligt redovisa hur nämnden tillämpar stadens investeringsstrategi i prioriteringen av projekt, samt beskriva hur nämnden avser att beakta behovet av lägre investeringsutgifter och fokus på driftkostnadsperspektivet.

Exploateringsnämnden ska ha stort fokus på kostnadseffektivitet och god ekonomisk hushållning i samtliga investeringsprojekt. Försäljning av mark, vilket företrädesvis sker vid byggande av bostadsrätter, är även förutsättningsvis en förutsättning för en ekonomiskt hållbar utveckling. Fler hyresrätter och en jämlik fördelning av resurser ska möjliggöras genom att utgiftssidan prövas i framför allt de lönsamma projekten, i enlighet med investeringsstrategin. Detta ger i sin tur utrymme för prioriteringar i andra projekt.

Ett växande Stockholm innebär fler lokaler, gator, parker och anläggningar för staden att förvalta, vilket medför ökade drift- och underhållskostnader. Det är angeläget att exploateringsnämnden i planeringen säkerställer att lösningar väljs ur ett driftekonomiskt perspektiv tillsammans med berörda nämnder som trafiknämnden och stadsdelsnämnderna. Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska tillämpa driftsnyckeltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden.

Samplaneringen med bland annat trafiknämnden ska förbättras i syfte att öka trafiknämndens möjligheter att planera sin investeringsverksamhet, som till stor del definieras utifrån den exploateringsverksamhet som exploateringsnämnden planerar för.

Byggnation av exempelvis skolor och idrottsplatser ska behandlas i ett tidigt skede i planeringen så att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd. Utbyggnaden av förskolor och skolor innebär omfattande investeringsutgifter. Grundläggande vid ianspråktagande av idrottsmark eller idrottsanläggningar för exempelvis bostadsbyggande är att exploateringsnämnden upprättar en investeringskalkyl som inkluderar kostnaderna för ersättningsinvesteringen så att det blir tydligt att exploateringsprojektet inrymmer kostnaderna. Exploateringsbeslutet ska anmälas till idrottsnämnden.

I prioriteringen av investeringsprojekt ska exploateringsnämnden beakta de åtaganden staden gjort inom ramen för 2013-års Stockholmsförhandling och Sverigeförhandlingens Storstad Stockholm.

Slussen är ett av de största och viktigaste infrastruktur- och klimatanpassningsprojekten i Stockholm. Projektet är mycket komplext med stora investeringar, vilket kräver tät uppföljning och god kostnadskontroll.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden arbeta med att utveckla city, med utgångspunkt i *Program för City* och *Trafik- och gatumiljöplan för City* som är under utarbetande. Den samfinansieringsmodell som utarbetas ska användas när utveckling sker i samarbete med privata fastighetsägare. Exploateringsnämnden är som projektledare för City initial part för de fastighetsägare som vill samarbeta med staden. Trafiknämnden har ansvar för att upprätta samfinansieringsavtal.

Norra Djurgårdsstaden är ett av Stockholms viktigaste stadsutvecklingsområden och kommer att omfatta minst 12 000 bostäder samt 35 000 arbetsplatser. Det är viktigt att det planeras för en kapacitetsstark kollektivtrafik i takt med att stadsdelen byggs ut. Det är problematiskt att besked om områdets kollektivtrafiklösning dröjer från Stockholms läns landsting vilket minskar stadens möjlighet att planera området på ett optimalt sätt.

Exploateringsnämnden ska därför vara pådrivande i att Stockholms läns landsting ska redovisa hur kollektivtrafiken ska utformas i Norra Djurgårdsstaden.

Demokratiskt hållbar stadsutveckling

För att stadens fysiska miljö ska utvecklas med bästa resultat ska invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer tas tillvara. Det är angeläget att stockholmare med intresse för stadens utveckling erbjuds goda möjligheter att bidra. Syftet är att öka inflytandet, demokratisera processerna och inkludera fler stockholmare och grupper som vanligtvis inte deltar.

Exploateringsnämnden ska, tillsammans med berörda nämnder, i vissa exploateringsprojekt, utveckla en utökad medborgardialog i ett tidigt skede. Dialoger ska följas upp och utvärderas med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet.

I planeringen av nya stadsdelar såväl som kompletteringsbebyggelse ska ett jämställdhetsperspektiv inkluderas och redovisas. Det är också viktigt att barnets perspektiv säkerställs i stadsplaneringen. Planeringen av staden ska ha barnets bästa som en av sina utgångspunkter och barnkonsekvensanalyser ska användas inför varje beslut som rör stadsutveckling. Nämnden ska också inkludera ett äldre perspektiv i planeringen.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och i samråd med idrottsnämnden och berörda stadsdelsnämnder upprätta en handlingsplan för fler nya offentliga strandbad i staden. Arbetet ska knytas till stadens arbete med god vattenstatus och samordnas med vattenprovtagning.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal markanvisade bostäder	9 000 st	9 000 st	9 500 st
	Antal markanvisade hyresrätter	4 500 st	4 500 st	4 750 st
	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 500 st	3 500 st	3 500 st
	Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 250 st	2 250 st	2 000 st
	Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	300 st	400 st	400 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade studentbostäder	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
2.1 Energi-användningen är hållbar	Energianvändning i nyproducerade byggnader	55 kWh/m ²	55 kWh/m ²	55 kWh/m ²
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Andel på av staden markanvisad fastighet med krav enligt dagvattenstrategin	100 %	100 %	100 %
	Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav	100 %	100 %	100 %
	Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekomensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden	80 %	90 %	90 %
	Antal markanvisade bostäder i trähus	300 st	400 st	500 st
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggsvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden implementera en gemensam process för socialt värdeskapande (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden färdigställa och implementera ett förvaltningsövergripande kartverktyg med bostadsportföljen som grund (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder utveckla handboken Ledstången i syfte att säkerställa att offentlig service byggs ut i takt med bostadsbyggandet (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska gemensamt utveckla arbetsprocessen vid planering och exploatering av privat mark, exempelvis avseende rollfördelning, kravställande och agerande gentemot markägaren/byggherren, samt finansiering av nedlagd tid. Vad gäller kostnader i detaljplaneprocessen ska utredas vilka av dessa som kan tas ut i plantaxan (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden kan kompletteras, ibland värnas, eller i förkommande fall omvandlas, särskilt i kollektivtrafiknära lägen. Exploateringsnämnden och S:t Erik Markutveckling AB ska också pröva möjligheter till strategiska markinköp i de områden som kan vara aktuella (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska under året analysera behoven av stora bostäder och utveckla arbetssätt och rutiner för att säkra att ett tillräckligt stort antal större bostäder kan byggas (1.4)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samverkan med exploateringsnämnden och äldre- nämnden ta fram en handlingsplan för att tillgodose behovet av bostäder för äldre, såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda i kommunal och privat regi (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samverkan med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden se över trafiksäkerhet, framkomlighet och exploateringsmöjligheter vid Brommaplan med utgångspunkt från framkomlighetsstrategin och behovet av bostäder (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtbäckklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska, tillsammans med trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden, fortsätta arbetet med samlastning av stadens egna varuleveranser (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsät-raskogen (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden undersöka innovativa metoder för biologisk sanering exempelvis för framtida sanering av förorenade markområden som utreds som naturreservat (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottevätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och exploateringsnämnden samt i samråd med berörda stadsdelsnämnder vid behov stödja regeringen och dess myndigheter med ansökningsförfarandet för en ackrediterad Europaskola (3.1)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska i de beslut som fattas om stadsutveckling särskilt analysera och redovisa planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential (3.2)	2018-01-01	2018-12-31
Fastighetsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och i samråd med Norrmalms stadsdelsnämnd utreda ägarstruktur, ansvarsområden, behov av upprustning för Hötorgsfaret samt komma med förslag till framtida samarbetsform (3.5)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Exploateringsnämnden** godkänns.

Fastighetsnämnden

Stockholms stads fastighetsbestånd rymmer ett stort utbud av verksamheter och fyller en viktig funktion för stadens invånare. Stadens fastigheter ska tillgodose stockholmarnas behov i dag och i framtiden. Genom ett ansvarsfullt förvaltande av fastigheter och strategiska energieffektiviseringar bidrar stadens fastighetsförvaltning till en långsiktig hållbar utveckling för människor, miljö och stadens ekonomi.

Nämndens uppgifter

Fastighetsnämnden ansvarar som stadens fastighetsförvaltande resurs för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kulturfastigheter, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns, saluhallar, idrottsanläggningar, vissa kommersiella fastigheter, samt inhyrningar och bostadsrätter. Nämndens ansvar omfattar:

- tillhandahålla och förvalta lokaler primärt för stadens egna verksamheter men i vissa fall även externa hyresgäster
- planering för en effektiv användning av stadens lokaler med utgångspunkt från invånarnas intressen och behov utifrån ett långsiktigt perspektiv
- aktiv fastighetsförvaltning och kontinuerlig översyn av lokalbeståndet
- ett samlat huvudansvar för torgplatsupplåtelse
- hantering av ärenden om tvångsförvaltning, samordnas av AB Svenska Bostäder
- svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrning av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning

Den 1 januari 2017 flyttades drift, teknik, skötsel, arrenden och kommersiella avtal från idrottsnämnden till fastighetsnämnden. Fastighetsnämnden ska ansvara för det inre fastighetsunderhållet. Denna förändring innebär att underhållsbudgeten allokeras till fastighetsnämnden. Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda gränssnitt för idrottsnämndens kvarvarande underhållsansvar.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Verksamhetens intäkter	1 279,8	1 348,9	1 403,1	1 519,4
Verksamhetens kostnader (-)	-472,3	-550,9	-544,8	-541,8
Verksamhetens netto (resultat 1)	807,5	798,0	858,3	977,6
Avskrivningar	-353,2	-405,9	-435,3	-528,6
Räntekostnader (-)	-195,7	-129,6	-149,5	-172,5
Summa intäkter	1 279,8	1 348,9	1 403,1	1 519,4
Summa kostnader (-)	-1 021,2	-1 086,4	-1 129,6	-1 242,9
Resultat efter avskrivningar och finansiella poster (resultat 2)	258,6	262,5	273,5	276,5
Ägartillskott (+)/avkastningskrav (-)	-258,6	-262,5	-251,0	-265,6
Årets resultat - förändring av eget kapital	0,0	0,0	22,5	10,9
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-1 736,6	-2 063,0	-2 721,0	-2 065,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-1 736,6	-2 063,0	-2 721,0	-2 065,0

Nämndens budgeterade resultat 2018 är 0,0 mnkr efter avkastningskrav om 262,5 mnkr. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Avkastningskravet höjs med 16,6 mnkr, från 245,9 mnkr i plan 2018 till 262,5 mnkr. Förändringen är främst en effekt av att internräntan sänktes 2017, vilket höjer avkastningskravet med 41,9 mnkr. Avkastningskravet sänks med 23,3 mnkr med anledning av ökade kreditivräntekostnader för pågående projekt, minskade intäkter efter försäljning av två fastigheter (Fatburen 2 och Kvarnberget 6) samt en avtagande effekt av ändrad redovisningsprincip för komponenter. I samband med upprättande av verksamhetsplan kan avkastningskravet komma att regleras till följd av förändrad internränta och/eller förändrad kreditivräntekostnad med anledning av justerade investeringsplaner.

För fastighetsnämnden beräknas internräntan utifrån stadens internränta plus en omkostnadsättning på 0,25 procentenheter. Internräntan för fastighetsnämnden uppgår därmed i budget 2018 till 0,95 procent. Samma ränta används även under byggtiden för den så kallade kreditivräntan.

Investeringsbudgeten för 2018 uppgår till 2 063,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. För att genomföra nämndens långsiktiga uppdrag tilldelas en investerings-

budget som långsiktigt uppgår till 590,0 mnkr, varav 290,0 mnkr utgör idrottinvesteringar. Ett antal stora projekt är under genomförande som Östermalmshallen, Liljevalchs och Medborgarhuset. Den långsiktiga investeringsbudgeten utökas under 2018 med 440,0 mnkr och under 2019 med 200,0 mnkr, för att inrymma dessa. Den långsiktiga investeringsbudgeten för idrottsanläggningar har under perioden 2015-2019 tillfälligt förstärkts med en miljard kronor, vilket innebär att budgeten utökas med 200,0 mnkr årligen under 2018 och 2019.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt utökas nämndens investeringsbudget 2018 med 779,0 mnkr. I nämndens utökade budget ingår medel för Stadsbiblioteket, Stockholms livsmedelscentrum, Kulturhuset, Tekniska nämndhuset, Bergrum Liljeholmen och inköp av bostadsrätter samt ersättningsinvesteringar för idrottsytor som tagits i anspråk för exploateringsändamål. Ianspråktagande av medel för Stadsbiblioteket och Tekniska nämndhuset förutsätter genomförandebeslut, i det fall utredningsmedel förbrukats. Nämnden ska prioritera upprustning av brandstationer inom tilldelad budget.

Nämndens långsiktiga budget för investeringar i idrottsanläggningar avser såväl nyinvesteringar som reinvesteringar. Idrottsnämnden prioriterar inom budget för nyinvestering och fastighetsnämnden prioriterar utifrån reinvesteringsbehovet. Nämnderna ska i sina underlag för budget och i verksamhetsplaner redovisa kommande års prioriteringar.

Nämndens investeringsstyrning behöver förbättras, främst i syfte att förebygga fördyringar av projekt, vilket är särskilt viktigt på en överhettad bygg- och anläggningsmarknad. Eventuella fördyringar som uppstår ska hanteras inom tilldelad budget. Nämnden ska ha en investeringsplanering som möjliggör omprioriteringar vid behov.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Aktiv fastighetsförvaltning i en växande stad

Fastighetsnämnden har en viktig roll i lokalförsörjningen för stadens nämnder. Fastighetsnämndens uppdrag är i första hand att förvalta lokaler för stadens egna behov och interna hyresgäster. Genom effektiv fastighetsförvaltning med låga administrativa kostnader tillsammans med driftoptimeringar och energieffektiva lösningar ska stadens lokalkostnader för de egna verksamheterna hållas nere. Nämnden har därutöver ett stort antal externa hyresgäster som hyr de lokalytor som staden inte nyttjar själv.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter. Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Andra byggnader kan avyttras. Fastighetsnämnden ska i huvudsak fokusera på åtgärder som syftar till att uppgradera och anpassa fastighetsobjekt inom nämndens befintliga fastighetsportfölj. Strategiska fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för beslut om större investeringar (höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, hög komplexitet och/eller involverar flera nämnder och/eller bolagsstyrelser) ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekttyper kan åläggas fastighetsnämnden.

Fastighetsnämnden ska svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrningar av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning. Detta förutsätter att nämnden träffar en överenskommelse med Hyresgästföreningen om förhandlingsordning.

Om det är ekonomiskt fördelaktigt för staden har fastighetsnämnden, efter beställning från stadsdelsnämnderna, fortsatt uppdrag att köpa bostadsrätter för förskolor och LSS-boende.

Klimatsmarta och tillgängliga fastigheter

Stadens fastigheter ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö, samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Fastighetsnämnden ska bedriva en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning och minska energianvändningen i såväl befintliga som nya byggnader. Nämnden ska bidra till att nå kommunfullmäktiges mål om att öka energiproduktionen baserad på solenergi. Fastighetsnämnden ska beakta effekterna av ett klimat i förändring och fortsätta arbetet med klimatanpassning utifrån den genomförda klimat- och sårbarhetsanalysen.

Fastighetsnämnden ska fortsätta arbeta med digitalisering för att öka servicen, uppnå ett effektivare nyttjande och åstadkomma ett mer miljömässigt hållbart bestånd.

Nämnden ska fortsatt arbeta för att stadens byggnader ska bli miljömässigt hållbara och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden ha ett aktivt arbete med ekosystemtjänster där så är möjligt. Fastighetsnämnden ska även verka för att alla avtal som nytecknas eller omförhandlas sker enligt mallen för gröna hyresavtal. Fastighetsnämnden ska vidare arbeta med att tillgängliggöra alla sina publika lokaler för personer med funktionsnedsättning.

Fastighetsnämnden förvaltar naturreservat utanför stadens gräns. Naturreservaten ska förvaltas med hög kompetens och ambition. Fokus ska vara på att öka tillgängligheten samt förstärka och utveckla de gröna värdena.

Ekonomi och effektivitet

Flera av nämndens fastigheter har ett stort underhållsbehov. Ett antal stora projekt bedöms ge negativ resultatpåverkan under ett antal år, vilket kan påverka den fortsatta förmågan att leverera resultat. Fastighetsnämnden ska fullfölja den framtagna åtgärdsplanen för att säkra en långsiktigt hållbar utveckling av nivån på avkastning och resultat.

Nämnden ska bedriva en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla användningen av nyckeltalsanalyser med målet att förbättra beståndets driftnetto, med inriktning på att hålla kostnaderna nere samt att omförhandla externa hyror. Nämnden ska utreda möjligheterna till avyttring av fastigheter som genererar underskott. Fastigheter med exploateringspotential ska prövas att överföras till exploateringsnämnden. Samverkan ska ske med andra nämnder för att uppnå kostnadseffektivitet i lokalförsörjningen.

Nämnden ska utveckla processerna för investeringsbeslut i syfte att uppnå högre grad av förutsägbarhet. Nämnden ska anpassa stadens övergripande projektstyrningsmodell för stora investeringar till de förhållanden som gäller inom nämndens verksamhetsområde.

Nämnden har ett antal stora investeringsprojekt som kommer att få påverkan på nämndens resultat, framför allt Liljevalchs, Östermalmshallen och Medborgarhuset. Nämnden ska kontinuerligt arbeta med att förbättra projektekonomi, riskhantering och prognossäkerhet.

Fastighetsnämnden och idrottsnämnden ska, i syfte att garantera en långsiktigt hållbar strategi för upprustning av idrottsanläggningarna, utreda alternativa strategier såsom renovering, nyproduktion, sammanslagning eller omlokalisering. Nämnden har ett antal simhallar med stora underhållsbehov som kan medföra stora investeringsutgifter.

Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden pröva vilka simhallar som kan finansieras genom att fastigheterna samtidigt utvecklas med exempelvis bostäder.

Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Som alternativ till idrottsundervisning i egna lokaler förutsätts skolorna i dessa fall kunna använda angränsande idrottshallar. Nämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv.

Fastighetsnämnden ska med stöd av exploateringsnämnden och stadsdelsnämnden genomlysa ansvarsfrågor för Hötorgsfaret med syfte att åtgärda brister och skapa en säkrare och tryggare miljö samt ett mer effektivt nyttjande.

Fastighetsnämnden ska tillsammans med Stockholms Stads Parkerings AB se över fastighetsnämndens innehav av garage som Stockholms Stads Parkerings AB arrenderar och utreda eventuella överlåtelser till Stockholms Stads Parkerings AB.

Satsningar på en tryggare och mer levande stad

Fastighetsnämnden ska vara aktiva i stadens trygghetsarbete. Nämnden ska verka för att miljön i och omkring alla nämndens fastigheter ska vara trygga och genomföra trygghetsskapande åtgärder där så behövs. En väl fungerande samverkan med andra berörda nämnder samt med externa aktörer är viktigt för att nå resultat.

Fastighetsnämnden ansvarar för upplåtelse av fasta torghandelsplatser i Stockholms stad samt förvaltningen av saluhallstorgen. Nämnden ska utveckla verksamheten och sträva efter fler tillfälliga upplåtelser. I arbetet ska hela torgmiljön beaktas. Logistik, framkomlighet och skötsel ska beaktas i planeringen av torghandeln så att omkringliggande verksamheters behov beaktas och torgen sammantaget upplevs som trivsamma och trygga vistelsemiljöer. Fastighetsnämnden ska under året intensifiera arbetet med att förebygga oegentligheter. Nämnden ska aktivt följa upp att såväl torghandeln som omkringliggande verksamheter har goda förutsättningar att bedriva sina respektive verksamheter. Många torg, inte minst i ytterstaden, har potential att utvecklas till levande mötesplatser.

Fastighetsnämnden och idrottsnämnden ska fortsätta arbetet med Järvabadet för att möjliggöra för boende i området att nyttja ett utomhusbad, något som saknas i området idag, samt att på lång sikt öka simkunnigheten i området.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda detaljerat gränssnitt för idrottsnämndens kvarvarande underhållsansvar (1.5)	2018-01-01	2018-06-30
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden göra en kartläggning avseende processen kring beställning av investeringsprojekt till genomförande (1.5)	2018-01-01	2018-06-30
Idrottsnämnden ska i samverkan med berörd stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden utreda möjligheten att anlägga en spontandansbana (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Fastighetsnämnden ska anpassa stadens övergripande projektstyrningsmodell för stora investeringar till de förhållanden som gäller inom nämndens verksamhetsområde (3.5)	2018-01-01	2018-06-30
Fastighetsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och i samråd med Norrmalms stadsdelsnämnd utreda ägarstruktur, ansvarsområden, behov av upprustning för Hötorgsfaret samt komma med förslag till framtida samarbetsform (3.5)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Fastighetsnämnden** godkänns.

Idrottsnämnden

Idrott och friluftsliv har en central betydelse för folkhälsan för dagens och morgondagens stockholmare. Alla som växer upp i Stockholm ska ha möjlighet att idrotta och motionera i sin närmiljö. Det ska gälla alla barn, oavsett var i staden man bor och oberoende av föräldrarnas plånbok. Engagemanget som finns i idrottsrörelsen har stor betydelse för att nå visionen om en stad för alla och detta ska tas tillvara och stötta. Fler stockholmare ska inspireras till att röra på sig och föreningslivet i staden ska kunna växa. En utbyggnad av idrottsanläggningar och en effektiv användning av dagens anläggningar har en central betydelse. Stadens idrottsverksamhet ska vara jämställd, fri från diskriminering och spegla Stockholms mångfald. Särskild hänsyn ska tas till prioriterade grupper och behov.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- främja stockholmarnas folkhälsa genom att erbjuda möjligheter till idrott och friluftsliv
- ansvara för bidragsgivning och stöd till idrottsföreningar och andra sammanlutningar
- vara den primära samtalspartnern med alla idrottsföreningar och regionala idrottsförbund, i såväl bredd- som elitidrottsfrågor
- ansvara för ärenden som rör taxor och subventioner för upplåtelse av anläggningar för idrottsverksamhet
- anordna fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning
- ansvara för fiskevård inom stadens vatten samt för båtplatser och friluftsverksamhet

Den 1 januari 2017 flyttades ansvar för drift och underhåll, teknik, skötsel, arrenden och kommersiella avtal från idrottsnämnden till fastighetsnämnden. Dock ligger visst underhållsansvar kvar på nämnden. Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda detaljerat gränssnitt för idrottsnämndens kvarvarande underhållsansvar.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-913,0	-989,0	-1 032,7	-1 094,0
Drift och underhåll	-909,0	-982,6	-1 025,3	-1 086,3
Avskrivningar	-3,2	-5,9	-6,8	-7,1
Internräntor	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6
Intäkter	269,2	274,7	290,6	306,8
Netto	-643,8	-714,3	-742,1	-787,2
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-21,8	-60,3	-37,8	-23,8
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-21,8	-60,3	-37,8	-23,8

Budgeten för 2018 ökar med 70,5 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2018 uppgår till 60,3 mnkr, vilket är en ökning med 38,5 mnkr jämfört med 2017. Ökningen är framförallt en följd av ökat reinvesteringsbehov samt behov av investering i maskiner och inventarier, bland annat till följd av utbyggnad av nya hallar samt konstsnöspår i Ågesta friluftsområde. Investeringsbudgeten är uppdelad på inventarier och maskiner samt långsiktig investeringsplan. Inom den långsiktiga investeringsplanen ryms förutom nämndens reinvesteringar även nämndens investeringsmedel för friluftslivet. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. Kapitalkostnadstäckning utgår inte för investeringar i maskiner och inventarier.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som håller samman

Alla barn oavsett bakgrund, förutsättningar eller funktionsnedsättning ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm. Idrotten spelar en viktig roll för att förbättra ungas hälsa och psykiska välbefinnande. Fysisk aktivitet bidrar till bättre prestationer i skolan och unga som är med i en idrottsförening har större möjlighet att bygga viktiga nätverk.

Idag ser vi stora skillnader i fysisk aktivitet och simkunnighet i olika delar av Stockholm, mellan pojkar och flickor och hos personer med funktionsnedsättning. Idrotten ska vara en sammanhållande och jämlik kraft i samhället, som ger människor möjlighet till fysisk aktivitet och föreningsdeltagande, oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. En jämlik idrottspolitik är en del i att nå ett Stockholm som håller samman. Nämnden ska beakta hållbarhetskommisionens rekommendationer. I syfte att sänka ekonomiska trösklar ska idrottsnämnden pröva möjligheten att låna ut fritidsutrustning i samverkan med föreningslivet.

Det idrottspolitiska programmet beskriver hur folkhälsoperspektivet ska styra nämndens arbete i syfte att få fler stockholmare att bli fysiskt aktiva. Idrottsnämndens ska, genom att skapa förutsättningar för idrottsrörelsen och genom att samverka med andra aktörer, arbeta för att nå flickor med utländsk bakgrund, personer med funktionshinder, samt barn och ungdomar som idag inte idrottar. Nämnden ska verka för att kostnaderna

för att utöva idrott i Stockholm ska hållas så låga som möjligt. Idrottsbonusen, som ska stötta föreningar som arbetar långsiktig med att nå personer som tillhör de prioriterade grupperna, är ett viktigt medel för att nå barn och ungdomar som inte nås genom den traditionella föreningsidrotten. Idrottskoordinatorer är ett verktyg för att stötta det lokala föreningslivet och stimulera ökad samverkan mellan skolan, föreningsidrott och spontanidrott för de prioriterade målgrupperna.

Fler unga tjejer ska ha möjlighet att bli fysiskt aktiva, och få ökad tillgång till idrotten på lika villkor. Verksamheten ska vara jämställdhetsintegrerad. Nämndens resurser – investeringsmedel såväl som medel för verksamheten – ska fördelas så att förutsättningarna för att utöva idrott är jämlika oavsett kön eller bakgrund. Nämnden ska i sin prioritering av nya anläggningar och i övrig planering särskilt styra resurser till områden där den fysiska aktiviteten är låg.

Nämnden ska arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Andelen barn och ungdomar med funktionshinder som deltar i fritidsverksamhet ska öka. Utbudet av idrottsaktiviteter ska kommuniceras och anpassas till barn med funktionshinder. Nämnden ska verka för att stadens idrottsanläggningar är tillgängliga.

Stockholm har på kort tid tagit emot flera nyanlända. Idrotten spelar en viktig roll för en väl fungerande etablering i det nya hemlandet och tidigare års insatser fortsätter. Arbetet med att exempelvis genomföra projekt för att fler nyanlända ska vara aktiva i föreningslivet och bli ledare i föreningar ska fortsätta. Föreningar som bedriver verksamhet för att integrera nyanlända stöds av nämnden.

Idrottsnämnden ska bidra till arbetet med genomförandet av de lokala utvecklingsprogrammen i de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden. Detta innefattar bland annat medverkan vid stadsdelsnämndernas medborgardialoger samt planering och genomförande av åtgärder kopplade till dialogerna och till de lokala utvecklingsprogrammen.

Simkunnighet som en livsviktig kunskap

Simkunnighet är, förutom en möjlighet till fysisk aktivitet och rekreation, en livsviktig kunskap. Därutöver är det också en förutsättning för godkänt avgångsbetyg i grundskolan. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Simskolor ska rikta särskilt fokus på barn som inte klarar kraven på simkunnighet i ämnet ”idrott och hälsa”. Antalet invånare som kan simma skiljer sig mellan olika socioekonomiska grupper. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Simskolor som riktar sig till de elever som inte klarar godkänt i ämnet ”idrott och hälsa” ska fortsätta. Pilotsatsning med sänkta avgifter i simskolan riktad mot barn i staden ska genomföras på vissa bad. Nämnden ska också pröva om det finns andra sätt, exempelvis i samverkan med skolan, att öka simkunnigheten. Genom satsningen ska staden arbeta för att öka simkunnigheten och vattenvana redan i tidig ålder. Nämnden ska även samverka med simföreningar och stödja andra insatser som syftar till att öka simkunnigheten hos allmänheten.

Ett rikt föreningsliv

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. De ideella krafter som är engagerade i idrottsföreningar, och andra föreningar som nämnden ger bidrag till, skapar med sitt engagemang stora värden. De ger barn och unga chansen till en aktiv och meningsfull fritid. Nämnden ska vara föreningslivet behjälpligt och stötta satsningar på att få fler unga att vilja engagera sig ideellt, inte minst som ledare. Stadens 4H-verksamhet är en viktig och uppskattad verksamhet och ger många av stadens barn möjligheten att komma i kontakt med djur och natur.

Föreningsstödet är avgörande för stadens föreningsliv, och stöttar föreningar att bedriva en verksamhet som kommer barn och unga till del. Föreningsstödet omfattar idag flera viktiga former, så som evenemangs-, anläggnings- och aktivitetsstöd för att på olika sätt kunna ge Stockholms föreningsliv möjligheter att bedriva en bred verksamhet. En särskild satsning görs för att med idrottsverksamheter med en social verksamhet nå prioriterade grupper, som kompletterar befintliga stöd. Exempelvis bör satsningar på spontanidrott med drop-in-fotboll och andra framgångsrika initiativ fortsätta.

Stadens invånare har olika möjligheter att köpa utrustning, som krävs för att kunna utöva vissa idrotter. Det ska inte vara ekonomisk styrka som avgör om barn och ungdomar har möjlighet att utöva idrott. Därför ska idrottsnämnden på olika sätt stödja föreningslivet så att det ges ökad möjlighet att exempelvis låna ut utrustning samt arrangera utbytesdagar av utrustning till barn och unga. Detta arbete med så kallade sportotek ska planeras i samverkan mellan idrottsnämnden och föreningslivet.

Skillnaderna till ett lov fyllt med glädje och meningsfulla aktiviteter är för stora i staden. Nämnden ska pröva möjligheten att öppna vissa idrottshallar för barn och unga under lov, för att i samverkan med föreningslivet kunna erbjuda en meningsfull fritid för barn och unga även under ferieleidighet. Genom satsningen kan möjligheter till jämlikt idrottande stärkas i ytterstaden och samverkan med föreningslivet och fritidsgårdar stärkas.

Friluftslivet bidrar till en levande stad

Idrottsnämnden är stadens kontaktyta gentemot friluftslivet, båtklubbar och fritidsfiske. Nämnden ska tillvarata och underlätta stockholmarnas intressen av ett rörligt friluftsliv och båtliv. I detta uppdrag ligger exempelvis att samarbeta med närliggande kommuner för att skapa lämpliga lösningar för det rörliga friluftslivet på land och till sjöss.

Idrottsnämnden ska under året fortsätta satsningen på stadens friluftsområden och naturreservat enligt gällande riktlinjer och stadens nya strategi för ett rörligt friluftsliv, för att förenkla för stockholmarna att ha ett aktivt friluftsliv. Samtidigt ska nämnden arbeta för en utökad öppen verksamhet med målet att få fler att upptäcka nöjet av friluftaktiviteter.

Friluftslivet är av stort intresse för stockholmarna, både under sommar- och vintertid. Stadens naturreservat är en uppskattad miljö, som ska fortsätta tillgängliggöras. Stockholm ska vara en stad med många möjligheter till ett rikt friluftsliv bland annat genom motion och rörelse i olika motionsleder, för exempelvis löpning, cykling och längdskidåkning. Stadens närhet till vattnet berikar Stockholms friluftsliv och är en värdefull tillgång för stadens invånare.

Under föregående år genomförde nämnden en trygghetsöversyn av stadens motionsspår. Nämnden ska initiera åtgärder med anledning av de problem som uppmärksammades i översynen. Skyltningen vid friluftsområden och naturreservat bör i samverkan med berörda nämnder stärkas. Bättre utomhusbelysning och andra trygghetsskapande åtgärder bör genomföras. För att öka möjligheterna till ett rörligt friluftsliv ska arbetet med att färdigställa ett nytt motionsspår i Lövsta. Arbetet med att skapa ett nytt konstsnöspår i Ågesta fortsätter.

Ett tryggt idrottsliv

Alla barn oavsett bakgrund och förutsättningar ska ha möjlighet att idrotta. All idrottsverksamhet i Stockholm ska vara fri från diskriminering, trakasserier samt kränkande behandling och nämnden ska motverka detta. Genom att ha öppna och välkomnade anläggningar för alla, ska exempelvis hbtq-personers trygghet säkerställas. Även idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskri-

minering, trakasserier, kränkande behandling och vila på en demokratisk grund. Nämnden ska motverka alltför tidiga elitsatsningar och arbeta för att barn kan idrotta med glädje.

Nämnden ska säkerställa ett gott bemötande av olika gruppers behov i stadens anläggningar, exempelvis genom en aktiv kompetensutveckling av personalen i bemötandefrågor. Alla ska kunna känna sig trygga i stadens idrottsanläggningar. Alla som besöker idrottssevenemang eller motionerar och idrottar i Stockholm ska göra det utan risk att bli utsatta för våld och utan att behöva uppleva otrygga miljöer. Nämnden ska arbeta förebyggande med trygghetsfrågor utifrån gällande riktlinjer.

Arbetet med en trygghetsskapande miljö är brett och arbetas med utifrån förebyggande så väl som ett preventivt perspektiv. Arbetet med ”program supporter” löper vidare för att nå unga och bidra till ett positivt och långsiktigt förändringsarbete av supporterkultur i staden. Nämndens särskilda arbete som påbörjades under 2016 för trygghet i stadens bad- och idrottshallar ska fortsätta.

I enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism har idrottsnämnden ett ansvar att säkerställa att personal som kan komma i kontakt med invånare som befinner sig i riskmiljöer har kunskap och utbildning om hantering av sådana situationer. Nämnden ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller uthyrning inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism. Arbetet fortsätter i enlighet med nämndens lokala handlingsplan som revideras och följs upp årligen.

Idrotten som inspiration och underhållning

I Stockholm arrangeras varje år flera både större och mindre idrottssevenemang som är viktiga för stadens profilering. Idrotten bidrar med flera av dessa. Idrottsnämnden ska delta i stadens arbete med att få en bredd av evenemang till Stockholm. Evenemang som särskilt inspirerar till ökad idrott och fysisk aktivitet och stöds i stadens evenemangsstrategi ska prioriteras.

En växande stad som bygger ikapp

Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden i enlighet med det idrottspolitiska programmet. Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. Ett viktigt verktyg är den långsiktiga investeringsstrategin tillsammans med nämndens prioritering inom fastighetsnämndens långsiktiga investeringsplan. Nämndens prioritering ska utgå från den långsiktiga investeringsplanen och ett driftskostnadsperspektiv.

Nämnden ansvarar för att prioritera och planera för stadens nytillskott av idrottsanläggningar, både inom exploateringsområden och inom staden i övrigt. Samarbetet mellan utbildningsnämnden, SISAB, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden är avgörande för att få till stånd en fungerande planering av idrottsytor.

Arbetet med samplanering och samutnyttjandet av skolor och nya idrottshallar är viktigt. Idrottsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB ska fortsätta arbetet med samplanering och samutnyttjande av idrottsytor och skollokaler. Idrottsnämnden ska ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv. Idrottsnämndens samarbete med utbildningsnämnden och SISAB är därför prioriterat. Avsteg från närhetsprincipen kan göras på projektnivå genom beslut i kommunstyrelsen. Idrottsnämnden ansvarar för att initiera sådana beslut.

Skolidrottshallar ska tillgängliggöras i idrottsnämndens bokningssystem, med det långsiktiga målet att alla hallar ska omfattas. Kodlåsinstallationer tillgängliggör lokalerna för föreningsliv och andra på tider då de inte utnyttjas för skoländamål. Genom att tillgängliggöra fler skolidrottshallar kan idrottsyta utökas på ett resurseffektivt sätt och fler föreningar, barn och unga få möjlighet till idrottande. Särskilda medel sätts av för en skolkostnadsersättning i satsningen för att öppna fler idrottshallar. Nämnden ska samverka med utbildningsnämnden och SISAB i denna fråga.

Budgeten för investeringar i idrottsanläggningar har under mandatperioden förstärkts med en miljard kronor. I stadsutvecklingen och exploateringen av stadens mark ska ytor för rekreation och idrottsutövande finnas med i samhällsplaneringen redan från början. Fullstora idrottshallar är den anläggningstyp som, utifrån den långsiktiga investeringsplanen, främst behöver byggas i den växande staden.

När idrottsmark för exempelvis bostadsexploateringar tas i anspråk ska anläggningen ersättas. Grundläggande vid ianspråktagande av idrottsmark eller idrottsanläggningar för exempelvis bostadsbyggande är att exploateringsnämnden upprättar en investeringskalkyl som inkluderar kostnaderna för ersättningsinvesteringen så att det blir tydligt att exploateringsprojektet inrymmer kostnaderna. Ersättningsinvesteringar ska prövas och prioriteras i den ordinarie budgetprocessen. Huvudprincipen är att idrottsnämnden får ersättning för ersättningsinvesteringen motsvarande kapitalkostnader som uppstår hos fastighetsnämnden och att fastighetsnämndens investeringsbudget utökas för motsvarande funktion.

Spontanidrott ska bidra att locka till fysisk aktivitet. Idrottsnämnden har en pådrivande roll för stadens nämnder och bolagsstyrelser samarbetar med varandra och med föreningslivet för att ytor för spontanidrott motionsspår, och utomhusgym tillgodoses. Idrottsnämnden ska i samverkan med berörd stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden utreda möjligheten att anlägga en spontandansbana.

Klimatsmarta och miljöanpassade anläggningar

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen minskar. Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden säkra att energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar genomförs kontinuerligt och att exempelvis uppvärmning av bassänger och konstfrysning av isytor sker under optimala förhållanden. Energianvändningen och miljöpåverkan ska minska. Vid ny- och reinvesteringar ska nämnden tillsammans med fastighetsnämnden planera för klimatinvesteringar i idrottsfastigheter i linje med stadens övergripande klimat- och miljömål. Nämnden ska fortsätta satsningen på energieffektivisering under 2018 för att bidra till att nå målet om en fossilfri stad 2040. Nämnden ska också verka för att användning av skadliga kemikalier minskar.

Idrottsnämnden ska söka samarbete med båtklubbarna i syfte att minska problemet med miljögifter som uppstår i verksamheten. Idrottsnämnden ska utveckla modellen för båtklubbarnas finansiering av re- och nyinvesteringar, så att god förvaltning erbjuds och kapitalförstöring motverkas.

Idrottsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottentvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor.

Effektiv verksamhet med hög kvalitet

Idrottsnämnden ska alltid tillämpa driftkostnadsperspektiv vid beställningar av fastighetsnämnden och vid varje tillfälle beakta vilka behov som kan täckas av andra hyresvärdar eller genom samplanering vid andra exploateringsprojekt. Fastighetsnämnden och idrottsnämnden har ansvar för att arbeta med en gemensam underhållsplanering. Underhållsplaneringen ska utgå från de faktiska behoven och när i tid åtgärderna planeras. Nämndernas fokus på reinvesterings- och underhållsbehov är prioriterat för att undvika kapitalförstöring och upprätthålla tillgängligheten till anläggningarna.

Nämnden ska arbeta i enlighet med investeringsstrategin. Planering och prioritering ska göras ur ett driftkostnadsperspektiv samt inom den budget som kommunfullmäktige har beslutat om för idrottsinvesteringar. Detta innebär att idrottsnämnden inom sin budget ska prioritera nyinvesteringar utifrån det idrottspolitiska programmets mål samt utifrån upprättad långsiktig investeringsplan. Nämnden ska vid sin långsiktiga investeringsplanering ta hänsyn till både de områden i staden med ett rikt idrottsliv, där föreningslivet är i stort behov av nya lokaler, och de områden i staden där befolkningen i mindre utsträckning är aktiv, men där nämndens ambitioner för att nå nya utövare är stor. Idrottsnämnden ska, i syfte att säkra en långsiktigt hållbar driftkostnad vid upprustning av idrottsanläggningar och simhallar, även utreda alternativa strategier.

Brukarundersökningar är en viktig del av nämndens kvalitetsarbete. Nämnden ska genomföra årliga brukarundersökningar för både inomhus- och utomhusidrotten. Brukarundersökningarna ska ge underlag för styrning, prioritering av verksamhet samt nämndens indikatorer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	79 %	80 %	80 %
	Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms stads idrottsutbud	74 %	75 %	76 %
	Ungdomars nöjdhet med tillgång till idrottsmöjligheter	73 %	74 %	75 %
	Nyttjandegrad stora idrottshallar (20x40)	88 %	88 %	88 %
	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	93 000	93 000
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarbetsbemyndningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100%	100%	100%
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse
	Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda detaljerat gränssnitt för idrottsnämndens kvarvarande underhållsansvar (1.5)	2018-01-01	2018-06-30
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden göra en kartläggning avseende processen kring beställning av investeringsprojekt till genomförande (1.5)	2018-01-01	2018-06-30
Idrottsnämnden ska starta ett pilotprojekt med sänkt avgift för simskola i vissa bad (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och SISAB tillgängliggöra minst fem stycken skolidrottslokaler (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Idrottsnämnden ska i samverkan med bostadsbolagen inventera lokaler i allmännyttan för att finna lokaler lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Idrottsnämnden ska i samverkan med berörd stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden utreda möjligheten att anlägga en sponstandansbana (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottentvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning. Det ingår även att samarbeta med civilsamhällets aktörer (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden, SISAB, idrottsnämnden och kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en modell för organisation kring uthyrning av både skollokaler och idrottslokaler (4.7)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Idrottsnämnden** godkänns.

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Kultur ger plats för människor att mötas, uppleva och själva gestalta sina liv. Stockholmarnas tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska öka, särskilt genom att kulturlivet når fler bland de grupper där det idag är relativt få som tar del av stadens kulturliv. Det fria kulturlivet och stadens egna institutioner ska ges goda förutsättningar att erbjuda en mångfald av kulturupplevelser av hög kvalitet.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- ansvar för huvuddelen av stadens kulturverksamhet, vilket inbegriper Stadsmuseet med Medeltidsmuseet samt Stockholmsforskningen, Stockholms stadsbibliotek, Liljevalchs konsthall/Stockholm konst, Kulturskolan Stockholm samt vissa evenemang
- skapa goda förutsättningar för både stadens institutioner och det fria kulturlivet så att kulturupplevelser av hög kvalitet och bredd erbjuds
- följa och främja utvecklingen av kulturlivet i staden och inom sitt verksamhetsområde sköta stadens bidragsgivning till kulturell verksamhet samt stödet till de allmänna samlingslokalerna och hemgårdarna
- bevara, levandegöra och pedagogiskt förmedla stadens kulturhistoriska värden till dagens och framtidens stockholmare och besökare
- utgöra stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor.

Ansvar för medborgarskapsceremonin flyttas från kulturnämnden till kommunstyrelsen från och med år 2018.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)				
Drift och underhåll	-996,0	-1 036,5	-1 036,5	-1 058,2
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	99,9	96,9	96,9	96,9
Netto	-896,1	-939,6	-939,6	-961,3
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-24,7	-31,3	-33,8	-6,3
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-24,7	-31,3	-33,8	-6,3

Budgeten för 2018 ökar med 43,5 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2. Inom nämndens driftbudget ska kapitalkostnaderna inrymmas.

Investeringsbudgeten för 2018 uppgår till 31,3 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. För att genomföra nämndens långsiktiga uppdrag tilldelas en investeringsbudget som långsiktigt uppgår till 6,3 mnkr per år.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Kulturliv i utveckling

Kulturnämnden verkar inom ett område som förändras demografiskt, ekonomiskt, tekniskt och socialt. Detta innebär såväl utmaningar som möjligheter för konst och kulturliv. Staden ska ha ett starkt, jämställt och jämlikt kulturliv som är fritt och självständigt i sitt utövande och har tillgång till en fungerande infrastruktur för att nå alla invånare. Kulturnämnden ska verka för en stadsplanering där kultur rymms och är en bärande del av stadens utveckling.

Kulturnämnden ska bistå utbildningsnämnden i framtagandet av en modell för uthyrning och tillgängliggörande av skollokaler för föreningslivet och civilsamhället. I samarbete med stadsdelsnämnderna ska kulturnämnden utveckla rutiner för samarbete för etablering av nya lokala kulturhus.

Kulturstödssystemet ska säkra den konstnärliga friheten och främja en mångfald av kulturuttryck och värna konstnärers villkor i hela staden.

Nämnden ska skapa goda förutsättningar för både stadens institutioner och det fria kulturlivet så att kulturupplevelser av hög kvalitet och bredd erbjuds, samtidigt som utövarnas konstnärliga frihet garanteras.

Fler ska kunna ta del av en ökad mångfald av film. Genom stadens medlemskap i filmregion Stockholm-Mälardalen har nämnden i uppgift att stödja utvecklingen av film- och tv-produktion i staden, i enlighet med Stockholms stads filmstrategi. Nämnden ska stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar i samarbete med Stockholm Business Region AB.

Stadens stöd till samlingslokaler och ateljéstöd ska utvecklas. Konstnärernas kollektivverkstad och SITE (ett produktionshus och konstnärlig plattform för professionell samtida scenkonst och dans) ska etablera sig i ett nytt konstnärshus i Farsta under 2018 med stöd av kulturnämnden. Till år 2020 ska kulturnämnden i samarbete med fastighetsnämnden fortsätta arbetet med att öka antalet nya ateljéer och lokaler för konstnärlig produktion.

Bibliotek för en sammanhållen stad

Stockholms stadsbibliotek är öppna institutioner som ska gynna demokrati och gemenskap och bidra till kunskap, forskning och läsning.

På biblioteket tar människan makt över språk, fantasi och kunskap. Som det står i stadens biblioteksplan: Här är världen större.

Biblioteken ska vara trygga och inkluderande och utvecklas i nära dialog med stockholmarna och samarbetspartners. Biblioteken ska ligga där stockholmarna finns och vara öppna när de har tid att besöka dem. Minst två ytterligare bibliotek ska införa så kallat Meröppet, det vill säga att biblioteket är tillgängligt för besökare även utanför ordinarie bemannad öppettid. Vidare ska två helt nya bibliotek startas upp, i Rågsved och Östberga. Stockholm ska ha bibliotek som står för både bredd och spets. Det digitala biblioteket ska fortsätta att utvecklas och bidra till att böcker och läsande blir tillgängligt för fler. Biblioteken ska fortsätta arbetet att synliggöra de nationella minoriteterna och främja de nationella minoritetsspråken.

Verksamheter för alla

Kulturskolan är stadens viktigaste verksamhet för barn och ungdomars möjlighet att själva skapa kultur. Kulturskolan erbjuder verksamhet av hög kvalitet i en mångfald

kulturella färdigheter. Kulturskolan ska söka samarbeten och bredda utbud för att nå grupper som idag är underrepresenterade. Genom kulturskolans verksamhet El Sistema nås grupper i stadsdelar där deltagandet i ordinarie kulturskola hittills varit begränsat. Under året utökas El Sistema för fler elever och i fler nya stadsdelar. Med inspiration från El Sistemas arbetsätt, ska kulturskolan även pröva nya pedagogiska samarbetsformer tillsammans med nya statliga kulturinstitutioner så som museer.

Stadsmuseet med Medeltidsmuseet samt Stockholmsforskningen får stockholmare och besökare att reflektera kring Stockholms historia. Museerna ska ha fri entré och fortsätta att öka tillgängligheten för fler i såväl fysiska som digitala miljöer.

Ett nytt kvinnohistoriskt museum, en fysisk mötesplats med fokus på frågor kring genus, jämställdhet och jämlikhet, ska utvecklas och etableras i samarbete med kommunala, ideella och andra aktörer.

Parallellt ska aktiviteter med fokus på kvinnohistoria genomföras även på stadens övriga kulturinstitutioner, däribland Stockholmskällan, med särskild utgångspunkt i hundraårsjubileet av rösträttsreformen 1918 och den kvinnliga rösträtten. Vidare ska nämnden utreda förutsättningarna att återinträda i Stiftelsen Almgrens Sidenväveri och Museum samt Stiftelsen Carl och Elise Eldhs Ateljé.

I samarbete med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna implementerar kulturnämnden ett nytt skyltprogram som synliggör stadens mångfald och platser där viktiga personer för Stockholm har verkat.

Stadens evenemang, så som We Are Sthlm och Kulturfestivalen, ska fortsätta verka för att vara en angelägenhet för fler, särskilt de grupper som finner det svårt att ta sig till festivalerna i centrala stan. Staden har ett särskilt ansvar för att festivaler och evenemang är trygga och säkra och särskilda insatser ska garantera att evenemangen är så.

I linje med Hållbarhetskommisionens rapporter ska kulturnämnden och trafiknämnden samverka i syfte att öka och förenkla närvaron av kultur i det offentliga rummet, med särskild prioritet på ytterstaden, bland annat inom ramen för Levande Stockholm. Kultur ska vara tillgänglig i hela staden.

Ekonomiskt hållbar utveckling i verksamheterna

Nämnden ska följa trender och verksamheternas kostnadsutveckling så att resurser kommer till störst nytta. Nämnden ska ta särskild hänsyn till lokalkostnadernas utveckling. Renoveringsbehov av Stadsbiblioteket, Medborgarhuset, Stadsmuseet och Liljevalchs kommer att öka hyres- och driftkostnaderna under perioden, vilket ställer krav på prioritering och optimering av resurser. Särskilt viktigt är att etablera samarbetsformer med övriga lokalförvaltande nämnder och bolagsstyrelser för att öka samutnyttjandet av befintliga lokaler i syfte att sänka nämndens hyreskostnader. Inför beställning av tillkommande lokalytor och upprustning av befintliga ska noggranna driftkostnadsanalyser göras utifrån nämndens samlade lokalbehov. Nämnden ska ha en strategisk och framsynt planering så att resurser kan frigöras inom den befintliga verksamheten för att möta ökade hyres-, drift- och kapitalkostnader.

Bidra till ett demokratiskt Stockholm

Stockholmarnas tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska öka, särskilt genom att kulturlivet når fler i de stadsdelar och bland de grupper där det idag är relativt få som tar del av stadens kulturliv. Kulturnämnden ska samverka nära, exempelvis kring kompetensutveckling, med de kultursekreterare som ska finnas i varje stadsdelsnämnd.

Rotel II

KuN:4

Kulanpremien spelar en nyckelroll för att alla barn i stadens förskolor och skolor ska komma i kontakt med professionella kulturverksamheter. Arbetet inom ramen för kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola ska anpassas och utvecklas efter brukarnas behov, innefatta såväl att ta del av som att själv skapa kultur, och fortsätta utvecklas i nära samarbete mellan utbildningsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer. Kulturnämnden ska i samarbete med andra nämnder och civilsamhället utveckla arbetet med aktiviteter för stadens nyanlända.

I enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism har kulturnämnden ett ansvar att säkerställa att personal som kan komma i kontakt med invånare som befinner sig i riskmiljöer har kunskap och utbildning om hantering av sådana situationer. Arbetet fortsätter i enlighet med nämndens lokala handlingsplan som revideras och följs upp årligen. Nämnden ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Andel ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla kulturaktiviteter	74%	75%	75%
	Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	81%	81%	82%
	Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,8	4,8
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100%	100%	100%
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld				
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85%	87%	90%
	Obligatorisk nämndindikator			
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden och i samråd stadsdelsnämnderna etablera ett nytt skyltprogram som markerar platser där särskilt framstående personer för Stockholm har verkat (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden ska utreda möjligheten att tillämpa en större flexibilitet i avgiftsättningen rörande Liljevalchs utställningar, bland annat i syfte att nå nya målgrupper (1.6)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden ska stärka bibliotekens roll som mötesplats och plattform för samverkan med civilsamhället (1.6)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden och trafiknämnden ska samverka i syfte att öka och förenkla närvaron av kultur i det offentliga rummet, inte minst i ytterstaden och bland annat inom ramen för Levande Stockholm (1.6)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden ska stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar i samarbete med Stockholm Business Region AB (1.6)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden, SISAB, idrottsnämnden och kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en modell för organisation kring uthyrning av både skollokaler och idrottslokaler (4.7)	2018-01-01	2018-12-31

Kulturnämnden: stadsarkivet

Stockholms historia är en del av stockholmarnas gemensamma identitet. Förankring i historien bidrar till stadens sammanhållning. En enkel och jämlik tillgång till stadens information stärker stockholmarnas möjligheter att agera, påverka och vara delaktiga i stadens utveckling.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- arkivmyndighet och ansvarar för Stockholms stadsarkiv
- systemägarskap för stadens gemensamma e-arkiv samt ärendehanteringssystemet Diabas

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-78,9	-90,1	-84,7	-84,7
Drift och underhåll	-78,9	-90,1	-84,7	-84,7
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	28,7	28,7	29,7	30,7
Netto	-50,2	-61,4	-55,0	-54,0
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-1,0	-56,0	-1,0	-1,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-1,0	-56,0	-1,0	-1,0

Budgeten för 2018 ökar med 11,2 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2018 uppgår till 56,0 mnkr. Ökningen avser inventarier för nytt arkiv i Liljeholmen.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Utveckling av stadens informationshantering

Stadsarkivet är en central resurs i stadens informationsförsörjning och en av förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska fungera. Tillgång till arkivinformation ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och stadsarkivet ska underlätta för forskning kopplat till materialet.

Stadsarkivet ska samarbeta nära med stadens övriga nämnder i arbetet med att utveckla stadens informationshantering. Utvecklingen av arkivets publika verksamhet ska ske i nära samarbete med Stadsmuseet och stadens bibliotek.

Stadsarkivet ska publicera allt sitt upphovsrättsskyddade material, som staden själv är legal upphovsman till, under en licens som tillåter vidareanvändning.

Effektiva processer

Stadsarkivets verksamhet är lagstyrd och lyder under arkivlagen. Stadsarkivet ska ta ett centralt ansvar för stadens arkivfunktioner och bidra till andra nämnders verksamhet inte bara genom tillsyn utan också med expertkunskap och rådgivning.

En ökad digitalisering ska bidra till snabbare processer, tillgänglighet och effektivisering. Kulturnämnden: stadsarkivet är systemägare till ärendehanteringssystemet eDok som breddinförs över hela staden samt systemägare för Diabas, som avvecklas och arkiveras när eDok införs.

Stadsarkivet kommer under perioden att hyra ett av fastighetsnämnden förvärvat berg- rum i Liljeholmen för att långsiktigt säkra arkivutrymme för verksamheten. Projektet ska leda till en effektiviserad verksamhet och en lägre hyllmeterkostnad. Den ökade hyreskostnaden ska på sikt finansieras helt och hållet av nämndens arkivleverenser. Stadsarkivet har ett särskilt ansvar för projektets kostnader och ska följa det ur ett driftkostnadsperspektiv.

Tillgänglig information för alla

Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska på bästa sätt komma alla stockholmarna till del. E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv. Kulturnämnden: stadsarkivet, ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet.

Stadsarkivets karaktär av öppen publik institution ska fortsätta att förstärkas med särskilt fokus på att nå nya grupper som idag sällan använder arkivets resurser

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse	tas fram av nämnd/styrelse
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85%	87%	90%
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

11. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kulturnämnden** godkänns.

Kyrkogårdsnämnden

I Stockholm är begravningsplatserna välskötta och rofyllda miljöer, med plats för eftertanke. Såväl begravningsplatser som kulturhistoriskt värdefulla byggnader för begravningsändamål är väl underhållna.

Nämndens uppgifter

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltning av begravningsplatser. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämndens ansvar omfattar:

- stadens egna begravningsplatser
- åt staden upplåtna begravningsplatser
- frågor som rör begravningsverksamheten enligt begravningslagen

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-206,2	-207,3	-196,2	-196,2
Drift och underhåll	-182,2	-183,3	-172,2	-172,2
Avskrivningar	-16,5	-16,5	-16,5	-16,5
Internräntor	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
Intäkter	28,5	28,5	28,5	28,5
Netto	-177,7	-178,8	-167,7	-167,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-64,0	-66,0	-100,6	-120,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-64,0	-66,0	-100,6	-120,0

Budgeten för 2018 ökar med 1,1 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2. Utöver nämndens budget finns 2,0 mnkr för feriearbeten avsatta i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden. I samband med upprättande av verksamhetsplan ska nämnden redogöra för de åtgärder som ryms inom nämndens underhållsbudget.

Investeringsbudgeten för 2018 ökar med 2,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. För att genomföra nämndens långsiktiga uppdrag tilldelas en investeringsbudget som långsiktigt uppgår till 20,0 mnkr per år. Den långsiktiga investeringsbudgeten har justerats mot sänkta driftkostnader som främst förklaras av att underhållsmedel flyttats från driftbudget till investeringsbudget på grund av införandet av komponentavskrivningar. För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt utökas nämndens investeringsbudget med 46,0 mnkr år 2018. Denna utökning syftar till att genomföra projekten kistgravkvarter i Råcksta, ny begravningsplats vid Järva, ny begravningsanläggning samt renoveringen av arbetslokaler vid Skogskyrkogården.

Begravningsverksamheten ska i sin helhet finansieras av begravningsavgiften, som fastställs av kommunfullmäktige. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras till nästkommande budgetår i en begravningsfond. Begravningsavgiften år 2018 är 7,5 öre.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

En långsiktig planering

Nämnden ska erbjuda rofyllda, och vackra begravningsplatser. Nämnden ska ge möjlighet och utrymme för olika begravningstraditioner på stadens begravningsplatser och vid nämndens ceremonilokaler. Nämnden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen ska upprätthållas så att alla oavsett livsåskådning kan få de begravningsceremonier de önskar.

Tillgänglighet och mångfald

För att möta en mångfald av stockholmare ska nya gravskick utredas och vid behov införas på fler av stadens begravningsplatser. En ceremonilokal ska byggas på Strandkyrkogården för att möjliggöra att fler stockholmare väljer att begravas på platsen. Nämnden ska tillgänglighetsanpassa stadens begravningsplatser för att tillmötesgå alla besökande.

Naturmiljö och miljöhänsyn

Många begravningsplatser är en del av kulturarvet, men fyller också en funktion som park- och naturmiljö. Dessa värden ska bevaras och utvecklas. Verksamheten ska miljöanpassas och den biologiska mångfalden ska öka. Energieffektiviseringar av byggnader och belysning på begravningsplatserna ska minska energiförbrukningen, samtidigt som de stämmingsfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna behålls. Trädens artrikedom ska säkras och stärkas och trädbestånden förnygras. Stockholm ska vara ledande i utvecklingsarbetet för miljöhänsyn vid drift av krematorier.

En långsiktig underhållsplanering

Nämndens underhåll ska långsiktigt hålla en god nivå. Där underhållet tidigare varit eftersatt ska insatserna stärkas. Nämnden bör i underhållsplanen specificera de åtgärder som behöver utföras på kort och lång sikt, samt redogöra för hur prioritering och optimering sker i den kortsiktiga planeringen för år 1-3 år.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1785 GWh	1735 GWh	1690 GWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3-Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
	Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

12. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kyrkogårdsnämnden** godkänns.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Stockholm har höga ambitioner för att skapa en miljö- och klimatsmart stad. Stockholmarnas hälsa ska gynnas genom ett långsiktigt arbete med att säkerställa en ren stadsmiljö och en sund inomhusmiljö. Det ska vara lätt för stockholmarna att leva hållbart och invånarnas ekologiska fotavtryck ska minska.

Nämndens uppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för det övergripande miljö- och hälsoskyddet i staden. Nämnden ansvarar för

- tillsyn enligt miljöbalken, livsmedels-, strålskydds-, smittskydds- och tobakslagstiftningen samt lagen om sprängämnesprekursorer
- prövning av tillstånd för vissa av de verksamheter som omfattas av nämnda lagstiftningar
- miljö- och luftövervakning
- bullerbekämpning
- planering och samordning av stadens åtgärder inom miljöskydds- och naturvårdsområdet
- stöd till stadens bolagsstyrelser och nämnder i deras miljöarbete
- information om miljö- och hälsofrågor till stadens invånare och företag

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-200,7	-203,3	-197,6	-197,6
Drift och underhåll	-200,7	-203,3	-197,6	-197,6
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	96,1	96,1	96,1	96,1
Netto	-104,6	-107,2	-101,5	-101,5
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-0,8	-1,3	-1,3	-1,3
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-0,8	-1,3	-1,3	-1,3

Budgeten för 2018 ökar med 2,6 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2018 ökar med 0,5 mnkr jämfört med 2017.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Nämnden ska arbeta i enlighet med ILS och fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena samt med beaktande av relevanta styrdokument i övrigt.

Miljö och hälsa i en växande stad

Tillsyn utgör miljö- och hälsoskyddsnämndens kärnverksamhet. Nämnden utgör en kommunal myndighet med ansvar för den lokala tillsynen av hur lagar som rör miljö och hälsa följs. De viktigaste lagarna är miljöbalken och livsmedelslagstiftningen.

Nämndens myndighetsutövning och tillsynsarbete ska prioriteras och utvecklas i syfte att säkerställa stockholmarnas hälsa och säkerhet samt lika och rättvisa regler för företag inom Stockholms stad. En god service och tillgänglighet gentemot stadens invånare och företag ska stå i fokus för verksamhetsutvecklingen. Nämnden ska fortsätta att tillgängliggöra miljödata för invånarna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i att kommunicera sin verksamhet till invånare, företag och stadens verksamheter. Bra och tydlig information till invånare och företagare på förvaltningens hemsidor underlättar för mottagaren och kan effektivisera förvaltningens arbete. Information om stadens arbete med att minska klimatutsläpp, fasa ut skadliga kemikalier och arbeta för renare sjöar och vattendrag behöver också kommuniceras till stockholmarna för att dessa bättre ska kunna engageras i arbetet.

I takt med att staden växer etablerar sig allt fler verksamheter som är anmälnings- eller tillståndspliktiga. Nämnden ska balansera sina resurser på ett optimalt sätt så att den kan möta den ökade efterfrågan på miljökompetens, utan att ge avkall på tillsynsverksamheten.

Nämnden deltar i stadens samlade arbete med att uppnå målen för bostadsförsörjningen. Bostäder för nyanlända och högt ställda bostadsmål med en hög genomförandetakt är särskilt prioriterat. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå exploateringsnämnden i att utveckla stadens kravställning på byggande avseende klimat och miljö för att på sikt täcka hela livscykeln.

Stödjande roll i stadens miljö- och klimatarbete

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll att bistå övriga nämnder och bolagsstyrelser i genomförandet och uppföljningen av målen i *Miljöprogrammet för 2016-2019* samt att stödja övriga nämnder och bolagsstyrelser i samband med upprättande, utvärdering samt uppföljning av miljökrav vid upphandling. Kommunstyrelsen har ett samordnande och övergripande uppföljningsansvar för miljöprogrammet.

För att stärka arbetet med en ekologisk hållbar utveckling ska nämnden utöka den strategiska kompetensen och kunna bidra till utvecklingsområden i staden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra med specialistkompetens och underlag i kommunstyrelsens arbete med en stadsövergripande matstrategi för förbättrad hälsa och minskad miljö- och klimatpåverkan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden och utbildningsnämnden ska utreda hur man kan samverka i arbetet med lärande för hållbar utveckling kopplat till miljö- och hållbarhetsfrågor som finns i Stockholm.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under året bistå utbildningsnämnden i arbetet med att revidera riktlinjerna för måltider.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder följa och analysera utvecklingen av fossilbränsleanvändningen i Stockholm och därmed stötta arbetet med att på ett effektivt sätt nå målet om fossilbränslefritt Stockholm 2040. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska beakta och förebygga effekter av ett förändrat klimat i sitt arbete och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning.

Informationsprojektet *Klimatsmarta stockholmare* ska inriktas mot att öka kunskapen om invånarnas egen klimatpåverkan och ge verktyg till att reducera den. Verksamheten ska ha ett jämställdhetsperspektiv och insatser gentemot barn och unga ska prioriteras. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå Stockholm Vatten och Avfall AB med information om stadens miljö- och klimatarbete för att underlätta driften av Glashuset. Stockholm Vatten ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden utreda förutsättningar för hur miljö- och VA-information och besökslokaler i framtiden ska utvecklas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden stödjer kommunstyrelsen med beräkning av växthusgasutsläpp inklusive internationell rapportering av utsläppen samt att följa upp utsläppsmålen i fossilbränslefritt Stockholm 2040. Nämnden ska fortsätta arbetet med att ta fram en beräkningsmodell för stockholmarnas konsumtionsbaserade klimatutsläpp, med fördel i samarbete med nationella och internationella initiativ. Nämnden ansvarar även för *Klimatpakten*.

Energicentrum är en servicefunktion inom miljö- och hälsoskyddsnämnden som ska stödja stadens verksamheter i arbetet med att nå en hållbar energianvändning. En del i detta är att vara rådgivande om effektiva klimatinvesteringar. Energi- och klimatrådgivningens utåtriktade arbete gentemot till exempel fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och företag ska öka.

En sund miljö

För stockholmarnas hälsa är det angeläget att uppnå en god utomhusmiljö, vilket omfattar såväl bullerfrågor som luftkvalitet. Miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet avseende halten av partiklar mindre än 10 mikrometer (PM10) och kvävedioxid ska uppnås i enlighet med stadens miljöprogram och de krav som ställs på staden i det av länsstyrelsen framtagna åtgärdsprogrammet för att klara miljö kvalitetsnormerna. Trafiken är en huvudorsak till överskridande av miljö kvalitetsnormerna och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå trafiknämnden i arbetet med att förbättra luftkvaliteten. Nämnden ska verka för att det nationella miljö kvalitetsmålet för frisk luft ska nås, bland annat genom mätning av polyaromatiska kolväten (PAH) där trafik och småskalig vedeldning är de huvudsakliga källorna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utveckla och presentera kartbaserad prognosinformation till allmänheten som exempelvis astmatiker och andra känsliga grupper. Informationen ska bestå av en prognos som baseras på både pollenhalter och halterna av olika luftföroreningar.

Nämnden ska medverka i arbetet för att minska användningen av fossila bränslen inom transportsektorn. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska stödja trafiknämnden i att analysera effekter av ökad elektrifiering av fordonsflottan och presentera handlingsalternativ för en hållbar teknikomställning. Inom ramen för uppdraget att ansvara för kommunkoncernens gemensamma fordonshantering ska nämnden optimera hanteringen och användningen av stadens egna fordon.

Baserat på regeringens förslag om bonus-malus ska stadens miljöbilsdefinition revideras i samråd med kommunstyrelsen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska delta i stadens arbete med miljözoner för lätta fordon.

Nämnden ska både i förebyggande tillsyn och som samtalspartner med näringslivet öka både stadens och privata aktörers arbete för minskad kemikaliepåverkan. Nämnden ska bidra med sin fackkunskap om behoven av minskad användning av miljö- och hälso-

skadliga kemikalier när staden uppvaktar staten och EU. Kemikaliecentrum har en central roll i arbetet med att skydda Stockholms barn och vuxna från skadlig kemikaliepåverkan. Arbetssätt för att följa, prioritera och minska kemikaliebelastningen på framför allt barn och ungdomar ska tas fram. Arbetet med en kemikaliesmart förskola och skola fortskrider. Nämnden ska påbörja arbetet med en ny kemikalieplan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska intensifiera arbetet med att undersöka vilka källor som lokalt orsakar spridning av mikroplaster och i samråd med berörda nämnder ta fram en handlingsplan för att minska spridningen av mikroplaster.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har genom sin roll som tillsynsmyndighet en viktig roll att säkerställa förbättrad avfallssortering och ökad insamling av matavfall hos restauranger, butiker och storhushåll för att uppnå stadens mål om matavfallinsamling.

Stadens gröna värden ska stärkas och utvecklas

När Stockholm växer är det viktigt att miljöfrågorna beaktas i ett tidigt skede av all planering för att säkerställa en långsiktig hållbarhet, en robust grönstruktur och bibehållna ekosystemtjänster. En rik biologisk mångfald ska tryggas genom en livskraftig grönstruktur med höga rekreativa och ekologiska värden. Stadens gröna kvaliteter ska stärkas i enlighet med *Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden* samt stadens översiktsplan och miljöprogram. Nämnden ska bidra med underlag för strategisk uppföljning och utveckling av grönytekompensation.

Parker och naturområden är viktiga för såväl stockholmarna som stadens ekosystem och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra med expertkunskap och strategiska underlag om biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stadsbyggnadsprocessen, särskilt för exploateringsnämndens arbete med grönytekompensation samt stadsdelsnämndernas skötsel av naturmark.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtbeklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar.

Nämnden ska medverka i utredning och planering av naturreservat, och ha utgångspunkt i reservatens ekologiska och rekreativa kärnvärden och i samspel med närliggande stadsutveckling. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnder, idrottsnämnden, fastighetsnämnden och trafiknämnden arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten. Särskild hänsyn ska tas till funktionsnedsättning och tillgängliggörande.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsåtraskogen. Nämnden ansvarar för tillsyn och uppföljning av biologisk mångfald i reservaten.

Arbete för god vattenstatus

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll för stadens arbete enligt *Handlingsplanen för god vattenstatus* för att nå målet om att samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. Arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för Stockholms vattenförekomster fortsätter i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB.

Miljö och hälsoskyddsnämnden ska bistå Stockholm Vatten och Avfall AB i arbetet med att genomföra flödesproportionell övervakning av främst fosfor och metaller i dagvatten för att kunna verifiera och säkerställa belastningsberäkningar.

Sedimentundersökningar indikerar att en av de största utmaningarna vad gäller att uppnå god kemisk status kommer att vara spridningen av giftiga båtbottnfärger. Teknik för hur spridningen kan minimeras behöver utvecklas. Skadliga båtbottnfärger ska på sikt helt fasas ut och hanteringen av avfall från blästringverksamhet ska förbättras. Nämnden ska vara pådrivande i detta arbete som framförallt måste ske på nationell nivå och i samverkan med branschen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbottnvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor.

I syfte att minska utsläppen av oönskade kemikalier i stadens vattenförekomster ska nämnden intensifiera arbetet med tillsyn av båtklubbar med inriktning på minskad användning av skadliga båtbottnfärger. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska även bidra till genomförandet av stadens dagvattenstrategi.

Som ett led i intensifieringen av vattenarbetet krävs även ökat deltagande i regionala vattensamarbeten då många vattendrag är regionala eller mellankommunala angelägenheter. Vattenarbetet ska knytas till innovation och ny teknik. Nämnden ska samverka med olika forskningsinstitut, exempelvis Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) och Luleå Tekniska Universitet (LTU).

Nämnden ska delta aktivt i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden och berörda stadsdelsnämnder upprätta en handlingsplan för fler nya offentliga strandbad i staden. Arbetet ska knytas till stadens arbete med god vattenstatus och samordnas med vattenprovtagning.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energianvändningen är hållbar	Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	2,3 ton CO ₂ e/inv	2,2 ton CO ₂ e/inv	2,1 ton CO ₂ e/inv
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Antal dygn över normvärdet för PM ₁₀ i luft	35 dygn	35 dygn	35 dygn
	Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	7 dygn	7 dygn	7 dygn
	Sålda fossila drivmedel	8,4 TWH	8,0 TWH	7,6 TWH
	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Andel vattenförekomster som följer miljökvalitetsnormerna för ekologisk status	35 %	45 %	50 %
	Andel badplatser med bra badvattenkvalitet	89 %	90 %	91 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70	70	71
	Företagens nöjdhet med bemötandet	77 %	78 %	79 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafiknämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en konsekvensanalys av el-ektrifiering av fordonsflottan (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtbeklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare, leda och utvärdera projekt för att mäta vattenkvalitet för identifiering av föroreningar och effektivt följa god vattenstatus (iWater) (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsåtraskogen (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafikinämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden undersöka innovativa metoder för biologisk sanering exempelvis för framtida sanering av förorenade markområden som utreds som naturreservat (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utöka arbetet med att undersöka vilka källor som lokalt orsakar spridning av mikroplaster och i samarbete med berörda nämnder ta fram en handlingsplan med prioriterade åtgärdsförslag för att minska spridningen av mikroplaster (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ta fram en finansieringsmodell och verka för etablerandet av en båtbotentvätt i syfte att minska miljögifter i Stockholms vatten. Exploateringsnämnden ska bistå nämnderna avseende lokaliseringsfrågor (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under året utreda hur man kan samverka för att utveckla arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor med syfte att öka andel ekologisk mat och minska klimatpåverkan (2.5)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

Servicenämnden

Stockholm ska vara en jämlik och hållbar stad som tillhandahåller god service till invånarna, med ett långsiktigt ansvarstagande för gemensamma resurser. Stadens egna verksamheter ska ges goda förutsättningar att driva sina kärnverksamheter och administrationen ska präglas av effektivitet och hög servicenivå. Utveckling av stadens inköps- och upphandlingsverksamhet ska prioriteras och användas som ett medel för att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning.

Nämndens uppgifter

Servicenämndens kärnverksamhet är administrativa tjänster. På uppdrag av kommunstyrelsen och andra nämnder ska servicenämnden svara för genomförandet av gemensamma administrativa processer. Nämndens ansvar omfattar:

- ekonomiadministration
- löneadministration
- upphandlingsstöd, samt genomförande av centralupphandlingar
- e-handelsstöd
- stöd för användning av arbetsrättsliga villkor vid upphandling
- stöd i att lägga egen-regi anbud
- rekryteringsstöd
- kontaktcenter Stockholm
- lokalplanering
- gemensam växel
- beställningscentral persontransporter
- hyresförhandlingsfunktion

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-1,0	-1,0	0,0	0,0
Drift och underhåll	-1,0	-1,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-1,0	-1,0	0,0	0,0
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Effektiv service

Nämnden ska inom ramen för sitt uppdrag arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder till förmån för kärnverksamheterna. Servicenämndens verksamhet är intäktsfinansierad. En prislista tas fram över tillhandahållna tjänster i samråd med kommunstyrelsen. Servicenämnden tecknar därefter avtal med respektive nämnd. Ersättningen för verksamheten får inte överstiga servicenämndens självkostnad för den beställda verksamheten. Stadens totala kostnader för de uppgifter servicenämnden övertagit ska minska. Det är även viktigt att prissättningen inte avviker markant från marknaden i övrigt och att det råder lika villkor mellan nämnden och dess enskilda konkurrenter.

Servicenämnden ska säkerställa en ändamålsenlig balans mellan kostnadseffektivitet, kvalitet och service. Det är viktigt att finansiering och prissättning av servicenämndens tjänster utformas så att kostnadsmedvetenheten ökar och fortsatta effektiviseringar genomförs. Differentierad prissättning ska, i samråd med kommunstyrelsen, tillämpas och vidareutvecklas. Detta för att dels säkerställa överensstämmelse mellan prissättning och verklig kostnad, dels för att ge incitament till stadens nämnder att använda effektiva administrativa system, samt minimera manuell hantering.

Servicenämnden ska i samverkan med äldre- och stadsdelsnämnderna kontinuerligt se över kommunikationsvägar, resurser och arbetssätt för att förbättra information och kontaktvägar mellan stadens olika aktörer i äldre frågor, i syfte att förbättra dialogen och servicen för invånare och brukare.

Som ett resultat av genomförandet av en koncerngemensam upphandling av nytt ekonomisystem ges stadens bolag möjlighet att i större utsträckning nyttja de olika tjänster som nämnden erbjuder. Servicenämnden ska därför i samråd med stadens bolagsstyrelser skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från servicenämnden.

En stadsgemensam hyresförhandlingsfunktion inrättas på servicenämnden på uppdrag av kommunstyrelsen. Funktionen ska även samordna hyresbildningen för de bostadslägenheter som hyrs ut i andra hand där bakomliggande hyresförhandlingsordning saknas. Stadsdirektören utfärdar tillämpningsanvisningar gällande omfattning, inriktning och avgränsningar för funktionen.

Servicenämnden ska etablera verksamhet för att tillhandahålla en beställningscentral för persontransporter.

Beslut kring uppdrag och inriktning som fattas inom ramen för kommunstyrelsens strategiska råd för verksamhet inom servicenämnden ska ligga till grund för nämndens arbete inom samtliga verksamhetsområden.

Upphandling och inköp

Kommunkoncernen gör årligen inköp av varor och tjänster för ca 32 miljarder kronor. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning. I Stockholms stads program för upphandling och inköp uttrycks målen för stadens arbete inom området. Servicenämnden ska stödja nämnder och bolagsstyrelser vid tillämpning av programmet för upphandling och inköp.

Nämnden ska verka för en fossilbränslefri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar med särskilt fokus på transporter, entreprenader och arbetsmaskiner.

Trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden ska delta i kommunstyrelsens arbete för samlastning av stadens egna varuleveranser.

Med projektet Verksamhetsnära Inköp ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden införa ett arbetssätt som innebär att stadens befintliga resurser för upphandling och inköp samarbetar i koncernövergripande kategoriforum, även kallat kategoribase-rad inköpsstyrning. Olika kategoriforum ska sättas samman utifrån verksamheternas gemensamma inköpsmönster och behov.

Ytterligare en viktig satsning i syfte att stärka inköps- och upphandlingsarbetet är att skapa en sammanhållen digital inköpsprocess. För att säkerställa att effekten av e-handel blir långsiktigt hållbar ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden fortsätta arbetet med att successivt ansluta stadens leverantörer och öka andelen e-inköp. Vidare ska servicenämnden stödja övriga nämnder genom att tillhandahålla utbildning och e-handelsstöd, till exempel stöd vid anslutning av lokala avtal samt ge support till användarna av inköpssystemet. Med projekt Vinst (Verktyg för Inköp i Stockholms stad) ska kommunstyrelsen i samarbete med servicenämnden upphandla och införa gemensamma system och processer för upphandling och avtalshantering i stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Servicenämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i samråd med kommunstyrelsen etablera och stärka möjligheterna för nämnderna att efterfråga tjänsten konsultativt stöd i att använda arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar samt stöd för uppföljning av villkoren.

Nämnden ska fortsätta sitt arbete med att hitta lösningar för att skapa möjlighet för Stockholms stads verksamheter att lätt kunna återanvända möbler och inventarier.

Servicenämnden ska bidra i arbetet med en stadsövergripande matstrategi för förbättrad hälsa och minskad miljö och klimatpåverkan.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %
	Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totalt värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	50 %	50 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla				
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel invånare som är nöjda med service och bemötande hos kontaktcenter Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska, tillsammans med trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden, fortsätta arbetet med samlastning av stadens egna varuleveranser (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Servicenämnden får i uppdrag att utreda och i verksamhetsberättelsen beskriva vad ökad automatisering bedöms få för effekter på deras uppdrag och personal (3.5)	2018-01-01	2018-12-31
Servicenämnden ska i samråd med stadens bolag skapa förutsättningar för att öka bolagets engagemang i tjänster som servicenämnden tillhandahåller (3.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden avsluta upphandling och påbörja implementering av gemensamma system och processer för upphandling och avtalshantering (4.8)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med servicenämnden implementera ett tvärfunktionellt arbetssätt med utgångspunkt i kategoribaserad inköpsstyrning (4.8)	2018-01-01	2018-12-31
Servicenämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden och i samråd med kommunstyrelsen etablera och stärka möjligheterna för nämnderna att efterfråga tjänsten konsultativt stöd i att använda arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar samt stöd för uppföljning av villkoren (4.8)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

14. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Servicenämnden** godkänns.

Socialnämnden

Alla stockholmare ska ges möjligheten att utvecklas utifrån sina förutsättningar och känna trygghet och hög livskvalitet. Socialtjänsten i Stockholm ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig och bygga på ett tydligt barnperspektiv. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade insatser. Personer som är utsatta för våld eller som lider av missbruksproblem eller psykisk ohälsa har rätt till det stöd som behövs. Arbetet med att uppmärksamma och beakta barns behov inom alla socialtjänstens områden är särskilt prioriterat.

Nämndens uppgifter

Socialnämnden har en samordnande och övergripande roll och ska bidra till utveckling av socialtjänsten i staden och medverka till att invånarna får likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Nämnden utarbetar riktlinjer för socialtjänsten i staden och ska även följa upp stadens samlade socialtjänstverksamhet. Socialnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen. Rapporten ska tas fram i samband med ärendet Underlag för budget 2019 med inriktning 2020 och 2021.

Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- kommunövergripande frågor rörande
 - stöd och service till personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar
 - socialtjänstens barn- och ungdomsfrågor
 - insatser för barn och unga i öppenvård
 - missbruksproblematik
 - ekonomiskt bistånd
 - hemlöshet
 - samarbete med frivilligorganisationer inom det sociala området
 - drog- och brottsförebyggande arbete
 - tillståndsgivning vid utskänkning av alkohol
 - dödsboutredningar
 - forsknings- och utvecklingsverksamhet inom socialtjänstens område
 - tillsyn av tobaksförsäljning på försäljningsställen som har serveringstillstånd
 - samordning av stadsdelsnämndernas tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning
- familjerådgivning
- jourverksamhet
- skyddade boenden
- uppsökande verksamhet
- insatser för nyanlända
- boende och insatser för ensamkommande barn
- boende för vuxna (hemlösa och personer med missbruksproblematik)
- tak över huvudet-garanti
- samordning av planering av bostäder inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- stadsövergripande avhoppverksamhet

- Förvaltning av stadens avtal med SHIS

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-1 406,2	-1 576,7	-1 568,4	-1 568,4
Drift och underhåll	-1 406,2	-1 576,7	-1 568,4	-1 568,4
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	397,8	397,8	397,8	397,8
Netto	-1 008,4	-1 178,9	-1 170,6	-1 170,6
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7

Budgeten för 2018 ökar med 170,5 mnkr jämfört med 2017. Förändringen utgörs bland annat av medel till Intro Stockholm om 67 mnkr och 100 mnkr för drift av tillfälliga boenden för nyanlända. Övriga förändringar framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Barn och unga

För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade insatser. Socialnämnden ska stötta stadsdelsnämnderna att implementera rutiner för att säkerställa att hänsyn tas till barnperspektivet i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. Socialnämnden ska bistå stadsdelsnämnderna i arbetet med att utveckla former för hur barns kunskaper och erfarenheter kan tas tillvara, både i det enskilda ärendet och på strategisk övergripande nivå.

Socialnämnden ska fortsätta utvecklingen av stadens familjehemsvård, bland annat genom utbildning, kvalitetsuppföljning och information till inspektörer och socialsekreterare. Rekrytering och handledning av jour- och familjehem ska stärkas och stödet till placerade barn och deras föräldrar ska utvecklas. Ett viktigt utvecklingsområde är det stöd som ges till barn, familjer och familjehemmen i placeringens inledande skede. Stella, stödverksamhet för föräldrar till placerade barn, och Mina båda världar, stödgrupper för placerade barn har en strategisk betydelse för staden som helhet och socialnämnden ska fortsätta erbjuda detta.

Forskning visar att många familjehemsplacerade barn inte når skolans kunskapsmål. Arbetet med SkolFam, där familjehemsplacerade barn får stöd i sin skolgång ska fortsätta och socialnämnden ska stödja stadsdelsnämndernas arbete med att förbättra placerade barn och ungas situation på kort och lång sikt, genom att föreslå åtgärder och aktiviteter. SkolFam ska utveckla insatserna för att bättre möta ensamkommande barns behov. SkolFam ska även stärka samarbetet med utbildningsnämnden genom till exempel gemensam kompetensutveckling. Syftet är att skapa en samsyn kring berörda elever och en plattform för samverkan.

Det är viktigt att barn som efter placering flyttar hem till sin ursprungsfamilj får ett bra stöd. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med eftervård i öppna former. Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga omfattningen och inriktningen på öppenvården på lokal, regional och kommunövergripande nivå samt föreslå åtgärder för att bidra till en likställighet i staden.

Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsatt utveckla arbetssätt och arbetsformer inom socialtjänsten för att utveckla samarbetet med förskola och skola.

Ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden för barn som riskerar att fara illa är särskilt prioriterat. Socialnämnden, utbildningsnämnden och kommunstyrelsen ska i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam. Syftet är att ge stöd till elever som riskerar att inte klara kunskapsmålen. Modellen ska bygga på lärdomar från de pilotprojekt för samverkan mellan skola och socialtjänst som drivits de senaste åren (PPSS), och införs under 2018. Uppdraget innebär att förtydliga målgrupp och gemensamt arbetssätt för att det skolsociala stödet ska bli likvärdigt över staden. Berörda nämnder kan besluta att bidra med egen finansiering utöver socialnämndens för ändamålet avsatta resurser.

Socialnämnden ska stödja och kvalitetssäkra stadsdelsnämndernas arbete med strukturerat föräldrastöd. Föräldrar ska erbjudas föräldrastödsprogram i former som passar familjer med skilda levnadsvillkor i syfte att skapa jämlika förutsättningar till en god uppväxt för alla barn. Ett särskilt fokus ska ligga på föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning, vuxna personer med funktionsnedsättning som är föräldrar och nyanlända föräldrar. I de föräldrastödsprogram som staden tillhandahåller ska frågor om normkritik vara en viktig del. Socialnämnden ska se över behov av att anpassa föräldrastödsprogrammen för att på ett bättre sätt nå föräldrar med utländsk bakgrund.

Framtid Stockholm utgör ett stadsövergripande komplement till stadsdelsnämndernas arbete avseende vissa öppenvårdsinsatser för barn/unga och deras familjer och samarbetsparter. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa tillgången till adekvata behandlingsmodeller för barn, ungdomar och familjer, exempelvis multisystemiskt terapi (MST). Tillgången kan lösas genom regionala samarbeten, alternativt i samarbete med socialnämnden.

Socialnämnden ska fortsätta utveckla arbetet med Framtid Stockholm Järva. Framtid Stockholm Järva är ett sätt att arbeta lokalt, i samarbete med stadsdelsnämnderna i syfte att öka möjligheterna för barn/unga i missbruk och kriminalitet och deras familjer att få stöd och insatser i ett tidigt skede. Framtid Stockholm Järva är en del av en större trygghetsinsats i Järvaområdet för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet.

Barnahus, där polis, socialtjänst, barnläkare och barn- och ungdomspsykiatri arbetar gemensamt med barn som blivit utsatta för brott, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna stärka stödet till barn i anslutning till förhör.

Socialjouren möter allt oftare människor som står helt eller delvis utanför de ordinarie stödssystemen, vilket ökar behovet av tillgänglighet under ordinarie kontorstid samt möjlighet att kunna ge olika typer av insatser. För att möta behoven förstärks socialjouren.

Stockholmsenkäten 2016 visar att psykisk ohälsa ökar allmänt bland unga och att det i synnerhet bland flickor är ett stort problem. Socialnämnden ska i samarbete med ung-

domsmottagningarna och i samråd med utbildningsnämnden utveckla nya och innovativa arbetssätt för att främja psykisk hälsa bland unga. Det är viktigt att uppmärksamma och främja den psykiska hälsan hos unga tjejer, hbtq-personer och ensamkommande barn och unga, som i större utsträckning än andra unga mår dåligt. Därför ska verksamheter och insatser riktade till gruppen stimuleras.

Socialnämnden ska utveckla mottagande av ensamkommande barn för att säkerställa likställighet och hög kvalitet. Fokus ska ligga på insatser för etablering och stöd till varje enskilt barn så att de kan skapa sig ett självständigt liv. Socialnämnden ska utveckla arbetet med att erbjuda praktikplatser till ensamkommande barn inom ramen för Advisory board. Vidare ska åtgärder för att upptäcka och motverka psykisk ohälsa prioriteras. Socialsekreterare som arbetar med ensamkommande barn, personal på stadens boenden och familjehemsföräldrar ska ha kännedom om hur man kan upptäcka tecken på psykisk ohälsa och annan utsatthet.

Socialnämnden ska fortsätta att utveckla det uppsökande arbetet gentemot ensamkommande barn och unga i stadens riskmiljöer och samarbetet med polisen ska intensifieras. Gruppen är heterogen och olika åtgärder behöver vidtas beroende på de ungas situation. För att stärka arbetet kring de unga personer som återkommande avviker och vistas i stadens riskmiljöer ska socialnämnden samla sina resurser för att bättre kunna arbeta koordinerat med målgruppen. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att adekvata insatser kan erbjudas både på kort och på lång sikt, exempelvis kvalificerade familjehem och anpassade hvb-platser. Socialnämnden ska säkerhetsställa att Statens institutionsstyrelse är uppdaterad om behovet från Stockholm avseende platser inom ramen för deras verksamhet samt föra dialog med SIS syftande till att behovet kan tillgodoses.

Socialnämnden ska nära följa arbetet med att tillhandahålla tillfälliga boendelösningar för de ensamkommande barn som fyller 18 år under pågående asylprocess och som har rotat sig i kommunen. Rutiner för hur staden ska hantera unga som efter beviljat uppehållstillstånd ansöker om stöd från socialtjänsten ska tas fram och implementeras.

Stora krav ställs på samverkan mellan socialtjänsten, förskola, skola och elevhälsa för alla nyanlända barn – både ensamkommande och barn som bor med sin egen familj. Former för samverkan och samarbete ska stärkas på flera nivåer, såväl strategiskt som operativt, både inom staden och externt. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en väg och fler, mindre formaliserade samverkansformer behöver utvecklas.

Drog- och brottsförebyggande arbete

Flera av nämndens verksamheter är betydelsefulla i arbetet för en tryggare stad. Socialnämnden ska stödja stadsdelsnämndernas preventiva insatser för att stärka det sociala uppsökande arbetet, samt samla och sprida kunskaper om effektiva metoder, bland annat för att nå ungdomar som brukar narkotika. Socialnämnden ska stödja nämnderna i implementeringen och genomförande av *Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak 2018-2021*.

Gruppen ungdomar som provat narkotika är större i Stockholm än i riket, och det kan även finnas ett mörkertal. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att nå ungdomar som missbrukar och erbjuda dem det stöd som de behöver.

Socialnämnden ska bistå stadsdelsnämnderna i det förebyggande arbetet för att minska narkotikaanvändningen. Samverkan mellan skola och elevhälsa, fritidsverksamhet, fröningsliv och socialtjänst spelar en viktig roll i det förebyggande arbetet.

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra städer är en viktig del av socialtjänstens ständiga utvecklingsarbete för att erbjuda insatser av hög kvalitet. Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen verka för att stärka och sprida stadens drogpreventiva arbete inom det europeiska nätverket Eurocities.

Arbetet med sociala insatsgrupper, som riktar sig mot dem som vill lämna en kriminell livsstil, ska fortsätta och stadsdelsnämnderna ska använda denna arbetsmetod där behov finns. Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ska arbeta koordinerat och samordnat med målgruppen 15-29 år. Ett utvecklingsområde är att skapa bättre förutsättningar för att nå den yngre målgruppen 15-19 år.

Som ett led i att utveckla stadens insatser för unga lagöverträdare ska socialnämnden i samråd med två till tre stadsdelsnämnder som visar intresse, bedriva ett pilotprojekt för myndighetsutövning kopplat till unga lagöverträdare. Genom pilotprojektet ska arbetsätt utvecklas för att bättre koordinera socialtjänstens resurser, till exempel genom att inrätta särskilda team eller specialisttjänster. Arbetet ska ske i nära samarbete med polis, vårdnadshavare och uppsökande socialsekreterare. Fokus ska ligga på snabb reaktion vid första misstanke samt att bygga kompetens kring ungas kriminella beteende och våldsbrottslighet.

För att öka närvaron och tryggheten i de miljöer där ungdomar vistas fortsätter satsningen på fältassistenter och motsvarande i tunnelbanan. Verksamheterna inom Framtid Stockholm ska stärka sin samverkan med stadsdelsnämndernas socialt uppsökande och förebyggande arbete.

Nämnden behöver även i samråd med stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden, bland annat genom riktade kunskapshöjande insatser kring problematiken.

Arbete mot våldsbejakande extremism

Socialnämnden har en viktig roll i stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Nämnden ska stödja stadsdelsnämndernas insatser samt samla och sprida kunskaper om effektiva och evidensbaserade metoder inom socialtjänstens område. Särskilt viktigt är att samla och sprida aggregerad kunskap om personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism och hur man kan upptäcka detta i ett tidigt skede. Nämndens egna uppsökande verksamhet ska utvecklas utifrån detta perspektiv. Socialnämndens stadsövergripande avhopparverksamhet riktar sig till avhoppare som har kontakt med polisens avhopparverksamhet och där polisen bedömer att avhopparen är i behov av skyddsåtgärder. Verksamheten ska, i enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism, användas även vid ideologiskt motiverad brottslighet.

Arbete mot människohandel och prostitution

Ungdomsjouren ska stärka sitt uppsökande arbete mot unga som utsätts för människohandel och prostitution. Socialnämnden ska fortsatt ha funktionen som regionkoordinator mot människohandel rörande barn och unga och ska under året utvärdera införandet. Regionkoordinatort mot människohandel rörande vuxna är placerad vid socialnämnden och socialjouren har ett samlat ansvar för handläggning av ärenden som rör människohandel. Socialnämnden ska sprida information om regionkoordinators roll och funktion till stadsdelsnämnderna. Det är viktigt att personer som är offer för människohandel ges ett anpassat stöd och skydd, till exempel vid placering i skyddat boende.

Mottagande av nyanlända

För att säkerställa ett bra mottagande och en välfungerande organisation har Intro Stockholm ett ansvar för mottagande och bosättning av de personer som anvisas enligt bostättningslagen. I samband med bosättning ges praktisk hjälp och samhällsvägledning. Intro Stockholm prövar rätten till initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan på etableringsersättning och ansvar för försörjningsstöd för nyanlända under hela etableringsfasen. Annat eventuellt behov av bistånd utreds och prövas hos den stadsdelsnämnd de boende är aktuella hos. Socialnämnden tillförs medel för driften av Intro Stockholm. Medlen avser kostnader för handläggning, samhällsvägledning, tolk, administration med mera samt utbetalt ekonomiskt bistånd. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla stadens mottagande av och stödet till nyanlända kvotflyktingar. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att erbjuda stöd, ofta med kort varsel. Kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra flyktingars och många behöver ett omfattande stöd, och arbetssätten kring kvotflyktingar behöver därför fortsatt utvecklas.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna öka tillgängligheten av och kvaliteten på samhällsvägledning och socialt stöd till nyanlända. Fokus ska ligga på preventiva insatser genom vägledning och ett tidigt socialt stöd med målsättningen att individer och familjer blir självständiga och etablerar sig i samhället genom arbete, utbildning, förskola, skola och ett stadigvarande boende. För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle.

Socialnämnden tillförs medel för drift av genomgångsboenden till följd av ökade kostnader för upphandling av hotell- och vandrarhemsplatser för nyanlända.

Vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialnämnden ska utforma och erbjuda kvalitativ och erfarenhetsmässigt god öppenvård som utgår från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Missbruksvården ska så långt som möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet. Fler insatser, både icke biståndsbedömda och biståndsbedömda ska utvecklas och den interna samverkan inom socialtjänsten ska stärkas.

Samarbetet med landstingets vårdinsatser samt sprututbytesverksamhet ska stärkas. Allt fler unga kvinnor har omfattande missbruksproblem, och därför är det särskilt viktigt att nämnden utvecklar arbetssätt för att nå dessa.

Socialnämnden ska stötta stadsdelsnämnderna i implementeringen av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende, genom utbildning och metodstöd. Under 2018 utökas socialtjänstens uppdrag då spelmissbruk likställs med alkohol och substansmissbruk. Stadsdelsnämnderna ska arbeta förebyggande mot spelmissbruk vilket kräver ett kunskapsbaserat arbetssätt. Socialnämnden ska erbjuda insatser till personer som blir aktuella hos stadsdelsnämnderna samt upprätta nödvändiga rutiner stöd för nämnderna i detta arbete.

Enligt den kartläggning över socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblematik som genomfördes 2016 är andelen personer i gruppen som bedöms ha samtidigt missbruk eller beroendeproblematik och en psykisk funktionsnedsättning, det vill säga personer med samsjuklighetsproblematik, ca 40 procent. Antalet såväl som andelen samsjukliga personer har ökat sedan den senaste mätningen 2014. Personer med samsjuklighet har behov av vård och stöd från ett flertal myndigheter. Nämnden ska fortsatt utveckla former för samarbete mellan socialtjänst, beroendevård och psykiatri för att forma insatser till denna målgrupp.

I revisionsrapporten som publicerades 2017 poängteras flera utvecklingsområden inom samverkan mellan missbruk- och beroendevården. Socialnämnden ska söka samverkan med Stockholms läns landsting gällande de åtgärdsförslag som lämnas i revisionsrapporten. Bland annat ska arbetet med att upprätta samordnade individuella planer (SIP) stärkas och modeller för att förbättra vårdflödet mellan beroendevården slutenvård, socialtjänsten och öppenvården ska utvecklas.

Barn- och familjeperspektivet i missbruks- och beroendevården ska fortsätta att utvecklas. Samverkan inom socialtjänsten är av hög vikt för att säkerställa att barn till personer med missbruksproblematik får det skydd och stöd de behöver och har rätt till. Vid handläggning av ärenden rörande vuxna med missbruksproblematik ska socialtjänsten alltid uppmärksamma om det finns barn och, om så är fallet, initiera samverkan med barn- och ungdomsenheten. Barn till föräldrar med missbruksproblematik ska alltid erbjudas stödgrupper, oavsett tid på året. Barns delaktighet och ett familjeorienterat arbetssätt är viktiga utvecklingsområden under året.

Socialnämnden ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna, se över arbetsinriktade rehabiliteringsinsatser för gruppen personer med missbruksproblematik i syfte att utveckla en samsyn och likställighet i staden. Särskilt fokus ska läggas på lågröskelverksamheter.

Samverkan med SHIS Bostäder

SHIS Bostäder ska tydligare möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder för personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd. SHIS ska, i samverkan med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och socialnämnden, etablera en modell för stadens kontakter och samverkan med privata fastighetsägare för att få fram fler bostäder.

De allmännyttiga bostadsbolagen ska årligen överlåta ett antal bostäder till SHIS Bostäder, samtidigt som krav ska ställas på privata byggherrar att göra detsamma i samband med nyproduktion. Kontrakten ska spridas geografiskt över hela staden. SHIS Bostäder ska i samband med tertialrapport 1 och verksamhetsberättelsen rapportera till socialnämnden hur många nya genomgångsbostäder som anvisats dem.

Det är i huvudsak socialtjänsten som ska hänvisa till genomgångsbostäder hos SHIS Bostäder. Skräddarsydda stödsatser ska byggas upp utifrån ett nätverk runt hyresgästen. Boendestöd är ett viktigt verktyg för att fler ska klara av att ta över ett eget bostadskontrakt och för möjligheten att behålla en bostad. Tillgången till försöks- och träningslägenheter ska tillgodoses som tidigare.

Barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden är en prioriterad målgrupp. Idag lever ett antal barn på hotell och vandrarhem i Stockholm på grund av bostadslöshet. För att förhindra att barn lever långa perioder under sådana omständigheter ska nämnden i samarbete med SHIS säkerställa fungerande rutiner och samverkan med stadsdelsnämnderna och ta fram fler genomgångsbostäder för barnfamiljer som långvarigt saknar bostad. Utgångspunkten är att barn inte ska behöva byta skola eller förskola vid flytt till ett tillfälligt boende.

SHIS Bostäder har ett viktigt uppdrag i att säkra stadens mottagande av flyktingar. SHIS ska i samarbete med Intro Stockholm bistå de personer som kommer till Stockholm efter anvisning från Migrationsverket med en bostad. Verksamheten ska i samarbete med berörda nämnder och bolagsstyrelser utvecklas och utökas för att möta framtida behov. SHIS boskola har en viktig roll i målgruppernas etablering på bostadsmarknaden. I och med det stora mottagandet av nyanlända behöver insatsen anpassas och utvecklas efter

just denna målgrupps behov. SHIS ansvarar för driften av genomgångsboende för personer med uppehållstillstånd. Socialnämnden tillförs medel för vidarebefordran till SHIS.

SHIS Bostäder ska utveckla arbetet med att kunna tillgodose behovet av genomgångsbostäder för målgruppen våldsutsatta som tvingas flytta.

Förebyggande arbete mot hemlöshet

Arbetet mot hemlöshet ska vara långsiktigt och nämnderna ska fortsatt prioritera det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. Socialnämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen ska fortsätta att arbeta vräkningsförebyggande. Arbetet med budget- och skuldrådgivning ska fortsatt utvecklas med fokus på det förebyggande arbetet för att förhindra överskuldssättning. Socialnämnden ska precisera verksamhetens innehåll, omfattning och uppdrag för att bidra till en likställighet i staden.

Familjer med osäkra boendeförhållanden är en prioriterad målgrupp och inga barnfamiljer i Stockholm ska behöva vänta mer än en vecka på att få budget- och skuldrådgivning. Insatser som ges ska stämma överens med lokala behov i stadsdelen. Socialnämnden ska genomföra en utvärdering för att tillse att barnfamiljer som är överskuldssatta får rätt stöd. En särskild handlingsplan för barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden togs fram 2017 vilken ligger till grund för nämndernas fortsatta arbete.

Som ett led i att minska hemlösheten bland barnfamiljer ska 100 av de 500 försöks- och träningslägenheter som staden årligen förmedlar vikas till genomgångsbostäder i SHIS Bostäders regi. Målgruppen för dessa lägenheter är barnfamiljer som under lång tid levt i osäkra boendeförhållanden och som varit folkbokförda i Stockholms stad två år eller längre.

Socialnämnden ska under året utvärdera den treåriga hemlöshetsstatsningen 2015-2017 och föreslå åtgärder för stadens fortsatta arbete.

Socialnämnden ska sammanställa behoven av bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Socialnämnden ansvarar för att samordna de årliga behovsbedömningar som SHIS och stadsdelsnämnderna gör av lägenheter utifrån behov och utrymme och vidareförmedla dem till exploateringskontoret.

För att få tillgång till fler försöks- och träningslägenheter behöver staden se över möjligheten att skapa ”en väg in” och underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Socialnämnden ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB utreda förvaltningsrutiner och användning av stadens försöks- och träningslägenheter med syfte att underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Uppdraget ska ske i samråd med stadsdelsnämnderna.

Tak över huvudet-garantin (TÖG) infördes 1999 och är en viktig del i stadens stöd till personer i hemlöshet. För att motsvara de aktuella behoven ska socialnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna initiera ett utvecklingsarbete av TÖG-systemet. Denna stödverksamhet ska geografiskt spridas över staden och vara inriktad på att i samarbete med stadsdelsnämnderna och enheten för hemlösa verka för långsiktiga lösningar på den enskildes hemlöshet. I detta arbete är det viktigt att staden utvecklar insatser som motsvarar behoven inom målgruppen – bland annat unga vuxna 18-25 år i hemlöshet eller i riskzon för att hamna i hemlöshet, personer utan missbruksproblematik och personer med psykisk ohälsa.

Den enskildes inflytande över sin situation ska öka och personer i hemlöshet ska engageras i beslutsfattandet. Arbetsmetoder för att nå personer i hemlöshet som i dagsläget inte kommer i kontakt med stadens verksamheter, och motivera dem att ta emot insatser från socialtjänsten ska utvecklas.

Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas. De insatser som ges till vuxna personer som lever i hemlöshet ska utgå ifrån ett genusperspektiv, och individerna ska behandlas på lika villkor oavsett kön och ålder. Socialnämnden ska säkerställa likställighets- och jämställdhetsperspektiven inom verksamhetsområdet, och att män och kvinnor ges likvärdiga och lika tillgängliga insatser.

I februari 2017 antog kommunfullmäktige ärendet Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa. Ärendet ligger till grund för att förbättra arbetet för personer som är 65 år eller äldre och som lever i hemlöshet. Arbetet fortsätter under 2018. Äldrenämnden och socialnämnden ska utifrån en behovsanalys, och i samarbete med Micasa, stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer med drogmissbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet. I detta syfte ska Gamlebos profil och inriktning och platsanvändning ses över. I uppdraget ska frågan om tillgång till hälso- och sjukvård beaktas. Äldrenämnden och socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen se över drifts- och förvaltningsform för stadens stadigvarande boendelösningar riktade till äldre personer som lever i hemlöshet.

Stadens samtliga akutboendeplatser för personer i hemlöshet är anpassade till den del av målgruppen som har missbruk och beroendeproblematik. För att bättre nå målgrupper med andra behov såsom äldre personer utan missbruksproblematik eller personer med psykisk ohälsa behöver staden utreda sitt utbud. Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden inom ramen för den nuvarande hemlöshetsverksamheten utreda behovet av att avdela platser för ett drogfritt akutboende för äldre personer som lever i hemlöshet.

Äldre i hemlöshet som tillhör den målgrupp som har rätt till personligt ombud ska erbjudas det. I enlighet med stadens program mot hemlöshet bör även övriga äldre hemlösa som behöver råd och stöd relaterat till bostadssökande och myndighetskontakter erbjudas stöd.

Socialnämnden och äldrenämnden ska gemensamt utreda behovet och effekten av funktionen stödperson till äldre som saknar stadigvarande boende. I de bägge nämndernas utredningsuppdrag ingår att göra en fördjupad konsekvens- och kostnadsanalys.

Bostad Först ska vidareutvecklas och stärkas i syfte att ge fler personer med svår psykiatrisk problematik och missbruk en möjlighet att stärka sin livskvalitet och främja återhämtning. Socialnämnden ska i samarbete med Bostadsförmedlingen och bostadsbolagen sammanställa och tillgodose behoven av insatsen Bostad Först. Ambitionen är att det, inom ramen för stadens förmedlade försöks- och träningslägenheter, sker en kontinuerlig ökning av antalet lägenheter som förmedlas till Bostad Först utifrån verksamhetens kapacitet och behov.

Arbetet med att utveckla stödet till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare ska fortsätta, bland annat avseende råd- och stödverksamheten och härbärgesplatser, där ambitionen ska vara att sprida härbärgen geografiskt över staden. Kvinnorna i målgruppen är särskilt utsatta och lider i högre utsträckning av fysisk och psykisk ohälsa. Socialnämnden driver projektet Bättre hälsa genom medel från Europeiska socialfonden som

särskilt riktar sig till denna målgrupp. Socialnämnden samordnar berörda nämnders och bolagsstyrelsers arbete för utsatta EU-medborgare. Staden ska medverka aktivt i det nationella och europeiska beslutsfattandet utifrån mål om att förebygga social utsatthet och att erbjuda ett värdigt stöd.

Insatser för att motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

År 2017 antog staden ett program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Socialnämnden har huvudansvar för implementeringsarbetet, som pågår fram till och med år 2020. Staden har ansvar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, och för socialtjänstens del också uppsökande, mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, och att ge stöd och skydd till brottsoffer när våldet har skett.

Socialnämnden ska arbeta för att höja medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter. Utbildningsinsatser för stadens anställda ska genomföras inom alla verksamhetsområden. Kompetens kring särskilt sårbara grupper ska stärkas, som exempelvis personer med funktionsnedsättningar, äldre, hbtq-personer, personer med missbruksproblematik, personer med utländsk bakgrund och personer som lever i en hederskontext.

Nämnden ska stödja stadsdelsnämnderna i arbetet med att utveckla rutiner och metoder för att upptäcka våldet och hitta våldsutsatta. Våld i nära relationer handlar främst om mäns våld mot kvinnor men även män utsätts för våld i nära relationer. Det är därför viktigt att socialtjänsten har insatser som inkluderar olika målgrupper, och att kompetensen kring detta stärks.

Alla kvinnor oavsett legal status som bedöms ha behov av skyddsplacering har rätt till skyddat boende. Kvinnor som bott på skyddat boende ska vid behov erbjudas stöd och hjälp till annat boende om de inte kan återvända till sitt ordinarie boende. Skolgången för medföljande barn som bor på skyddat boende ska säkerställas och förskola eller pedagogisk verksamhet ska erbjudas för barn i förskoleålder. Socialnämnden ska stödja stadsdelsnämnderna med att stärka sin kompetens kring och utveckla insatser riktade mot barn som blivit utsatta för eller bevittnat våld.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla våldspreventiva insatser som syftar till att motverka att våld uppstår. Arbetet ska bland annat bedrivas genom att motverka traditionella normer kring kön. Våldsutövare ska motiveras till att ta emot insatser för att förändra sitt beteende och att upphöra med våldet. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna ska planera för ett långsiktigt och strukturerat våldsförebyggande arbete i samråd med utbildningsnämnden och kommunstyrelsen. Socialnämnden ska stötta utbildningsnämnden i arbetet med Mentorer i Våldsprevention (MVP).

I arbetet mot våld i nära relationer är det viktigt att adressera frågan om pornografi, där traditionella normer kring kön är mycket starka och där grovt sexuellt våld utövas alltmer ofta. Som en del i det våldspreventiva arbetet ska stadsdelarnas ungdomsmottagningar och socialnämnden höja sina kunskaper om barn och ungas utsatthet för pornografi och dess påverkan på den fysiska och psykiska hälsan.

För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder ska stadsdelsnämnderna 2018 inrätta fyra relationsvåldscentrum. Utgångspunkten är det stöd som idag ges våldsutsatta och våldsutövare på Relationsvåldscentrum Sydost (RVC). Uppdraget för relationsvåldscentrum utvidgas till att omfatta motsvarande stöd

som ges i RVC Väst som bygger på samverkan mellan bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Samtliga stadsdelsnämnder ska bidra till finansieringen av verksamheten med utgångspunkt i befolkningens mängd.

Staden ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta stockholmare oavsett kön. Samtliga relationsvårdscentrum ska vara öppna för såväl kvinnor som män. Ett särskilt uppdrag att ta emot våldsutsatta män och transpersoner ska utformas inom ramen för RVC i syfte att höja kompetensen kring målgrupperna och incitamenten för målgrupperna att ta emot stöd- och skyddsinsatser. Samtliga centra ska ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck.

Origo - läns gemensamt resurscentrum för hedersrelaterat våld och förtryck erbjuder stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att medarbetare har kunskap om hur hedersrelaterat våld kan upptäckas och förebyggas. I detta arbete är Origo en viktig resurs.

Utveckling inom socialpsykiatri

Socialpsykiatrins målgrupp har delvis förändrats under de senaste åren. Fler kvinnor än män är idag aktuella inom socialpsykiatrin, en ökning av andelen med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har skett och andelen av målgruppen som är föräldrar har nästan fördubblats.

Brukarinflytandet inom socialpsykiatrin är en prioriterad fråga. För att säkerställa att utvecklingen av stadens verksamheter och utbud av insatser motsvarar målgruppens behov och önskemål, samt att även behovet hos barn till personer i målgruppen tillgodoses, ska socialnämnden fortsätta att utveckla samarbetet med brukar- och intresseorganisationer.

Peer Support är en metod med starkt brukarperspektiv som genomförs i samverkan med brukarorganisationer. Det innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa blir professionellt verksamma inom vård och omsorg för att stötta brukare i deras återhämtningsprocesser. Arbetet innebär kamratstöd utifrån egna erfarenheter av återhämtning, egenmaktsutveckling och minskad självstigma. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelarna verka för fler peer supportrar i socialtjänstens verksamheter.

Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatrins målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelarna och arbetsmarknadsnämnden verka för att sprida metoden Individual Placement and Support (IPS) som stärker individen till ett mer självständigt liv, inom stadens verksamheter.

Socialnämnden ska bistå stadsdelsnämnderna med kompetensutvecklingsinsatser för handläggarna inom verksamhetsområdet socialpsykiatrin.

Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna planera för utbyggnad av boenden för personer med psykisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Planering och genomförande ska utgå från uppdrag psykisk hälsa. Socialnämnden ska göra en översyn av insatsen stödboende för socialpsykiatrins målgrupp för att tydliggöra insatsens innehåll och förutsättningar. I samband med den nya betalningsansvarslagen som träder i kraft 2018 är det särskilt viktigt att beakta behoven för personer med en osäker boendesituation i kombination med en oklar funktionsförmåga. En central del i det arbetet är att utveckla användandet av samordnad individuell plan (SIP).

Kommunstyrelsen och socialnämnden har genomfört en översyn av ersättningssystemet inom socialpsykiatri. Som ett led i denna ska socialnämnden i samråd med kommunstyrelsen utreda hur befintligt ersättningssystem för sysselsättningsverksamheter som arbetar arbetslivsinriktat kan utvecklas, i syfte att gynna evidensbaserade metoder.

Under 2017 ändrades ersättningen för boendestöd, från en ersättning i nivåer till timerersättning. Konsekvenserna av förändringen ska följas upp, både när det gäller kostnadsutveckling och antalet genomsnittligt beviljade timmar.

Anhörigstöd

2017 antog staden ett nytt program för stöd till anhöriga. Under 2018 ska socialnämnden och äldreomsorgen i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta implementeringen av programmet. Staden ska erbjuda anhöriga ett preventivt stöd och insatserna ska vara likvärdiga i hela staden. För att uppnå detta ska socialnämnden och äldreomsorgen genomföra en kartläggning av stadsdelsnämndernas anhörigstöd. I arbetet ska frågan om organiseringen av stadens anhörigkonsulenter beaktas.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och avlägsna det som motverkar delaktighet i samhället och ett självständigt liv.

Precis som inom andra delar av socialtjänsten är det viktigt att uppmärksamma barns situation inom verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning, även när det är vuxna som ansöker om stöd. Arbetet med att utveckla och implementera rutiner för att säkerställa barnperspektivet samt barns delaktighet i handläggningen ska fortsätta.

Rätten till arbete, oavsett funktionsförmåga, är grundläggande. Stockholms stad ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Staden behöver utveckla sitt utbud av insatser för att motsvara behoven inom målgruppen. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara.

Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Socialnämnden ska se över utbudet av verksamheter för personer över 67 år som slutar på daglig verksamhet.

Bristen på anpassade boenden är en av de främsta orsakerna till att beslut inte verkställs inom området. Arbetet för ett ökat byggande av särskilda boenden med fokus på att skapa en variation i utbud och geografisk placering över hela staden ska förstärkas och fortsätta. Som komplement till gruppboenden ska kommunen möjliggöra lösningar utifrån brukarens situation och behov av exempelvis eget boende.

Att tillgodose alla de olika behov och önskemål om gruppboendestäder som efterfrågas inom respektive stadsdelsnämnd är en utmaning. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en samordning på stadsövergripande nivå. Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna planeringen av gruppboendestäder. En årlig boendeplan ska tas fram av socialnämnden som underlag till kommunstyrelsen och är vägledande för nämnderna gällande stadens utbyggnad av dessa bostäder.

Socialnämnden ansvarar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå inom LSS-insatserna daglig verksamhet och bostad med särskild service. De aktuella hälso- och sjukvårdsinsatserna utförs av den så kallade LSS-hälsan i samtliga stadsdelsnämnder. Verksamhetens organisering presenteras efter det att projektiden löper ut.

Personer med funktionsnedsättning har statistiskt sett ett sämre hälsotillstånd än majoritetsbefolkningen, både psykiskt och fysiskt. Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning. I uppdraget ligger även att samarbeta med civilsamhällets aktörer.

Socialnämnden ska arbeta med målgruppen yngre demenssjuka och driva projektet ”Stödinsatser till personer yngre än 65 år med demenssjukdom, deras anhöriga och barn.” Projektets mål är att personer under 65 år med demenssjukdom, tillsammans med närstående och barn, får de stödinsatser de har behov av, i tid och i tillräcklig omfattning. I detta arbete ska barn särskilt uppmärksammas och deras behov av stöd och hjälp ska säkerställas. Information ska spridas om att anhörigstöd ska erbjudas närstående till personer med funktionsnedsättning.

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs inom verksamhetsområde stöd och service till personer med funktionsnedsättning och den enskildes inflytande ska öka. Socialnämnden ska vidta åtgärder för att stärka rekryteringen av uppdragstagare utifrån individens behov, till exempel genom att öka det centrala stödet till stadsdelsnämnderna. Den enskilde ska ges möjlighet till att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj.

Under 2017 har riktlinjerna ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL uppdaterats. Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden säkerställa att handläggarna inom berörda verksamhetsområden erbjuds utbildningsinsatser för att stärka sina kompetenser om ledsagning efter revideringen.

För att säkerställa kvaliteten av insatserna ska uppföljningen av verksamheterna som tillhandahåller insatser enligt SoL samt LSS inom verksamhetsområdet stärkas, på både verksamhets- och på individnivå.

Stöd till den ideella sektorn

I Stockholms stad finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete.

Socialnämnden ska stärka sitt samarbete med organisationer och föreningar som driver projekt och verksamheter som riktar sig till barn och unga, nyanlända, ensamkommande barn och unga, papperslösa samt barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden. Nämnden ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Ekonomiskt bistånd

Socialnämnden ansvarar för stadsövergripande strategisk utveckling av stadens arbete med ekonomiskt bistånd genom bland annat verksamhetsstöd, riktlinjer och utbildningsinsatser. Socialnämnden ska under året arbeta för att nya riktlinjer och stödmaterial implementeras i stadsdelarna. Socialnämnden ska ge stöd till stadsdelarna i arbetet med att utveckla sätt att följa upp och synliggöra det sociala förändringsarbetet inom ekonomiskt bistånd.

Nämnden ska använda resultat från verksamhetsuppföljningar för att analysera och vidareutveckla insatserna för målgruppen som söker ekonomiskt bistånd, med särskilt fokus på prioriterade målgrupper. Nämnden ska fortsatt samordna stadens arbete med att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Utvecklat arbete för romsk inkludering

I socialtjänstens arbete med romsk inkludering är bemötandefrågan central. Socialnämnden ska öka sina kunskaper om den romska minoritetens kultur och särskilda status och verka för att sprida dessa kunskaper inom socialtjänsten. Socialnämnden ska i samråd med den romska minoriteten utveckla arbetssätt i syfte att nå gruppen och verka för att återupprätta förtroendet för och tilliten till socialtjänsten.

Socialtjänst- och funktionshinderinspektörer

Socialtjänst- och funktionshinderinspektörernas granskningar är en viktig del i stadens kvalitetsarbete och utgör ett komplement till annan kvalitetsuppföljning för att säkerställa en god och likvärdig kvalitet i stadens verksamheter. Genom att identifiera brister och utmaningar i stadens verksamheter kan staden ständigt arbeta mot att förbättra socialtjänsten och det stöd som ges till enskilda stockholmare. Det är därför viktigt att stadsdelsnämnderna integrerar dessa granskningar i sitt eget kvalitetsarbete. Socialtjänst- och funktionshinderinspektörerna ska medverka till att resultaten sprids över staden samt bistå stadsdelarna i hur granskningsresultaten kan användas.

Det sociala arbetets organisering

Socialtjänsten står under ständig utveckling vad gäller målgrupper, arbetssätt och organisationsformer. 2017 beslutade regeringen om en översyn av socialtjänstlagen. Socialnämnden får i uppdrag att i samarbete med äldrenämnden noga följa översynen för att analysera vilka konsekvenser de förslag som lämnas kan komma att få för socialtjänsten i Stockholms stad.

I uppdraget ingår också att kartlägga och vid behov föreslå åtgärder för att skapa en mer sammanhållen socialtjänst i staden med ökad likställighet, mer verkningsfulla insatser och bättre förutsättningar för socialarbetare. Utgångspunkten ska vara strävan att skapa ett mer sammanhållet stöd till den enskilde. Uppdraget ska förtydligas i en genomförandeplan som antas i och med socialnämndens verksamhetsplan för 2018, och pågå under 2018 och 2019. Utifrån status på översynen av socialtjänstlagen kan uppdraget komma att förlängas.

Förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare

Kommunstyrelsen, socialnämnden och äldrenämnden beslutade år 2016 om en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. Implementeringsarbetet leds av en central styrgrupp, och i varje stadsdelsnämnd ska det finnas lokala styrgrupper med ansvar för implementeringen. De lokala styrgrupperna rekommenderas att inledningsvis år 2018 ta fram konkreta och mätbara delmål för de olika utvecklingsområdena i handlingsplanen. Stadsdelsnämnderna ska ansvara för att följa upp övergripande måluppfyllelse och resultat i form av minskad personalrörlighet och förbättrad arbetssituation.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden bistå stadsdelsnämnderna i arbetet med att utforma mätbara mål och sätt att följa upp dessa. Arbetet ska bidra till att stockholmare får likvärdiga och lika tillgängliga insatser av god kvalitet oavsett var i staden de bor. Under året ska kommunstyrelsen, socialnämnden och äldrenämnden gemensamt besluta om hur arbetet för att förbättra arbetssituationen ska fortsätta när handlingsplanen löper ut.

Socialnämnden ska utöka förstärkningsteamet för att bättre kunna möta stadsdelsnämndernas behov.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.2 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	37 %	37 %	38 %
	Andelen försökslägenheter som övergått till eget kontrakt relaterat till totala antalet försökslägenheter i nämnden	26 %	26 %	27 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	90 %	-	91 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	60 %	-	62 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	91 %	-	92 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal hemlösa	tas fram av nämnden	-	tas fram av nämnden
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal anvisade bostäder till nyanlända	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totalt värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	50 %	50 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70 %	70 %	70 %
	Företagens nöjdhet med bemötande	77 %	78 %	79 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,6 %	1,6 %	1,6 %
	Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1 %	1,1 %	1,1 %
	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Andel medarbetare som har genomgått utbildning om att upptäcka våldsut-satthet och konsekvenser av detta inkl. särskilt ut-satta grupper	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av social-tjänsten	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och utbildningsnämnden och i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga omfattningen och inriktningen på öppenvården samt föreslå åtgärder för att bidra till en likställighet i staden (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden utreda hur befintlig ersättningsmodell för sysselsättningsverksamheter inom socialpsykiatri som arbetar arbetslivsinriktat kan utvecklas (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska utreda konsekvenserna av ikraftträdandet av det nya ersättningssystemet för kommunernas mottagande av ensamkommande barn och unga (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden förtydliga ansvarsfördelningen mellan överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller ensamkommande barn (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska utveckla arbetet med Framtid Stockholm Järva (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samverkan med landstinget utreda möjligheter för ytterligare utökning av hembesöksprogram för förstagångsföräldrar till fler stadsdelar (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla och implementera former för det sociala stödet till nyanlända (1.2)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden och utbildningsnämnden ska utveckla samverkan inom ramen för arbetet med SkolFam för familjehemsplacerade barn, t.ex. genom gemensam kompetensutveckling (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden och Socialnämnden ska utifrån en behovsanalys, i samarbete med Micasa stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer i drogmissbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden och Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen se över drifts- och förvaltningsform för stadens stadigvarande boendelösningar riktade till äldre personer som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden, inom ramen för den nuvarande hemlöshetsverksamheten, utreda behovet av att avdela platser för ett drogfritt akutboende för äldre personer som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska utreda behovet och effekten av funktionen stödperson till äldre som saknar stadigvarande boende. I utredningsuppdraget ingår att göra en fördjupad konsekvens- och kostnadsanalys (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta för att ytterligare stärka stadens arbete med drogprevention genom att utbyta och samla kunskaper om effektiva förebyggande metoder samt sprida stadens arbetssätt på europeisk nivå inom nätverket Eurocities (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska sprida och implementera arbete med Peer support i stadsdelarna (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som är villiga och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utveckla budget- och skuldrådgivningen i staden för att öka tillgängligheten för stockholmare, göra tjänsten mer likställd och minska sårbarheten. Utvecklingsarbetet ska ske med utgångspunkt i socialnämndens översyn av och nya riktlinjer för verksamhetsområdet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden utveckla samverkan kring tidiga insatser för att snabbt kunna inleda åtgärder för att motverka att barn och ungdomar i riskmiljöer rekryteras till brottslighet och kriminella gäng (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda förvaltningsrutiner och användning av stadens försöks- och träningslägenheter med syfte att underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna till ökat samarbete kring målgruppen under 65 år med demenssjukdom (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden se över möjligheten att införa förenklad biståndsbedömning för fixartjänster riktade till personer under 75 år med funktionsnedsättning (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur samverkan och samhandläggningen inom socialtjänsten kan öka runt personer som fyllt 65 år (1.7)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Äldrenämnden och socialnämnden ska kartlägga stadsdelsnämndernas arbete med anhörigstöd (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna se över möjligheten att utveckla arbetet för att förbättra möjligheterna för socialpsykiatrins målgrupp att komma ut i egen försörjning, såsom arbetet med IPS (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden göra en samlad analys med syfte att förstärka insatserna för att samtliga unga ska studera eller arbeta (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen fastställa enhetliga kompetenskrav på befattningar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning (4.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna planeringen av gruppboendestäder och serviceboendestäder. En årlig boendeplan ska tas fram av socialnämnden som underlag till kommunstyrelsen (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna se över möjligheterna till att inarbeta kostnaderna för persontransporter i den sk penga för daglig verksamhet (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utveckla stadens arbete med brukarundersökningar för personer med funktionsnedsättning (4.6)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning. Det ingår även att samarbeta med civilsamhällets aktörer (4.6)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

15. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Socialnämnden** godkänns.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggandet har en central roll för att möta behoven hos en växande befolkning på ett hållbart sätt och nå visionen om ett Stockholm för alla. Planeringen för nya bostäder och tillhörande utbyggnad av samhällsservice är särskilt prioriterat och arbetet ska präglas av effektivitet, helhetsperspektiv, hög kvalitet och dialog. En tydlig koppling mellan översiktlig planering, områdesanalyser och detaljplaner är nödvändig för att staden ska kunna möta dagens och morgondagens stockholmares behov. Stadsplaneringens möjligheter att främja social hållbarhet och en klimatsmart stad med ett hållbart resande ska särskilt tillvaratas.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- övergripande fysisk planering för bland annat bostadsförsörjning, arbetsplatser, miljö, infrastruktur och skola
- myndighetsansvar för planprocess, bygglov, byggnämnan och namngivning,
- stadens fristående mättnings- och kartläggningsverksamhet
- inrättande och upphävande av naturreservat, kulturresevat och djur- och växtskyddsområden enligt miljöbalken
- beslut om bidrag till bostadsanpassning för personer med funktionsnedsättning enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag
- handläggning av ärenden om anmälan från allmänheten om otillgänglig miljö, så kallat enkelt avhjälpna hinder

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-436,8	-441,2	-439,0	-439,0
Drift och underhåll	-436,8	-441,2	-439,0	-439,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	270,0	267,2	267,2	267,2
Netto	-166,8	-174,0	-171,8	-171,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0

Budgeten för 2018 ökar med 7,2 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2018 är oförändrad jämfört med 2017 och uppgår till netto 3,0 mnkr. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3.

Bostadsanpassningsbidraget för år 2018 är 95,0 mnkr.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

En stad där alla kan bo

Stockholm ska vara en stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en av stadens viktigaste prioriteringar. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan 2010 och 2030 och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020. I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 införs ett reviderat delmål på 80 000 bostäder under åren 2014-2025.

Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för ska intensifieras. Bostäder för grupper som står långt ifrån bostadsmarknaden ska prioriteras. Nämnden ska arbeta för låga byggkostnader i dessa projekt.

Stadsbyggnadsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Detta ska särskilt prioriteras i områden i stadens närförorter med goda kollektivtrafiknära lägen som under senare år haft ett lågt tillskott av nya lägenheter. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska under året analysera behovet av stora bostäder och utveckla arbetssätt och rutiner för att säkra att ett tillräckligt stort antal större bostäder kan byggas.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Stadsbyggnadsnämnden ska delta i stadens arbete med att säkerställa behovet av bostäder för äldre med rimliga boendekostnader.

Stadsbyggnadsnämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper.

Bostadsanpassning är en viktig verksamhet för bostadsförsörjningen och utgår för anpassning av bostad i enlighet med gällande lagstiftning, lag (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag med mera.

Planering med helhetsperspektiv

Nämnden ska planera staden långsiktigt hållbart och ur ett helhetsperspektiv med utgångspunkt från översiktsplan och övriga styrdokument. För att säkerställa att stadsutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska stadsbyggnadsnämnden, i samarbete med exploateringsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig och kommersiell service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation, i hela staden. Stadsbyggnadsnämnden ska utveckla rutiner och arbetssätt i syfte att säkerställa utbyggnad av offentlig service.

Staden ska i ökad omfattning säkerställa erforderliga och kostnadseffektiva verksamhetslokaler. Antalet barn i förskole- och grundskoleålder ökar. Detta ställer höga krav på utbyggnad av förskolor och skolor, samt ändamålsenliga utemiljöer för deras pedagogiska verksamheter. Planering och byggande för dessa ändamål ska redovisas i start-PM som rör bostadsbyggande och särskilt följas upp. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden,

utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation.

Planeringen ska också ta hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som exempelvis återvinningscentraler, masshanteringsytor, krossanläggningar och snöupplag, på kort och lång sikt. Samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande ska stärkas.

Om en detaljplan stöder någon form av verksamhet under stadens ansvar, ska stadsbyggnadsnämnden alltid stämma av med berörd nämnd om det finns behov som svarar mot aktuell bestämmelse, innan ändring av detaljplanen prövas, i enlighet med *Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad*.

Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska fortsätta sitt arbete med fokusområden i syfte att korta processerna, öka kvaliteten och helhetsperspektiv i planeringen och skapa förutsättningar för byggnation där detta tidigare saknats. Projektet Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved fortsätter och metoden utvecklas och används i de fokusområden och samband som pekas ut i förslaget till ny översiktsplan. Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syfte att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling.

Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Förutsättningarna för arbetsplatser ska tydliggöras i nämndens planeringsunderlag, och där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras högt. Planering för den arbetsplatspotential som finns i Söderort ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Stadens översiktsplan och stadens investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete. I de beslut som fattas om stadsutveckling ska planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential särskilt analyseras och redovisas.

Ett växande Stockholm kräver höga ambitioner vad gäller stadsplaneringens kvalitet. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för att stärka arkitekturens roll och för en höjd arkitektonisk kvalitet i hela staden, utan att plan- och bygglovsprocessen förlängs. Inom ramen för Stockholm bygger har stadsbyggnadsnämnden ett särskilt ansvar att kommunicera kring arkitektur- och kvalitetsfrågor.

Förändringstrycket inom Stockholms villaområden är stort. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden kan kompletteras, ibland värnas, eller i förkommande fall omvandlas, särskilt i kollektivtrafikhöga lägen.

I förslaget till ny översiktsplan pekas ett antal trafikstråk ut som på sikt kan omvandlas från trafikleder till urbana miljöer ut. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer. Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö. När avtalet för Bromma flygplats löper ut omvandlas området till en ny stadsdel. Nämnden ska i nuvarande planering kring flygplatsen ta hänsyn till detta.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden arbeta med att utveckla city, med utgångspunkt i *Program för City* och *Trafik- och*

gatumiljöplan för city som är under utarbetande.

Effektiva processer för ett högt bostadsbyggande

Effektiva och transparenta processer med god dialog i ett tidigt skede är en nyckelfaktor för att nå stadens mål. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska i samråd med trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser fortsätta utveckla sin samlade produktionsplanering. Nämnden ska i produktionsplaneringen samråda med kommunstyrelsen.

Stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta utveckla nya metoder för effektiva processer, såsom större generella detaljplaner och processer där detaljplaner föregår markanvisningar. Nämnden ska under året utvärdera de försök med byggherledd planprocess som prövats i andra kommuner. Utvärderingen ska ske med hänsyn till effektivitet, kostnadspåverkan och kvalitet. Nämnden ska i enlighet med utredningen och erfarenheterna från Fokus Skärholmen utveckla privata aktörers roll i planprocessen.

Stadsbyggnadsnämnden ska bidra med goda exempel för att visa på möjligheter att sänka bygg- och boendekostnader. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag med flera fortsätter att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis arbetet med typhus och typplaner. Stadsbyggnadsnämnden ska säkerställa att bostadsbolagens mål för antal bostäder i Stockholmshus kan nås.

Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska verka för att en hög bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas genom konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter och genom att planera för större stadsutvecklingsprojekt. Nämnden ska säkerställa kompetens och organisation avseende stora stadsutvecklingsprojekt. Ett prioriterat område är utvecklingen av Älvsjö

Stadsbyggnadsnämnden ska i enlighet med *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* arbeta med digitaliseringens möjligheter i samband med stadsutvecklingsprojekt, i syfte att skapa en smart stad som gör livet enklare och mer klimatsmart för dem som lever och besöker i Stockholm. Särskilt fokus ska läggas på digitala planerings- och dialogverktyg.

Planering för en hållbar stad

Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad, med en god offentlig miljö. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för trygga, attraktiva och inkluderande offentliga rum. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden i enlighet med den sociala hållbarhetskommisionens analyser. Stadsplaneringen ska ta hänsyn till stadens våldspreventiva arbete och inkludera ett jämställdhetsperspektiv och planera för generationsövergripande mötesplatser. De unika karaktärer och kvaliteter som finns i stadsdelarna ska utvecklas och kompletteras, och kulturhistoriska värden såväl i innerstaden som i ytterstaden ska beaktas. Under 2018 ska en uppdaterad byggnadsordning fastställas av nämnden.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centra. Nämnden ska också arbeta för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska samband som pekas ut i förslaget till ny översiktsplan. Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden välja ut omkring fem prioriterade samband med god genomförbarhet som ska initieras under året.

Områdesplanering såväl som senare skeden av planeringen ska vara socialt värdeskapande. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden implemen-

tera en gemensam process för socialt värdeskapande i enlighet med sociala hållbarhetskommisionens rekommendationer. Processen ska säkerställa genomförbarheten av socialt värdeskapande insatser i enskilda projekt.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Detta arbete ska ske med tydlig koppling till kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, och genom att beakta det som framkommer i stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram. Nämnden ska, i samverkan med exploateringsnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd, fortsätta att utveckla Fokus Skärholmen till ett profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling.

I den växande staden behövs grundläggande planering för viktiga grönytor och grönområden. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnder, exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden se till att rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas. Stadens parker och grönområden ska utvecklas i enlighet med *Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden*. Särskilda insatser ska vidtas för att öka antalet träd i staden och det ska finnas goda möjligheter till stadsodling i Stockholm. När planering inleds för större stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att en tidig bedömning av påverkan på miljön som helhet görs i samråd med miljöförvaltningen.

Nämnden ska medverka i utredning och planering av naturreservat. Stadsplaneringen ska ske med utgångspunkt i de blivande reservatens ekologiska och rekreativa kärnvärden och i samspel med närliggande stadsutveckling. Målsättningen är att skapa ett attraktivt och tillgängligt möte mellan stad och natur där ekosystemtjänster tydligt integreras i stadsutvecklingen.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsåtraskogen.

Klimatsmart stadsutveckling

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i planeringen av en klimatsmart stad. Nämnden ska sträva efter att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva miljövänligt och minska klimatpåverkan. Nämndens arbete ska syfta till ett mer hållbart resande och hållbara transporter och planeringen ska syfta till att minska biltrafiken och främja andra färdssätt. Byggande i goda befintliga kollektivtrafiklägen och lägen där planering av nya kollektivtrafikförbindelser pågår ska prioriteras. Flexibla parkeringstal ska tillämpas, med målsättningen att främja mobilitetstjänster och minska behovet av att bygga nya parkeringsplatser. *Strategin för ökad cykling i Stockholms stad* ska beaktas i planering och utveckling av nya och befintliga områden.

Stadsbyggnadsnämnden ska beakta effekter av ett förändrat klimat i sitt arbete och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning. Åtgärder för att hantera översvämningsrisker behöver vidtas i planprocessen och stadens skyfallsmodell ska beaktas i stadsplaneringen. Nämnden ska fortsätta arbeta med implementeringen av stadens dagvattenstrategi. Arbetet ska även ta hänsyn till föroreningsaspekter.

Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB ska utgå från riktlinjerna och åtgärdsåtgärden vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer.

Stadsbyggnadsnämnden ska möjliggöra solceller i nybyggnadsprojekt. Stadens strategi för fossilbränslefrihet 2040 omfattar mål om utökad förnybar energiproduktion i staden.

R II SbN:6

För att möjliggöra fler solenergianläggningar ska stadsbyggnadsnämnden se över bygglovsprocessen gällande solenergianläggningar och ta fram tydliga principer och riktlinjer för en effektiv process. Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i att optimera och möjliggöra framtida solenergi vid förtätning och nybyggnation. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för att möjliggöra utvecklingen av laddinfrastruktur som kräver utrymmesplanering och bygglov. Vid ny- och ombyggnation ska nämnden sträva efter att byggföretag och fastighetsägare installerar fastighetsnära källsortering.

Kostnadsmedveten stadsutveckling

Stadens finansiella resurser är begränsade. En växande stad ställer krav på förmågan att prioritera. Nämnden ska arbeta utifrån investeringsstrategin och i verksamhetsplanen redovisa hur den tillämpas i prioritering av detaljplaner. En god kostnadsmedvetenhet är avgörande. Det är viktigt att planeringen görs så att kostnader kan hållas nere i alla projekt, inte minst för att möjliggöra en positiv utveckling i ytterstaden.

Stadsbyggnadsnämnden ska i planeringen säkerställa att lösningar väljs ur ett driftekonomiskt perspektiv tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser. Byggnation av exempelvis skolor och idrottsplatser behandlas i ett tidigt skede i planeringen så att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd.

Det är viktigt att staden så långt det är möjligt uppnår full kostnadstäckning för nedlagt arbete i stora infrastrukturprojekt. Förhandlingar mellan staden och landstinget kring markfrågor, gränssnitt och finansiering kopplat till de avtal som tecknas bland annat om tunnelbaneutbyggnad har hög prioritet.

I planeringen ska stadsbyggnadsnämnden beakta de åtaganden staden gjort inom ramen för 2013-års Stockholmsförhandling och Sverigeförhandlingens Storstad Stockholm.

Stadsbyggnadsnämnden ska ta fram en finansieringsmodell för områdesplaneringen.

Demokratisk planering

För att stadens fysiska miljö ska utvecklas med bästa resultat ska invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer tas tillvara. Stockholmarna ska engageras i översikts-, områdes- och detaljplanering. Stadsbyggnadsnämnden ska särskilt arbeta för att öka deltagandet i ytterstaden och bland grupper som vanligtvis inte deltar i dialoger. I planeringen av nya stadsdelar såväl som kompletteringsbebyggelse ska ett jämställdhetsperspektiv inkluderas och redovisas. Det är också viktigt att barnets perspektiv säkerställs i stadsplaneringen, nämnden ska använda sig av barnkonsekvensanalyser. Nämnden ska också inkludera ett äldreperspektiv i planeringen.

Stadsbyggnadsnämnden ska, tillsammans med berörda nämnder, i vissa exploateringsprojekt utveckla en utökad medborgardialog i ett tidigt skede. Dialoger ska följas upp och utvärderas med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	9 000 st	9 000 st	9 000 st
	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	3 600 st	4 000 st	4 400 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal färdigställda bostäder i enlighet med Sverigeförhandlingen	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Andel stockholmare som har tillgång till park- och naturområden inom 200 meter	85,0 %	85,5 %	86,0 %
	Andel av ny bebyggelse som förläggs inom 500 meter till spårbunden eller stomnättrafik	66 %	70 %	73 %
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70 %	70 %	71 %
	Företagens nöjdhet med bemötande	77 %	78 %	79 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden implementera en gemensam process för socialt värdeskapande (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden och i samråd stadsdelsnämnderna etablera ett nytt skyltprogram som markerar platser där särskilt framstående personer för Stockholm har verkat (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden färdigställa och implementera ett förvaltningsövergripande kartverktyg med bostadsportföljen som grund (1.4)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska gemensamt utveckla arbetsprocessen vid planering och exploatering av privat mark, exempelvis avseende rollfördelning, kravställande och agerande gentemot markägaren/byggherren, samt finansiering av nedlagd tid. Vad gäller kostnader i detaljplaneprocessen ska utredas vilka av dessa som kan tas ut i plantaxan (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden kan kompletteras, ibland värnas, eller i förkommande fall omvandlas, särskilt i kollektivtrafiknära lägen. Exploateringsnämnden och S:t Erik Markutveckling AB ska också pröva möjligheter till strategiska markinköp i de områden som kan vara aktuella (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska under året analysera behoven av stora bostäder och utveckla arbetssätt och rutiner för att säkra att ett tillräckligt stort antal större bostäder kan byggas (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska effektivisera bygglovsprocessen med hjälp av tydliga principer och riktlinjer för solenergianläggningar (2.1)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samverkan med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden se över trafiksäkerhet, framkomlighet och exploateringsmöjligheter vid Brommaplan med utgångspunkt från framkomlighetsstrategin och behovet av bostäder (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stockholm Business Region AB ska tillsammans med AB Stokab, Stockholms Hamn AB, Stockholms Stads Parkerings AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden, starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året inrätta naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen och Årsta holmar samt ta fram tillräckliga underlag i syfte att möjliggöra beslut avseende naturreservat i Kyrkhamn och Hagsåtraskogen (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska i de beslut som fattas om stadsutveckling särskilt analysera och redovisa planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential (3.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska ta fram en finansieringsmodell för områdesplaneringen (3.5)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Stadsbyggnadsnämnden** godkänns.

Trafiknämnden

Stockholm ska ha ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan. Vägutrymmet är begränsat och gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Biltrafiken ska minska för att nå målen i miljöprogrammet 2016-2019 och de nationella klimatmålen för vägtrafiken till 2030. Insatser för att göra Stockholm till en ledande cykelstad har särskilt stor betydelse. Den gemensamma stadsmiljön ska vara attraktiv, välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ge alla stockholmare möjligheter till möten, vistelse och rekreation.

Nämndens uppgifter

Nämnden är huvudman för allmänna platser och väghållare enligt väglagen. Nämndens ansvar omfattar:

- skötsel av stads- och gatumiljön samt vissa parker (Kungsträdgården, Berzelii park, Norra Bantorget, Strömparterren, Årstafältet och Järva friområde)
- investeringar i gator och vägar samt ovan nämnda parker
- samordning och utveckling av stadsdelsnämndernas stadsmiljöverksamhet
- skötseln av stadens samtliga träd på gatumark
- markupplåtelse
- utveckling av stadens torg, med undantag för saluhallstorg, vilka ligger inom fastighetsnämndens ansvarsområde
- strategisk trafikplanering i staden
- utveckling av trafiksäkerheten
- trafik- och parkeringsövervakning

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-2 011,8	-2 066,1	-2 175,2	-2 206,2
Drift och underhåll	-1 450,5	-1 510,1	-1 538,2	-1 543,2
Avskrivningar	-403,0	-484,0	-559,0	-580,0
Interräntor	-158,3	-72,0	-78,0	-83,0
Intäkter	1 229,4	1 448,7	1 588,7	1 588,7
Netto	-782,4	-617,4	-586,5	-617,5
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-1 367,5	-1 570,5	-1 080,0	-730,0
Inkomster	77,0	70,0	50,0	0,0
Netto	-1 290,5	-1 500,5	-1 030,0	-730,0

Budgeten för 2018 minskar med 165,0 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Investeringsbudgeten för 2018 ökar med 210,0 mnkr jämfört med 2017. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3. För att genomföra nämndens långsiktiga uppdrag tilldelas

en investeringsbudget som långsiktigt uppgår till 680,0 mnkr per år. Inom denna ska investeringar i cykelplanen inrymmas. Från och med 2015 har cykelplanen förstärkts med 300,0 mnkr, vilket medför att den långsiktiga planen ökar med 150,0 mnkr 2018. Inom nämndens långsiktiga investeringsbudget ska inrymmas nya anläggningar som följd av den växande staden samt reinvesteringar för att bevara befintlig infrastruktur. Den långsiktiga investeringsbudgeten höjs från och med 2019 med 50,0 mnkr för att rymma en fortsatt hög investeringsnivå på cykelinfrastrukturen och ett ökande behov av investeringar inom trafiknämndens ansvarsområden som påkallas av andra aktörer. Förstärkning av stadsmiljöerna i eftersatta områden i ytterstaden, bland annat inom ramen för lokala utvecklingsprogram, ska delvis rymmas inom den långsiktiga ramen.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt uppgår nämndens utökade investeringsbudget under 2018 till 670,5 mnkr och 2019 till 250,0 mnkr. I den utökade budgeten inryms hela genomförandet av projekt Tätskikt Sergels Torg. Den utgörs vidare av investeringsmedel för de avslutande delarna av tidigare beslutade satsningar på Park Järvafältet, träd och klimatåtgärder samt för den fortsatta satsningen på grönytor och parkanläggningar, företrädesvis i ytterstaden, som också innefattar förstärkning av stadsmiljöerna i eftersatta områden. Under 2018 tillförs investeringsmedel för genomförande av projekt kopplade till de lokala utvecklingsprogrammen och konceptet Levande Stockholm. Under 2019 tillförs investeringsmedel för åtgärder för förbättrad framkomlighet för buss, gång och cykel. Det förutsätts att övriga prioriterade projekt inryms i den långsiktiga investeringsplanen.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Strategisk trafikplanering i en växande stad

För att klara framkomlighet och miljömål behövs åtgärder för att en ökad andel persontransporter ska ske med gång, cykel och kollektivtrafik samtidigt som tillgängligheten för dessa trafikslag prioriteras så att den totala biltrafiken minskar i staden.

Stockholm ska ha ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan, som gör att människor snabbt och enkelt kan röra sig i hela regionen och säkerställer en effektiv godsförsörjning. Gatuutrymmet är begränsat och prioritet ska ges till kapacitetsstarka transporter. Staden ska prioritera gång-, cykel-, kollektivtrafik och nyttotrafik. *Framkomlighetsstrategin*, vars giltighetstid förlängs till 2021, och *Miljöprogrammet 2016-2019* ska ligga till grund för arbetets inriktning.

Den växande staden med högt bostadsbyggande ställer höga krav på planering av infrastruktur för att få ett väl fungerande trafiksystem. Inriktningen är att nya bostäder ska byggas i goda befintliga kollektivtrafiklägen, i lägen där ny infrastruktur planeras samt i lägen som möjliggör gång och cyklande som ett pendlingsalternativ.

För att säkerställa en god hantering av framkomlighet ska trafiknämnden delta från ett tidigt skede i samtliga stora exploateringsprojekt och i mindre exploateringsprojekt som berör platser med större flöden av gång-, cykel-, kollektiv- eller biltrafik. Trafiknämnden har uppdraget att leda stadens arbete i samarbete med Stockholms Hamn AB och andra berörda för att samverka med landstingets planering för kollektivtrafik på stadens vatten.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden fortsatt arbeta med att utveckla city. Trafiknämnden ska delta i cityförnyelsen genom att arbeta utifrån den trafik- och gatumiljöplan för city som är under utarbetande. Befintliga gatumiljöer i city ska omvandlas till mer attraktiva offentliga rum. Nämndens långsiktiga reinvesteringsplanering ska vara styrande för stadens prioriteringar. De prin-

ciper för samfinansiering som arbetats fram ska vara vägledande i samarbetet med fastighetsägare. Trafiknämnden ansvarar för modellen och ska beakta samfinansiering i sin gångse planering inom ramen för sin medverkan i genomförandet av Cityvisionen. Trafiknämnden ansvarar för att upprätta avtal i förekommande fall.

Nämnden ska säkerställa att permanenta platser finns för bortforsling av snö och andra kommunaltekniska behov av ytor. Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall AB deltar i detta arbete. Nämnden ska ha en god kommunikation med såväl respektive stadsdelsnämnd som med stockholmarna kring var dessa platser är belägna.

Trafiknämnden ska bistå exploateringsnämnden i samordningen avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande av stadsutvecklingsprojekt.

Insatser för en ökad framkomlighet

En väl fungerande varudistribution är avgörande för ett växande Stockholm. Trafiknämnden ska fortsätta sitt utvecklingsarbete med näringslivet med bland annat off peak (nattleveranser med tysta lastbilar eller leveranser vid andra tider då det kommunala vägnätet är mindre belastat) och effektivisering av leveranser via samlastningsprojektet för kommersiella flöden. Trafiknämnden ska bevaka den potential som finns för godsleveranser på stadens inre vattenvägar och logistiklösningar vid större byggprojekt. Målet ska vara att mängden tung lastbilstrafik i innerstaden ska minska.

Trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden ska delta i kommunstyrelsens arbete för samlastning av stadens egna varuleveranser. Syftet är en effektivare godshantering samt färre transporter och därmed ökad framkomlighet och lägre miljöpåverkan.

Trafiknämnden ska arbeta för att förbättra framkomligheten och öka säkerheten för oskyddade trafikanter vid gatuarbeten. Trafiknämnden ska samordna och utveckla dessa med ledningsdragande bolag i staden samt med Trafikverket, Stockholms läns landsting, Fortum och andra aktörer. Samordningen av de trafikstörande arbetena ska öka ytterligare. Arbetet med att utveckla trafikanordningsplanerna ska intensifieras. Upphandlingsmodeller för trafiknämndens projekt ska utvecklas för att bättre klara kostnadsramar och uppsatta projektider.

Efter övertagandet av ansvaret för Samlingskartan ska nämnden tillsammans med ledningsägarna utveckla verksamheten med inriktning mot en effektivare hantering som också leder till minskade störningar i näten.

Framkomligheten för stombussarna i hela staden ska prioriteras. Åtgärder som fler buskörfält, bättre trafikövervakning och trafikstyrning ska bidra till att fler resande kommer fram på kortare tid med en lägre miljöpåverkan. Nämnden ska ta fram ett förslag på hur full prioritet kan prövas på lämpliga sträckor för en av innerstadens stombusslinjer.

Med utgångspunkt i framkomlighetsstrategin och parkeringsstrategin ska trafiknämnden prioritera den rörliga trafiken framför den stillastående och samtidigt verka för att lediga parkeringsplatser finns tillgängliga där och när de behövs. Planen för gatuparkering ska vara fullt implementerad vid årets slut. I samverkan med landstinget och grannkommuner ska infartsparkeringar skapas.

Med syftet att minska antalet turistbussar på stadens gator ska trafiknämnden tillsammans med Stockholms Hamn AB och Stockholm Business Region AB studera möjligheten och förutsättningarna för marknadsaktörer att skapa en lösning för att transportera primärt turister sjövägen mellan stadens olika sevärdheter och terminalerna.

Grön, trygg och levande stadsmiljö

I den växande staden behövs ett stärkt arbete för grönytor och grönområden enligt *Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden*. Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum, som genom olika funktioner och kvaliteter bidrar till en levande och trygg stad för alla stockholmare. En rik biologisk mångfald ska tryggas genom en livskraftig grönstruktur med höga rekreativa och ekologiska värden. Inriktningen ska vara att inom ramen för Grönare Stockholm genomföra en bred och långsiktig satsning i ytterstaden med inriktning på nya parker, utveckling av gröna stråk, förbättrad tillgänglighet och kvalitet i stadens naturområden, utveckling av ekosystemtjänster i den offentliga miljön samt där gröna värden bidrar till trygghets- och attraktivitetsskapande åtgärder i parker, längsstråk och på torg.

Ansvar för att utveckla parker och naturområden delas mellan ett flertal nämnder och bolagsstyrelser. Samverkan ska stärkas inom berörda processer med en tydlig ansvarsfördelning genom den stadsövergripande samordningsgruppen under ledning av stads-trädgårdsmästaren. Insatserna ska fokusera på ökad livskvalitet, biologisk mångfald och nya attraktiva och trygga mötesplatser i människors livsmiljöer som motverkar fysiska och mentala barriärer. Samordningsgruppen ska redovisa en konkretisering av stadens arbete med grönytekomensation.

Trafiknämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centra. Nämnden ska bidra till arbetet med att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och med omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska sambanden som pekas ut i förslaget till ny översiktsplan. Arbetet ska göras tillsammans med berörda stadsdelsnämnder och innefatta medborgardialoger. Stadsdelsnämnderna ska vara delaktiga i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdel. I arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön ska förskolors och skolors behov av att vistas i parker och grönområden beaktas.

Satsningen på ett ökat stadsliv och trivsammare vistelsemiljöer inom konceptet Levande Stockholm ska fortsatt pågå och utvecklas i hela staden tillsammans med näringslivet, stockholmare och stadsdelsnämnder. Kulturnämnden och bostadsbolagen bidrar i detta arbete. Genom vinterstrategin ska konceptet utvecklas till att även pågå under vinterhalvåret. Konceptet ska utvecklas även utifrån ytterstadens förutsättningar och samplanering ska ske med den pågående satsningen på offentliga rum. Trafiknämnden ska utvärdera konceptet och ge förslag på vidare arbete.

Trafiknämnden ska fortsätta att skapa fler tillfälliga parker och med enkla tillägg stärka allmänna vistelseytor. Ny innovativ möblering som överraskar och aktiverar kan tillföra ytterligare värden för stadsmiljön. Trafiknämnden ska även underlätta för aktörer som vill skapa gatukonst i stadsmiljön.

Stockholm ska ha en trafikmiljö som utgår från de oskyddade trafikanterna och ett barnperspektiv. Arbetet med trafiksäkerhet och de årliga handlingsplanerna som följer av *Trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad 2010-2020* är prioriterat. Särskild vikt ska läggas vid trafiksäkerheten vid skolor, förskolor, tungt belastade och olycksdrabbade gång- och cykelstråk och andra miljöer med många utsatta trafikanter. En viktig del i arbetet är att skapa skolvägar som är trygga och är utformade med hög kvalitet för att

få fler att välja att gå och cykla till skolan. Rätt hastighet på stadens gator är en förutsättning för att minska antalet döda och skadade i trafiken. Trafiknämnden ska inom ramen för arbetet med hastighetsplanerna pröva och utvärdera dynamiska farthinder på utvalda sträckor.

Stockholm ska vara en ren stad och städningen ska vara lika bra i hela staden. Trafiknämnden tillförs extra medel för att stärka renhållningen. Det är angeläget att involvera externa parter i arbetet för en ren och vacker stad. Satsningen med Stockholmsvärdar, som samtidigt skapar fler vägar till jobb, ska fortgå. Stadens garanti gäller, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar samt klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Information om stadens städgaranti ska vara tydlig.

Trafiknämndens budget förstärks i syfte att stärka arbetet kring trygghets-, säkerhets- och ordningsfrågor. Nämnden ska ha en tydlig kontaktyta gentemot andra parter, såväl interna som externa. I arbetet prioriteras strategiska säkerhetsfrågor i stadsmiljö liksom strategisk utveckling inom trygghetsområdet i samverkan med kommunstyrelsen.

Nämnden ska fortsätta arbetet med bättre och energieffektiv belysning och lysa upp stadsrummet för ökad trygghet. Platser som upplevs som otrygga och där sikten är dålig för trafikanterna ska prioriteras. Trafiknämnden ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna, verka för en tryggare och säkrare utemiljö genom exempelvis förbättrad belysning, parkmöbler, växtbeskränningar i det offentliga rummet samt arbete för att minska antalet fallolyckor.

Trafiknämnden ska i sitt arbete beakta effekter av ett förändrat klimat och bistå kommunstyrelsen i arbetet med klimatanpassning. Översvämningsrelaterade klimatrisker är särskilt prioriterade och skyfallsmodellen ska beaktas i nämndens arbete. Trafiknämnden ska tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB ta fram åtgärder för skyfallsombyggnad av kommunägd mark för att skapa en robust och klimatanpassad dagvattenhantering. Arbetet ska kompletteras med insatser för att höja säkerheten i särskilt utsatta riskområden.

Exploateringsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB ska utgå från riktlinjerna och åtgärdsområdet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer.

Hållbart transportsystem

För att klara miljö- och klimatmål samt framkomlighet behövs åtgärder för att minska biltrafiken. För att nå dit behöver gatumiljön anpassas för gång-, cykel- och kollektivtrafikens samt nyttotrafikens förutsättningar samtidigt som mobilitetslösningar värnas och utvecklas.

Trafiknämnden har en central roll i arbetet med att uppnå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 och ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Nämnden ska verka för en fossilbränslefri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter, entreprenader och arbetsmaskiner.

Teknikutvecklingen är en viktig faktor för att nå ett hållbart transportsystem. För att nå målet att Stockholms stad ska ha en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030 behöver effektiva åtgärder vidtas för att främja teknikutveckling. Fokus bör läggas på att stödja och främja samarbetet med akademi och näringsliv samt utreda hur de styrmedel staden förfogar över kan användas mer effektivt, till exempel upphandlingar, miljözoner och utbyggnad av laddinfrastrukturen. Staden ska tillsammans med näringslivet utveckla laddning i gatumiljö. Nämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden

analysera effekter av ökad elektrifiering av fordonsflottan och redovisa handlingsalternativ för en hållbar teknikomställning som omfattar samtliga fordonskategorier och deras möjlighet till en samordnad laddning. Trafiknämnden ska även studera och redovisa möjliga effekter för trafik, parkering och stadsmiljö av självkörande fordon. Trafiknämnden ska söka samarbete med aktörer för att testa innovativa trafiklösningar i stadsmiljön.

EU:s miljö kvalitetsnormer för partiklar och kvävedioxid ska uppnås. Staden ska även arbeta för att nå miljö kvalitetsmålet för frisk luft. Trafiknämnden ska påverka Trafikverket att förbättra luftkvaliteten längs de statliga vägarna och bidra till genomförandet av åtgärderna som anges i det av Länsstyrelsen framtagna åtgärdsprogrammet för att klara miljö kvalitetsnormerna. Trafiknämnden ska tillsammans med miljö- och hälso- skyddsnämnden aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelemissionerna vid sidan av minskad dubbdäcksanvändning. Trafiknämnden ska delta i stadens arbete med miljö zoner för lätta fordon.

Trafiknämnden, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer i enlighet med översiktsplanen. Trafiknämnden, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö.

Trafiknämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och miljö- och hälso- skyddsnämnden utreda hur växtbeklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar.

Gång- cykeltrafik och kollektivtrafik prioriteras

För att nå målen i stadens miljöprogram 2016-2019 och de nationella klimatmålen för vägtrafiken samt framkomligheten behövs åtgärder för att minska biltrafiken. Gatumiljön behöver anpassas för gång-, cykel- och kollektivtrafikens förutsättningar för att därmed öka attraktiviteten för dessa trafikslag. Trafiknämnden ska utvärdera genomförda åtgärder samt identifiera och genomföra nya åtgärder som leder till att målen nås.

Stadens *Gångplan* kommer att kräva att såväl trafiknämnden som stadsdelsnämnderna och andra nämnder samordnar sina insatser och prioriterar resurser för gemensamma åtgärder. Trafiknämnden har den ledande rollen i denna samordning och andra nämnder ska delta i nödvändig omfattning. Det är nödvändigt att fördelning av investeringsutgifterna och ansvar för framtida driftkostnader är klargjorda vid påbörjande av projekt med flera berörda parter. Förbättringarna av de strategiskt viktiga promenadstråken och rekreationsstråken kan med fördel samordnas med de åtgärder som planeras inom stadens *Åtgärdsprogram för trafikbuller*. Arbetet med bredare övergångsställen fortsätter.

Trafiknämnden ska medverka i den europeiska trafikantveckan Mobility Week och genomföra en bilfri dag, samt fortsätta arbetet med samspele kampanjen för en ökad förståelse mellan alla trafikslag.

Stockholm ska bli en ledande cykelstad och *Cykelplan Stockholm 2012* ska vara styrande med en hög ambitionsnivå för planeringen av cykelinfrastruktur. Trafiknämnden ska under 2018 påbörja en översyn av stadens cykelplan för att öka ambitionen ytterligare och anpassa planen till förändringar av lagstiftningen kring cykling, stadsutveckling och innovationer på området. Cykelplanen ska fokusera på utformning av kompletta nätverk av cykelbanor som skapar möjligheter för alla känna att sig trygga på stadens infrastruktur för cykling.

Det är angeläget att trafiknämnden ökar ansträngningarna för att realisera planerade projekt. Staden ska även medverka till genomförande av den regionala cykelplanen. Det innebär åtgärder för att skapa ett väl fungerande och utbyggt cykelvägnät med god framkomlighet och hög trafiksäkerhet, fler säkra cykelparkeringar och tydliga cykelvägvisningar. Nämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna säkerställa en effektiv drift av cykelplanens pendlings- och huvudstråk.

Trafiknämnden ska beakta *Strategi för ökad cykling i Stockholms stad* i samband med planering och utveckling av nya och befintliga områden. Strategin innebär ett ökat ansvar för hela staden att arbeta med ett tydligt cykelperspektiv, med målet att alla stockholmare tryggt och enkelt ska kunna cykla i alla sammanhang. Nämnden ska arbeta utifrån ett tydligt barn- och jämställdhetsperspektiv och med att förbättra möjligheten till cykling i områden med mindre god tillgång till kollektivtrafik. Trafikmiljöer ska anpassas för att minska konfliktytor mellan gående och cyklister. Trafiknämnden ska se över cykelgrindar i cykelinfrastrukturen som ökar risken för olyckor och se över om de kan ersättas med andra lösningar som inte försämrar trygghet och säkerhet för gående.

Som i ett led i att styra mot en ökad andel cykeltrafik ska trafiknämnden ta fram ytterligare mätverktyg för att öka kunskapen om cykeltrafikens förhållanden och utveckling samt förbättra utvärderingen av genomförda cykelåtgärder.

Långsiktigt hållbar ekonomi

I samband med beslut om investering och reinvesteringar ska ett ökat fokus läggas på att analysera drift- och underhållskonsekvenserna. Syftet är att välja material, utformning och tekniska lösningar som är långsiktigt hållbara och som också gör det möjligt att hålla det rent och snyggt. Vid val av material ska även klimat- och miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv vägas in i bedömningen. Samtidigt är det viktigt att gatorna även ges en tilltalande rumslig gestaltning och upplevs som attraktiva stadsgator. För att utveckla en mer levande stad ska innovation och nyskapande lösningar utvecklas som även klarar att kombineras med driftseffektivitet.

Trafiknämnden ska delta i arbetet med att utveckla en samlad produktionsplanering med utgångspunkt från kommunfullmäktiges mål för bostadsbyggandet, förslag till ny översiktsplan samt utbyggnaden av kollektivtrafik.

Samordningen med exploateringsnämnden ska förbättras i syfte att öka trafiknämndens möjligheter att planera och påverka investeringsverksamheten, som till stor del definieras utifrån den exploateringsverksamhet som exploateringsnämnden planerar för.

Trafiknämnden ska budgetera vinterväghållning utifrån kunskapen från tidigare års vintrar. Nämnden ska därmed planera för en viss flexibilitet inom sitt ansvarsområde så att omställningar kan göras för exempelvis utökad barmarksunderhåll under snöfattiga vintrar.

Ett växande Stockholm innebär också fler gator, parker och anläggningar för staden att förvalta, vilket medför ökade drift- och underhållskostnader. Det är angeläget att trafiknämnden är med i planeringen av nya områden för att säkerställa att lösningar väljs ur ett driftekonomiskt perspektiv. Det är angeläget att vid nyinvesteringar och reinvesteringar upprätta och följa noggranna drift- och underhållsplaner för anläggningen för att säkerställa en optimal förväntad livslängd. Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska tillämpa driftsnyckeltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden.

En tillgänglig och demokratisk stad

Trafiknämnden ska arbeta proaktivt med information. Genom att kommunicera att Stockholm är en växande storstad kan en större förståelse för de arbeten som genomförs skapas. Nämnden ska informera trafikanterna om det aktuella trafikläget samt informera om alternativa färdvägar. Trafiknämnden ska fortsätta utveckla ”Tyck till” för att ytterligare förbättra kontakten med invånarna och hanteringen av inkomna synpunkter. En viktig aspekt är att använda verktyget för att arbeta med trygghet i staden.

Trafiknämnden ska arbeta utifrån ett tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv och särskilt beakta behov hos barn och äldre. Målet är att skapa offentliga platser, parker, grönområden och trafikmiljöer som är tillgängliga för alla oavsett funktionsnedsättning, där alla i samhället kan känna sig välkomna och trygga. De offentliga rummen ska vara inkluderande och ska fungera som en mötesplats för alla stockholmare oavsett bakgrund. Exkluderande design ska successivt avlägsnas.

Trafiknämnden ska fortsatt arbeta med att förebygga fallolyckor, förbättra trygghet och belysning och åtgärder för att öka trafiksäkerheten, inte minst ur jämställdhets-, barn- och äldreperspektiv.

Trafiknämnden ska inkludera medborgardialoger i sitt arbete, särskilt när det gäller att utveckla offentliga platser där många vistas och i anslutning till förskolor och skolor. Trafiknämnden har ett särskilt ansvar att bidra till arbetet med genomförandet av de lokala utvecklingsprogrammen i de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden. Detta innefattar bland annat medverka vid stadsdelsnämndernas medborgardialoger samt planering och genomförande av åtgärder kopplade till dialogerna och till de lokala utvecklingsprogrammen. Trafiknämnden ska även fortsätta och utöka arbetet med medborgarbudget inom nämndens verksamhet.

För att säkerställa en god framkomlighet för alla under vinterhalvåret ska trafiknämnden utveckla metoder för en mer jämställd snöröjning med särskilt fokus på snöröjning av gång- och cykelbanor. Trafiknämnden ska utöka sopsaltning på gångytor samt utveckla och pröva metoder för förbättrad snöröjning av smala gångbanor och trottoarer som inte har plats för traditionell maskinröjning och förbättra vinterväghållningen vid busshållplatser. Ekonomiska resurser ska därför avsättas inom befintligt snöröjningsanslag för detta.

Trafiknämnden ska öka antalet sommararbetande ungdomar och extra medel tillförs denna förstärkning.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	76 %	77 %	77 %
	Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	70 %	71 %	72 %
	Stockholmarnas nöjdhet med rent och städat	70 %	71 %	72 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
2.1 Energianvändningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöpåpassade	Passager över innerstadsnitt, tunga lastbilar	18 100	18 100	18 100
	Gångflöde på ett urval gator	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts
	Cykelantal	84 150 st	86 500 st	88 000 st
	Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	13 %	14 %	15 %
	Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	19 km/h	20 km/h
	Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i yterstaden	30 km/h	31 km/h	32 km/h
	Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklist	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Vägtrafikarbete totalt i staden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
	Hastighetsefterlevnad	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
	Andel ombyggda passager för gång, cykel och moped (GCM) av de mest prioriterade	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelse från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggsvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70 %	70 %	71 %
	Företagens nöjdhet med bemötandet	77 %	78 %	79 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen	Tas fram av nämnden/styrelsen

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafiknämnden ska, i samarbete med stadsdelsnämnderna, verka för en tryggare utemiljö genom exempelvis förbättrad belysning, parkmöbler och genom att hantera växtlighet i det offentliga rummet (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna verka för ökad trygghet i stadens utemiljöer med fokus på situationell brottsprevention (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden och i samråd stadsdelsnämnderna etablera ett nytt skyltprogram som markerar platser där särskilt framstående personer för Stockholm har verkat (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska under året undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan omvandlas till urbana miljöer (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska påbörja planeringen för en omvandling av Södertäljevägen närmast Liljeholmen och Hanstavägen från trafikled till urban miljö (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden färdigställa och implementera ett förvaltningsövergripande kartverktyg med bostadspportföljen som grund (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska gemensamt utveckla arbetsprocessen vid planering och exploatering av privat mark, exempelvis avseende rollfördelning, kravställande och agerande gentemot markägaren/byggherren, samt finansiering av nedlagd tid. Vad gäller kostnader i detaljplanprocessen ska utredas vilka av dessa som kan tas ut i plantaxan (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Kulturnämnden och trafiknämnden ska samverka i syfte att öka och förenkla närvaron av kultur i det offentliga rummet, inte minst i ytterstaden och bland annat inom ramen för Levande Stockholm (1.6)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska implementera Plan för gatuparkering (2.2)	2017-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en konsekvensanalys av elektrifiering av fordonsflottan (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska utvärdera genomförda trafikminskningsinsatser samt identifiera och genomföra nya åtgärder (2.2)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafiknämnden ska i Digital Demo Stockholm som projektägare fungera som kravställare till förslag på förbättrad framkomlighet och optimerade trafikflöden i staden genom att styra trafikljusen (Smart Traffic Lights) (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska i samverkan med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden se över trafiksäkerhet, framkomlighet och exploateringsmöjligheter vid Brommaplan med utgångspunkt från framkomlighetsstrategin och behovet av bostäder (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och trafiknämnden utreda hur växtb eklädda bullerskydd kan användas för att minska buller i anslutning till vägar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska, tillsammans med trafiknämnden, servicenämnden och exploateringsnämnden, fortsätta arbetet med samlastning av stadens egna varuleveranser (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden ska tillsammans med Stockholms Hamn AB och Stockholm Business Region AB studera möjligheten och förutsättningarna för marknadsaktörer att skapa en lösning för att transportera primärt turister sjövägen mellan stadens olika sevärdheter och terminalerna (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stockholm Business Region AB ska tillsammans med AB Stokab, Stockholms Hamn AB, Stockholms Stads Parkerings AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden, starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar (2.2)	2018-01-01	2018-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar samt gränsdragningar (2.3)	2018-01-01	2018-06-30
Trafiknämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall AB ta fram förslag på åtgärder för skyfallsombyggnad av kommunägd mark (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med idrottsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten (2.3)	2018-01-01	2018-12-31
Trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB ska ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen, särskilt fokus ska läggas på plast (2.4)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Trafiknämnden** godkänns.

Utbildningsnämnden

Stockholms förskolor och skolor håller en hög kvalitet. Alla barn och ungdomar i Stockholm, oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har, ska få en god och likvärdig utbildning. Visionen är att alla barn går i förskola och förskoleklass, att alla grundskoleelever uppnår gymnasiebehörighet och att alla tar sin gymnasieexamen innan de fyller tjugo. Alla medarbetare ska ha höga förväntningar på att var och en av eleverna ska nå goda resultat och utveckla sin fulla potential. I bostadssegregationens Stockholm är skillnaderna stora mellan olika skolors grundförutsättningar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet. Ingen ska mot sin vilja behöva pendla ut från sin stadsdel i jakten på en lärmiljö som präglas av trygghet, studiero och en stimulerande undervisning. Alla elever ska behandlas jämlikt och kunna lita på att de får det stöd de behöver för att lyckas väl. Staden ska bidra till att öka lärarkrets anseende och attraktivitet.

Nämndens uppgifter

Utbildningsnämnden är nämnd för Stockholms stads skolväsende och fristående förskola med ansvar för drift av kommunal verksamhet inom fritidshem, fritidsklubb, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Nämnden ansvarar även för samordning och utveckling av stadens förskoleverksamhet i dialog med stadsdelsnämnderna och fristående aktörer.

Nämndens huvudsakliga ansvar omfattar:

- att styra och stödja skolornas arbete mot de nationella målen samt Stockholms stads mål om kunskaps- och resultatutveckling
- mål, uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten
- skolslussen, det vill säga stöd och vägledning vid skolval
- verksamhetsförlagd utbildning för skola och förskola
- hantering av bidrag till utomstående organisationer som bedriver verksamheter inom skolans område
- elevhälsans förebyggande, medicinska respektive behandlande insatser i stadens kommunala skolor
- insyn i fristående skolor, vilket även inkluderar skolornas utemiljöer och lokaler för undervisning, idrott, skolbibliotek, elevhälsa och fritidshem. För fristående skolor regleras stadens möjlighet till insyn i skollagen. Insynsrätten ger staden rätt att hålla sig informerad om hur den fristående verksamheten utvecklas
- tillståndsprovning för och tillsyn av fristående förskolor och pedagogisk omsorg samt hantering av anmälningar, synpunkter och klagomål gällande fristående förskolor
- tillståndsprovning för och insyn i fristående verksamhetsutövare av barnomsorg på obekvämt arbetstid samt godkännande och administration kring ansökningar om barnomsorg på obekvämt arbetstid från vårdnadshavare
- branschråd inom förskola och grundskola
- ansvar för att i samråd med kommunstyrelsen söka statsbidrag som gäller de pedagogiska verksamheterna, exempelvis grundskola och förskola

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-17 764,2	-18 705,6	-18 701,6	-18 701,6
Drift och underhåll	-17 764,2	-18 705,6	-18 701,6	-18 701,6
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	580,2	601,9	601,9	601,9
Netto	-17 184,0	-18 103,7	-18 099,7	-18 099,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-100,0	-135,0	-135,0	-135,0
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-100,0	-135,0	-135,0	-135,0

Budgeten för 2018 ökar med 919,7 mnkr jämfört med 2017. Förändringar framgår av bilaga 2.

Utbildningsnämndens budget baseras i huvudsak på en kostnadsschablon per elev. Beräknade volymförändringar och schabloner för utbildningsnämndens verksamheter framgår av bilaga 6. Skolpengens andel av grundschablonen ska vara minst 73 procent. Lika ekonomiska villkor ska gälla oavsett huvudman.

Schablonen ökar enligt nedan efter att generell effektivisering räknats bort.

- förskola: 3,0 procent
- fritidshem: 2,5 procent
- grundskola f-9: 2,5 procent
- fritidsklubb: 2,5 procent
- grundsärskola (tilläggschablon): 2,5 procent
- gymnasieskola: 2,5 procent
- gymnasiesärskola (tilläggschablon): 2,5 procent

Strukturersättningen för grundskolan uppgår till 1 955,5 mnkr. Utbildningsnämnden ansvarar för fördelningen av strukturersättning vilket innebär att utbildningsnämnden beslutar om fördelningsmodell utifrån de principer som anges i skollagstiftningen. Strukturersättningen fördelas mellan bland annat ett socioekonomiskt tilläggsanslag, verksamhetsstöd samt ersättning för modersmål, medel för kommunövergripande verksamheter, elevförsäkringar och verksamhetsförlagd utbildning. Vid förändringar i prestationer påverkas även tilldelningen för dessa verksamheter.

Utbildningsnämnden ansvarar även för profilbidrag till vissa grundskolor.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden samt främja alla barns och elevers utveckling, lärande och livslånga lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Stockholms stad som kommunal skolhuvudman har ansvar för att styra

och bedriva verksamheten i sina skolor så att de nationella målen uppnås. Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden säkerställa att Stockholms stads styrning ligger i linje med de nationella målen och styrdokumentet.

För att alla barn ska kunna delta på lika villkor ska skolan vara kostnadsfri. Nämnden ska aktivt utöva insyn i fristående skolor, vilket inkluderar skolornas utemiljöer samt lokaler för undervisning, idrott, skolbibliotek, elevhälsa och fritidshem.

Skolan har en viktig roll i arbetet för mänskliga rättigheter, demokratiska värderingar och likabehandling. Stockholms skolor ska säkerställa att verksamheten bedrivs med ett barnrättsperspektiv och i enlighet med FN:s barnkonvention. Skolorna ska också arbeta normkritiskt och antirasistiskt och motverka stereotypa könsroller och diskriminering. Utbildningsnämnden ska i dessa frågor samråda med kommunstyrelsen. Vidare ska utbildningsnämnden stärka sitt arbete med romsk inkludering i samråd med den romska minoriteten i Stockholm.

När det gäller arbetet för en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar stad finns det tydliga mål för detta arbete såväl för staden som globalt genom FN:s Agenda 2030. Stockholms skolor ska utveckla lärande för hållbar utveckling genom samarbeten med stadens övriga förvaltningar, det civila samhället och näringslivet. Stadens naturskolor är också en viktig del i detta arbete. Utbildningsnämnden ska verka för att fler skolor ansöker om att erhålla Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” och att goda exempel på hur skolorna kan arbeta med detta sprids inom staden. Arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor är en viktig del i att förbereda framtidens stockholmare på att ta sig an globala och lokala problem genom hållbara lösningar. Utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utreda hur man kan samverka i arbetet med lärande för hållbar utveckling kopplat till miljö- och hållbarhetsfrågor som finns i Stockholm.

Ledarskap, systematiskt kvalitetsarbete och styrning

Skolresultaten och den pedagogiska utvecklingen i skolorna är beroende av ledarskapet och styrkedjan från rektorer och skolledare till huvudman. Rektorerna har ansvaret för skolornas kvalitetsarbete och elevernas resultatutveckling och ska ha kompetens och förutsättningar för att utöva ett pedagogiskt ledarskap, som gynnar kvaliteten i utbildningen och lärmiljön. Utbildningsnämnden ska, genom stöd samt uppföljning och styrning av resursanvändningen, säkerställa att rektorerna har förutsättningar för att bedriva ett pedagogiskt ledarskap.

För att alla barn ska ha likvärdiga och goda förutsättningar för kunskapsutveckling och måluppfyllelse ska utbildningsnämnden säkerställa att ledarskapet, det systematiska kvalitetsarbetet och styrningen av resursanvändningen och verksamheten i skolorna är effektiv och ändamålsenlig. Fördelningen av ekonomiska resurser till skolor görs utifrån bland annat socioekonomiska förutsättningar så att alla barn och elever i Stockholms stad ges goda förutsättningar att nå kunskapsmålen, genomgå gymnasiet och etablera sig på arbetsmarknaden. Utbildningsnämnden ska säkerställa att styrningen och organisationen stödjer en effektiv och resultatfrämjande användning av dessa resurser.

Utbildningsnämnden ska säkerställa att det inre kvalitets- och utvecklingsarbetet på skolorna mäts och följs upp kontinuerligt under året med stöd av så kallade ”value-added”-mått baserat på skolnivå. Användningen av sådana mått ska stödja rektorerna i arbetet mot förbättrade kunskapsresultat och måluppfyllelse och inte innebära ytterligare administration för den pedagogiska personalen.

Utbildningsnämnden ska sprida goda exempel på hur Stockholms skolor kan förstärka det kollegiala lärandet, framhäva lärarprofessionens betydelse och främja en skolkultur

R IV UtbN:4

som präglas av höga förväntningar på alla elever. Implementeringen av stadens skolprogram är en prioriterad insats under verksamhetsåret.

Medarbetaren i skola och förskola

För att alla elever ska ha förutsättningar att nå kunskapsmålen krävs tillgång till legitimerade och kompetenta lärare. Rekryteringsbehovet av lärare, förskollärare och annan pedagogisk personal är stort, vilket är en utmaning som vi delar med övriga landet. Bara i Stockholms stad behöver det anställas cirka 1 700 nya pedagoger årligen under ett antal år framöver. Det stora behovet av skickliga lärare ställer krav på att fler väljer att utbilda sig till lärare och förskollärare och att fler stannar inom stadens skolväsende. För att uppnå detta måste yrkets attraktivitet öka, vilket till stor del görs genom att visa förtroende för de professioner som är verksamma inom skolan och förskolan och skapa förutsättningar för en god arbetsituation.

Utbildningsnämnden ska säkerställa att nyexaminerade lärare i Stockholms stads skolor får rätt till sin introduktionstid. Att förbättra arbetsituationen för skolans och förskolans samtliga yrkesgrupper samt att minska den administrativa bördan för i synnerhet lärare och skolledare är högt prioriterat. Utbildningsnämnden ska säkerställa att lärarnas arbetstid i första hand kan ägnas åt att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla sin undervisning samt ha gott om tid för det individuella stödet till sina elever. Arbetsmiljön för medarbetare i skolan behöver vara i fokus gällande administrativa arbetsuppgifter, men även den psykosociala arbetsmiljön behöver förbättras för både lärare, rektorer och skolans övriga yrkesgrupper.

Utbildningsnämnden ska under året genomföra ett pilotprojekt med lärarassistenter och studiepedagoger samt i samråd med kommunstyrelsen ta fram en strategi för kompletterande kompetenser inom skolan med syfte att öka förutsättningarna för att legitimerade lärare ska få mer tid att planera, genomföra och följa upp sin undervisning. Studiepedagoger ska kunna avlasta lärarnas krav på mentorskap; stötta elever, föräldrasamtal, kontakter med socialtjänst och polis med mera. Lärarna ska få mer tid att fokusera på undervisningen och planering av undervisningen.

En väg att minska administrationen och få mer tid till den pedagogiska verksamheten kan vara att utbildningsnämnden samordnar behovet av vikarier genom mobila lärarteam, som kan fylla tillfälliga vakanser samt vara extra resurser där det behövs. Utbildningsnämnden ska fortsätta att utveckla konceptet med mobila lärarteam samt skapa förutsättningar för pensionerade lärare att återuppta sitt yrke genom att exempelvis ingå i en vikariepool eller ett mentorskapsprogram. Nämnden ska under året bidra till att minska kostnaderna för lärarvikarier från externa bemanningsföretag. Ett sätt att göra detta är att öka grundbemanningen.

Karriärs- och kompetensutveckling har stor betydelse för att behålla och attrahera kompetenta, legitimerade lärare till stadens skolor. Stockholms stad ska fortsätta satsningen på förstelärare och lektorer samt ett eventuellt utvecklat nationellt professionsprogram som kan följa av förslagen från 2015 års skolkommision. Utbildningsnämnden ska under året genomföra en översyn av stadens professions- och kompetensutvecklingsinsatser med syfte att flytta fokus från enskilda utvecklingsinsatser till det gemensamma lärandet och en stark kompetensutvecklingskultur med sin grund i forskningssamverkan som riktar sig även till fler personalkategorier.

En god löneutveckling för lärarna är central, både för att öka yrkets attraktivitet och för att säkerställa Stockholms stads konkurrenskraft gentemot andra arbetsgivare. Utbildningsnämnden ska tillgodose förutsättningar för att staden även i fortsättningen ska vara

löneledande för lärare och skolledare. Utbildningsnämnden ska även genomföra ett pilotprojekt med lönetillägg för lärare i skolor med högt socioekonomiskt index med syfte att utreda om detta bidrar till ett ökat söktryck för lediga lärartjänster i dessa skolor.

För att öka antalet sökande till lärar- och förskollärarytbildningar samt skapa nya och snabbare vägar till lärarexamen ska utbildningsnämnden fortsätta att arbeta proaktivt i samarbete med staten, lärosäten, skolhuvudmän och andra organisationer. Som ett led i detta ska utbildningsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen utreda möjligheterna med att samla bland annat pedagogik- och rektorsutbildningar på gymnasie- och högskolenivå i ett gemensamt campus. Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och andra berörda aktörer verka för att regeringen prioriterar tillförandet av fler platser på lärar- och förskollärarytbildningarna i Stockholm. Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen fortsätta att utveckla pilotprojektet där lärare kan anställas av lärosäten för undervisning inom lärarutbildningen, så kallade kombinations-tjänster.

Elevers studiero och lärande

Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Skolan ska vara en trygg miljö för alla barn och präglas av respekt för varandra, inte bara i klassrummet utan även i andra utrymmen där eleverna vistas under skoldagen. Alla skolor ska ha trygga miljöer med en positiv lärandekultur. Utbildningsnämnden ska stödja skolor att skapa lokala skolkulturer som genomsyras av grundläggande värderingar och normer där trygghet och studiero är centrala faktorer. Både elever, föräldrar och anställda på skolan ska vara delaktiga i att skapa en trygg miljö och förstå vilka förhållningsregler som gäller på skolan.

Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Utbildningsnämnden ska stärka stödet och förutsättningarna för att höja elevernas upplevda trygghet och möjlighet att arbeta i lugn och ro. Särskilt viktigt är detta i de högre årskurserna i grundskolan samt på gymnasiet, där elevernas upplevda trygghet och studiero är som lägst.

Stockholms stads barnombudsman visar i ”Rapport 2017” att var femte flicka känner sig otrygg i skolan. För att höja elevernas upplevda trygghet och deras möjlighet att arbeta i lugn och ro ska utbildningsnämnden fortsätta och förstärka det våldsförebyggande arbetet samt arbetet mot mobbing, kränkande behandling, diskriminering och trakasserier i skolan. Under året ska utbildningsnämnden fortsätta samarbetet med socialnämnden om hur staden kan förbättra den psykiska hälsan hos flickor genom att bland annat genomföra en fördjupad analys i samarbete med Stockholms universitet om hur de riktade insatserna till denna grupp från elevhälsan kan förbättras och utvecklas. Utbildningsnämnden ska också inhämta och bygga kunskap samt skapa metoder, arbetsätt och strukturer för hur trygghet och studiero kan höjas i alla skolor för att skapa en god lärmiljö. Utvecklingen och resultaten av detta arbete ska kontinuerligt följas upp och utvärderas.

En förutsättning för att ta till sig kunskap är att eleven deltar i skolundervisningen. Det är därför viktigt med förebyggande och snabba åtgärder mot skolk och sen ankomst. Skola och socialtjänst har ett gemensamt ansvar för att motivera barn och föräldrar så att eleven kommer till skolan, samt att undersöka de bakomliggande orsakerna till elevens frånvaro, och vid behov tillsammans arbeta fram en samordnad individuell plan (SIP). I detta arbete är det centralt att tidigt uppmärksamma och tillgodose elevers behov av särskilt stöd och elevhälsoinsatser.

R IV UtbN:6

För att säkra elevers rätt till inflytande och deras möjligheter att organisera sig ska alla skolor arbeta aktivt med att stimulera dessa möjligheter. Ambitionen är att alla kommunala gymnasieskolor ska ha en elevkår. På central nivå ska utbildningsnämnden utveckla sitt samarbete med elevorganisationerna, bland annat för att åstadkomma ett större utbyte med språkintrösktionselever och mellan elever på skolor med skilda socioekonomiska förutsättningar och lägen i staden. Ett sådant utbyte ska ske integrerat i den ordinarie skolverksamheten och initieras redan i de tidiga årskurserna.

En förbättrad elevhälsa

Att stärka både den fysiska och psykiska hälsan är centralt för elevernas välmående och förmåga att tillgodogöra sig kunskap. Elevhälsoarbetet ska vara förebyggande och integrerat i skolans alla verksamheter, vilket bland annat innebär att olika kompetenser måste samverka med varandra för att alla elever ska få möjlighet att uppnå kunskapsmålen. För att tidigt uppmärksamma varje barns eventuella behov av stöd krävs ett nära samarbete mellan föräldrar, skolans elevhälsosteam, habilitering, sociala myndigheter och barnpsykiatri. Utvecklingen av elevhälsoarbetet ska ske med stöd av nationell och internationell forskning och erfarenhet samt bidra till kunskapsuppbyggnad och kunskapspridning gällande arbetssätt och metoder inom området.

För att säkra elevers rätt till stöd och bidra till alla elevers rätt till likvärdig utbildning ska utbildningsnämnden ställa tydliga krav på och ge stöd för hur elevhälsosteamens arbete ska ledas. Det är rektors ansvar att leda och utveckla elevhälsoarbetet på skolan. Ansvar och uppdrag för rektor, skolläda och övrig personal ska vara tydligt definierade. På varje skola ska det finnas kompletta elevhälsosteam med tillgång till fysiskt närvarande skolkuratorer, skolpsykologer, skolsköterskor och specialpedagoger så att stöd kan påbörjas inom rimlig tid. Det ska gå snabbt och lätt att få kontakt med skolhälsoen på sin skola.

Elevhälsosteamerna ska ha kunskaper om frågor som rör genus, hbtq och normkritik. För att stärka skolan i detta arbete ska utbildningsnämnden ge stöd genom central tillgång till genuspedagoger och annan erforderlig kompetens samt fortsätta arbetet med utvecklandet av hbtq-kompetens inom skolan. I detta arbete ska nämnden kunna använda sig av den kompetens som finns hos externa aktörer. Utbildningsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, fortsätta kunskapsinsatsningen till skolans personal och elever kring hedersrelaterat våld och förtryck och utveckla sin kompetens i frågor om könsstämpling.

Staden strävar efter att uppnå de jämställdhetspolitiska målen där en grundpelare är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Alla kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Forskning och beprövade metoder såsom "Mentors in Violence Prevention" (MVP) har visat att våldspreventivt arbete riktat mot unga ger goda resultat. Utbildningsnämnden ska fortsätta den satsning på våldspreventivt arbete i skolan som initierades under 2017.

Utbildningsnämnden ska utveckla det förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbetet riktat till nyanlända elever samt utveckla stödet till lärare, skolor och elevhälsosteam som möter nyanlända elever.

Kunskap om sin egen sexuella och reproduktiva hälsa är viktig för barn och ungdomars fysiska och psykiska välmående. Utbildningsnämnden ska därför i samarbete med kommunstyrelsen och ungdomsmottagningarna göra en särskild satsning för att öka kunskapen bland unga om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för att minska skamkänslor och mytbildning, exempelvis i frågor om menstruation.

Skolidrotten är mycket viktig för elevernas fysiska hälsa och bidrar till goda förutsättningar för studier och lärande. För att fånga upp de elever som inte nått upp till målen i den ordinarie simundervisningen ska skolan säkerställa att alla dessa elever erbjuds möjligheten till sommarsimskola.

Skolmältiden har stor betydelse för hälsa och inläring. Stockholm ska vara en föregångskommun där elever och personal i skolan vet att de får en god, näringsriktig och säker mat. En större andel av maten ska vara ekologisk. Utbildningsnämnden ska under året revidera riktlinjerna för måltider i stadens grundskolor och i det arbetet även inkludera förskolan och gymnasiet med syfte att öka andel ekologiskt och minska klimatpåverkan. Revideringen ska även syfta till att öka andelen miljömärkt fisk och minska matsvinnet i skolorna. Nämnden ska även utreda mått och mätmetoder för att mäta skolmåltidernas koldioxidutsläpp samt intensivifiera sitt arbete med matavfallsinsamling.

Digitalisering för lärande

Stockholms stads skolor ska öka både den generella digitala kompetensen och den mer specifika kompetensen inom programmering. Digitalisering skapar förutsättningar för nya arbetssätt och förändrade beteenden i förskole- och skolverksamheterna. It är en viktig drivkraft i utvecklingen och skapar goda möjligheter för samarbete och kommunikation mellan elever, lärare och föräldrar. Skolan har ett viktigt uppdrag att lära eleverna att använda it som en resurs i sin utbildning vilket ställer krav på ständig utveckling av de pedagogiska metoderna.

Det digitala lyftet ska bidra till en mer jämlik skola, där alla får tillgång till digitala verktyg i förskola och skola och utbildningsnämnden ska under verksamhetsåret öka tillgången till digitala verktyg för eleverna i grundskolan. Utbildningsnämnden ska i samverkan med forskare och experter stärka skolans arbete inom detta område. Goda exempel i Stockholms stads förskolor, skolor och fritidsverksamhet ska uppmärksammas och spridas. I utvecklingsarbetet ska förstälärare med inriktning på digitalisering tillvaratas som resurs.

Stockholms stads programmeringskommission för skolan avslutar sitt uppdrag i slutet av 2017. Kommissionens rekommendationer ska ligga till grund för utbildningsnämndens fortsatta prioriteringar inom området och återspeglas i nämndens verksamhetsplan. En nulägesanalys ska genomföras med syfte att se vilka insatser som behöver göras.

Samtliga lärare från förskola till gymnasiet i Stockholms stad ska erbjudas möjligheten till vidareutbildning i programmering och datalogiskt tänkande. Utbildningsnämnden ska skapa ett lärarnätverk inom programmering med syfte att öka det kollegiala lärandet, inkluderande både förskola, grundskola och gymnasieskola.

För att utveckla pedagogiken i lärarnas vardag ska utbildningsnämnden utreda förutsättningarna att i samverkan med Stockholm IT Region utse en skola till demoskola för digital utveckling. Syftet är att utveckla bra digitala verktyg och tekniska lösningar som kan vara ett stöd för lärarna och vara en tillgång för stadens alla grundskolor. Utbildningsnämnden ska under året också bidra till ökad samverkan mellan huvudman och lärosätena kring utvecklingen av VFU genom att lyfta stadens arbete med digitalisering och ett välutvecklat forsknings- och utvecklingsarbete.

Utbildningsnämnden ska kommunicera och implementera den läromedelspolicy som tagits fram under 2017 i alla skolverksamheter samt fortsätta implementeringen av Stockholms stads digitala plattform för de pedagogiska verksamheterna, Skolplattformen.

Hållbar skolutveckling

Stockholms stads viktigaste utmaning i både förskola, grundskola och gymnasieskola är att minska skillnaderna mellan skolor och öka likvärdigheten i utbildningen. Sett till de elever som har gått merparten av grundskolans årskurser är det allt fler i årskurs nio som uppnår målen i alla ämnen. Samtidigt finns det fortfarande en jämförelsevis stor grupp av elever som inte blir behöriga till de nationella programmen i gymnasiet. Utöver de generella insatser som görs för att förbättra alla elevers kunskapsutveckling, ska utbildningsnämnden göra riktade insatser för att höja resultaten för de elevgrupper som har störst behov av stöd och som riskerar att halka efter, med särskilt fokus på pojkars resultat i socioekonomiskt utsatta områden.

För att ge lärare förmåga och kunskap att bemöta rasism och fundamentalistiska idéer som inte respekterar allas lika värde ska utbildningsnämnden ge dem stöd i arbetet med att förmedla mänskliga rättigheter och motarbeta extremism och rasism. För att främja demokratiutveckling och mänskliga rättigheter, och därigenom motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism, ska lärare och personal i skolan ha relevant kunskap om extremism samt väl utarbetade rutiner tillsammans med socialtjänst och polis för hantering av radikaliserade individer.

Stadens arbete med att minska bostadssegregationen är en viktig förutsättning för att minska skillnaderna mellan skolor och deras måluppfyllelse. Parallellt med stadens arbete mot bostadssegregationen och de socioekonomiska skillnaderna mellan stadsdelar, ska utbildningsnämnden utreda möjligheter och utveckla strategier för att systematiskt skapa mer heterogena elevsammansättningar, minska skolsegregationen och därmed öka likvärdigheten mellan skolor i staden.

Samverkan för förbättrade skolresultat

En långsiktigt hållbar kunskapsutveckling och resultatförbättring för alla barn och elever kräver samverkan mellan nämnder och bolagsstyrelser samt med civilsamhället. En viktig grund för alla barn och elevers möjlighet till god kunskapsutveckling är relationen mellan skola och vårdnadshavare och det är angeläget att utveckla formerna för samverkan och dialog. Särskilt viktigt är detta i områden med stora socioekonomiska utmaningar med lägre inskrivningsgrad i förskola och en sämre resultatutveckling i skolan.

Utbildningsnämnden ska också verka för en hög grad av samverkan mellan skolor och rektorer, såväl i närområdet som i ett vidare geografiskt perspektiv, för att identifiera och sprida goda exempel som kan bidra till resultatutvecklingen. En god samverkan mellan förskola, grundskola och gymnasieskola är av stor betydelse för barns utveckling och lärande. Målet är en sammanhållen skolgång. Varje övergång från en skolform till en annan är en ömsesidig angelägenhet för dessa verksamheter för att uppnå pedagogisk kontinuitet och god elevhälsa.

Utbildningsnämnden har tillsammans med stadsdelsnämnderna ansvaret för att samordna arbetet med barnens övergång mellan förskolans och skolans verksamheter. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta för att förbättra informationen inför val av förskoleklass, revidera riktlinjerna för övergång från förskola till skola samt ta fram riktlinjer för övergång från grundskola till gymnasieskola, i enlighet med skolprogrammet.

Stockholms skolor ska ge varje elev en god grund för fortsatta studier och yrkesliv. Samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer ska fortsätta att stärkas. Internationellt utbyte och ett brett utbud av språkstudier är en naturlig del av stadens utbildningsutbud. Den breda satsningen på

matematik, teknik och naturvetenskap fortsätter inom grund- och gymnasieskolan. Utbildningsnämnden ska skapa forum för ökad samverkan mellan Stockholms stads skolor, akademi och andra organisationer som bidrar till barns och ungdomars lärande och kreativitet.

Kulanpremien spelar en nyckelroll för att alla barn i stadens förskolor och skolor ska komma i kontakt med professionella kulturverksamheter. Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola ska utvecklas och anpassas efter elevernas behov, innefatta såväl att ta del av som att själva skapa kultur, och fortsätta utvecklas i nära samarbete mellan utbildningsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer.

Skollokaler – en skola mitt i byn

Antalet elever och barn i Stockholms stads skolor och förskolor ökar i takt med att befolkningen i staden ökar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet. Till år 2040 behöver ytterligare hundratals förskolor, närmare femtio fullstora grundskolor samt ett antal nya gymnasieskolor byggas i Stockholm. Detta kräver en fortsatt stark samverkan mellan staden och andra skolhuvudmän för att skapa bättre planeringsförutsättningar och en effektiv resursanvändning. Stockholms stad ska i alla 14 stadsdelar erbjuda ett attraktivt grundskoleutbud för att alla elever ska kunna välja en skola nära hemmet. För att möta detta behöver behovsanalyserna utvecklas.

Att säkerställa skollokalförsörjningen ligger inom utbildningsnämndens ansvarsområde, motsvarande ansvar för förskola ligger inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde. För att lyckas med detta behöver hela staden samarbeta. Arbetet med en samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, stärks ytterligare för att säkerställa att berörda aktörer i staden har en gemensam bild av hur skolförsörjningen ska säkras i takt med befolknings- och elevtillväxten. Arbetet ska ha ett ökat genomförandeperspektiv med målet att säkerställa en planeringsportfölj som genererar ett kapacitetstillskott som motsvarar behoven samt att projekt kontinuerligt överförs i ett genomförandeskede. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolsegregation.

Tillgången till mark är en stor utmaning i en växande stad och i planeringen av lokaler för skolverksamhet ska utbildningsnämnden, i samverkan med SISAB, ha en aktiv roll då flera alternativa lokaliseringar behöver utredas i ett tidigt skede. Staden ska också, i ökad utsträckning, överväga alternativet att hyra utbildningslokaler på långa kontrakt istället för att bygga och äga själv genom SISAB.

Det utbud av idrottsanläggningar som finns i staden ska ses som en gemensam resurs. Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB föreslå och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. Även andra typer av skollokaler behöver, vid sidan av undervisningstid, tillgängliggöras i högre grad än idag för föreningslivet och civilsamhället. Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB föreslå och genomföra åtgärder även för detta. Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB inventera stadens samtliga skolor i syfte att öppna upp lokaler för föreningsliv och civilsamhälle i samtliga stadsdelsnämndsområden.

Utemiljön i såväl skola som förskola ska ses som en del av det pedagogiska rummet och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden. I den fortsatta utvecklingen av Stockholms skolgårdar ska lekvärdesfaktorer tas med som en utgångspunkt.

R IV UtbN:10

Vid om- och nybyggnation ska förskolor och skolor i den mån det går utrustas med tillagningskök. Vid nybyggnation ska skolor och förskolor certifieras med Miljöbyggnad, lägst nivå silver.

Förskola

Förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling och dessa effekter tenderar att vara stabila under lång tid – förskolan är en viktig del av starten på det livslånga lärandet. Förskolan fungerar utjämnande av socioekonomiska effekter och är för många föräldrar ett ovärderligt stöd i omsorgen och utvecklingen av deras barn. Utbildningsnämnden ska i sin samordnande roll samverka med stadsdelsnämnderna i arbetet med att öka andelen inskrivna barn i områden med lägst andel inskrivna och att öka kunskapen om varför vissa vårdnadshavare inte väljer att låta barnen gå i förskola samt hur den faktiska närvaron ser ut bland inskrivna barn främst i socioekonomiskt resurssvagare områden.

Utbildningsnämnden ansvarar i samarbete med kommunstyrelsen för ärenden om riktlinjer, principer, program och uppföljning av förskoleverksamhet. Nämnden ska utveckla en årlig återkommande stadsövergripande "Förskolerapport" med fokus på kvalitet och likvärdighet i stadens förskoleverksamhet utifrån väsentlig fakta och data. Det finns idag ett otal olika rapporter, indikatorer, nyckeltal med mera som var för sig ger en svårbedömd bild av den totala kvaliteten i stadens verksamhet oavsett regiform.

Utbildningsnämnden ska inom ramen för sitt samordningsansvar också vara en samordnande resurs i frågor som rör utveckling av verksamhetssystem i förskolan. Grundskolor ska kunna bedriva förskoleverksamhet på uppdrag av stadsdelsnämnd. I Stockholms stad är drygt en tredjedel av förskolorna fristående. Lika villkor ska råda mellan kommunal och fristående förskola.

Branschrådet för förskola ska vara en mötesplats kring övergripande förskolefrågor i Stockholm för kommunala och fristående förskolor.

Att öka andelen förskollärare i personalgrupperna är fortsatt ett prioriterat mål. En hög andel förskollärare är särskilt viktig i förskolor som verkar i områden med socioekonomiskt ogynnsamma förutsättningar. Barnskötare har likaså en mycket viktig roll att spela i förskolans verksamhet.

Papperslösa barns rätt att gå i grundskolan regleras av skollagen. Det är även viktigt att det finns förskoleverksamheter som omfattar alla barn och där staden exempelvis i samarbete med civilsamhället bidrar till att papperslösa barn i förskoleåldern kan delta i förskoleverksamhet.

Utbildningsnämnden ska löpande kontrollera att fristående förskoleverksamhet följer ramöppettiderna. Fristående förskolor ska ge god information till föräldrar om ramöppettiderna samt rätten till annan omsorg om förskolan har stängt.

Förskolan ska fungera med en rad intressenter såsom vårdnadshavare, skolor, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri med flera. Mellan stadens egna nämnder är det därför av stor vikt att söka samverkansformer för att underlätta för utförandeverksamheterna att ge så tidiga insatser som möjligt för en likvärdig förskola. Den samlade kompetensen hos bland andra utbildningsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ger olika perspektiv på barnets behov, som vid en god samverkan stärker dessa verksamheters framgångar.

Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska bistå kommunstyrelsen i arbetet med att utarbeta stadsövergripande riktlinjer för förskoleplaneringen, med prioritering på nybyggnadsområden. SAMS-arbetet ska också kunna bistå stadsdelsnämnderna i deras långsiktiga planering av förskolelokaler, med fokus på områden med särskilda utmaningar.

Grundskola inklusive förskoleklass

Skolresultaten i Stockholms stads grundskolor ska förbättras och den mångåriga trenden med växande kunskapsklyftor brytas. Det är utbildningsnämndens ansvar att alla elever i stadens skolor får likvärdiga förutsättningar för att utveckla kunskaper och värden. Arbetet med att minska skillnaderna mellan olika skolor i staden har därmed fortsatt högsta prioritet och utvecklingsarbetet inom skolor med stora utmaningar ska följas noggrant. Utbildningsnämnden ska, med stöd av fördjupade analyser samt internationell och nationell forskning och erfarenhet, identifiera faktorer bakom resultaten i skolor med socioekonomiska utmaningar samt utveckla och genomföra strategier och åtgärdsplaner för att höja dessa resultat.

Resultatdialoger, och andra uppföljningar med tillhörande återkopplingar utgör en väsentlig del i det systematiska kvalitetsarbetet och ska fortsätta att utvecklas på alla nivåer. För elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasiet ska skolan kunna redovisa en tydlig åtgärdsplan. Utbildningsnämnden ska verka för att den samlade kompetensen och erfarenheten hos rektorer och lärare i skolor med likartade utmaningar har plattformar för att gemensamt bidra till dessa strategier och åtgärder. Användningen av de kompensatoriska inslagen i resursfördelningen till skolor med olika socioekonomiska förutsättningar ska följas upp och styras mot förbättrade resultat och måluppfyllelse.

Alla elever som behöver extra stöd för att nå kunskapsmålen ska fångas upp tidigt, i de första årskurserna, och ges relevant stöd. Utbildningsnämnden ska göra särskilda insatser för att säkerställa detta och göra uppföljningar av hur många barn med behov av särskilt stöd som identifieras. Nämnden ska även följa upp och utvärdera i vilken grad och hur snabbt stödåtgärder sätts in. Utbildningsnämnden ska vidare sammanställa goda exempel på hur skolor arbetar för att fånga upp, bemöta och ge stöd till barn som har behov av extra hjälp i skolan.

Högre personaltäthet och mer flexibla gruppindelningar ska prioriteras för att ge läraren tid till att interagera med varje enskild elev. Alla skolor ska själva, eller i samverkan med andra aktörer, erbjuda sina elever den läxhjälp, studiehandledning och eventuell extra undervisning som krävs för att ingen ska halka efter. Utbildningsnämnden ska ta fram åtgärder för att kunna öka andelen specialpedagoger på Stockholms stads grundskolor.

Målet är att samtliga barn i åldersgruppen ska delta i förskoleklassernas verksamhet. Fokus för förskoleklassen ska vara tidiga insatser och stimulans av barnens lust till lärande. Här formas också mycket av grundskolans dialog och samarbete med elevernas vårdnadshavare, som är av stor betydelse för elevernas fortsatta kunskapsutveckling.

Med ständigt fokus på eleven är det genom hela grundskoletiden väsentligt att skolläring, lärare och elevhälsoteam har ett nära och välfungerande samarbete med andra offentliga institutioner som finns till för att stödja barn och ungdomars utveckling och välfärd. Det handlar dels om socialtjänsten som stadsdelsnämnderna ansvarar för, dels om hälso- och sjukvården. Därtill kommer allt ifrån kulturskolan, idrottsföreningar och andra ideella organisationer till statliga myndigheter, det lokala näringslivet och civilsamhället. Skolbiblioteken har en viktig roll i arbetet med att öka elevernas läslust och

R IV UtbN:12

läsförståelse. Samtliga skolbibliotek ska ha tillgång till utbildad personal och utbildningsnämnden ska under året arbeta för att öka andelen fackutbildade skolbibliotekarier.

Att ge alla elever kunskap om och inblick i arbetslivet och vägarna till framtida jobb är viktigt för att ge dem förståelse för sina möjligheter. Det bidrar till ökad motivation och är centralt för att stödja eleverna i valet av gymnasieprogram. I arbetet ingår att proaktivt vägleda eleverna i deras val, vilket ska bidra till att minska andelen ungdomar som inte påbörjar eller hoppar av gymnasiet. Utbildningsnämnden ska definiera innebörden av studie- och yrkesvägledning i grundskolan ur ett brett perspektiv, med inblickar i och kontakter med olika yrken och arbetsplatser redan från tidiga årskurser. Nämnden ska också säkerställa att alla elever har god tillgång till professionen studie- och yrkesvägledning på sina skolor. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska studie- och yrkesvägledningen ha kunskaper om genus och jämställdhet samt arbeta aktivt med att uppmuntra elever till val av gymnasieprogram som går utanför traditionella könsmönster.

Det förebyggande arbetet och snabba åtgärder mot otillåten frånvaro och sen ankomst har fortsatt hög prioritet. Skola och socialtjänst har ett gemensamt ansvar för att motivera barn och föräldrar så att eleven kommer till skolan. Samverkan skola och socialtjänst, som syftar till ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden för barn som riskerar att fara illa är viktigt. Utbildningsnämnden ska, i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna, implementera arbetssätten från Pilotprojekt skola och socialtjänst (PPSS) i ordinarie verksamhet. Inom ramen för detta arbete ska nämnden, i samarbete med kommunstyrelsen och socialnämnden och i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam.

Alla elever i årskurs 4-9 som riskerar att inte nå, eller inte når, kunskapsmålen ska ha rätt till sommarskola. Staden anordnar extra sommarskola, för att säkerställa att de elever som anländer efter att sommarskolorna har avslutats, tidigt får det stöd och den undervisning de behöver.

De nyanlända elever som kommer till Sverige i de sena skolåren behöver i regel extra stöd för att nå kunskapskraven och mottagandet av dessa är prioriterat. Varje elevs kunskaper och behov av särskilda insatser ska skyndsamt identifieras genom *Start Stockholm* och en planering för skolgång utifrån dessa behov ska göras. Alla skolor i staden ska ta ett ansvar för mottagandet av nyanlända och introduktionsgrupper och förberedelseklasser ska finnas över hela staden. Elever som anländer i årskurs 7-9 ska även i fortsättningen placeras i skolor med förberedelseklasser i närförort och innerstad med syfte att sprida mottagandet till fler skolor i stan. Utbildningsnämnden ska arbeta för att en nyanländ elev ska kunna delta i den ordinarie undervisningen så tidigt som möjligt. Eleverna ska kunna få stöd på sitt modersmål för att klara skolans kärnämnen och samverkan mellan ordinarie skolverksamhet, modersmålsundervisning, studiehandledning och hemmet är viktigt.

För barn som far illa är det av stor betydelse att det finns en väl fungerande samverkan mellan skola och sociala myndigheter. För att uppmärksamma barns behov samverkar och samarbetar skolan med socialtjänsten och landstinget enligt den överenskommelse som finns (BUS-överenskommelsen) och enligt de samverkansöverenskommelser som finns mellan stadsdelsnämndernas verksamhet och skolan. För att förhindra att elever far illa ska det förebyggande samarbetet på lokal nivå mellan rektor och socialtjänsten uppmärksammas särskilt. Utbildningsnämnden ska verka för att minska andelen omotiverade skolbyten under läsåret med syfte att öka elevernas trygghet och skapa kontinuitet i verksamheten.

Stockholms stad ska ställa höga krav på placerade barns skolgång och kräva att barnen får relevant stöd för att uppnå målen. Det är stadens skyldighet att säkerställa att alla placerade barn får sin utbildning i en kommunal eller fristående skola med tillstånd från Skolinspektionen, eller genom avtal med en sådan skola. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och socialnämnden säkerställa att barn i skolåldern som bor på skyddat boende erbjuds skolundervisning inom en vecka samt att yngre barn så snart som möjligt erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Barnens säkerhet och trygghet ska vara i fokus.

Fritidshem, fritidsklubb och omsorg på obekvämt arbetstid

I Stockholms stad är fritidshemmen till för eleverna i årskurserna f-3 och fritidsklubbarna för eleverna i årskurserna 4-6. Båda verksamheterna ska i så hög grad som möjligt vara integrerade med grundskolan i övrigt. Fritidshem och fritidsklubbar ska präglas av höga pedagogiska ambitioner och bidra till stärkta kunskapsresultat och jämlika livschanser för alla barn.

Utbildningsnämnden ska fortsätta att prioritera fritidsverksamheten med målet att erbjuda alla stadens elever i årskurserna f-6 en samlad skoldag från tidig morgon till sen eftermiddag. Fritidsverksamheten ska i hög grad vara integrerad med grundskolan och bidra till att stärka barnens kunskapsresultat, sociala utveckling och allmänbildning. Utbildningsnämnden ska utforma riktlinjer för och säkerställa en medveten fritidspedagogik i de yngre åldrarna, som bidrar till att alla lär sig läsa, skriva och räkna samt träna sitt sociala samspel. Detta innefattar bland annat att erbjuda läxhjälp och studiehandledning, antingen i egen regi eller i samverkan med ideella organisationer. Skola, fritidsverksamhet, kultur, idrott och övrigt föreningsliv ska kraftsamla kring barn och ungdomar för att skapa trygghet och studiero. Som en del av Stockholms stads genomgripande satsning på att öka elevernas digitala kompetens och kreativitet ska stadens fritidshem och fritidsklubbar stimuleras att lära ut programmering och kodkunskap.

Utbildningsnämnden ska uppdatera riktlinjerna för fritidsklubbar i syfte att skapa en mer likvärdig fritidsverksamhet med hög kvalitet över hela staden. Nämnden ska även genomföra ett pilotprojekt för att förstärka verksamhetens roll i skolor med högt socioekonomiskt index i syfte att höja kunskapsresultaten och kompensera för elevernas olika förutsättningar. En kartläggning av fritidsklubbens verksamhet i årskurserna 4-6 ska genomföras i syfte att förbättra fritidsklubbarnas strukturella förutsättningar att kunna erbjuda en verksamhet som är likvärdig och präglas av hög kvalitet.

För ett modernt arbetsliv är det viktigt att skolorna även är tillgängliga för barn under de tider då vårdnadshavarna arbetar. Utbildningsnämnden ska därför utöver fritidsverksamheten tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från sex år fram till vårterminen det år de fyller tretton år till familjer med ett sådant omsorgsbehov. Stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från ett till fem års ålder. Utbildningsnämnden ska samarbeta med stadsdelsnämnderna för resurseffektiv användning av stadens pedagogiska lokaler vid omsorg på obekvämt arbetstid och för att tillhandahålla en så bra omsorg som möjligt.

Gymnasieskola

Alla barn och ungdomar i Stockholms stad ska ha möjlighet att studera på attraktiva kommunala gymnasieskolor. Antalet ungdomar i gymnasieåldern ökar med cirka 33 procent fram till år 2026. Redan de närmaste årens växande elevkullar kommer att öka söktrycket till stadens gymnasieskolor avsevärt. Målet är att en ökad andel av Stockholms stads elever ska kunna såväl söka som beredas plats på en kommunal gymnasieskola i Stockholm. Det innebär att staden aktivt måste söka nya möjligheter för utbyggnad och nybyggnation av gymnasieskolor i egen regi. Stockholms stads strategi för att

R IV UtbN:14

minska skolsegregationen och skapa förutsättningar för en likvärdig gymnasieutbildning för alla elever i staden är att utöka antalet gymnasieplatser i innerstaden. Stockholms stad ska ta initiativ till en regional gymnasieplan i syfte att säkerställa den kraftfulla kapacitetsutbyggnad som är nödvändig och rimliga finansieringsmodeller för detta.

Utbildningsnämnden ska, med stöd av rekommendationer i såväl gymnasieutredningen som 2015 års skolkommission, arbeta för att undervisningstiden i gymnasiet ökar samt att utbildningen planeras med sammanhållna och jämnt fördelade skoldagar. Fokus ska även i gymnasieskolan ligga på att säkerställa att alla elever får ett aktivt lärarstöd och individanpassade stödåtgärder för att möta behoven hos en allt mer heterogen elevgrupp. Ett individ- eller elevcentrerat arbetssätt ska vara en utgångspunkt i utbildningsnämndens arbete med gymnasieutbildningen.

De yrkesförberedande programmen ska leda till direkt anställningsbarhet efter slutförda studier. Yrkesprogrammets attraktivitet ska stärkas i nära samverkan med branscher och arbetsliv för att ge eleverna goda förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Utbildningsnämnden ska också säkerställa att alla yrkesprogram erbjuder möjlighet att läsa in högskolebehörighet samt underlätta för eleverna att tillägna sig högskolebehörighet. Detta ska tydligt kommuniceras inför gymnasievalet tillsammans med yrkesprogrammets andra styrkor, för att tydliggöra alla möjligheter vid ett sådant val. Gymnasieskolans yrkesprogram har även ett viktigt uppdrag i att bidra till stadens egen kompetensförsörjning och utbildningsnämnden ska fortsätta att utveckla inriktningar som svarar mot stadens egna verksamheter. En utvecklad studie- och yrkesvägledning redan i grundskolan ska bidra till att minska den könsuppdelning som finns i val av gymnasieprogram, och utbildningsnämnden ska arbeta för en större jämställdhet mellan olika program, inte minst vad gäller yrkesprogrammen.

Elever som inte är behöriga till ett nationellt program erbjuds introduktionsprogram. Utbildningsnämnden ska erbjuda bra utbildningsformer inom ramen för introduktionsprogrammen som ska leda till att eleverna kan fortsätta inom utbildningssystemet. Gymnasiets språkintruktionsprogramms uppdrag, organisation och struktur ska vara tydliga. Utbildningsnämnden ska fortsätta att stärka möjligheterna till ett väl fungerande mottagande oavsett när under läsåret eleverna anländer.

Andelen ungdomar som slutför sin gymnasieutbildning ska öka, vilket bland annat kräver ett nära samarbete med elevhälsan för att fånga upp elever som överväger att lämna gymnasieskolan i förtid. Den studie- och yrkesvägledning som eleverna får i grundskolan är en viktig grund för att fler ungdomar väljer en gymnasieutbildning som de fullföljer. Utbildningsnämnden ska, i linje med rekommendationerna från hållbarhetskommisionen, fortsätta utveckla former för elevernas kontakter med arbetsmarknad och arbetsliv. För att säkra kedjan från utbildning till arbete ska som tidigare belysts studie- och yrkesvägledningen genom hela skolväsendet stärkas och utveckla det integrerade arbetssättet.

Stockholms gymnasieskolor ska ge varje elev en god grund för fortsatta studier och yrkesliv. Utbildningsnämnden ska skapa förutsättningar för en god studie- och yrkesvägledning i samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer. En mötesplats för skolorna, akademien och ideella organisationer ska skapas i syfte att främja barn och ungdomars kunskapsutveckling. Utbildningsnämnden ansvarar för att följa upp hur många ungdomar som inte fullföljer gymnasieskolan och har, tillsammans med arbetsmarknadsnämnden, ett lagstadgat aktivitetsansvar för dessa.

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, utbildningsnämnden och socialnämnden göra en samlad analys med syfte att förstärka insatserna för att unga ska studera eller arbeta. Analysen ska omfatta vilka olika aktörer och insatser som finns samt utarbeta strukturer för en helhet där ingen ungdom faller mellan stolarna.

Grundsärskola och gymnasiesärskola

Alla elever har olika behov och behöver få en utbildning som är anpassad just för dem. Grundsärskolans och gymnasiesärskolans utveckling och arbetssätt ska vila på samma grunder som all grund- och gymnasieutbildning i Stockholms stad. Grundsärskolans uppgift är att ge eleverna möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar såväl kunskapsmässigt som socialt. Elever i grundsärskolan ska ha samma rätt som andra elever att välja skola. De ska också ha möjlighet att, vid tillfällen som är lämpliga för dem, delta i undervisning tillsammans med grundskolans elever. Utbildningsnämnden ska tillse att stadens grundskolor har rutiner för hur de ska ta emot och bemöta elever som är inskrivna i särskolan. Det systematiska kvalitetsarbetet ska fortsätta att förbättras och utbildningsnämnden ska säkerställa en kontinuerlig uppföljning av undervisning och kunskapsutveckling för elever i grundsärskola. För grundsärskolan är kontakter med kultur- och samhällsliv viktigt för att främja både elevens självständighet och stärka dess sociala nätverk.

Gymnasiesärskolans kunskapsuppdrag ska utvecklas och stärkas så att alla elever utmanas, motiveras och stimuleras att utveckla sina kunskaper. Elever i gymnasiesärskolan ska ha samma rätt till utveckling och lärande som andra elever och rätten att välja skola och program ska gälla alla.

Studie- och yrkesvägledningen har stor betydelse för elever i grund- och gymnasiesärskolan. Utbildningsnämnden ska säkerställa att dessa elever inkluderas i arbetet med att utveckla och bredda detta område, och att de får kunskap och förståelse om sina möjligheter i arbetslivet så att de får goda förutsättningar att etablera sig på den ordinarie arbetsmarknaden.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Andel förskollärare av antal anställda	41%	41%	42%
	Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	4,9	4,9
	Antal barn per grupp	16	16	16
	Andel nöjda föräldrar	90 %	91 %	92 %
	Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	3,8
	Inskrivningsgraden i förskoleverksamheten (2-5 år)	96 %	96 %	97 %
	Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	80 %	82 %	84 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
	Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	93 %	94 %	94 %
	Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen	84 %	85 %	86 %
	Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	87 %	88 %
	Andel gymnasieelever som fullföljt utbildningen med examen inom tre år	74 %	75 %	76 %
	Andel gymnasieelever som är trygga i skolan	95 %	95 %	96 %
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	93 000	93 000
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totalt värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	50 %	50 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	Andel elever i årskurs 5, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	75 %	80 %	83 %
	Andel elever i årskurs 8, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	80 %	82 %	85 %
	Andel elever i årskurs 2 i gymnasiet, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	88 %	89 %	90 %
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld				
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal bokade timmar i skollokaler utanför skoltid	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsnämnden ska ta fram riktlinjer för övergångar mellan grundskola och gymnasieskola i enlighet med skolprogrammet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska utveckla behovsanalyserna i syfte att erbjuda ett attraktivt grundskoleutbud för att alla elever ska kunna välja en skola nära hemmet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska tillse att stadens grundskolor har rutiner för hur de ska ta emot och bemöta elever som är inskrivna i särskolan (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna arbeta för att förbättra vägledning inför val av förskoleklass samt revidera riktlinjerna för övergång från förskola till skola i enlighet med skolprogrammet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna följa upp tillämpningen av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningsmodell samt göra en kartläggning av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med socialnämnden och utbildningsnämnden och i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden utforma en modell för att, i samverkan med arbetsgivare, hitta och tillhandahålla praktik- och praoplats för elever i stadens grund- och gymnasieskolor. Särskilt fokus ska läggas på bristyrkesområden (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen ta fram ett mått som visar på skolornas bidrag till elevernas kunskapsutveckling (så kallat value-added-mått) (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska under året genomföra ett pilotprojekt med lärarassistenter och studiepedagoger samt i samråd med kommunstyrelsen ta fram en strategi för kompletterande kompetenser inom skolan med syfte att öka förutsättningarna för att legitimerade lärare ska få mer tid för undervisning (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska uppdatera riktlinjerna för fritidsklubbar i syfte att skapa en mer likvärdig fritidsverksamhet med hög kvalitet över hela staden (1.1)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsnämnden ska genomföra ett pilotprojekt för att förstärka fritidsklubbsverksamhetens roll i skolor med högt socioekonomiskt index i syfte att höja kunskapsresultaten och kompensera för elevernas olika förutsättningar (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska skapa ett lärarnätverk inom programmering med syfte att öka det kollegiala lärandet. Nätverket ska vända sig till samtliga skolformer (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska säkerställa att samtliga professioner inom elevhälsan finns fysiskt representerade i grundskolans och gymnasieskolans elevhälsoteam (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med Stockholm IT Region utreda förutsättningarna för att utse en demoskola där digitala verktyg och tekniska lösningar kan utvecklas för undervisningen (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska se över stödet till skolledare och lärare samt föreslå åtgärder för att skapa ökad studiero och trygghet (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen ta fram koncept för gymnasialt pedagogikcollege och teknikcollege utifrån erfarenheterna från stadens vård- och omsorgscollege (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra ett pilotprojekt på tre till fem grundskolor med högt socioekonomiskt index och låga resultat där delar av det socioekonomiska tilläggsbeloppet styrs och följs upp som ett lönetillägg, i syfte att attrahera lärare till dessa skolor (1.1)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens ungdomsmottagningar genomföra en särskild satsning på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och utbildningsnämnden ska utveckla samverkan inom ramen för arbetet med SkolFam för familjehemsplacerade barn, t.ex. genom gemensam kompetensutveckling (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden utveckla samverkan kring tidiga insatser för att snabbt kunna inleda åtgärder för att motverka att barn och ungdomar i riskmiljöer rekryteras till brottslighet och kriminella gäng (1.3)	2018-01-01	2018-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och SISAB tillgängliggöra minst fem stycken skolidrottslokaler (1.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera riktlinjerna för måltider i stadens skolor med syfte att öka andel ekologisk mat och minska klimatpåverkan (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska under året utreda hur man kan samverka för att utveckla arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor. (2.5)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och exploateringsnämnden samt i samråd med berörda stadsdelsnämnder vid behov stödja regeringen och dess myndigheter med ansökningsförfarandet för en ackrediterad Europaskola (3.1)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden göra en samlad analys med syfte att förstärka insatserna för att samtliga unga ska studera eller arbeta. (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utarbeta arbetssätt och metoder för stöd för ungdomar som riskerar att hoppa av gymnasieskolan eller gå ut med ofullständiga betyg (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden undersöka samarbeten för yrkesförberedande studier för nyanlända, inom ramen för både vuxenutbildning och gymnasieutbildning (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda och testa projektet "Från nyanländ till nyanställd lärare" för förskolans personalkategorier (3.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för en sammanhållen utbildningsväg för ensamkommande och övriga nyanlända i övre tonåren (3.4)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare (4.2)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen fortsätta arbetet med att motarbeta rasism och extremism i skolan genom exempelvis ett lärarnätverk. Arbetet utgår från stadens arbete med ECCARs tiopunktsprogram (4.3)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen fortsätta driva våldspreventivt arbete i förskolan och skolan, tex utifrån utbildningsprogrammet MVP (4.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, fortsätta kunskapsatsningen till skolans personal och elever kring hedersrelaterat våld och förtryck (4.5)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden, SISAB, idrottsnämnden och kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en modell för organisation kring uthyrning av både skollokaler och idrottslokaler (4.7)	2018-01-01	2018-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB inventera stadens samtliga skolor i syfte att öppna upp lokaler för föreningsliv och civilsamhälle (4.7)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

18. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Utbildningsnämnden** godkänns.

Äldrenämnden

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande och de äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet.

Nämndens uppgifter

Äldrenämnden ansvarar för kommunövergripande frågor rörande äldreomsorg. Nämnden ska, i dialog med stadsdelsnämnderna, samordna, utveckla och följa upp äldreomsorgen i staden med målsättningen att alla äldre ska få likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var i staden de bor. Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- samordning av planeringen av vård- och omsorgsboenden inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- uppföljning, utvärdering och utveckling av äldreomsorgen
- uppföljning av myndighetsutövningen inom äldreomsorgen i syfte att säkerställa likställigheten i hela staden
- inspektion av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- kvalitetsobservation av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- bidragsgivning till ideella organisationer inom äldreomsorgen
- samarbete med Stockholms läns landsting i gemensamma frågor samt inom Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum
- övergripande utbildning, fortbildning och kompetensutveckling av medarbetarna i äldreomsorgen
- stadens jourverksamhet inom äldre- och handikappomsorg
- hantering av ansökningar om trygghetslarm samt installation och larmmottagning
- genomförande av centrala upphandlingar enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihetssystem (LOV)
- förvaltning av stadsövergripande avtal avseende vård- och omsorgsboende, hemtjänst och dagverksamhet inom äldreomsorgen

Äldrenämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen. Rapporten ska tas fram i samband med ärendet Underlag för budget 2019 med inriktning 2020 och 2021.

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-173,3	-182,8	-178,7	-178,7
Drift och underhåll	-173,3	-182,8	-178,7	-178,7
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	5,0	5,0	5,0	5,0
Netto	-168,3	-177,8	-173,7	-173,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-22,1	-0,5	-0,5	-0,5
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-22,1	-0,5	-0,5	-0,5

Medel för äldreomsorg budgeteras i första hand under stadsdelsnämnderna. Äldrenämndens budget för 2018 ökar med 9,5 mnkr jämfört med 2017. Förändringarna framgår av bilaga 2.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Äldrevänligt Stockholm

Stockholm står inför en stor demografisk utmaning när gruppen äldre i staden ökar kraftigt på sikt. För att klara denna utmaning krävs en långsiktig planering och samverkan mellan stadens alla delar. Ett äldreperspektiv ska finnas med i all stadsplanering och nybyggnation. Stockholms stad kommer att ansöka om medlemskap i WHO:s nätverk för äldrevänliga städer. Medlemskapet ställer krav på stadens stadsövergripande och långsiktiga arbete som syftar till hög livskvalitet, god hälsa och möjlighet för äldre att leva ett självständigt liv så länge som möjligt oavsett funktionsförmåga. I äldrenämndens arbete ingår att utifrån dialog med äldre och berörda yrkesaktörer ta fram en plan för en äldrevänlig stad.

Tryggare boende för äldre

Alla äldre har rätt till en trygg ålderdom. För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer staden därför att kraftigt bygga ut antalet seniorboenden. Äldre som har störst behov prioriteras vid förmedlingen av lägenheter. Staden ska genomföra en mängd insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Informationen som tas fram av äldrenämnden ska även göras tillgänglig via Äldre direkt. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende. Stadens stora utbyggnad av vård- och omsorgsboenden fram till år 2040 ska därutöver tillförsäkra att alla äldre med stora hälso- och sjukvårdsbehov kan flytta till ett modernt vård- och omsorgsboende, oavsett var de bor i staden. Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden.

I november 2016 fattade kommunfullmäktige beslut om Äldreboendeutredningens delrapport och vilka boendeformer för äldre som ska finnas i staden. Förutom servicehus och vård- och omsorgsboende ska staden utveckla det icke biståndsbedömda boendet för att öka trygghet och gemenskap.

Seniorboende. En fördjupad utredning har kommit fram till att seniorboende ska vara den enhetliga benämningen för alla icke biståndsbedömda boendeformer inom Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Boendeformen är till för personer från 65 år som är folkbokförda i staden och söker trygghet och gemenskap i ett tillgängligt boende, men inte har stora hälso- och sjukvårdsbehov. Boendet söks hos Bostadsförmedlingen i Stockholm AB. Särskilda förmedlingsregler säkrar att lediga lägenheter förmedlas till personer som är lägst 85 år samt till personer som är lägst 65 år och vars nuvarande bostad inte är tillgänglig och/eller om personen är ensam och orolig. Om flera ansökningar kommer in samma dag erbjuds den person som är äldst lägenhet först.

Servicenivån höjs på seniorboenden genom att stadsdelsnämnderna utifrån sina lokala förutsättningar ansvarar för att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som är möjligt. Tillskapande av aktivitetscenter som startade 2017 ska fortsätta under 2018. Aktivitetscentren ska bidra till social gemenskap och vara en social mötesplats för äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende. Äldreboendeutredningen är planerad att slutrapporteras våren 2018 och kommer att vara vägledande för utformningen av stadens boendeformer för äldre.

Servicehus. Servicehusens målgrupp ska vara äldre med omvårdnadsbehov i kombination med oro/otrygghet på grund av exempelvis ålder, ensamhet eller social isolering. I januari 2018 införs en enhetlig ersättning för hemtjänstinsatser i servicehus och köhanteringssystemet centraliseras.

Vård- och omsorgsboende. Målgruppen är äldre med omfattande hälso- och sjukvårdsbehov. Vård- och omsorgsboendena ska utformas så att de skapar förutsättningar för en bra äldreomsorg och med flexibla boendelösningar som baseras på äldres behov av en kvalitativt god och tillgänglig inne- och utomhusmiljö. Det ska vara möjligt med parboende och det ska finnas möjligheter för anhöriga och besökare att sova över. Ett ramprogram för nya vård- och omsorgsboenden planeras vara färdigt under året.

Stadens arbete med tryggare boendeformer genomförs i dialog med äldre stockholmare, såväl inom ramen för arbetet med äldrevänlig stad som på andra sätt. Rapporten *Bostäder anpassade för äldre – önskemål om boende för äldre och utformning av trygghetsboende med aktivitetscenter i Stockholms stad* från Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum ger exempelvis en bild av hur gruppen äldre ser på sitt boende och på aktivitetscenter. En dialog förs även med kommunstyrelsens pensionärsråd.

Stadsdelsnämnderna, äldrenämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Äldre direkt och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB är viktiga aktörer i det fortlöpande arbetet att ge äldre information om olika boendemöjligheter.

I syfte att höja kvaliteten på omsorgen ska äldrenämnden under 2018 initiera ett utvecklingsarbete inom särskilt boende för äldre.

Socialstyrelsen presenterade hösten 2017 nya riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom. Riktlinjerna ska implementeras i staden under 2018 och även de lokala samverkansprogrammen ska uppdateras. Angelägna områden i de nya riktlinjerna är munhälsa, matsituationen, fysisk aktivitet och inkluderande boendemiljöer. En regelbunden

och sammanhållen uppföljning av personens behov av medicinskt och psykosocialt stöd och hur de tillgodoses är en viktig del för en mer personcentrerad vård.

Utbyggnad av nya vård- och omsorgsboenden

Stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett per region gemensamt förslag till plan för att klara vård- och omsorgsboendebehovet. Samordningen behöver stärkas ytterligare på stadsövergripande nivå. Arbetet samordnas av äldrenämnden som bearbetar förslagen från nämnderna och föreslår beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd och övergripande bedömning av behov och framtida trender med mera. Äldreboendeplanen ska därefter godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämndernas löpande beslut gällande större förändringar av stadens äldreboendebestånd. Kommunfullmäktige ger i enlighet med planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt vilket tidigare har gjorts avseende ett antal projekt med inriktning färdigställande fram till och med 2026. Inför nästa års plan ska projektens planeringsfas konkretiseras och en djupare behovsanalys göras av korttidsboenden och dagverksamheter. Även planeringen för utbyggnaden av icke biståndsbedömda boenden behöver konkretiseras i planen.

En utredning kring profil-, intressent- och korttidsboende har genomförts i samarbete med ett antal stadsdelsnämnder. I utredningen redovisas bland annat vilka behov som framkommit inom de olika boendeformerna, utvecklingsområden och förslag till åtgärder. Med anledning av den demografiska utvecklingen bedöms att behovet av platser på dessa boendeformer kommer att öka. Under nästa år ska äldrenämnden bland annat se över möjligheterna att reservera platser för vård i livets slut, skapa profilboende med särskild inriktning för äldre döva och dövblinda samt stadigvarande boendelösningar för äldre personer i drogmissbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet. Nämnden får även i uppdrag att utreda förutsättningarna för att utveckla ett administrativt stödsystem för platsförmedling på korttids- och profilboende i syfte att underlätta sökandet efter lediga platser.

Utveckling av hemtjänst

Hemtjänst i ordinärt boende utgör en allt viktigare del av äldreomsorgen. För att kunna möta de äldres behov arbetar äldrenämnden med olika strategier och långsiktiga mål för hur hemtjänsten bör utvecklas. Ett antal områden har identifierats som arbetet bör fokusera på de kommande åren. Äldre som vill bo kvar hemma ska kunna göra det genom att stödinsatser ses över och att andra åtgärder vidtas som gör kvarboende möjligt. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser i hemmet eller omgivningen, tillgång till tekniska hjälpmedel, och it-lösningar och tillgänglighet i hemmet. Men det kan också handla om mer indirekta insatser såsom tillgång till sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter som fysisk träning i förebyggande syfte, uppsökande verksamhet samt information och seminarier. Äldrenämnden ska även följa den pågående översynen av socialtjänstlagen samt utvecklingen när det gäller möjligheten att införa förenklad biståndsbedömning för serviceinsatser.

Äldrenämnden antog våren 2016 ett förslag till utveckling av hemtjänsten som kommunfullmäktige beslutade om i september samma år. Målet är att öka personalkontinuiteten och den äldres inflytande, förbättra samverkan runt den äldres behov samt öka handlingsfriheten för hemtjänstpersonalen att tillmötesgå den äldres dagsaktuella behov och önskemål. Förändringarna innebär även att ramtid införs i staden. År 2018 kommer arbetet med att implementera de nya arbetssätt och anvisningar som tagits fram för att göra stadens hemtjänst mer personcentrerad att fortsätta. Under projektet har olika utvecklingsbehov identifierats som kommer att ligga till grund för det fortsatta förändringsarbetet. Därutöver har ett nytt förfrågningsunderlag tagits fram där staden ställer skarpa krav på kvalitet, kontinuitet samt arbetsrättsliga krav på lön, semester, pension och sjukersättning.

Hemtjänstutvecklingen är ett strategiskt arbete för att även professionalisera hemtjänsten. För att klara framtida personal- och kompetensförsörjning behöver arbetsmiljön förbättras, liksom tillgången på närvarande ledarskap, handledning och reflektion. Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna stödja stadsdelsnämnderna i hur äldreomsorgen kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande ledarskapet.

För att stärka medarbetarna i sin yrkesroll och skapa möjligheter till kollegialt lärande planeras även en pilot med reflektion på schemat två timmar per månad i några hemtjänstenheter. Piloten samordnas av äldrenämnden. En baslinjemätning blir utgångspunkt för utvärderingen. Äldrenämnden kommer tillsammans med intresserade stadsdelsnämnder att söka kompetensutvecklingsmedel för utbildning av reflektionsledare samt vikarieersättning för hemtjänstpersonalen.

Utvecklingsarbetet ”Tryggt mottagande i hemmet” pågår som pilotprojekt i tre stadsdelsnämnder. Syftet är att, genom ett nytt arbetssätt i hemtjänsten, skapa förutsättningar för en trygg och hållbar hemgång för den äldre vid utskrivning från slutenvård. Samverkan med primärvården och primärvårdsrehabilitering är en förutsättning för detta. En uppföljning och utvärdering av ”Tryggt mottagande i hemmet” har färdigställts och resultatet kommer att ligga till grund för vidare utveckling och implementering i staden.

Förebyggande arbete

Alla äldre har rätt till en trygg ålderdom. Stadens äldre ska ha samma förutsättningar att bibehålla sin självständighet så länge som möjligt oavsett var i staden de bor. Med målsättningen att utveckla de hälsofrämjande insatserna ska äldrenämnden kartlägga stadsdelsnämndernas förebyggande arbete som riktar sig till äldre.

Föreningsverksamhet är ett viktigt komplement till stadens egna hälsoförebyggande arbete för äldre. I dagsläget finns ett 30-tal föreningar som får bidrag från staden för att på olika sätt skapa mötesplatser som ger äldre möjlighet till social samvaro. År 2018 kommer bidraget till föreningarna att höjas ytterligare.

Ökad livskvalitet och trygghet för äldre

Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka. Stockholms stads kostpolicy för äldreomsorgen kommer att revideras under året med syfte att bland annat öka andelen ekologisk mat och andelen miljömärkt fisk samt att minska klimatpåverkan. Äldrenämnden kommer från och med januari 2018 att ta tillbaka det uppdrag kring nutrition som idag ligger hos Stiftelsens Stockholms läns äldrecentrum. Målsättningen med detta är att öka samordningen kring utbildningssatsningar och öka stödet till stadsdelsnämndernas dietister.

Äldres utsatthet ska motverkas och äldrenämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hindersrelaterat våld och förtryck ska vara vägledande i detta arbete.

Nya målgrupper och arbetssätt i äldreomsorgen

Äldrenämnden ska ha beredskap för att tillgodose nya målgruppers särskilda behov inom äldreomsorgen. Kunskapen kring genus och hbtq-personers livsvillkor behöver fördjupas. Många äldre i Stockholm är födda i länder utanför Sverige. Personalens kunskap i språk, anti-diskriminering och interkulturell kompetens blir därför allt viktigare och behöver beaktas vid utbildningssatsningar och vid rekrytering. Kompetens kring

posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som drabbar äldre på grund av trauman tidigare i livet behöver öka. Stora framsteg inom forskning och behandling har bidragit till att fler personer som lever med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning blir äldre och kan komma att behöva stöd och hjälp av äldreomsorgen utifrån sina egna behov.

Hemlöshet förekommer i alla åldersgrupper och äldre personer som lever i hemlöshet är en mycket sårbar grupp. Socialnämnden och äldrenämnden påbörjade våren 2015 ett utredningsarbete som resulterade i rapporten *Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller som riskerar att bli hemlösa*. Rapporten ligger till grund för det fortsatta förbättringsarbetet för personer som är 65 år eller äldre och som lever i hemlöshet. Under 2018 kommer fokus ligga på att ta fram stadigvarande boendelösningar för gruppen. Med anledning av de aktiviteter som finns i budget 2018 har 4 mnkr reserverats i central medelreserv 2 för insatser för äldre i hemlöshet. Ytterligare en miljon har reserverats i nämndens budget i syfte att utveckla arbetet för äldre hemlösa. För att nå personer som inte har missbruksproblematik eller psykisk ohälsa ska äldrenämnden tillsammans med socialnämnden utreda behovet av drogfria akutboendeplatser. Nämnderna ska även gemensamt utreda behovet och effekten av funktionen stödperson till äldre som saknar stadigvarande boende.

Anhörigstöd

Många anhöriga utför ett omfattande och viktigt arbete för att vårda och stödja en äldre närstående. Staden ska erbjuda anhöriga ett preventivt stöd och insatserna ska vara likvärdiga i hela staden. För att uppnå detta ska äldrenämnden tillsammans med socialnämnden genomföra en kartläggning av stadsdelsnämndernas anhörigstöd. Äldrenämnden ska även utreda förutsättningarna för anhörigstöd i form av korttidsvård, motsvarande Kinesen och Hornskroken, för personer med behov av somatisk vård och omsorg samt utreda förutsättningarna för korttidsvård för yngre-äldre med psykiatrisk problematik i syfte att avlasta anhöriga.

Uppföljning

Alla äldre ska ha tillgång till likvärdiga insatser inom äldreomsorgen oavsett var de bor. I syfte att säkerställa likställigheten i staden ska äldrenämnden följa upp myndighetsutövningen inom äldreomsorgen. Äldrenämnden ska även erbjuda biståndshandläggarna verksamhetsstöd och möjliggöra forum för erfarenhetsutbyte. I syfte att motverka att den individuella behovsbedömningen påverkas av att individen fyller 65 år ska en utredning genomföras med målsättningen att öka samverkan och samhandläggningen kring äldre inom socialtjänsten. Rutiner ska säkerställas kring fördelning av ansvar för gemensamma ärenden mellan olika enheter inom socialtjänsten och mellan socialtjänst och äldreomsorg.

Kommunfullmäktige fattade i juni 2017 beslut om en ny uppföljningsmodell inom äldreomsorgen. Modellen bygger på tre uppföljningsmetoder som tillsammans ger ett helhetsresultat gällande parametrarna *strukturkvalitet*, *processkvalitet* och *resultatkvalitet*. Tanken med den nya modellen är att den ska rationalisera, optimera och enhetliggöra uppföljningen inom äldreomsorgen.

Äldrenämnden ska ta fram en stadsgemensam plattform för uppföljningen, såväl för hur uppföljningsresultat används i arbetet med analys och åtgärder som hur uppföljningsresultaten redovisas inom staden. Bland annat kommer individuppföljningar att genomföras på ett enhetligt sätt inom staden. Resultaten från individuppföljningarna kommer att generera viktig kunskap om hur äldre upplever kvaliteten på vården och omsorgen och därmed vilka åtgärder som gör skillnad.

Ansvar för stadens kvalitetsobservatörer fördes 2017 över från kommunstyrelsen till äldrenämnden. Kvalitetsobservatörerna har därmed blivit en del av stadens centrala uppföljningsprocesser och har närhet till de centralt placerade inspektörerna, vilket ger vinster i form av kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Observatörerna ska utgöra stöd till stadsdelsnämnderna gällande metodutveckling samt bidra till spridandet av goda exempel.

Den utbildning i observationsmetodik som startade 2016 för medarbetare inom äldreomsorgen fortsätter under 2018. Utbildningen syftar till att ge förutsättningar för stadsdelsnämnderna att använda observation som en del i den ordinarie uppföljningen.

Äldrenämnden ska medverka till att avtal med enskilt drivna verksamheter kan sägas upp snabbt om den kvalitetsnivå som staden krävt inte uppfylls eller om det finns missförhållanden. Både huvudmän och de personer som står bakom de juridiska personerna ska granskas inom ramen för nämndens inspektionsuppdrag.

Under 2017 har stadens riktlinjer om ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt socialtjänstlagen (2001:453) uppdaterats. Socialnämnden och äldrenämnden ska verka för att handläggarna inom berörda verksamhetsområden inom socialtjänsten inklusive äldreomsorgen har kunskap om de nya riktlinjerna.

Digital utveckling

För att staden ska kunna möta de demografiska förändringarna och dra nytta av den digitala utvecklingens möjligheter arbetar äldrenämnden aktivt för att äldreomsorgen som helhet ska bli en mer innovativ verksamhet. Nämnden har varit drivande i att skapa akademiska noder för att knyta forskningen närmare verksamheterna och öka antalet platser för verksamhetsförlagd utbildning samt höja den akademiska kompetensen på arbetsplatsen.

År 2016 påbörjades Digital Demo Stockholm-projektet smarta lås vilket ska ge enklare passage till fastigheter och den enskildes bostad, ökad säkerhet för den enskilde, minska tid för nyckelhantering och mer tid för personal till omvårdnadsinsatser. Under 2017 har ett underlag tagits fram för upphandling av smarta lås. Under 2018 kommer projektet att fokusera på den effekt som smarta lås kan ha avseende ökad säkerhet, trygghet och sänkta kostnader.

Främja idéburen verksamhet

Äldrenämnden ska arbeta aktivt för att främja icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen. Hitta och jämför service ska utvecklas så att det bland annat ska bli möjligt att söka efter idéburna och icke-vinstdrivande aktörer inom äldreomsorgen samt olika intressentboenden.

Kvalitetsmärkning av demenskompetens

En utbildningsmodell i fyra steg för kvalitetsmärkning av demenskompetens har utarbetats och prövats under hösten 2016 och våren 2017 i fem verksamheter. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrums utvärdering av utbildningsmodellen presenterades hösten 2017 och planering pågår om utbildningsmodellen ska användas i hela staden. Även arbetet med att utveckla ett multiprofessionellt arbetssätt inom stadens specialiserade hemtjänstgrupper med inriktning mot personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt fortsätter.

Samverkan

Hälso- och sjukvårdsnämnden i Stockholms läns landsting (HSF) och Storsthlm (tidigare Kommunförbundet Stockholms län, KSL) tog 2017 fram ett förslag till överföring av huvudmannaskapet för hemsjukvård i ordinärt boende till kommunen. Kommunstyrelsen samordnar i samarbete med äldrenämnden och socialnämnden stadens arbete och

utreder den framtida organiseringen av hemsjukvård i ordinärt boende. Detta i syfte att förbereda staden för ett kommunalt övertagande av ansvaret för hemsjukvård i ordinärt boende.

Den 1 januari 2018 träder lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård i kraft. Lagen kommer att leda till ett behov av utveckling gällande arbetssätt och rutiner mellan de samverkanspartner som deltar i utskrivningsprocessen. Äldre- nämnden har under våren 2017 tillsammans med Storsthlm och Hälso- och sjukvårds- förvaltningen (HSF) tagit fram en gemensam överenskommelse för samverkan mellan kommunerna och landstinget vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård. Syftet med överenskommelsen är att stödja ett gemensamt utvecklingsarbete mellan kommunerna och landstinget mot en individcentrerad och sammanhållen vård- och omsorg av god kvalitet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500st	10 000st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500st	10 000st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %	100 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Andel medarbetare som har genomgått utbildning om att upptäcka våldssatthet och konsekvenser av detta inkl. särskilt uttagna grupper	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Äldrenämnden och socialnämnden ska utifrån en behovsanalys, i samarbete med Micasa stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer i drogmissbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden och socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen se över drifts- och förvaltningsform för stadens stadigvarande boendelösningar riktade till äldre personer som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med äldrenämnden, inom ramen för den nuvarande hemlöshetsverksamheten, utreda behovet av att avdela platser för ett drogfritt akutboende för äldre personer som lever i hemlöshet (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska utreda behovet och effekten av funktionen stödperson till äldre som saknar stadigvarande boende. I utredningsuppdraget ingår att göra en fördjupad konsekvens- och kostnadsanalys (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med exploateringsnämnden och äldrenämnden ta fram en handlingsplan för att tillgodose behovet av bostäder för äldre, såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda i kommunal och privat regi (1.4)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare samt leda och utvärdera projekt för att öka tillgängligheten för hemtjänsten och ökad trygghet för den äldre genom smart lätsteknik (1.7)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna till ökat samarbete kring målgruppen under 65 år med demenssjukdom (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden se över möjligheten att införa förenklad biståndsbedömning för fixartjänster riktade till personer under 75 år med funktionsnedsättning (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Socialnämnden och äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur samverkan och samhandläggningen inom socialtjänsten kan öka runt personer som fyllt 65 år (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden, och socialnämnden ska kartlägga stadsdelsnämndernas arbete med anhörigstöd (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda och föreslå förbättringar som ökar likställigheten i staden samtidigt som det avlastar biståndshandläggare från administrativa uppgifter (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska initiera ett kvalitetsutvecklingsarbete inom särskilt boende för äldre i samarbete med stadsdelsnämnderna (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden genomföra en översyn av avgifter i äldreomsorgen med fokus på likställighet och införande av indexering (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska utreda förutsättningarna för anhörigstöd i form av korttidsvård, motsvarande Kinesen och Hornskroken, för personer med behov av somatisk vård och omsorg (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska kartlägga stadsdelsnämndernas förebyggande arbete riktat till äldre (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska genomföra övergripande kommunikationsinsatser om icke biståndsbedömda boendialternativ, bostadskö, bostadstillägg samt om Micasa Fastigheter AB:s särskilda förmedlingsregler (1.7)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna genomföra och utvärdera en pilot med schemalagd reflektionstid i hemtjänsten (4.2)	2018-01-01	2018-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna stödja stadsdelsnämnderna i hur äldreomsorgen kan organisera sin ledningsorganisation för att främja det närvarande ledarskapet (4.2)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

19. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för Äldrenämnden godkänns.

Överförmyndarnämnden

I ett jämlikt och hållbart Stockholm får alla som inte själva kan sköta sin ekonomi eller bevaka sina rättigheter en bra hjälp av en god man eller en förvaltare. Insatserna ska vara av hög kvalitet och trygga för den enskilde. För att uppnå detta är en väl fungerande tillsyn av ställföreträdarna grundläggande. Handläggningen ska vara rätts-säker och effektiv, och det ska vara lätt att få kontakt med staden.

Nämndens uppgifter

Överförmyndarnämndens uppdrag är reglerat i föräldrabalken. Överförmyndarnämndens ansvar omfattar bland annat:

- rekrytering och byte av gode män och förvaltare
- tillsyn och arvodering av gode män och förvaltare
- information och utbildning av gode män och förvaltare
- särskilt stöd för rekrytering och arvodering av särskilt förordnade vårdnadshavare till ensamkommande flyktingbarn

Förslag till budget 2018 och plan för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-54,8	-57,8	-57,8	-57,8
Drift och underhåll	-54,8	-57,8	-57,8	-57,8
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-54,8	-57,8	-57,8	-57,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1

Budgeten för 2018 ökar med 3 mnkr jämfört med 2017. Förändringen utgörs av ökade kostnader för handläggning och lokaler.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Människor som har svårt att sköta sin ekonomi på grund av sjukdom, ålder eller något annat skäl kan få hjälp av en god man eller en förvaltare. Överförmyndarnämndens huvuduppgift är att utöva tillsyn över godmanskap och förvaltarskap. Det innebär att nämnden kontrollerar hur gode män och förvaltare förvaltar sina huvudmäns tillgångar och bevakar huvudmännens rättigheter. Överförmyndarnämnden har även tillsyn över förmyndarskap, det vill säga hur föräldrar förvaltar sina barns tillgångar. Syftet med tillsynen är att förhindra att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, missgynnas ekonomiskt eller rättsligt. Överförmyndarnämnden ska särskilt se till att barnets tillgångar används för barnets nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett tryggt sätt som ger en rimlig avkastning.

R VI ÖFN:2

Det ökade antalet människor på flykt i världen som söker sig till Sverige och Stockholm ställer krav på stadens processer och insatser i mottagandet. Behovet av gode män har ökat kraftigt med anledning av det stora antalet ensamkommande barn som flydde till Sverige under 2015 och detta behov förväntas vara fortsatt stort under kommande år. Överförmyndarnämnden fyller en viktig roll för integrationen i samhället och för att ge barnen en god start på sin tillvaro i Stockholm.

Nämnden ska i samarbete med socialnämnden förtydliga ansvarsfördelningen mellan överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna samt ta fram kartläggningar av de administrativa processer som rör hantering av ensamkommande barn.

Överförmyndarnämnden ska under året fortsatt driva ett långsiktigt och hållbart förändringsarbete mot en effektivare och mer ändamålsenlig organisation. Det är av största vikt att nämnden vidtar åtgärder för att säkerställa rättssäkerheten gentemot huvudmännen och att löpande följa upp ärendeflöden. Nämnden behöver skapa en väl fungerande ärendehantering och genom förbättrad kommunikation öka tillgängligheten. Det personalstrategiska arbetet är centralt för att säkra nämndens kompetensförsörjning på sikt. Nämnden ska sträva efter en god arbetsmiljö på förvaltningen med goda förutsättningar för medarbetarna.

Överförmyndarnämnden ska löpande gentemot kommunstyrelsen i samband med tertiärrapportering redovisa utvecklingsarbetet för att garantera en rättssäker och modern verksamhet.

Nämnden har under en relativt kort period i princip fördubblat antalet anställda. Nämndens personal och dess kompetens är anledningen till de kvalitetshöjningar som har skett under de senaste åren. En god arbetsmiljö och hög personalkontinuitet är viktigt för nämndens fortsatta kvalitetsutveckling. Under året ska därför nämndens fortsatta systematiska arbete för att förbättra arbetsmiljön prioriteras. I budget 2018 tillskjuts nämnden medel för förstärkt handläggning för att minska arbetsbelastningen för nämndens handläggare.

Nämnden får även medel för en utökning av förvaltningens lokaler för att ytterligare förbättra arbetsmiljön. Under året ska nämnden göra en översyn av nämndens framtida behov av lokaler och lämplig placering för dessa.

Under 2017 utredde nämnden möjligheterna att tillgodose behovet av god man eller förvaltare till huvudmän som har särskilda behov, med fokus på möjligheten att införa förvaltarenheter i Stockholms stad. Utredningens bedömning var att förvaltarenheter inte går att införa. Däremot lyftes ett antal andra förslag för att förbättra möjligheterna att rekrytera gode män och förvaltare till huvudmän med särskilda behov. Behovet av att lösa frågan om rekrytering av gode män och förvaltare till särskilt krävande ärenden är fortsatt stort och därmed ett av nämndens viktigaste utvecklingsområden. Nämnden ska därför i samarbete med socialnämnden genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som vill och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag.

Under året ska nämnden även utreda möjligheten att införa anpassade arvodeskostnader för gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag där det inte varit möjligt att rekrytera gode män och förvaltare till en normal arvodesnivå. Utredningen ska se över de ekonomiska konsekvenserna detta skulle leda till för nämnden, samt hur stor påverkan en anpassning av arvoden skulle få.

Arbetet med att utveckla nischade rekryteringsinsatser mot grupper där det finns personer som har särskilda kunskaper, erfarenheter eller kompetenser som möjliggör att ta

sig an mer komplicerande uppdrag ska fortsätta. Nämnden ska också om möjligt samverka med civilsamhället i arbetet med rekrytering av gode män och förvaltare.

Det är viktigt att utveckla arbetet med att rekrytera och samordna gode män och förvaltare. Nämnden ska samarbeta med relevanta aktörer så att även ideella krafter tas tillvara samt fortsätta den dialog som inletts med funktionshinderrådet. Nämnden ska ha en långsiktig plan för rekrytering och kontroll av gode män, förvaltare och särskilda vårdnadshavare, samt se över hur rekrytering och kontroll kan utvecklas. Nämnden ska också se över hur utbildningen av gode män kan förbättras med fokus på effektiva utbildningsinsatser. Nämnden ska möjliggöra att nischade utbildningar för gode män erbjuds, till exempel om demens. Nämnden ska se över möjligheterna att i samverkan med Stockholms läns god man och förvaltare starta ett mentorsskapsprogram för gode män och förvaltare.

Det är viktigt att överförmyndarnämndens digitaliseringsprocess fortsätter. Digitaliseringen av nämndens verksamhet kommer på sikt att leda till en bättre kvalitet för nämndens verksamhet och en bättre arbetsmiljö för nämndens personal. Arbetet med att korta handläggningstiderna ska prioriteras. Nämnden ska fortsätta arbetet med att ta fram metoder och nyckeltal för att mäta kvalitet, tillgänglighet, rättssäkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna.

En väl fungerande uppföljning och prognosmetodik är en förutsättning för att nämnden ska upprätthålla en hållbar ekonomisk utveckling. Nämnden ska under året utveckla prognossäkerheten och ekonomiska nyckeltal.

Nämnden ska fortsätta att utveckla samverkan med övriga aktörer, exempelvis Migrationsverket, SKL, Storsthlm, Länsstyrelsen, domstolar samt övriga överförmyndarnämnder för att säkerställa informationsöverföring, en likformig bedömning vid arvodering och ärendehandläggning samt stöd vid budget- och prognosarbete.

Nämnden ska i den mån det är möjligt fortsätta det påbörjade arbetet med att fortbilda stadens biståndshandläggare och socialsekreterare om uppdraget som god man och förvaltare.

Mot bakgrund av nämndens ökade arvodeskostnader avsätts medel i central medelsreserv. Nämnden ska i samband med tertialrapport 2 rapportera helårsprognos för arvodeskostnaderna, som ska ligga till grund för bedömning om kompensation.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
Obligatorisk nämndindikator				
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden förtydliga ansvarsfördelningen mellan överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller ensamkommande barn (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Överförmyndarnämnden ska fortsätta utveckla nyckeltal för nämndens centrala processer och lagstiftningens intentioner (1.2)	2018-01-01	2018-12-31

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med socialnämnden genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som är villiga och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag (1.2)	2018-01-01	2018-12-31
Överförmyndarnämnden ska utreda möjligheten att införa anpassade arvodeskostnader för gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag (1.2)	2018-01-01	2018-12-31

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

20. Förslaget till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Överförmyndarnämnden** godkänns.

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 759,3 mnkr.

Den centrala medelsreserven syftar till att ge staden förutsättningar att möta utmaningar som uppstår under året. Denna beredskap är essentiell för att säkerställa såväl en god ekonomisk hushållning som för att garantera nämnder och styrelser en tillförlitlighet i den budget som tilldelats. En otillräcklig reserv skulle innebära risk för betydande sparkrav i stadens verksamheter när oförutsedda kostnader uppstår.

Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov rymmer också kostnader där det på förhand är svårt att definiera de bokföringsmässiga kostnader som kommer att uppstå. Ett sådant exempel är de resultatenheter som garanterar självständighet, professionalism och lokalt inflytande. Dessa kommer göra under- eller överskott och staden måste då ha en reserv för de kostnader som uppstår då verksamheter sparar pengar till kommande år. Därtill finns ett antal stöd som beviljas stadsdelsnämnder för exempelvis hög hyra i förskolan eller stöd till LSS-boenden. Dessa är på förhand svåra att fördela då de beror på konkreta prestationer som uppnås under året.

Kommunstyrelsen beslutar under året hur dessa medel ska användas. I syfte att öka transparensen redovisas nedan de viktigare insatserna som ska rymmas inom central medelsreserv och en bedömning om nu förväntat maximalt resursbehov. Detta kan, och ska prövas av kommunstyrelsen som fattar beslut om resurstilldelning.

Insatser huvudsakligen till följd av lagreglerad verksamhet eller tidigare fattade beslut av kommunfullmäktige (cirka 590 miljoner kronor):

- Mottagande av nyanlända och medel för tillfälliga boenden
- Resultatenheter
- Sparade medel av kommunfullmäktiges partier
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Insatser för hemlösa
- Vattenprogram
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Skötsel av naturreservat
- Reserv relaterad till större gemensamma beslutade upphandlingar
- Giftfri förskola
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning

Insatser huvudsakligen till följd av politiska prioriteringar och reserv för oförutsedda behov (cirka 160 miljoner kronor):

- Socialt förebyggande arbete och insatser för ökad trygghet
- Kompetensförsörjning
- Feri arbeten
- Demokrati- och utvecklingsmedel
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 737,4 mnkr i Central medelsreserv: 3. *Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* har utgifter om 600,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Klimatinvesteringar
- Social hållbarhet
- Investeringar i trygghetsskapande åtgärder
- Vattenprogram
- Åtgärder för giftfri förskola
- Investeringar i innovationer

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

21. Till **Central medelsreserv** reserveras följande belopp för år 2018 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.
 - 21.1 Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.
 - 21.2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 759,3 mnkr.
 - 21.3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskaundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden reserveras 737,4 mnkr.
 - 21.4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter reserveras 600,0 mnkr.

Finansförvaltning

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Pensioner, arbetsgivaravgifter	-6 931,8	-7 904,4	-8 280,6	-8 433,6
Pensionsersättning, personalförsäkrings- pålägg från nämnderna mm	6 022,6	6 760,0	6 910,0	7 080,0
Anslagsfinansierad del av pensioner/arbetsgivaravgifter mm	- 909,2	-1 144,4	-1 370,6	-1 353,6
Skatteintäkter och begravningsavgifter	45 611,7	47 882,3	49 606,1	51 342,3
Utjämning och fastighetsavgift	-3 360,8	-4 172,1	-4 723,9	-4 972,1
Utdelning	1 200,0	1 700,0	1 200,0	600,0
Finansiellt resultat exklusive utdelningar	46,0	51,6	- 29,7	65,3
Disposition begravningsavsättning	- 12,6	- 21,0	- 39,1	- 46,5
Summa finansiering verksamhetens nettokostnader	43 484,3	45 440,8	46 013,4	46 989,0
Interna ränteersättningar	1 444,7	1 139,3	1 168,3	1 224,3
Avkastningskrav slutna redovisnings- enhet				
Fastighetsnämnden	258,6	262,5	251,0	265,6
Finansiering investeringsplan				
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	124,7	593,7
Avskrivningar	1 119,4	1 291,5	1 406,8	1 575,4
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	200,0	200,0
Upplåningsbehov	6 241,8	6 612,1	6 119,3	4 403,6
Summa finansiering investeringsplan	7 561,3	8 103,7	7 850,8	6 772,7

Förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Under Finansförvaltning redovisas de samlade kostnaderna för pensioner och arbetsgivaravgifter, stadens skatteintäkter, intäkter för fastighetsavgifter med mera. Finansförvaltningen tillgodogörs interna ersättningar för pensioner och personalförsäkringspålägg från nämnderna. Här upptas finansiellt resultat, aktieutdelning samt interna ränteersättningar från nämnder för investeringar.

Exploateringsinkomster vid markförsäljning, motsvarande det bokförda värdet, tas upp under exploateringsnämnden. De samlade budgeterade investeringsinkomsterna framgår av investeringsplanen.

Pensioner, arbetsgivaravgifter m.m.

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Pensioner		
Utbetalningar pensioner	- 935,0	-
Pensionsavgifter	- 810,0	-
Särskild löneskatt (24,26 %)	- 423,3	-
Förändring av pensionsskuld (inkl särsk löneskatt)	- 316,1	-
Summa	-2 484,4	0,0
Övriga personalkostnader	- 50,0	
Arbetsgivaravgifter (inkl avtalsförsäkring)	-5 370,0	0,0
Ersättningar från nämnderna för pensioner och personalförsäkring	-	6 760,0
Summa	-7 904,4	6 760,0
Anslagsfinansierad del av pensioner/ arbetsgivaravgifter mm	-1 144,4	

Pensioner

Här redovisas stadens samlade kostnader för pensioner för så väl aktiv som pensionerad personal. Staden redovisar pensionskostnader enligt blandmodellen. Pensionsavtal för födda 1985 och tidigare är delvis förmånsbestämt. För personer födda 1986 och senare gäller ett helt avgiftsbestämt avtal, AKAP-KL. Detta avtal beräknas ha begränsad effekt på pensionsavgifterna 2018. Pensionsskulden avser förmånsbestämd ålderspension och avtalspension. Pensionsskulden beräknas enligt den nya beräkningsmodellen, RIPS17. Den största förändringen gentemot den tidigare beräkningsmodellen, RIPS07, är en förändring av indikatormodellen för beslut om diskonteringsräntor. Den tidigare modellen är ersatt av en real modell. Den del av skuldförändringen som avser ränta budgeteras under finansiella kostnader.

Arbetsgivaravgifter

Stadens nämnder betalar lagstadgade arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkring och pensioner genom ett personalförsäkringspålägg som läggs på lönesumman. För arbetstagare födda 1953 och senare har detta beräknats till 40,5 procent för 2018, det vill säga samma som 2017. Pålägget består av följande poster: Lagstadgade arbetsgivaravgifter om 31,42 procent, avtalsförsäkringar om 0,08 procent och kalkylerade kostnader för avtalspension om 9,00 procent. Pålägget för pensionärer födda 1952 och tidigare uppgår till 22,0 procent.

Skatteintäkter och begravningsavgifter

Mnkr	Skatteunderlag/ skattesats/avgift	Intäkter
Förskott efter uppräknat skatteunderlag 2017:	266 382,9	47 682,5
Utdebitering	17,90	
Preliminär slutavräkning 2017		0,0
Begravningsavgift	0,075	199,8
Summa skatteintäkter och begravningsavgifter		47 882,3

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2018, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsinkomster under 2016, är uppräknad med en bedömning av utvecklingen under inkomst-åren 2017 och 2018. Gällande prognos utgår från Sveriges Kommuner och Landstings bedömning den 17 augusti 2017. Skatteunderlaget beräknas öka med 4,3 procent 2017 och 4,1 procent 2018. Stadens skatteinkomster är beräknade på en oförändrad skattesats om 17,90 kr.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodogörs staden på samma sätt som skattemedel. Begravningsavgiften uppgår till 7,5 öre av uppräknat skatteunderlag.

Utjämning och fastighetsavgift 2018

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Inkomstutjämning	-3 726,5	
Kostnadsutjämning	-498,2	
Regleringspost	- 173,5	
LSS-utjämning	-1257,4	
Generellt statsbidrag		294,3
Fastighetsavgift		1 189,2
Införandebidrag		0,0
Summa	-5 655,6	1 483,5
Netto utjämning och fastighetsavgift	-4 172,1	

Utjämningsystemet

Från och med år 2016 höjdes utjämningsgraden i inkomstutjämnningen för kommuner och landsting från 60 till 85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattekraften. Det medförde att femton kommuner, där ibland Stockholms stad och Stockholms läns landsting, fick höjda avgifter. Ett införandebidrag erhöles till och med 2017 för att mildra effekterna av avgiftshöjningen. Det slutliga utfallet av inkomstutjämnningen kommer att fastställas under december månad.

LSS-utjämning

Ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är infört från och med 2004. Gällande prognos för LSS-utjämningen utgår från SCB:s prognos i mars 2018.

Fastighetsavgift

Från och med år 2008 har den statliga fastighetsskatten ersatts av en kommunal avgift. Detaljerade regler utfärdas av Skatteverket.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag. Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag.

Budgeterad utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1,7 mdkr. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2 och får inte överstiga 1,7 mdkr.

Finansiellt resultat exklusive utdelningar

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Räntenetto	197,4	229,3	274,8	355,2
Övriga finansiella intäkter	0,7	0,7	0,7	0,7
Övriga finansiella kostnader	-25,4	-25,4	-29,5	-30,0
Finansiella kostn pensionsskuld inkl. löneskatt	-126,7	-153,0	-276,6	-261,1
Finansiellt resultat exklusive utdelningar	46,0	51,6	-30,6	64,8

Kommunstyrelsen agerar genom stadsledningskontoret som kommunkoncernens samlade finansfunktion. Samtliga upplånings- och placeringsbehov sker genom stadsledningskontoret. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, det vill säga Stockholms stad, Stockholms Stadshus AB och dess majoritetsägda bolag samt stadens övriga helägda bolag. Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid större förändringar av kommunkoncernens förutsättningar. Kommunstyrelsen ska i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna. En riskkontroll övervakar att de finansiella riskerna håller sig inom de ramar och regler som finns angivna i finanspolicyn.

Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska staden och samtliga bolag erhålla upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning.

Övriga finansiella intäkter utgörs i första hand av ersättning som tas ut i samband med att staden går i borgen. Enligt gällande regler för stadens borgenshantering ska staden vara restriktiv avseende nya borgensåtaganden. Övriga finansiella kostnader utgörs i huvudsak av kostnader för rating, syndikerat låneavtal (betalningsberedskap) och marknadsprogram samt bankavgifter. Den del av pensionsskulden som är att betrakta som en finansiell kostnad inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Begravningsfond

Begravningsverksamheten finansieras genom en begravningsavgift. Överskott/underskott inom verksamheten avsätts centralt för balansering av resultat, som återförs till avgiftskollektivet.

Internränta

Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta i samband med budget. Staden eftersträvar en internränta som är långsiktigt stabil och som reflekterar kommunkoncernens genomsnittliga finansieringskostnad de kommande åren. Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta för 2018 till 0,8 procent Kommunfullmäktige fastställer därutöver kalkylräntan för enskilda projekt till 5,0 procent.

För fastighetsnämnden beräknas internräntan utifrån stadens internränta plus en omkostnadsersättning på 0,25 procentenheter. Internräntan för fastighetsnämnden uppgår därmed till 1,05 procent. Samma ränta används även som kreditivränta under byggtiden.

Räntan för mark- och bostadsrättsinnehav motsvarar avgäldsräntan för tomträtter, som för 2017 uppgår till 3,25 procent.

Avkastningskrav på slutna redovisningsenhet

Avkastningskrav på den slutna redovisningsenheten fastighetsnämnden upptas under Finansförvaltningen. För år 2018 beräknas avkastningskravet till 262,5 mnkr. I avkastningskravet har omkostnadsersättning dragits ifrån och den interna hyressättningen för stadens nämnder ska därmed inte påverkas.

BALANSBUDGET

Tillgångar	Budget 2017*	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Materiella anläggningstillgångar	75 138,0	81 875,2	88 244,2	93 366,5
Finansiella anläggningstillgångar	4 007,9	4 007,9	4 007,9	4 007,9
Summa anläggningstillgångar	79 145,9	85 883,1	92 252,1	97 374,4
Omsättningstillgångar	65 980,7	66 022,7	66 100,9	66 193,9
Summa tillgångar	145 126,6	151 905,8	158 353,0	163 568,3
Eget kapital och skulder				
Eget kapital	67 399,0	67 524,1	67 649,2	67 898,9
Förändring enl resultaträkningen	0,1	0,1	124,7	593,7
Förändring eget kapital övrigt	125,0	125,0	125,0	125,0
Summa eget kapital	67 524,1	67 649,2	67 898,9	68 617,6
Avsättningar pensioner m fl förpliktelser	5 965,8	6 281,9	6 669,9	6 976,5
Infrastrukturella avsättningar mm	8 241,0	7 990,0	7 702,1	7 303,6
Summa avsättningar	14 206,8	14 271,9	14 372,0	14 280,1
Skulder	63 395,7	69 984,7	76 082,1	80 670,6
Summa eget kapital och skulder	145 126,6	151 905,8	158 353,0	163 568,3
Ansvarsförbindelse pensioner	16 898,1	16 411,1	15 911,3	15 435,5
Soliditet (%) inklusive ansvarsförbindelse	34,9	33,7	32,8	32,5

* Ingående värde korrigerat enligt bokslut 2016

Balansbudgeten visar vilka effekter budgeten för 2018 med inriktning för 2019 och 2020 har på stadens tillgångar och skulder. Den är upprättad utifrån förutsättningarna i bokslut 2016, budget 2017 och 2018 samt enligt det finansiella målet att soliditeten inklusive ansvarsförbindelsen inte ska vara lägre än 34,0 procent på längre sikt. På kort sikt ska soliditeten inte understiga 30,0 procent. Omsättningstillgångarna är beräknade enligt förutsättningen att stadens likviditet inte ska förändras under planperioden.

KASSAFLÖDESANALYS

Den löpande verksamheten	Budget 2017*	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Årets resultat	0,1	0,1	124,7	593,7
Förändring eget kapital övrigt	125,0	125,0	125,0	125,0
Justering ej likvidpåverkande poster	1 304,6	1 461,6	1 630,7	1 710,5
Utbetalning avsättningar	-394,0	-272,0	-327,0	-445,0
Förändring kortfr fordr, lån o lager	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassaflöde från löpande verksamhet	1 035,7	1 314,7	1 553,4	1 984,2
Investeringsverksamhet				
Investering i materiella anläggningstillgångar	-7 988,3	-8 823,7	-8 850,8	-7 722,7
Försäljning materiella anläggningstillgångar	627,0	920,0	1 200,0	1 150,0
Investering finansiella anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-7 361,3	-7 903,7	-7 650,8	-6 572,7
Finansieringsverksamheten				
Förändring låneskuld	6 325,6	6 589,0	6 097,4	4 588,5
Årets kassaflöde	0,0	0,0	0,0	0,0

*Ingående värde korrigerat enligt bokslut 2016

Kassaflödesanalysen visar vilka effekter budgeten för 2018 med inriktning för 2019 och 2020 har på stadens betalflöden. Analysen visar vilket bidrag den löpande verksamheten lämnar, hur mycket investeringsverksamheten förbrukar samt vilket tillflöde i form av lån som krävs för att hålla en oförändrad likviditet.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

- 22.1.1 Ram för kommunkoncernens totala externa upplåning samt ram för utlåning till och borgensteckning för bolagen fastställs i Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad.
- 22.1.2 Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna utifrån aktuella finansiella förutsättningar.
- 22.2 Kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17:90 per skattekrona för att fylla stadens uttaxeringsbehov för 2018.
- 22.3 Begravningsavgift utdebiteras med kronor 7:50 per skattekrona för 2018.
- 22.4 Internräntan fastställs till 0,8 procent för 2018.
- 22.5 Internräntan och kreditivräntan för slutna redovisningsenheter fastställs till 1,05 procent för 2018.
- 22.6 Regler för ekonomisk förvaltning fastställs enligt bilaga 8.
- 22.7 I övrigt godkänna detta förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för Finansförvaltningen, samt dels förslag till peng, schabloner

Fi:8

och ersättningsnivåer samt volymer enligt bilaga 6, dels till avgifter enligt bilaga 7 godkänns.

Förslag till budget och ägardirektiv 2018 och inriktning 2019-2020 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagets uppgifter och inriktning

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. Bolaget är moderbolag i en koncern som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag. Bolaget ansvarar för styrning och uppföljning av dotterbolagens verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och direktiv. I kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning samt att utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag.

Koncernstyrelsen ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar bolag inom bostadsförsörjning, skolor, infrastruktur såsom vattenreningsverk, fjärrvärme och ledningssystem, fiberkanalisation, parkeringsanläggningar, hamnverksamhet samt även kultur och besöksnäring genom teater- och kulturverksamhet, arenor och mässfastigheter.

Koncernen ska under perioden prioritera investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska öka och fokus ligga på hyresrätter med rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska 2019 ligga på en nivå om 2 500-3 000 bostäder per år och därefter minska. Vidare ska koncernen se till att nödvändiga investeringar genomförs. Stockholms Stadshus AB har genom sina dotterbolag en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper, där kommunen har ett särskilt ansvar. Bland annat är behovet av akutboenden en viktig fråga.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Stockholms Stadshus AB ska vidare bidra till en översyn av stadens fastighetsbestånd. Detta kan aktualisera försäljningar av fastigheter av mindre strategisk vikt, vid exempelvis bytesaffärer. Bolagen ska också vara öppna för förvärv av projekt- och hyresfastigheter i syfte att öka antalet hyresrätter i bostadsbolagen och säkra försörjning av skolor.

Bolagen ska bidra till att uppnå målen i *Stockholms stads miljöprogram 2016–2019* och i *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*.

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi, däribland utvecklingen av Stockholms Framtida Avloppsrening (SFA), större hamninvesteringar och stadsutvecklingsprojekt som Söderstaden och Norra Djurgårdsstaden.

Bolagen inom koncernen har med samordning från Stockholms Stadshus AB tagit fram CSR (Corporate Social Responsibility) strategier för att fokusera sitt sociala samhällsansvar. Strategierna betonar flera aspekter ur ett socialt hållbarhetsperspektiv och bolagen kommer under perioden arbeta vidare utifrån dessa. Inom ramen för detta arbete ska

koncernen se över hur stöd från bolag till föreningsliv och civilsamhälle kan utformas på ett jämställt sätt.

Under perioden ska berörda bolag utveckla hållbarhetsredovisningar enligt ny lagstiftning. Områden som miljö, sociala frågor, personal och mänskliga rättigheter ska behandlas i denna uppföljning. Stockholms Stadshus AB följer upp och samordnar dotterbolagens enskilda arbete med hållbarhetsrapporterna.

Att öppna fler vägar till arbete för personer som står långt från arbetsmarknaden är en prioriterad fråga i Stockholms stad. Stockholms Stadshus AB ska i samråd med arbetsmarknadsnämnden fortsätta arbetet med att ta fram modeller och goda exempel för hur bolagens arbetsmarknadsinsatser kan stärkas under perioden. Det handlar om Stockholmsjobben, men också att fler ungdomar får feriejobb under sommarperioden.

Under år 2017 kommer både det nya ekonomisystemet Agresso och koncernredovisningssystemet Odra att vara implementerat för samtliga bolag. Ett viktigt utvecklingsarbete under perioden kommer därefter att bedrivas genom att Stockholms Stadshus AB tillsammans med stadsledningskontoret och dotterbolagen förenklar och effektiviserar ekonomiprocesser och arbetssätt på alla nivåer inom kommunkoncernen. Stadens bolag ska i samråd med servicenämnden skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från servicenämnden.

Koncernstyrelsen ska vid behov besluta om en extra stämma under hösten 2018 då den slutliga koncernutdelningen fastställs.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- delta i kommunstyrelsens arbete för att nå målet om 40 000 nya bostäder till 2020 genom att följa arbetet med en genomförandeplan för hur de kommunala bostadsbolagen under perioden ska nå upp i en byggtakt på 2 500-3 000 bostäder per år. Detta ska samordnas med berörda nämnder och bolagsstyrelser
- leda bolagskoncernen och aktivt delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt sker på ett effektivt och synkroniserat sätt med fokus på hög kvalitet samt minskade drift- och investeringskostnader
- i samarbete med kommunstyrelsen och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser ta fram en handlingsplan för att bidra till att säkerställa boenden för särskilt prioriterade grupper
- tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer
- bidra till stadens arbete med etablering av nyanlända på bostads- och arbetsmarknad
- tillsammans med dotterbolagen samverka med stadsdelsnämnderna kring lokala utvecklingsprogram
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande

Ett klimatsmart Stockholm

- svara för koncernens övergripande arbete med att skapa ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- i samarbete med Stockholms Hamn AB och kommunstyrelsen driva avvecklingen av oljeverksamheterna vid Loudden
- med hjälp av framtaget underlag från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad trygga Stockholms framtida fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska minska successivt, med ambitionen att vara avvecklade senast år 2022
- säkerställa att dotterbolagen löpande ser över möjligheten att investera i solceller
- i samarbete med kommunstyrelsen utreda de juridiska och ekonomiska förutsättningarna för att bilda ett särskilt bolag för produktion och handel med solel inom Stockholms stad

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- tillsammans med dotterbolagen och i samråd med arbetsmarknadsnämnden bidra till att uppfylla stadens mål när det gäller att erbjuda sommarjobb samt visstidsanställningar riktade till långtidsarbetslösa
- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag för att skapa utrymme för investeringar
- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder
- i samarbete med Stockholm Business Region AB och Stockholm Hamn AB bidra till att Stockholm utvecklas som besöksdestination
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- följa att bostadsbolagen långsiktigt ska uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi
- i samråd med kommunstyrelsen och Micasa Fastigheter i Stockholm AB revidera nuvarande ramavtal med staden utifrån förändrade förutsättningar att gälla senast från och med 2019
- i samråd med servicenämnden skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som servicenämnden tillhandahåller
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Demokratiskt hållbart Stockholm

- pröva möjligheten att tillämpa sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar i enlighet med Stockholms stads program för upphandling och inköp
- följa upp dotterbolagens arbete med personal, mänskliga rättigheter och antikorrruption.

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar				
Obligatorisk nämndindikator				
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad först-lägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500 st	500 st	500 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	93 000	93 000
	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	148 kWh/m2	144 kWh/m2	140 kWh/m2
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Mängden hushållsavfall per person	470 kg/pers	468 kg/pers	466 kg/pers
	Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	40 %	50 %	60 %
	Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,15 %	0,10 %	0,05 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	14	15	15
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförbara system	80 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuksäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70	70	71
	Antal nystartade företag	23 750 st	24 000 st	24 100 st
	Lönesumma (dagbefolkning) i privat sektor, Stockholms stad	4,0 %	4,0 %	4,0 %
	Företagens nöjdhet med bemötandet	77 %	78 %	79 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal företag som staden har lotsat	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
	Nystartade företag som får hjälp av staden	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 1000 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Koncernen Stockholms Stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

Mål

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen utgör en stor del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt som kommer alla stockholmare till del. Bolagen har också en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling i framför allt de stadsdelar där de äger stora bestånd. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion, vid upprustning av befintligt bestånd och i löpande förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation.

För att uppnå kommunfullmäktiges mål med nyproduktion krävs att bostadsbolagen har tillräckligt stora projektportföljer. Det är av yttersta vikt att bolagen fokuserar på nyproduktion medan ersättningsinvesteringar däremot ska minskas, både andelsmässigt och i absoluta tal.

Bolagen ska utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål

Ett Stockholm som håller samman

- under perioden nå en nybyggnationstakt på 2 500-3 000 bostäder per år
- leda och utveckla projektet Stockholmshuset
- utveckla metoder för innovativa lösningar för billigare byggande och tillfälliga bostäder
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning beakta behovet av att komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur
- tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden bidra till en transparent, rättvis och systematiserad hyressättning i Stockholms stad
- aktivt verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse samt aktivt bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för nyanlända, ensamkommande flyktingbarn med flera
- bidra till stadens mål om att förmedla minst 500 nya försöks- och träningslägenheter per år
- i samarbete med socialnämnden och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB sammanställa och tillgodose behoven av insatsen Bostad Först. Ambitionen är att det, inom ramen för stadens förmedlade Försöks- och träningslägenheter, sker en kontinuerlig ökning av antalet lägenheter som förmedlas till Bostad Först utifrån verksamhetens kapacitet och behov
- garantera hyresgästerna information och inflytande i samband med renoveringsarbete och erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning
- göra socioekonomiska konsekvensanalyser vid större upprustningsinvesteringar

R IX

Bo-bolagen:2

- stärka och skapa trygga ytterstadsområden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum, socialt ansvarstagande, bättre utnyttjande av befintliga lokaler samt nyproduktion av bostäder
- inte avyttra sitt bestånd genom ombildning eller försäljning
- uppmuntra rörlighet inom det egna beståndet genom information och positiva incitament
- verka för en feministisk stadsplanering i områden där bolagen har en stark närvaro
- ta fram utvecklingsplaner för centrumanläggningarna i ytterstaden utifrån deras olika förutsättningar i samarbete med övriga berörda bolagsstyrelser och nämnder samt privata aktörer
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättning i samråd med berörda nämnder
- genomföra enklare åtgärder för att öka tillgängligheten och underlätta för äldre och personer med funktionsnedsättning att bo kvar hemma längre
- fortsätta tillgänglighetsanpassningen av fastigheterna
- fortsätta det förebyggande arbetet för att minimera antalet avhysningar
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt
- verka för att stärka sin ställning i stadsdelar där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- tillhandahålla temporära bostäder i den omfattning som staden kräver för att klara sitt bostadsförsörjningsansvar
- använda sysselsättningsfrämjande krav som verktyg för att skapa arbetstillfällen för arbetslösa och hyresgäster i bolagets områden
- i samarbete med stadsdelsnämnderna och socialnämnden utveckla arbetet mot oriktiga hyresförhållanden
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldbejakande extremism
- i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och i samråd med äldre-nämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning
- återställa bostadsanpassningar för personer med funktionsnedsättning efter renoveringar
- ta ett stort ansvar för det bostadsbehov som uppkommer för personer som utsätts för våld i nära relationer
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- utifrån sina förutsättningar medverka till genomförande av Levande Stockholm
- i samarbete med idrottsnämnden inventera lokaler i allmännyttan för att finna lokaler lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter

Ett klimatsmart Stockholm

- aktivt arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energi-effektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta bostäder
- implementera modell för livscykelanalys vid nyproduktion
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- vid behov använda parkeringsköp i områden där det finns en överkapacitet på parkeringar i nyproduktion

- planera för laddplatser till elbilar i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- uppmuntra och arbeta för att möta boendes önskan om nära stadsodling
- uppmuntra och ge möjlighet för inrättandet av pryl-, lådcykel- och bilpooler
- kartlägga behovet av klimatanpassningsåtgärder i det befintliga beståndet

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- långsiktigt uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi
- låta resultatet stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet
- samordna förvaltnings- och utvecklingsinsatser avseende teknisk infrastruktur för fiberinstallationer i syfte att långsiktigt säkerställa standard och kvalitet
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- stärka lokal närvaro och delta i lokala utvecklingsprogram tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb under sommaren
- aktivt jobba med områdesutveckling och nya former för hyresgästernas deltagande
- öppna upp lokalbeståndet för föreningslivet i bostadsområdena

Uppdrag

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för både staden och stockholmarna. Under mandatperioden ska takten i bostadsbyggandet därför öka till en nybyggnadstakt om 2 500-3 000 nya bostäder och byggandet av energieffektiva hyresrätter med rimliga hyror särskilt prioriteras. Genom att fokusera på yteffektivitet i nyproduktionen skapas möjlighet till fler bostäder på samma yta. Stadens bostadsbolag ska särskilt intensifiera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga. I syfte att få ner hyreskostnaderna ska bolagen samtidigt verka för sänkta bygg- och produktionskostnader. Byggkompetensen hos bolagen ökar genom att samordningen mellan stadens bostadsbolag utvecklas. Bolagen ska eftersträva att nyproduktion och upprustning uppnår en hög arkitektonisk kvalitet, samtidigt som hyresgästerna ska ges inflytande över grad av standardhöjning i samband med upprustning och energieffektiviseringar. Bolagen bör också bygga klimatanpassat.

För att uppnå nyproduktionsmålet ska de allmännyttiga bostadsbolagen genomföra projektet Stockholmshuset, ett konceptbyggande av bostadshus som uppfyller stadens högt ställda krav på energianvändning och tillgänglighet. Samtidigt stödjer den stora volymen i upphandlingen byggbranschens utveckling mot mer effektiv och industrialiserad produktion. Stockholmshuset kommer att kännetecknas av god arkitektur med tidstypisk byggnadsutformning. Huset kommer att bilda en ny årsring i Stockholms stadslandskap och anpassas till omkringliggande områden, topografi och kvarter. Bostadsbolagen ska aktivt medverka till att utveckla ytterstaden och säkerhetsställa en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service i alla delar av staden.

R IX

Bo-bolagen:4

Bostadsbolagen upphandlar varor och tjänster för stora summor varje år. Genom att även involvera bolagens leverantörer bland annat genom sociala krav och klausuler i upphandlingar kan ytterligare möjligheter till arbetstillfällen skapas och där arbetslösa och hyresgäster i bolagens områden är särskilt prioriterade att nå.

Bostadsbolagen ska möjliggöra olika former av delningsekonomiska initiativ i sina bostadsområden. Genom att låta hyresgäster dela på exempelvis sällanköpsvaror, lådcyklar och bilar bidrar bolagen tillsammans med de boende till en mer hållbar resursanvändning.

Bostadsbolagens val av metoder för upprustning, nyproduktion och energiförsörjning har en betydande inverkan på stadens mål om att nå en fossilbränslefri stad 2040. Det är särskilt angeläget att inslaget av solel i bostadsbolagens energiförsörjning ökar, vilket kan ske i samband med upprustning samt i nyproduktion. Genom att ta fram en gemensam strategi för att på sikt nå fossilbränslefrihet ska uppföljning av måluppfyllelsen göras enkel. Då en betydande del av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktion finns anledning för bostadsbolagen att öppna upp för alternativa materialval och tillverkningsprocesser. Exempelvis kan göras försök på nyproduktion i trä.

En trygg och rättvis bostadsmarknad bygger på riktiga hyresförhållanden. När efterfrågan på bostäder är så stor som idag är det extra viktigt att lägenheter kommer ut på marknaden på rätt sätt. Såväl hyresgäster som hyresvärdar har ett ansvar att bidra till en väl fungerande bostadsmarknad. Bostadsbolagen ska under perioden fortsätta arbetet med att skapa trygghet, bland annat genom att minimera oriktiga hyresförhållanden.

Bostadsbolagen har en mycket viktig roll i att skapa förutsättningar för att minska hemlösheten i staden. Försöks- och träningslägenheter och genomgångsbostäder är nödvändiga verktyg för att människor ska kunna gå från en osäker till trygg boendesituation. Bolagen ska också bistå i stadens åtagande att bereda boende för nyanlända, bland annat genom att tillhandahålla temporära bostäder. Med anledning av att staden på sikt bedöms få ett större behov av genomgångsbostäder ska bostadsbolagen i ökad utsträckning bidra till byggandet av lägenheter i permanenta hus till SHIS. Stockholmshem kvarstår som huvudsansvariga för detta men under den kommande perioden ska även Familjebostäder bidra till att öka antalet SHIS-lägenheter.

AB Svenska Bostäder som ankarbygggerhe och AB Stockholmshem ska tillsammans med berörda nämnder bidra till att utveckla Fokus Skärholmen till profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling. Detta förutsätter ett nära samarbete inom staden. Ett särskilt fokus i projektet är att sträva efter nya arbetssätt, innovativa lösningar och förstärkt samverkan mellan berörda nämnder och bostadsbolag i syfte att identifiera synergier och gemensamma åtaganden.

Lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag klargör kommunernas rätt att driva allmännyttiga bostadsbolag. Lagen anger att detta ska ske under former som inte snedvrider konkurrensen. Staden som ägare kan därför inte finansiera eventuella underskott i bolagen med skattemedel. Vidare ska bolagen bedrivas med ett allmännyttigt syfte och enligt affärsmässiga principer, vilket innebär att dessa ska åläggas normala avkastningskrav som är jämförbara med motsvarande långsiktiga aktörer på marknaden. Avkastningskraven ska ställas på bolagsnivå, och bostadsbolagen ska långsiktig uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer. En rimlig avkastning är grunden för ett minskat lånebehov och därmed möjligheten till en långsiktigt sund ekonomi i bolagen i en period med ett omfattande investeringsbehov i fler bostäder.

AB Svenska Bostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- fortsätta arbetet med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- aktivt arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd

Ägardirektiv för kommunfullmäktiges inriktningsmål *Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* finns under de gemensamma ägardirektiven för de tre bostadsbolagen.

AB Svenska Bostäder	2017	2018	2019	2020
Underliggande resultatkrav, mnkr	385	355	300	300
Stadsutveckling Järva, mnkr	-175	-75	0	0
Resultat efter finansnetto, mnkr	210	280	300	300
Investeringar, mnkr	2 530	2 440	2 190	2 375

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar				
Obligatorisk nämndindikator				
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

R IX
Bo-bolagen:6

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	148 kWh/m ²	144 kWh/m ²	140 kWh/m ²
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	100 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

AB Familjebostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar
- aktivt verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- delta aktivt i arbete med Fokus Rågsved
- ta ett stort ansvar för utvecklingen av Fagersjö och involvera de boende i en fördjupad demokratisk process tillsammans med stadsdelen

Ägardirektiv för kommunfullmäktiges inriktningsmål *Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* finns under de gemensamma ägardirektiven för de tre bostadsbolagen.

AB Familjebostäder	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	305	295	280	300
Investeringar, mnkr	2 206	2251	2 757	2 853

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar				
Obligatorisk nämndindikator				
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	148 kWh/m2	144 kWh/m2	140 kWh/m2
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	100 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuksäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	800 st	900 st	1000 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st

R IX
Bo-bolagen:10

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandaindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

AB Stockholmshem

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Inom ramen för det allmännyttiga uppdraget ska bolaget bistå SHIS Bostäder (tidigare Stiftelsen Hotellhem) i dess verksamhet och i byggandet av bostäder. SHIS är Stockholms stads bostadssociala resurs med uppdraget att tillhandahålla bostäder för stockholmare, som av olika sociala och/eller ekonomiska skäl inte kan få en egen lägenhet på den ordinarie bostadsmarknaden.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- årligen skapa minst 100 permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- planera för en omlokalisering av bolagets huvudkontor till Skärholmen
- i samarbete med Kulturhuset Stadsteatern utveckla kulturhusverksamheten i Skärholmen
- delta aktivt i arbetet med Fokus Skärholmen

Ägardirektiv för kommunfullmäktiges inriktningsmål *Ett klimatsmart Stockholm*, *Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* finns under de gemensamma ägardirektiven för de tre bostadsbolagen.

AB Stockholmshem	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	370	350	340	330
Investeringar, mnkr	1 963	2 294	2 112	2 431

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar				
Obligatorisk nämndindikator				
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

R IX
Bo-bolagen:12

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	148 kWh/m2	144 kWh/m2	140 kWh/m2
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	100 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Bostadsbolagen: AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansvarar för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre och personer med funktionsnedsättning, samt till av staden prioriterade grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Hyresgästerna ska ges möjlighet till aktivt inflytande över sitt eget boende i likhet med stadens övriga bostadsbolag. Utemiljöerna ska inspirera och underlätta utevistelse för de boende. Bolaget är en del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmissigt sätt som kommer stockholmarna till del.

Staden ska erbjuda olika boendeformer som kan anpassas efter individuella behov. Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning. För att lyckas långsiktigt behöver bolaget ta fram en fastighetsutvecklingsplan för flexibla boendelösningar som klarar efterfrågeförändringar över tid. Bolaget ska ha kompetens inom nyproduktion, utifrån behovet av utbyggnad av vård- och omsorgsboende som framgår i Boendeplan 2018 med utblick mot 2040 samt behov av andra boendeformer för äldre. Ett ramprogram ska tas fram med principer för nya vård- och omsorgsboenden. En plan för nybyggnad av seniorboenden år 2018-2040 som anger en planeringsinriktning för det fortsatta arbetet tas fram under året.

I november 2016 tog kommunfullmäktige beslut om Äldreboendeutredningens delrapport och vilka boendeformer för äldre som ska finnas i staden. En fördjupad utredning har kommit fram till att *seniorboende* ska vara den enhetliga benämningen för alla icke biståndsbedömda boenden inom Micasa Fastigheter AB och ersätter bolagets nuvarande trygghets- och seniorboenden. Boendeformen är till för personer från 65 år som är folkbokförda i staden och söker trygghet och gemenskap i ett tillgängligt boende, men inte har stora hälso- och sjukvårdsbehov. Boendet söks hos bostadsförmedlingen. Särskilda förmedlingskriterier säkrar att lediga lägenheter förmedlas i första hand till äldre över 85 år samt de mellan 65 och 85 år som bor otillgängligt eller känner ensamhet och oro. Servicenivån höjs på seniorboendet genom att stadsdelsnämnderna ansvarar för att skapa aktivitetscenter vid så många seniorboenden som möjligt, utifrån lokala förutsättningar. Centren ska bidra till social gemenskap och vara en social mötesplats för äldre.

Behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt för äldre hemlösa med eller utan missbruksproblematik ska tillgodoses. Även behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning bör tillgodoses, liksom behovet av hbtq-boende.

Staden har brist på bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning och arbetet för att få fram fler bostäder ska intensifieras. Samarbetet med socialnämnden och SHIS fortsätter. Micasa Fastigheter bistår i dagsläget bland annat socialnämnden och SHIS med lokaler/bostäder för nyanlända. För att kortsiktigt och akut möta behovet hyr bolaget ut lokaler och bostäder som temporärt är tomställda och som kan iordningställas med kort varsel.

Bolaget ska eftersträva area- och kostnadseffektiva lösningar i ny-, om- och tillbyggnation och verka för att bibehålla hyreskostnaderna genom att vara återhållsam med standardhöjningar vid upprustning, i syfte att kunna tillhandahålla bostäder som målgruppen har råd att efterfråga. Bolagets verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte

att synliggöra effekten av beslut och resursfördelning beroende på kön. Trygghetsfrågorna i bolagets boenden har fortsatt hög prioritet.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- skapa fler bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, som målgruppen har råd att efterfråga, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter
- aktivt bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 85 år
- delta i stadens arbete med att göra en översyn av organisationen för att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- aktivt bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för prioriterade grupper, såsom nyanlända ensamkommande flyktingbarn med flera
- aktivt arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i felanmälan och övrig service gentemot hyresgästerna
- aktivt verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- samverka med berörda nämnder för att på kort och lång sikt säkerställa behovet av äldreboendeplatser inom staden
- prioritera brandpreventivt arbete
- bidra till äldrenämndens och socialnämndens arbete att, utifrån en behovsanalys, stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer i drogmisbruk och/eller beroende som lever i hemlöshet

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka till att sänka stadens totala kostnader för lokaler och finna kostnadseffektiva lokallösningar
- i samråd med kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB revidera nuvarande ramavtal med staden utifrån förändrade förutsättningar att gälla senast från och med 2019
- genomföra försäljningar som stärker bolagets soliditet
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Micasa Fastigheter i Stockholm AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	67	100	102	117
Investeringar, mnkr	400	400	425	425

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	148 kWh/m2	144 kWh/m2	140 kWh/m2
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekraV	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st

R VIII
Micasa:4

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom student- och seniorboenden. Bolaget ska medverka till en effektiv bostadsförmedling som stöd till etablering av nationella och internationella organisationer och företag i Stockholms stad. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken, bland annat genom att integrera förmedlingen med stadens bostadspolitiska ambitioner att minska segregation. Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet inom fem år. Andelen bifall för ansökningar till bostadsförmedlingens förtursverksamhet har sjunkit under de senaste åren. Detta gäller särskilt ansökningar där orsaken är relationsvåld. Det är angeläget att vända den utvecklingen för att kunna möta behovet av trygghet i gruppen som drabbas av relationsvåld.

Idag utgör Stockholmsregionen i hög grad en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Storstadsregionens infrastruktur skapar förutsättningar att bo i en kommun och arbeta i en annan. Det ligger därför i stadens intresse att den som står i Stockholms bostadskö också har möjlighet att hitta en bostad utanför stadens gränser. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB är öppen för alla och redan idag står sökande från hela länet i kö. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna förmedla bostäder i kommuner i Stockholms omnejd. Bolaget ska med sin verksamhet trygga en väl fungerande regional marknadsplats för hyresrätter. För att få tillgång till flera försöks- och träningslägenheter behöver staden se över möjligheten att skapa ”en väg in” och underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den kund som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- vidareutveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- fortsätta utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för ett fortsatt inflöde av lägenheter
- informera om Stockholm som bostadsort, bostadsmarknaden i regionen, planerad och pågående nyproduktion samt stadens projekt inom ytterstadsarbetet
- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger och Stockholmsrummet i Kulturhuset
- bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- aktivt marknadsföra möjligheten att lämna in studentlägenheter för privata fastighetsägare/förvaltare
- tillhandahålla riktad information till äldre om bostadskön och olika boendeformer
- bidra i arbetet med att effektivt förmedla minst 500 försöks- och träningslägenheter samt Bostad Först-lägenheter per år
- fortsätta det reguljära utvecklingsarbetet för att öka antalet försöks- och träningslägenheter

R IX SSBF AB:2

- i samarbete med socialnämnden utreda förvaltningsrutiner och användning av stadens försöks- och träningslägenheter med syfte att underlätta för privata fastighetsägare att lämna lägenheter till staden. Uppdraget ska ske i samråd med stadsdelsnämnderna
- genom sin verksamhet bidra till och underlätta ett ökat bostadsbyggande, till exempel genom insatser vid evakuering.
- i samarbete med de kommunala bostadsbolagen och i samråd med äldre- och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning
- i samarbete med Micasa behovspröva utifrån framtagna kriterier för lägenhetsfördelning av seniorbostäder
- i samarbete med socialnämnden och bostadsbolagen sammanställa och tillgodose behoven av insatsen Bostad Först. Ambitionen är att det, inom ramen för stadens förmedlade Försöks- och träningslägenheter, sker en kontinuerlig ökning av antalet lägenheter som förmedlas till Bostad Först utifrån verksamhetens kapacitet och behov
- i samarbete med socialnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden, bland annat genom riktade kunskapshöjande insatser kring problematiken

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortsätta medverka till att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls som stöd till ett livskraftigt näringsliv
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta samverkan med rådet för mänskliga rättigheter för att stärka arbetet mot diskriminering och motverka en etniskt- och könssegregerad bostadsförmedling
- stärka samarbetet med socialnämnden i syfte att möta det bostadsbehov som uppkommer för personer som utsätts för våld i nära relationer.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	0	2	2	0
Investeringar, mnkr	0	1	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad först-lägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500 st	500 st	500 st
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet. Staden växer och antalet elever ökar kraftigt. Under den kommande perioden planeras därför för nyproduktion av ett stort antal nya skolor och förskolor. Det är angeläget att SISAB har en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av trygga skolor och förskolor och särskilt tar ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för stadens kommande behov.

Stockholms långsiktiga utmaningar inom skollokalsområdet kräver gemensamma lösningar. SISAB har ansvar för att bidra till en strategi för ökad inhyrning från externa aktörer, bland annat genom erfarenhetsutbyte med andra fastighetsägare som hyr ut lokaler till förskolor och skolor. Bolaget ska utöka samarbetet med externa aktörer, då både nyproduktion och fastighetsutveckling kan ske av andra aktörer.

Behovet av verksamhetsanpassningar och modernisering av bland annat installationer ökar. Arbetet med lednings- och kvalitetsutveckling inom bolaget ska även fortsättningsvis prioriteras. Stockholms skolor ska ha god tillgänglighet, både vad gäller undervisning och den fysiska skolmiljön. Tillgängliga lokaler är inte bara bra för alla, det är helt avgörande för elever med funktionsnedsättning. Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortsätta.

De fastigheter som SISAB bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de kan anpassas efter förändrade behov eller olika typer av verksamhet, givet att kostnaden för detta kan motiveras.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor är avgörande för elevernas fysiska hälsa och lärande. Problem med dålig luft måste därför minskas genom fortsatt förebyggande arbete och åtgärder. Hygienrummens utformning är särskilt viktig för elevernas trygghet och hela och rena skoltoaletter är av stor betydelse. Klotter och skadegörelse måste saneras och åtgärdas snabbt. SISAB ska fortsätta sitt arbete för bättre akustik och tystare ljudmiljö i skolmatsalar, klassrum och andra skollokaler. SISAB ska även verka för en giftfri miljö i sina fastigheter, där en viktig del är minskad användning av kemikalier.

Det är angeläget att förskolor och skolor har tillgång till tillagningskök. SISAB ska därför utreda möjligheterna att tillföra detta i samband med renoveringar och att nya förskole- och skollokaler byggs.

SISAB ska fortsätta delta i idrottsnämndens och utbildningsnämndens uppdrag och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. Även andra typer av skollokaler ska tillgängliggöras i högre grad än idag för civilsamhället, bland annat för läxläsning efter skoltid.

För att tillvarata lektytor på skolgårdar på bästa sätt ska SISAB fortsätta att delta i utbildningsnämndens arbete för att Stockholms skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek. I den fortsatta utvecklingen av Stockholms skol- och förskolegårdar kan lekvärdesfaktorer tas med som en utgångspunkt. Bolaget ska också pröva möjligheterna att nyttja skolgårdar så effektivt som möjligt för optimal användning.

SISAB kan genom förvärv bistå utbildningsnämnden i dess arbete med att skapa forum för samverkan mellan Stockholms stads skolor, akademien och andra organisationer som bidrar till barn och ungdomars lärande och kreativitet.

På lämpliga tomter kan SISAB pröva att kombinera förskolor integrerade på bottenvåningarna i nya flerbostadshus. Därmed kan även stadens mål om fler bostäder på ett fördelaktigt sätt kombineras med fortsatt förskoleutbyggnad.

Bolaget har i uppdrag att ansvara för paviljongetableringar för att säkra behovet av elevplatser.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- aktivt söka efter möjligheter till förvärv av fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler
- delta i arbetet för att utveckla Skärholmen i samarbete med AB Stockholms hem och Stockholms Stadsteater AB
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer där det bedöms nödvändigt utifrån utbildningsnämndens och stadsdelsnämndernas prioriteringar och beställningar
- samarbeta med utbildningsnämnden och kulturnämnden för att inventera stadens samtliga skolor i syfte att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i stadens bokiningsystem
- i samarbete med idrottsnämnden och utbildningsnämnden verka för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor samt tillgängliggöra samtliga nybyggda fullstora skolidrottshallar för idrottslivet via idrottsnämndens bokningssystem
- i samarbete med utbildningsnämnden tillgängliggöra minst fem stycken skolidrottslokaler
- aktivt leta efter platser där gymnasiekluster och campus kan utvecklas så att gymnasieskolor samlas på attraktiva platser tillsammans med annan samhällsservice
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden fortsätta att utreda dimensionering och anpassning av lämpliga lokaler för ett sammanhållet vuxencampus i innerstaden

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnybar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- verka för en giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- arbeta aktivt för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud, ljus och luftkvalitet
- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- se över möjligheterna att installera solenergi eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader
- vid nybyggnation ska projektering ske utifrån krav på att certifiera förskolor med motsvarande Miljöbyggnad, lägst med nivå silver
- utreda möjligheten att bygga i trä

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- verka för lägre byggkostnader vid nyproduktion och ombyggnation av pedagogiska lokaler

- delta i arbetet med en strategi för ökad extern medverkan i skol- och förskoleutbyggnad
- arbeta med en aktiv fastighetsutveckling, vilket kan innebära såväl förvärv som försäljning av fastigheter
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

SISAB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	0	0	0	0
Investeringar, mnkr	2 300	3 200	3 600	3 600

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	93 000	93 000
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekra	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuksäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikatorer				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Skolfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja avloppshantering av god kvalitet med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta aktivt för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar.

Bolaget ska medverka till en effektiv och hållbar avfallshantering och återvinning i staden för att uppnå målet om resurseffektiva kretslopp.

Stockholm ska ha en hållbar mark- och vattenanvändning. Ett led i detta arbete är att samverka med olika forskningsinstitut, exempelvis Kungliga Tekniska Högskolan (KTH). Stockholm Vatten och Avfall AB och miljö- och hälsoskyddsnämnden har därför i uppdrag att bidra med kunskap om utmaningar och förutsättningar för urban vattenhantering till KTH:s vattencentrum för innovation och forskning.

Bolaget har en viktig roll för att genomföra åtgärder som syftar till att god vattenstatus kan uppnås samt upprätthållas i Stockholms sjöar och vattendrag enligt Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus. I detta innefattas bland annat rening av dagvatten, sjörestaureringar, återskapande av öppna vattendrag, åstadkomma mindre våtmarksanläggningar eller motsvarande. Arbetet med lokala åtgärdsprogram för Stockholms vattenförekomster fortsätter, i vilket Stockholm Vatten och Avfall AB har en viktig roll. Åtgärder för de sju första vattenförekomsterna ska påbörjas i takt med att de lokala åtgärdsprogrammen färdigställs. Åtgärder ska knytas till nytänkande och innovation, bland annat genom försök med innovationsupphandling.

Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden under 2018 genomföra flödesproportionell övervakning av främst fosfor och metaller i dagvatten för att kunna verifiera och säkerställa belastningsberäkningar.

Bolaget ska långsiktigt minska sin klimatpåverkan och sitt energibehov. Klimatförändringarna innebär nya risker i Stockholm, särskilt utifrån stadens vattennära läge. Bolaget ska arbeta förebyggande med att förhindra översvämningar i byggnader vid häftiga skyfall. Bolaget ska bistå kommunstyrelsens arbete med att ta fram förslag och genomföra åtgärder för att möta ett förändrat klimat. Bolaget ansvarar för att vidareutveckla och tillämpa stadens skyfallsmodell, som utgör ett viktigt underlag för att identifiera stadens sårbarheter i ett klimat i förändring. Större bräddpunkter ska åtgärdas.

Bolaget har också en viktig expertroll i genomförandet av stadens dagvattenstrategi. Bolaget ska arbeta för innovativa och multifunktionella lösningar för dagvattenhantering. Stockholm Vatten och Avfall AB, exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utgå från riktlinjerna och åtgärdsområdet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer. Stockholm Vatten och Avfall AB ska tillsammans med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna reda ut utestående ansvarsfrågor inom stadens dagvattenhantering och vattenanläggningar.

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen och även sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-

tjänster även utanför kommungränsen. Bolaget ska också vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL och andra aktörer för att främja framkomligheten.

En förutsättning för stadens tillväxt är en fungerande avloppsrening som kan möta framtidens krav. Stockholm Vatten och Avfall AB kommer att arbeta med projektet Stockholms framtida avloppsrening, som ska ge Stockholm ett av världens modernaste reningsverk i Henriksdal och kommer att vara bolagskoncernens enskilt största projekt. Bolaget ska se till att slutgiltig rening säkerställer att läkemedelsrester minimeras i det renade avloppsvattnet.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Stockholm Vatten och Avfall AB har i uppdrag att samla in, transportera, återvinna och bortskaffa avfall samt bidra till en effektivare avfallshantering och öka tillgången på biogas i regionen. Fokus ska ligga på att följa EU:s avfallshierarki med att minimera avfall, därefter återanvända, återvinna och utvinna energi i fallande ordning. Som en del i det pågående biokolsprojektet utvecklas former för ökad service för omhändertagande av stockholmarnas trädgårdsavfall. Bolaget ska förbättra möjligheterna för mobil upphämtning av avfall för att optimera transporter och gynna ett minskat bilberoende. Stockholm Vatten och Avfall AB ska verka för att målen i färdplanen för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 uppnås.

System för insamling av matavfall i hela staden ska utvecklas tillsammans med bland annat bostadsbolagen, både för hushåll och för verksamheter. Stockholm Vatten och Avfall AB ska ta fram en handlingsplan för att säkerställa att stadens mål för matavfallsinsamling uppnås. Stockholm Vatten och Avfall ska göra en riktad satsning för ökad matavfallsinsamling i utvalda stadsdelar i syfte att nå stadens mål om matavfallsinsamling.

Stockholm Vatten och Avfall AB ska tillsammans med trafiknämnden ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen, särskilt fokus ska läggas på plast.

Stockholm Vatten ska tillsammans med miljö och hälsoskyddsnämnden utreda förutsättningar för hur miljö- och VA-information och besökslokaler i framtiden ska utvecklas.

Bolaget ska bistå med mobila dricksvattenfontäner vid evenemang i staden.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar utifrån behov av teknisk infrastruktur
- arbeta med att utveckla kommunikation, service och tillgänglighet gentemot brukare och kund

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta för att minska stadens sårbarhet på kort och lång sikt i ett klimat i förändring

- arbeta för ökad informationsspridning med syftet att alla stockholmare ska förstå och delta i stadens arbete för en bättre miljö inom vatten och avfall
- långsiktigt minska klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer och minska utsläpp av klimatgaser från verksamheten
- utreda möjligheten att minska sitt energiberoende med hjälp av lokalt producerad el
- installera minst en solenergianläggning
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensiviera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och Stockholms stads Parkerings AB utveckla pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar
- i samarbete med trafiknämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar samt gränsdragningar
- i samarbete med trafiknämnden ta fram förslag på åtgärder för skyfallsombyggnad av kommunägd mark
- i samarbete med trafiknämnden ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen, särskilt fokus ska läggas på plast
- genomföra utvecklingen av Stockholms framtida avloppsrening
- följa och stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder inom avfallsområdet
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- bistå i arbetet med att upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt att upprätta förslag till källsorteringsfrämjande taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall
- ta fram en handlingsplan för att säkerställa att stadens mål för matavfallsinsamling uppnås
- uppföra, utveckla och äga infrastrukturen för en optisk sorteringsanläggning för matavfallsinsamling
- verka för ökad biogasproduktion
- utvärdera och eventuellt skala upp pilotanläggningen för biokol
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära sådana
- utöka tider och upptagningsområden för mobila återvinningscentraler
- informera om möjligheterna till återbruk och återvinning vid de mobila återvinningscentralerna
- se över förutsättningar för sopsugsanläggningarnas huvudmannaskap
- ansvara för driften av GlashusEtt som center för information om stadens miljö- och klimatarbete
- ta fram en plan för GlashusEtt och hur miljö- och VA-information ska utvecklas för framtiden.
- öka möjligheterna till textilinsamling i staden

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- öka utvecklingen av VA-ledningsnätet i takt med övrig stadsutveckling
- återinföra det förebyggande underhållet av bolagets anläggningar och ledningsnät
- utreda möjligheten att sälja spillvärmen från bolagets anläggningar
- delta i stadens digitaliseringsarbete och i samverkansavtalet med KTH

- utreda möjligheter för samordning av beslutsordningen för VA- och Avfallstaxor
- ta fram en plan för energieffektivisering av bolagets verksamhet
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stockholm Vatten och Avfall AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	37	133	57	14
Investeringar, mnkr	2 759	3 152	3 359	2 895

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Mängden hushållsavfall per person	470 kg/pers	468 kg/pers	466 kg/pers
	Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	40 %	50 %	60 %
	Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,15 %	0,10 %	0,05 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	14	15	15
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Vatten och Avfall AB** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt. Hamnen och sjöfarten är också en viktig del av Stockholms identitet som stad vid Östersjön och Mälaren, belägen på öar, och med en stadsbild av skepp och fartyg i citynära lägen. Stockholms hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en viktig roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete.

Stockholms Hamn AB:s utveckling ska medverka till att regionens behov av effektiv hamnkapacitet kan tillgodoses i ett långt perspektiv. Det ska ske i lämpliga former av samverkan med andra hamnar och intressenter. Infrastruktur, verksamhet och organisation ska utvecklas i takt med EU:s utvidgning och den snabba utvecklingen i Östersjöregionen samt transportmarknadens krav. Samtidigt ska det bygga på sunda ekonomiska kalkyler.

Stockholms Hamn AB ska i samverkan med berörda nämnder utreda förutsättningarna för att sjöfarten kan utvecklas vid Stadsgården och Masthamnen och samtidigt skapa en levande stadsmiljö vid vattnet. Bolaget ska även samverka med landstingets planering för utökad kollektivt resande på stadens vatten. En ytterligare uppgift är att arbeta för att Stockholms inre kajer i högre grad ska kunna användas som tilläggsplatser och för rekreation, men samtidigt säkerställa sjöfartens behov. Stockholms Hamn AB ska, tillsammans med trafiknämnden och Stockholm Business Region AB, studera möjligheten och förutsättningarna för marknadsaktörer att skapa en lösning för att transportera primärt turister sjövägen mellan stadens olika sevärdheter och terminalerna.

Sjöfarten är ett av de mest energieffektiva sätten att transportera stora godsmängder och därmed spelar sjöfarten en viktig roll i Stockholmsregionens klimatomställning. För att avlasta vägnätet så mycket som möjligt bör transporter ske via sjöfarten och samordnas med järnväg i ett trafikslagsövergripande system. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att målen i färdplanen för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Att minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden är därför angeläget. Bolaget ska utveckla arbetet med att differentiera hamnavgifter för att minska utsläpp och buller samt åstadkomma en ansvarsfull avfallshantering, som även inkluderar hanteringen av fartygens svart- och gråvatten.

Bolaget ska arbeta för att alternativa bränslen ska tillhandahållas för fartyg. Detta är också i linje med EU:s politik som kommer att kräva att de så kallade TNT-hamnarna (TNT= transnationellt nätverk) ska ha minst ett tillgängligt alternativ till diesel.

Färjor och kryssningsfartyg bör, så långt som möjligt, elanslutas i hamn för att minska luftföroreningar och buller. Stockholms Hamn AB ska aktivt delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar.

Stockholms Hamn AB har i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen utrett möjliga alternativ för oljeverksamheten vid Loudden. De nuvarande arrendavtalen gäller till och med år 2019. Arbetet ska inriktas på långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av

bränsleprodukter. Stockholms Hamn AB ska driva avveckling av Loudden för annan verksamhet.

ÅF Offshore Race, Stockholm Gotland Runt, stärker Stockholm som destination och gör regattan tillgänglig för en bredare publik. Bolaget samordnar och finansierar stadens fortsatta medverkan. Evenemanget markerar Stockholms position som en miljöhuvudstad på vatten och en intressant sjöfartsstad i norra Europa.

Bolaget ska skapa goda förutsättningar för att kryssningstrafiken fortsatt ska kunna utvecklas och vara en del av tillväxten för regionen genom att tillsammans med Stockholm Business Region AB bidra till besöksnäringen.

Ägardirektiv 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- fortsätta arbetet med pågående projekt och leda utveckling och upprustningen av stadens innerstadskajer med målet att de ska vara en del av den levande stadsmiljön
- fortsätta tillgängliggöra stadens kajer och implementera kajstrategin
- fortsätta delta i utvecklingen av person- och kollektivtrafik på vatten
- fortsätta medverka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen arbeta med avvecklingen av oljeverksamheten vid Loudden

Ett klimatsmart Stockholm

- beakta effekter av ett förändrat klimat i utveckling av verksamheten
- verka för kraftigt ökade möjligheter för järnvägstransporter från och till hamnarna
- utreda vilka åtgärder som bör genomföras för att bidra till en utveckling mot fossilbränslefri sjöfart
- i samarbete med Stockholm Business Region AB och trafiknämnden studera möjligheten och förutsättningarna för marknadsaktörer att skapa en lösning för att transportera primärt turister sjövägen mellan stadens olika sevärdheter och terminalerna
- i samarbete med AB Stokab, Stockholms Hamn AB, Stockholms Stads Parkerings AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden, starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av byggnader och anläggningar
- fortsätta medverka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stockholms Hamn AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	70	90	87	50
Investeringar, mnkr	1 079	1 226	1305	370

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Förslag till mål och ågardirektiv för 2018-2020 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för it-utvecklingen i regionen.

Stokab ska fortsätta utveckla stamnätsinfrastrukturen, inklusive noder och knutpunkter, för att klara den framtida ökade generella efterfrågan och garantera tillgången på konkurrensneutral svartfiber. Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet skapar förutsättningar för klimatsmarta lösningar och att digital delaktighet kan ske i hela staden, vilket sker i takt med efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Framväxten av en allt mer uppkopplad värld kombinerat med 5G, förväntas också leda till ett behov av en mer utbyggd digital infrastruktur.

Ägardirektiv 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- färdigställa utbyggnaden av fiberinfrastrukturen till strategiska områden, nyproduktion och i alla delar av staden för skapande av lika förutsättningar till digital delaktighet i hela staden
- genomföra en omlokalisering av huvudkontoret till Söderstaden

Ett klimatsmart Stockholm

- genom ett utbyggt fibernät säkerställa förutsättningarna för stadens och näringslivets digitaliseringsarbete och därigenom möjliggöra klimatsmarta lösningar
- i samarbete med Stockholm Business Region AB, Stockholms Hamn AB, Stockholms Stads Parkerings AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- utveckla bolagets processer utifrån en förbättrad service och flexibilitet i förhållande till kunderna
- fortsätta att i samarbete med kommunstyrelsen stödja implementeringen av kommunfullmäktiges *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad*
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

AB Stokab	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	215	230	230	230
Investeringar, mnkr	200	200	200	200

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **AB Stokab** godkänns.

Stockholms Stads Parkerings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets främsta uppgift är att avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, bidra till hållbar mobilitet och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över. Bolaget ska fortsätta att arbeta med att öka trygghet och trivsel för kunderna. Garagen ska möta behovet i nya områden och leda till minskad gatuparkering i befintliga områden samt verka för att parkeringskapacitet utnyttjas optimalt. Bolaget bygger och driver både anläggningar som verkar på den kommersiella marknaden och anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet. I syfte att stimulera användningen av elbilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar. Bolaget ska arbeta med hållbar mobilitet där cykel och parkeringsplatser för bilpool i attraktiva lägen är en integrerad del. Bolaget ska påbörja ett långsiktigt arbete med att studera, analysera och redovisa möjliga effekter av självkörande bilar i bolagets anläggningar.

Bolaget deltar i stadens pilotprojekt för hållbara dagvattenlösningar och bidrar till samnyttjande av parkeringsplatser genom parkeringsköp i bland annat Hagastaden, Årstastråket och Norra Djurgårdsstaden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- vara aktiv i stadens planarbete för att möjliggöra en minskning av antalet gatuparkeringar och öka andelen parkeringar på tomtmark
- initiera förslag till nya parkeringsgarage för att möjliggöra en minskning av gatuparkeringarna och stödja framkomligheten i staden
- skapa fler cykelparkeringsplatser som en integrerad del i en mobilitetslösning
- ansvara för byggande och drift av cykelgarage i bolagets parkeringsgarage
- utveckla och utvärdera cykelparkeringsrätt i parkeringsförhyrningen i bolagets fastigheter
- fortsätta utbyggnaden av laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar samt se över möjligheterna att inrätta laddgator på nya ytor som arrenderas från trafiknämnden
- tillgodose behovet av ett ökat antal parkeringsplatser för infart och utfart, bland annat genom samverkan med exploateringsnämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner
- erbjuda sommarparkering i vissa av bolagets parkeringsanläggningar
- bistå i arbetet med fastighetsnämndens översyn av garage som arrenderas av Stockholms Stads Parkering AB med inriktningen att dessa anläggningar förs över till bolaget

Ett klimatsmart Stockholm

- i samarbete med Stockholm Business Region AB, AB Stokab, Stockholms Hamn AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige

R VII Sthlm Parkering:2

gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stockholms Stads Parkerings AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	75	95	85	75
Investeringar, mnkr	85	250	490	615

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandaindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholms stads Parke-
rings AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Bolagets mål och uppgifter

Kulturhuset Stadsteatern ska vara en angelägenhet för alla stockholmare med yttrandefrihet och den konstnärliga friheten som grund. Bolaget ska erbjuda verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt och annan kulturell produktion av hög kvalitet, präglad av både bredd och spets. Bolaget ansvarar också för stadens fristadsprogram som innefattar två platser.

Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska bli angelägen för fler, med särskilt fokus på människor i de grupper som idag sällan tar del av verksamheten. Genom att samspela med nya aktörer ska verksamheten nå ut till fler stockholmare och förstärka sin betydelse för alla stockholmare.

Kulturhuset och Teaterhuset vid Sergels Torg rustas upp under de kommande åren. Det innebär att verksamheten kommer att bedrivas i såväl tillfälliga som bolagets övriga befintliga lokaler.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- i samarbete med fastighetsnämnden säkerställa en fungerande verksamhet under den kommande upprustningen av Kulturhuset Stadsteatern
- i samarbete med AB Stockholmshem utveckla Kulturhusverksamheten i Skärholmen
- utreda de långsiktiga förutsättningarna för att etablera ytterligare en scen i ytterstaden
- fortsätta arbeta aktivt för att engagera barn och ungdom i bolagets verksamheter
- fortsätta arbeta för att tillgängliggöra produktionerna för personer med funktionsnedsättning
- fortsätta att utveckla bolagets profilbibliotek som självklara arenor för läsförmedling och läslust för alla åldrar
- fortsätta samarbetet med det fria kulturlivet och andra scenkonstinstitutioner, detta bland annat genom att erbjuda Kilen som gästspelscen för detta ändamål
- särskilt uppmärksamma Stockholms värdskap för EuroPride 2018

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- genomlysning utnyttjandet av de lokaler som inte är publika
- koncentrera resurserna till den konstnärliga, kulturella och publika verksamheten
- fortsätta säkerställa en stabil självfinansieringsgrad
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- fortsätta utveckla Kretsteatern, Parkteatern samt verksamheten vid bolagens tre permanenta lokaler (Sergels torg, Skärholmen och Vällingby)

R II Stadsteatern:2

Stockholms Stadsteater AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	-360	-363	-360	-360
Investeringar, mnkr	11	11	50	12

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

32. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Bolagets mål och uppgifter

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Sedan 2008 är Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ett renodlat fastighetsbolag med syfte att tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet. Utveckling och modernisering av bolagets äldre arenor som Ericsson Globe och Annexet är under utredning.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- delta i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- arbeta för ökade intäkter och en ökad kostnadseffektivitet, för att förbättra bolagets resultat
- följa upp evenemangsverksamheten i arenorna för att säkerställa att verksamheten på ett affärsmässigt sätt bidrar till att förbättra SGA Fastigheters resultat
- arbeta aktivt tillsammans med exploateringsnämnden med att utveckla bolagets befintliga markinnehav, så att en avyttring kan genomföras när marknadsläget möjliggör detta
- fortsätta arbeta med evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- fortsätta att tillsammans med evenemangsbolaget Stockholm Live AB arbeta för ökad trygghet och säkerhet

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	-136	-110	-113	-116
Investeringar, mnkr	20	35	35	35

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1000 st	1050 st	1100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål och uppgifter

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga, entreprenörskap och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare. Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet.

Bolagets mål är att Stockholmsregionen ska växa på ett hållbart sätt. Tillväxten ska avse hållbarhet såväl ekonomiskt, socialt, demokratiskt och ekologisk. I Stockholms stads vision för år 2040 står det att ”Stockholm är nytänkandets centrum i världen. Det gynnsamma innovationsklimatet får företag och människor att blomstra. Näringslivets mångfald och det livslånga lärandet ger alla stockholmare frihet att följa och förverkliga sina drömmar. Stockholm är en central nod i ett globalt nätverk av framgångsrika städer. En stad i världen, men också en världens stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare.”

Bolaget ska marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen. För att bli framgångsrik i detta arbete krävs ett nära samarbete med Stockholms näringsliv. Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia. I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram och ge det internationella varumärket Stockholm - the Capital of Scandinavia ny kraft.

Under 2018 genomförs VM i Synkroniserad Konstakning 2018 i Stockholm. Bolaget ska bidra till arrangemanget för att stärka Stockholm som evenemangstad.

Det regionala samarbetet inom näringslivsfrågor fortsätter inom Stockholm Business Alliance. Syftet med partnerskapet är att arbeta tillsammans över kommungränserna i regionen för att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft. Inom partnerskapet ansvarar SBR för samordning av investeringsfrämjande, näringslivsutveckling samt internationell marknadsföring.

Bolaget ska, exempelvis genom filmfond Film Capital Stockholm, medverka till och aktivt stödja film- och tv-produktion i staden, i enlighet med Stockholms stads filmstrategi.

Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov, både avseende nya och befintliga företag, genom en nära relation och kommunikation med företagen. En viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra samarbetet med stadens företag kring stadens myndighetsutövning.

Utifrån genomförd analys av strategiska tillväxtbranscher ska Stockholm Business Region AB i dialog med arbetsmarknadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder bidra till regionens fortsatta tillväxt och sysselsättning. Bolaget ska vara drivande i att staden är proaktiv i förhållande till de lokala företagen, i etableringsfrågor, exploatering av områden för företag, utbildningsfrågor samt arbetsmarknadsåtgärder. Bolaget ska vara en del i stadens arbete med tidiga skeden när det gäller analyser av nya stadsutvecklingsområdens innehåll avseende bland annat kontor, handel och småskalig produktion.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och särskilt gäller det arbetet med företagande och entreprenörskap bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska i samarbete med berörda nämnder ta fram en handlingsplan för utveckling av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företagandet i Stockholm. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. Inom utvecklingsområdena Järva och Söderort riktas insatser för att skapa förutsättningar för nya investeringar och etableringar för att på så sätt bidra till ökad tillväxt. Detta för att nå målet om en välbalanserad blandning av arbetsplatser och bostäder i stadens alla delar. Samarbetet med Start-Up Stockholm för ökad närvaro i stadens alla delar ska fortsätta och det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med kommunstyrelsen och berörda stadsdelsnämnder.

Bolaget har här en viktig uppgift i att arbeta med information till personer som bor och verkar i Stockholm under en kortare tid och som därefter kan fungera som ambassadörer för Stockholm.

Stockholmsregionen behöver kommunikationer som svarar mot behoven i en växande region. Stockholms internationella tillgänglighet är viktig för Stockholms fortsatta utveckling och tillväxt i ett globalt perspektiv.

Bolagets uppgift är att främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm. Samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling måste fortsätta stärkas.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer
- samarbeta med stadsdelsnämnderna och stödja dem i deras arbete med det lokala näringslivet
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden genomföra insatser för fler stockholmare i arbete
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration
- i samarbete med kulturnämnden stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering och sakernas internet

Ett klimatsmart Stockholm

- vid stöd till evenemang arbeta aktivt med ett miljöperspektiv
- i samarbete med trafiknämnden och Stockholms Hamn AB studera möjligheten och förutsättningarna för marknadsaktörer att skapa en lösning för att transportera primärt turister sjövägen mellan stadens olika sevärdheter och terminalerna
- i samarbete med AB Stokab, Stockholms Hamn AB, Stockholms Stads Parkerings AB, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden starta ett projekt för att med ny teknologi styra flöden för att undvika trängsel för turistbussar

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholmsregionen
- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- tillhandahålla lots- och servicefunktion gentemot företag
- bidra aktivt till Stockholms internationella tillgänglighet genom bland annat Connect Sweden
- stärka Stockholms attraktionskraft hos internationella talanger med unik kompetens
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- ansvara för stadens innovationspris
- fortsätta samordna arbetet med etablering av serverhallar
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- vid stöd till evenemang arbeta aktivt med ett jämställdhetsperspektiv

Stockholm Business Region AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	-12	-5	0	0
Investeringar, mnkr	1	1	1	1

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70	70	71
	Antal nystartade företag	23 750 st	24 000 st	24 100 st
	Lönesumma (dagbefolkning) i privat sektor, Stockholms stad	4,0 %	4,0 %	4,0 %
	Företagens nöjdhet med bemötandet	77 %	78 %	79 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal företag som staden har lotsat	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
	Nystartade företag som får hjälp av staden	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Business Region AB** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har som uppgift att svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förmedla försäkringslösningar, minimera försäkringskostnaderna och förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- aktivt driva och finansiera utvecklingen av systemstöd för incidentrapportering
- aktivt informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolagsstyrelser

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av. Bolaget ska optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar, i förhållande till storleken på det egna kapitalet och fastslagen risknivå
- fortsätta sitt arbete med att anpassa verksamheten till det EU-gemensamma regelverket för försäkringsbolag, Solvens II
- fortsätta arbetet med att samordna bolagets administration med S:t Erik Livförsäkring AB
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

S:t Erik Försäkrings AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	1	1	1	1
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för S:t Erik försäkrings AB godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionskund. I uppgifterna ingår att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena reallt
- tillsammans med koncernledningen utvärdera verksamheten avseende måluppfyllnad och initialt syfte
- påbörja förberedelserna för det nya EU-gemensamma regelverket IORP II som ska träda ikraft 1 januari 2020
- fortsätta arbetet med att samordna bolagens administration med S:t Erik Försäkrings AB
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

S:t Erik Livförsäkring AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	45	45	45	45
Investeringar, mnkr	0	0	0	0

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandaindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för S:t Erik Livförsäkring AB godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser. Syftet är att främja Stockholms utveckling och stadens förmögenhetsförvaltning. Bolaget ska fortsätta löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov
- i samarbete med exploateringsnämnden också pröva möjligheter till strategiska markinköp i de villaområden som kan vara aktuella
- se över möjligheterna att ha tillfälliga studentbostäder i bolagets utvecklingsprojekt
- i samarbete med exploateringsnämnden fortsätta planeringen för utveckling av fastigheterna i Ulvsunda med tydlig inriktning på nya bostäder samt välfungerande handel och service
- tillsammans med övriga aktörer i området medverka i utrednings- och programarbetet för Söderstaden
- löpande pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

S:t Erik Markutveckling AB	2017	2018	2019	2020
Resultat efter finansnetto, mnkr	28	34	41	47
Investeringar, mnkr	74	92	18	14

Kommunfullmäktiges indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för S:t Erik Markutveckling AB godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och effektivt genomföra branschledande och återkommande mässor samt att genomföra kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Staden äger genom Stockholms Stadshus AB 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB, och Stockholms Handelskammare äger 49,6 procent av aktierna.

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara. Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöprogram.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket ”The Capital of Scandinavia”.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett klimatsmart Stockholm

- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- effektivisera verksamheten och därigenom öka bolagets lönsamhet
- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad är holdingbolag till AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Verksamheten i AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värme- marknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme. Bolaget ska ha en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtahamnen ska minska successivt med ambitionen att vara avvecklade helt senast år 2022. Fortum Värmes värme, kyl- och elproduktion ska, i linje med stadens strategi för ett fossilbränslefrött Stockholm, fullt ut vara baserad på återvunna och förnybara insatsvaror till senast 2040.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

Ett Stockholm som håller samman

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm

Ett klimatsmart Stockholm

- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- utifrån målsättningen att KVV6 ska avvecklas år 2022 ta fram en plan för att trygga Stockholms framtida fjärrvärme
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

R I
AB FortumVH:2

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

39. Förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad** godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och sötningstjänst samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen.

Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens.

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsledning. Ledningen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsledningen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av ledningen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsforum.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvaret.

Medel för avgiften till Storstockholms brandförsvaret finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar". Medlemsavgiften för år 2018 beräknas till 390,5 mnkr. Långsiktigt ska kostnaderna i förbundet sänkas.

RI
SSBF:2

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

40. Förslag till inriktning för 2018-2020 för **Storstockholms brandförsv**ar godkänns.

Nettokostnader (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020	Förändring 2017/2018
Kommunstyrelsen	-1 368,9	-1 393,3	-1 376,0	-1 368,8	-24,4
Revisorskollegiet	-27,4	-27,4	-27,4	-27,4	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	-4,9	-56,0	-50,3	-2,5	-51,1
Stadsdelsnämnderna	-20 138,4	-20 783,5	-20 808,6	-20 883,7	-645,1
Arbetsmarknadsnämnden	-782,3	-780,0	-773,4	-773,4	2,3
Exploateringsnämnden	2 417,0	2 464,6	2 501,2	2 597,7	47,6
Fastighetsnämnden	807,5	798,0	858,3	977,6	-9,5
Idrottsnämnden	-639,8	-707,9	-734,7	-779,5	-68,1
Kulturnämnden					
kulturförvaltningen	-896,1	-939,6	-939,6	-961,3	-43,5
stadsarkivet	-50,2	-61,4	-55,0	-54,0	-11,2
Kyrkogårdsnämnden	-153,7	-154,8	-143,7	-143,7	-1,1
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-104,6	-107,2	-101,5	-101,5	-2,6
Socialnämnden	-1 008,4	-1 178,9	-1 170,6	-1 170,6	-170,5
Stadsbyggnadsnämnden	-166,8	-174,0	-171,8	-171,8	-7,2
Trafiknämnden	-221,1	-61,4	50,5	45,5	159,7
Utbildningsnämnden	-17 184,0	-18 103,7	-18 099,7	-18 099,7	-919,7
Äldrenämnden	-168,3	-177,8	-173,7	-173,7	-9,5
Överförmyndarnämnden	-54,8	-57,8	-57,8	-57,8	-3,0
SUMMA	-39 746,2	-41 503,1	-41 273,8	-41 148,6	-1 756,9
Avskrivningar (-)	-1 119,4	-1 291,5	-1 406,8	-1 575,4	-172,1
Central medelsreserv (-)					
Oförutsedda behov	-755,3	-764,3	-764,3	-764,3	-9,0
Prestationsreserv	-959,9	-737,4	-1 072,3	-1 552,9	222,5
Pensionsavgifter (-)	-909,2	-1 144,4	-1 370,6	-1 353,6	-235,2
TOTALT	-43 490,0	-45 440,7	-45 887,8	-46 394,8	-1 950,7

CESAM-BILAGA

Förändringar mellan kommunfullmäktiges budget 2017 och 2018

Kommunstyrelsen m.m.	2
Revisorskollegiet	3
Valnämnden	3
Stadsdelsnämnderna	4
Pedagogisk verksamhet: förskoleverksamhet	4
Barn, kultur och fritid	5
Äldreomsorg	6
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	7
Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri	7
Stadsmiljöverksamhet	8
Ekonomiskt bistånd	8
Arbetsmarknadsåtgärder	8
Arbetsmarknadsnämnden	9
Exploateringsnämnden	10
Fastighetsnämnden	11
Idrottsnämnden	12
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	13
Kulturnämnden: stadsarkivet	14
Miljö- och hälsoskydds nämnden	15
Service nämnden	16
Socialnämnden	17
Stadsbyggnadsnämnden	18
Trafiknämnden	19
Utbildningsnämnden	20
Äldrenämnden	21
Överförmyndarnämnden	21

Bilaga 2:2

Kommunstyrelsen m.m.

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-1 415,5	46,6
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Europride	3,0	
Stadens webbplats och sociala system	10,0	
Förstudie samlastning	1,0	
Fler i heltid - kompetens och bemanning	2,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Flytt av stadens nyårsfirande från kommunstyrelsen till kulturnämnden	1,9	
Sociala system på grund av finansiering via eget kapital även för 2018	21,0	
Generell effektivisering	14,1	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler i heltid - kompetens och bemanning	-2,0	
Europride	-1,0	
Upphandling av statistiktjänster	-1,0	
LOIS – utveckling	-0,7	
Hysesförhandlingsfunktion	-1,0	
Upphandling av system för upphandling- och avtalshantering	-9,0	
Förstärkning av upphandlings- och inköpsverksamheten	-5,6	
Flytt av medborgarskapscermonin från kulturnämnden till kommunstyrelsen	-0,4	
Förvaltning Agresso	-10,0	
Mänskliga rättighetsdagarna 2018	-1,0	
Insatser för att stärka kvinnors organisering	-0,5	
Rotlar och partikanslier	-1,4	
Implementering av nytt trygghets- och säkerhetsprogram	-3,0	
Förstärkt näringslivsarbete och lokalt stöd till nyföretagande	-3,0	
Riktad lönesatsning erfarna socialsekreterare och biståndshandläggare	-17,0	
Pilot medborgarinflytande	-2,0	
Bidrag till utomstående organisationer	-17,8	
Stöd till VM i synkroniserad konstakning	-1,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 439,9	46,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Europride	1,0	
Upphandling av system för upphandling- och avtalshantering	2,5	
Förstärkning av upphandlings- och inköpsverksamheten	1,9	
Mänskliga rättighetsdagarna 2018	1,0	
Insatser för att stärka kvinnors organisering	0,2	
Implementering av nytt trygghets- och säkerhetsprogram	1,0	
Förstärkt näringslivsarbete och lokalt stöd till nyföretagande	1,0	
Fler i heltid - kompetens och bemanning	0,7	
Pilot medborgarinflytande	2,0	
Bidrag till utomstående organisationer	5,0	
Stöd till VM i synkroniserad konstakning	1,0	
Plan 2019	-1 422,6	46,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
LOIS – utveckling	0,7	
Upphandling av system för upphandling- och avtalshantering	6,5	
Plan 2020	-1 415,4	46,6

Revisorskollegiet

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-30,0	2,6
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-30,0	2,6
Plan 2019	-30,0	2,6
Plan 2020	-30,0	2,6

Valnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-4,9	0,0
<i>Ökade kostnader för: Genomförande av val</i>	-51,1	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-56,0	0,0
<i>Minskade kostnader för: Genomförande av val</i>	5,7	
Plan 2019	-50,3	0,0
<i>Minskade kostnader för: Genomförande av val</i>	47,8	
Plan 2020	-2,5	0,0

Bilaga 2:4

Stadsdelsnämnderna

Pedagogisk verksamhet: förskoleverksamhet

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-5 390,5	322,3
<i>Volymförändringar:</i>		
Förskola	91,1	10,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Kövar Kungsholmen	4,3	
Generell effektivisering	53,9	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Höjd schablon förskola	-186,1	
Socioekonomiskt tilläggsanslag Förskola	-24,5	
Fler barn i Förskolan, Introduktionsförskolor	-13,2	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-5 465,0	333,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Fler barn i Förskolan, Introduktionsförskolor	3,0	
Plan 2019	-5 462,0	333,1
Plan 2020	-5 462,0	333,1

Barn, kultur och fritid

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-555,5	0,0
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Familjekollo	1,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	5,6	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fritidslotsar	-6,0	
Fritid för alla	-1,5	
Lokalt kulturliv	-1,0	
Fältassistenter med utökad målgrupp	-3,0	
Kvinnors organisering	-2,5	
Förstärkt föräldrastödsprogram	-2,5	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-565,4	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Fritidslotsar	2,0	
Fritid för alla	0,5	
Lokalt kulturliv	0,3	
Fältassistenter med utökad målgrupp	1,0	
Kvinnors organisering	0,8	
Förstärkt föräldrastödsprogram	0,8	
Plan 2019	-560,0	0,0
Plan 2020	-560,0	0,0

Bilaga 2:6

Äldreomsorg

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-7 571,3	197,3
<i>Volymförändringar:</i>		
Ökade kostnader	-24,2	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Centraliserad köhantering avseende servicehus	2,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Indexuppräkning av ersättningen för vård- och omsorgsboende	-99,1	
Persontransporter	-33,6	
Seniorboende med aktivitetscenter	-36,0	
Skarpnäck avseende Judiska hemmet	-3,5	
Bromma avseende att Josephinahemmet omvandlats till seniorboende	-5,0	
Höjd peng för hemtjänst	-65,0	
Höjd peng för dagverksamhet	-3,3	
Höjd peng för avlösning och ledsagning	-0,8	
<i>Ökade intäkter för:</i>		
Omsorgsavgifter		8,8
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-7 839,8	206,1
<i>Volymförändringar:</i>		
Ökade kostnader	-50,5	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Bromma avseende nedläggning av Josephinahemmet	5,0	
Plan 2019	-7 885,3	206,1
<i>Volymförändringar:</i>		
Ökade kostnader	-75,1	
Plan 2020	-7 960,4	206,1

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-3 651,5	2,0
<i>Volymförändringar:</i>		
Ökade kostnader	-55,9	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
KBH/KBF minskning av anslaget	7,8	
Generell effektivisering	36,5	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Kompensation för höjning av hemtjänstpeng	-3,8	
Höjd schablon	-40,3	
Kompensation för höjning av VoB-peng	-1,7	
Persontransporter	-100,9	
Höjd assistansersättning	-4,8	
Kompensation för ändrad ersättning socialpsykiatri	-4,3	
Höjt fast anslag	-18,3	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-3 837,2	2,0
Plan 2019	-3 837,2	2,0
Plan 2020	-3 837,2	2,0

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-2 027,0	36,9
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Satsning på barn och ungdom	-61,0	
Kompensation för ändrad ersättning socialpsykiatri	-4,3	
Drift av fyra regionala relationsvårdscentra	-15,0	
Genomförande av handlingsplanen: stärkt administrativt stöd och mentorskap	-14,0	
Bolotsar för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden	-2,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-2 123,3	36,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Genomförande av handlingsplanen: stärkt administrativt stöd och mentorskap	4,6	
Bolotsar för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden	0,7	
Plan 2019	-2 118,0	36,9
Plan 2020	-2 118,0	36,9

Stadsmiljöverksamhet

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-179,6	0,0	-110,5	-17,4
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Generell effektivisering	1,8			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Parskötsel	-20,0			
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Ökade kostnader			-13,7	10,7
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-197,8	0,0	-124,2	-6,7
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Parskötsel	6,7			
Plan 2019	-191,1	0,0	-124,2	-6,7
Plan 2020	-191,1	0,0	-124,2	-6,7

Ekonomiskt bistånd

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-1 166,9	32,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utbetalt bistånd	4,3	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 162,6	32,0
Plan 2019	-1 162,6	32,0
Plan 2020	-1 162,6	32,0

Arbetsmarknadsåtgärder

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-214,0	27,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	2,1	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Feriejobb	-18,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-229,9	27,4
Plan 2019	-229,9	27,4
Plan 2020	-229,9	27,4

Arbetsmarknadsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-980,2	197,9
<i>Volymförändringar:</i>		
Grundläggande vuxenutbildning	-25,5	
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Nya utbildningsplatser inom bristyrken	2,0	
Medverkan i och åtgärder inom ramen för de lokala utvecklingsprogrammen i ytterstaden	2,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Anslag gymnasial vuxenutbildning	234,4	
Generell effektivisering	9,8	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Schablon gymnasial vuxenutbildning	-234,4	
Indexuppräkning komvux	-0,9	
Indexuppräkning sfi	-3,6	
Förstärkt studie- och yrkesvägledning	-4,0	
Finsam	-2,0	
Utbildningsplatser gymnasial vuxenutbildning	-45,5	
Unga till arbete eller studier	-4,0	
Riktad arbetsmarknadssatsning unga arbetslösa i ytterstaden	-6,0	
Nyanlända och kortutbildade till jobb/utökad YFI	-8,0	
Uppsökande arbete mot nyanlända kvinnor	-4,0	
Fler Stockholmsjobb och extratjänster, ökad handledning	-6,0	
<i>Ökade intäkter för:</i>		
Statsbidrag gymnasial vuxenutbildning		72,7
Statsbidrag flyktingmottagande		25,3
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 075,9	295,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Unga till arbete eller studier	1,3	
Riktad arbetsmarknadssatsning unga arbetslösa i ytterstaden	2,0	
Uppsökande arbete mot nyanlända kvinnor	1,3	
Fler Stockholmsjobb och extratjänster, ökad handledning	2,0	
Plan 2019	-1 069,3	295,9
Plan 2020	-1 069,3	295,9

Bilaga 2:10

Exploateringsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-117,0	2 534,0	-233,0	-1 065,0
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Generell effektivisering	1,8			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
FastighetsSkatt	-0,5			
Strategiskt arbete teknisk infrastruktur och logistik	-2,0			
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Markförvaltning		47,3		
Höjd tomträttsavgäld		1,0		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-22,0	142,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-117,7	2 582,3	-255,0	-923,0
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Markförvaltning		12,1		
Höjd tomträttsavgäld		24,5		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-10,0	-3,0
Plan 2019	-117,7	2 618,9	-265,0	-926,0
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Markförvaltning		40,3		
Höjd tomträttsavgäld		56,2		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-54,0	-28,0
Plan 2020	-117,7	2 715,4	-319,0	-954,0

Fastighetsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-472,3	1 279,8	-353,2	-195,7
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Fastighetsskatt	-1,2			
Förstärkt trygghetsarbete	-2,0			
Digital utveckling	-6,5			
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Effektiviseringskrav		9,8		
Ny och omförhandlade avtal		8,4		
<i>Minskade kostnader och intäkter för:</i>				
Försäljning av Fatburen 2	15,6	-28,2	5,0	1,6
Försäljning Kvarnberget 6	1,9	-4,1	0,7	0,3
Räntesänkning IDF		-30,4		30,4
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Renoveringsprojekt	-40,0	25,5		
Förskjutningar av projekt idrottsnämnden	1,8	42,3	-31,7	-8,8
Omförhandlade avtal samt aktiveringar		12,5	-22,0	-16,0
Försäljningsomkostnader	-2,0	2,0		
Reglering av förvaltningsuppdrag	-21,0	1,0		
Arbete åt utomstående	-2,0	2,0		
Övriga förändringar IDF	-10,8	32,1		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förskjutningar av projekt			-12,3	4,8
Förändring kreditivränta				-23,8
Påverkan komponentavskrivning			-3,5	-1,5
Effekt av förskjutningar i investeringsprojekt			-0,9	
Räntesänkning SSBF				2,3
Effekt av räntesänkning på kreditivränta				7,0
Övriga effekt av räntesänkning				34,9
Effekt av förändrad prognos på utnyttjad checkkredit				27,2
<i>Övrigt:</i>				
Övriga förändringar	-12,4	-3,8	12,0	7,7
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-550,9	1 348,9	-405,9	-129,6
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Förstärkt trygghetsarbete	0,7			
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Fastighetsskatt		1,0		
Ny och omförhandlade avtal		24,3		
<i>Minskade kostnader och intäkter för:</i>				
Övriga förändringar	1,2	-6,1		
Försäljningsomkostnader	1,0	-1,0		
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Övriga förändringar IDF	-2,7	15,7		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förskjutningar av projekt			-8,9	-10,6
Förändring kreditivränta				-7,2
Påverkan komponentavskrivning			-3,5	-1,5
Effekt av förskjutningar i investeringsprojekt			-14,3	
Effekt av förändrad prognos på utnyttjad checkkredit				-1,5
<i>Övrigt:</i>				
Renoveringsprojekt	3,8	16,3		
Förskjutningar av projekt idrottsnämnden	-0,9	2,8	-2,7	0,9
Reglering av förvaltningsuppdrag	3,0	1,2		
Plan 2019	-544,8	1 403,1	-435,3	-149,5
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Ny och omförhandlade avtal		15,9		
<i>Minskade kostnader och intäkter för:</i>				
Försäljningsomkostnader	2,6	-2,6		
Renoveringsprojekt	-1,3	64,0		
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Övriga förändringar IDF	-4,8	37,4		
Övriga förändringar	6,3	4,4		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Effekt av förskjutningar i investeringsprojekt			-89,8	
Övrig förändring kreditivränta				19,6
Effekt av förändrad prognos på utnyttjad checkkredit				-41,1
Komponentavskrivning			-3,5	-1,5
<i>Övrigt:</i>				
Reglering av förvaltningsuppdrag	0,2	-2,8		
Plan 2020	-541,8	1 519,4	-528,6	-172,5

Bilaga 2:12

Idrottsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-909,0	269,2	-3,2	-0,8
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>				
Kodlås till skolidrottshallar	2,0			
Friluftsliv	2,0			
Aktiviteter och samordning av volontärverksamhet för nyanlända barn	2,0			
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Generell effektivisering	9,1			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Insatser för ökad simkunnighet	-8,0			
Idrottsverksamhet med social verksamhet	-2,0			
Utökat öppethållande idrottshallar helger och lov	-10,0			
Föreningsstöd - insatser för nyanlända	-3,0			
Implementering av idrotts- och friluftsprogram	-4,0			
Förstärkt trygghetsarbete	-3,0			
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Driftkostnadsförändring	-10,9	5,5		
Hyror fastighetsnämnden m.fl. (även SISAB och Akademiska hus ingår)	-47,8			
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Ökade kostnader (inkl. friluft)			-0,9	-0,2
Ökade kapitalkostnader långsiktig investeringsplan (inklusive friluftsverksamhet)			-1,5	0,5
Ökade kapitalkostnader avseende begärd utökning av investeringsbudget för konstsnö spår Ågesta			-0,3	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-982,6	274,7	-5,9	-0,5
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Idrottsverksamhet med social verksamhet	0,7			
Utökat öppethållande idrottshallar helger och lov	3,3			
Föreningsstöd - insatser för nyanlända	1,0			
Implementering av idrotts- och friluftsprogram	1,3			
Förstärkt trygghetsarbete	1,0			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Hyror fastighetsnämnden m.fl. (även SISAB och Akademiska hus ingår)	-29,5			
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Driftkostnadsförändring	-20,5	15,9		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Ökade kostnader (inkl. friluft)			-1,1	-0,3
Ökade kapitalkostnader långsiktig investeringsplan (inklusive friluftsverksamhet)			0,7	0,3
Ökade kapitalkostnader avseende begärd utökning av investeringsbudget för konstsnö spår Ågesta			-0,5	-0,1
Plan 2019	-1 025,3	290,6	-6,8	-0,6
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Hyror fastighetsnämnden m.fl. (även SISAB och Akademiska hus ingår)	-46,3			
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Driftkostnadsförändring (av nya anläggningar samt stängda simhallar)	-14,7	16,2		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Ökade kapitalkostnader långsiktig investeringsplan (inklusive friluftsverksamhet)			-0,1	
Ökade kapitalkostnader avseende begärd utökning av investeringsbudget för konstsnö spår Ågesta			-0,2	
Plan 2020	-1 086,3	306,8	-7,1	-0,6

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-996,0	99,9
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Fogelströmsåret	2,0	
Offentlig konst	1,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	10,0	
Flytt av medborgarskapscermonin från kulturnämnden till kommunstyrelsen	0,4	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Offentlig konst	-2,0	
Stadsmuseet: hyreskostnadsökning ombyggnation	-8,0	
Liljevalchs: hyreskostnadsökning ombyggnation/renovering	-3,5	
Förutsättningar för professionell konstnärlig produktion	-5,8	
Flytt av stadens nyårsfirande från kommunstyrelsen till kulturnämnden	-1,9	
Ny kulturskola i Vällingby	-2,2	
Pröva nya pedagogiska samarbetsformer för kulturskolan	-0,5	
Etablering av kvinnohistoriskt museum	-5,0	
Ökat deltagande i kulturskolan	-6,0	
Visningsmöjligheter för film samt stärkta samlingslokaler	-4,0	
Digitala bibliotek	-3,0	
Bibliotek i ytterstaden	-8,0	
El Sistema	-3,0	
Trygghetsarbete	-1,0	
<i>Minskade intäkter för:</i>		
Stadsmuseet: Nyöppning "kompensation" gratis inträde		-3,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 036,5	96,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Offentlig konst	2,0	
Digitala bibliotek	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Hyra Medborgarhuset förskjuten tidplan halvår	-5,0	
Plan 2019	-1 036,5	96,9
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Liljevalchs: förskjuten tidplan driftkostnadsökning om- och nybyggnation	-6,1	
Liljevalchs: hyreskostnadsökning tillbyggnad	-10,6	
Hyra Medborgarhuset förskjuten tidplan helår	-5,0	
Plan 2020	-1 058,2	96,9

Bilaga 2:14

Kulturnämnden: stadsarkivet

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-78,9	28,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	0,8	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förvaltning eDok	-11,0	
Hög tillgänglighet	-1,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-90,1	28,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Förvaltning eDok	11,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Lokalkostnader Liljeholmskajen	-2,9	
Kapitalkostnader Liljeholmskajen	-2,7	
<i>Ökade intäkter för:</i>		
Arkivleveranser Liljeholmskajen		1,0
Plan 2019	-84,7	29,7
<i>Ökade intäkter för:</i>		
Arkivleveranser Liljeholmskajen		1,0
Plan 2020	-84,7	30,7

Kyrkogårdsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-182,2	28,5	-16,5	-7,5
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Underhåll på grund av nya redovisningsregler	10,0			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Ekonomiskt bidrag till Gustav Vasa församling och Högalids församling före införandet av nytt ersättningsystem för begravningsshuvudmän	-11,1			
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-183,3	28,5	-16,5	-7,5
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Ekonomiskt bidrag till Gustav Vasa församling och Högalids församling före införandet av nytt ersättningsystem för begravningsshuvudmän	11,1			
Plan 2019	-172,2	28,5	-16,5	-7,5
Plan 2020	-172,2	28,5	-16,5	-7,5

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-200,7	96,1
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Uppdatering av IT- och diarieföringssystem ECOS	3,0	
Underlag nya kemikalieindikatorer	0,2	
Beräkningsmodell för LCA vid byggnation	1,2	
Energicentrum, klimatplanens genomförande, klimatpakten	1,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förstärkta ekosystemtjänster och miljöövervakning	-0,5	
Förstärkt klimatarbete	-2,0	
Förstärkt kommunikation och nya e-tjänster	-4,0	
Handlingsplan mikroplaster	-1,0	
Övervakning vatten	-2,0	
Miljöbilsarbete	-1,0	
Hållbarhetsstrateg	-0,5	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-203,3	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Miljöbilsarbete	1,0	
Förstärkt klimatarbete	0,7	
Förstärkt kommunikation och nya e-tjänster	2,0	
Handlingsplan mikroplaster	1,0	
Övervakning vatten	0,7	
Hållbarhetsstrateg	0,3	
Plan 2019	-197,6	96,1
Plan 2020	-197,6	96,1

Bilaga 2:16

Servicenämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-1,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Stöd kring egen-regi-anbud	1,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Särskild satsning stödfunktion för användning av arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar	-1,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Särskild satsning stödfunktion för användning av arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar	1,0	
Plan 2019	0,0	0,0
Plan 2020	0,0	0,0

Socialnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-1 406,2	397,8
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Utredningsuppdrag, LSS- och SoL-bostäder för personer med funktionsnedsättning	1,0	
Sociala merkostnader SHIS	4,0	
Kartläggning av kompetens inom LSS-verksamheter	1,0	
Genomförande av handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare	2,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Etablering av relationsvårdscentrum	4,0	
Generell effektivisering	14,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Sociala merkostnader SHIS	-4,0	
Hemlöshettsstatsning	-5,0	
Nyanlända (tillfälliga boenden)	-80,0	
Drift av Intro Stockholm	-67,0	
Drift av relationsvårdscentrum	-10,0	
Merkostnader för sociala insatsgrupper	-7,0	
Förstärkt arbete utbyggnad av LSS-bostäder och rekrytering kontaktperson/kontaktfamilj	-2,0	
Förstärkt socialjour	-3,5	
Förstärkt uppsökande arbete ensamkommande barn	-1,5	
Utökad förstärkningsteam, barn- och ungdomsvården	-2,0	
Implementering av program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck	-3,0	
Familjerådgivning	-1,0	
Peer support inom socialtjänsten	-4,0	
Genomförande av handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare	-2,0	
Pilot Unga lagöverträdare	-3,0	
Det sociala arbetets organisering	-1,0	
Kompetensutvecklande insatser kring barnperspektivet i socialtjänsten	-0,5	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 576,7	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Merkostnader för sociala insatsgrupper	2,3	
Förstärkt uppsökande arbete ensamkommande barn	0,5	
Genomförande av handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare	2,0	
Pilot Unga lagöverträdare	3,0	
Kompetensutvecklande insatser kring barnperspektivet i socialtjänsten	0,5	
Plan 2019	-1 568,4	397,8
Plan 2020	-1 568,4	397,8

Bilaga 2:18

Stadsbyggnadsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-436,8	270,0
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Social hållbarhet och samordning	1,0	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	5,1	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Utveckling av SVA-analys	-1,5	
Områdesplanering	-2,0	
<i>Minskade intäkter för:</i>		
Stadsmätning		-5,8
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>		
Ökad byggtakt	-7,0	3,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-441,2	267,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utveckling av SVA-analys	1,5	
Områdesplanering	0,7	
Plan 2019	-439,0	267,2
Plan 2020	-439,0	267,2

Trafiknämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Budget 2017	-1 450,5	1 229,4	-403,0	-158,3
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>				
Laddinfrastruktur	1,0			
Lokala utvecklingsprogram	3,0			
Förstudie om samlastning	1,0			
Förstärkt utredning	0,5			
Samspelskampanj	1,0			
Säker skolväg	3,0			
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Generell effektivisering	21,8			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Drift och underhåll av nya områden	-24,1			
Ambitionshöjning avseende cykelpendlingsnätet	-5,0			
Fler sommarjobb	-3,0			
Ändrad VA-taxa	-13,0			
Dagvattenhantering	-2,0			
Ökat deltagande i plan- och bygglov	-1,5			
Trygg, säkerhets och ordningsfrågor	-3,0			
Förstärkt renhållning	-10,0			
Levande Stockholm	-7,0			
Laddinfrastruktur	-1,0			
Samspelskampanj	-1,0			
Säker skolväg	-3,0			
<i>Ökade intäkter för:</i>				
Höjd felparkeringsavgift		80,0		
<i>Minskade kostnader och intäkter för:</i>				
Djurgårdsavtalet	9,7	-9,7		
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Införande av plan för gatuparkering	-11,0	133,0		
Parkeringsverksamhet	-4,0	4,0		
Samlingskartan överförs från SVAB	-12,0	12,0		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-81,0	86,3
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 510,1	1 448,7	-484,0	-72,0
<i>Minskade kostnader för:</i>				
Dagvattenhantering	0,7			
Ökat deltagande i plan- och bygglov	0,5			
Trygg, säkerhets och ordningsfrågor	1,0			
Förstärkt renhållning	3,4			
Levande Stockholm	2,3			
Laddinfrastruktur	1,0			
Samspelskampanj	1,0			
Säker skolväg	1,0			
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Drift och underhåll av nya områden	-9,0			
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>				
Införande av plan för gatuparkering	-26,0	136,0		
Parkeringsverksamhet	-4,0	4,0		
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-75,0	-6,0
Plan 2019	-1 538,2	1 588,7	-559,0	-78,0
<i>Ökade kostnader för:</i>				
Nya driftområden	-5,0			
<i>Kapitalkostnader:</i>				
Förändringar kapitalkostnader			-21,0	-5,0
Plan 2020	-1 543,2	1 588,7	-580,0	-83,0

Bilaga 2:20

Utbildningsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-17 764,2	580,2
<i>Volymförändringar:</i>		
Förskola	-31,4	
Grundskola	-293,8	
Grundsärskola (grundschablon + tilläggsschabloner)	-19,6	
Fritidshem	-94,9	12,6
Fritidsklubb	-9,9	
Gymnasieskola	-29,6	
Gymnasiesärskola (grundschablon + tilläggsschabloner)	-3,4	
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Insatser mot hedersrelaterat våld i skolan, antivåldsbildning	4,0	
Läramätverk mot rasism och extremism	1,0	
Utbildning fler förskolelärare	3,6	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	177,6	
Gymnasial lärlingsanställning	12,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad schablon Förskolan	-112,5	
Socioekonomiskt tilläggsanslag Förskola	-9,7	
Ökad schablon Grundskola	-302,5	
Ökad schablon Grundsärskolan (grundschablon + tilläggsschabloner)	-15,7	
Ökad schablon Fritidshem	-64,1	
Ökad schablon Fritidsklubb	-2,2	
Ökad schablon Gymnasieskolan	-97,4	
Ökad schablon Gymnasiesärskolan (grundschablon + tilläggsschabloner)	-5,9	
Satsning lärarassistenter och studiepedagoger, fördelas inom grundskolans grundschablon	-30,0	
Lönstillägg för lärare i grundskolor med högt socioekonomiskt index, fördelas i grundskolans strukturtillägg	-13,0	
Utbildning fler förskolelärare	-4,0	
<i>Ökade intäkter för:</i>		
2017 års föräldraavgifter, fritidshem egen regi		9,1
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-18 705,6	601,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utbildning till fler förskollärare	4,0	
Plan 2019	-18 701,6	601,9
Plan 2020	-18 701,6	601,9

Äldrenämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-173,3	5,0
<i>Minskade kostnader enligt plan i budget 2017:</i>		
Ersätta GPS med NFC som positioneringsteknik inom hemtjänsten	1,4	
Arbete mot våld i nära relation riktat mot äldre	0,8	
Fortsatt arbete med utveckling av hemtjänst	2,5	
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Generell effektivisering	1,7	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Centraliserad köhantering avseende servicehus	-2,0	
Digitala trygghetslarm	-4,0	
Utökat tryggt mottagande i hemmet	-3,6	
Arbete mot våld i nära relationer riktat mot äldre	-0,8	
Utveckling av hemtjänst	-2,0	
Föreningsstöd	-1,0	
Reflektionstid i hemtjänsten	-1,0	
Insatser för äldre i hemlöshet	-1,0	
Framtagande av plan för en äldrevänlig stad	-0,5	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-182,8	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Utökat tryggt mottagande i hemmet	1,0	
Arbete mot våld i nära relationer riktat mot äldre	0,8	
Utveckling av hemtjänst	2,0	
Reflektionstid i hemtjänsten	0,3	
Plan 2019	-178,7	5,0
Plan 2020	-178,7	5,0

Överförmyndarnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Budget 2017	-54,8	0,0
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förstärkt handläggning	-2,0	
Lokalkostnader	-1,0	
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-57,8	0,0
Plan 2019	-57,8	0,0
Plan 2020	-57,8	0,0

Investeringsstrategi

Bakgrund

Investeringsstrategin har arbetats fram i flera steg och är ett viktigt styrdokument med anledning av stadens tillväxttakt. Staden har satt en hög ambitionsnivå med bostads-målet 140 000 nya bostäder till 2030 med målsättningen att hälften av det som byggs ska vara hyresrätter, har ett bostadsåtagande i samband med tunnelbanans utbyggnad samt satsar på ökade investeringar i miljö, kunskap och välfärd. Detta ökar kravet på prioriteringar i investeringsverksamheten och kostnadsmedvetenhet i projekten, med fokus på att begränsa investeringsutgifterna.

Syfte

Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och stadens inriktningsmål, och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna, ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga ett jämlikt och hållbart Stockholm. Investeringsstrategin utgör ett steg mellan långsiktiga ambitioner och investeringsplaner. Investeringsstrategin syftar också till att öka samordningen och styrningen av stadens investeringsverksamhet, samt säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning.

Utgångspunkter

Staden har en mycket hög tillväxttakt vilket ställer stora krav på prioriteringar såväl inom stadens investeringsverksamhet men också inom den löpande driften då investeringstakten avspeglas i ökade drifts- och kapitalkostnader. Det är av största vikt att de investeringskalkyler som upprättas i samband med investeringsbeslut också beaktar framtida driftskostnader.

Bostäder och infrastruktur är prioriterade investeringskategorier. Därefter kommer staden att satsa på investeringar i skolor samt i idrott och kultur. Stockholm behöver höja ambitionerna för en hållbar omställning syftande till minskad klimatpåverkan. Därför kommer investeringar i energieffektiviseringar och lösningar med låg klimatpåverkan att prioriteras inom samtliga kategorier.

I samband med beslut om nya investeringar, så kallade strategiska investeringar, ska omfattningen av stadens befintliga reinvesteringsbehov lyftas fram och utgöra en viktig beslutsparameter för fastställande av det totala investeringsutrymmet. I samband med beslut om nya investeringar ska även en jämförbarhetsanalys ingå i beslutsunderlaget för enskilda projekt och i långsiktiga prioriteringar och planer.

Vidare innebär överenskommelsen om en utbyggd tunnelbana att en större satsning på söderort bör göras. Cirka 40 000 bostäder ska byggas i tunnelbanans influensområde från Gullmarsplan till Hagsätra, Farsta strand och Skarpnäck.

Huvudteman

Investeringsstrategin delas in i sex huvudteman:

1. Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar
2. Ekonomisk hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt
3. Investeringskategorier
4. Investeringstyper och finansiering
5. Finansiella nyckeltal
6. Styrning och uppföljning

Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar

Stadens växande befolkning är en grundläggande utmaning för framtiden. Takten i bostadsbyggandet måste hållas hög och staden kommer att bli tätare. I Stockholms stad planeras för 140 000 nya bostäder till år 2030. Till 2020 ska 40 000 bostäder produceras i Stockholm. Bostadsmålet är det mål som därför ska prioriteras högst och som bedöms kommer utgöra störst andel av stadens totala nettoutgifter framöver. En växande region i form av ökad befolkning och ökad takt i bostadsbyggande kräver också investeringar i infrastruktur och framkomlighetsåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är utbyggnad av kollektivtrafik, åtgärder för att skapa goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik samt vägar. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen för investeringar i samhällsservice såsom utbildning, kultur och idrott följer den demografiska utvecklingen.

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi öka. Investeringar i energieffektivisering ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras.

Ekonomiskt hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt

Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Staden måste därför begränsa mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder blir alltför omfattande. För projekt med hög nettoexploateringsutgift per producerad lägenhet ska alternativa kalkyler med mindre omfattande investeringsåtgärder tas fram, oavsett lönsamhetsgrad.

Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god hushållning eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas. Med krav på bibehållen god projektekonomi kommer det att innebära ökade krav på anpassning av utgiftsidan i exploateringsprojekt. Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma såväl investeringsutgift som lönsamhetspotential i projekten.

Det sociala investeringsperspektivet ska stärkas i stadens centrala processer. Exploateringsprojekt i de fokusområden och samband som pekas ut i kommande översiktsplan är särskilt viktig varför särskilda styrgrupper med en stadsövergripande programledning inrättas med en tydlig styrning kring vilka effekter som ska uppnås.

Stadens fortsatta satsning på en tät, yteffektiv och hållbar stad med en utbyggnad i goda kollektivtrafiklägen eller där kollektivtrafik planeras har goda förutsättningar att resultera i lönsamma projekt. Det är samtidigt viktigt att staden strävar efter att säkerställa goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggningen för vissa av de områden där omvandlingspotentialen (från oattraktiv till attraktiv boendemiljö) är stor. Staden bör noga studera vilka stadsqualiteter som genererar attraktivitet för att med större precision beräkna intäktssidan i exploateringsprojekt.

Investeringskategorier

Bostäder

Infrastruktur i syfte att bygga bostäder är den investeringskategori som staden fortsatt, inom tidsramen för investeringsstrategin, kommer att avsätta stora resurser för med en nettoinvesteringsandel som för närvarande uppgår till cirka 60 procent. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas.

Infrastruktur

Investeringar i stadens infrastrukturanläggningar utgör cirka 20 procent av den planerade investeringsvolymen. Investeringar i gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Det ger förutsättningar för ökad framkomlighet, en bättre miljö och mindre klimatpåverkan.

Förskola och skola

Det är viktigt att staden har god beredskap för att den demografiska utvecklingen växlar över tid och att den långsiktiga planeringen för stadsutveckling och ny samhällservice utvecklas. Ökningen av antalet yngre barn innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. Samtidigt har Stockholm under de senaste åren inte klarat att investera i takt med de ökande behoven. Under de närmaste åren kommer antalet elever i Stockholms grundskolor fortsätta att öka markant. De demografiska förändringarna kommer att leda till omfattande behov av nya lokaler.

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, är stadens bolag som äger och förvaltar merparten av Stockholms förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Bolagets investeringar påverkar stadens förvaltningssektor genom förändrade lokalkostnader. Det är därför viktigt för investeringsplaneringen att underlag för prioriteringar tas fram med en gemensam lägesbild och under samordnade former med beställande nämnder; det vill säga stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden.

Idrott

Idrottsinvesteringarna de kommande åren kan delas in i två huvudgrupper

- reinvestering i befintliga idrottsanläggningar
- nybyggnation och utveckling av idrottsanläggningar i tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden

Ambitionen ska vara att sprida investeringar i idrottsanläggningarna geografiskt, och även följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden. Som ett resultat av långvarigt eftersatta investeringar i idrottsanläggningar kommer volymen de kommande åren att behöva öka. Planering av nya idrottsanläggningar ska ske i samverkan med stadens skolplanering i syfte att uppnå en effektivare användning av stadens gymnastiksalor och idrottshallar.

Kultur

Stadens kulturanläggningar bör ses som en samlad resurs för stadens invånare. Investeringar i kulturanläggningarna ska spridas geografiskt, bidra till att stärka kulturlivet också i ytterstaden samt följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden.

Kommersiella lokaler

För att skapa en attraktiv region krävs att staden har en långsiktig beredskap för ett ökat behov av lokaler. I den växande regionen bedöms antalet arbetsplatser i staden öka markant till år 2030. I denna planering måste arbetsplatser planeras på ett sådant

Bilaga 3:4

sätt att det möjliggör ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att antalet arbetsplatser planeras ur ett helhetsperspektiv.

Planeringen för arbetsplatser är särskilt viktig för utveckling av ytterstaden, framförallt i söderort. Här vill staden vända den historiskt negativa trenden att antalet arbetsplatser inte ökat i takt med antalet bostäder.

Detta ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Den övergripande strategin för arbetsplatser utgörs av Översiktsplanen tillsammans med Investeringsstrategin. I styrgruppsarbetet för större stadsutvecklingsprojekt ska dessa särskilt beakta stadens mål för arbetsplatsetablering. Nämnderna svarar för att uppföljning av antalet nya arbetsplatser sker inom ramen för sin verksamhetsplanering.

Staden, genom fastighetsnämnden, investerar också i större verksamhetsutvecklingsprojekt i samband med fastighetsnämndens uppdrag att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för stadens hyresgäster (samt i vissa fall externa såsom stadens saluhallar) samt att bibehålla och utveckla fastighetsvärdena.

Omsorg

Efterfrågan på vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka på 2020-talet. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering. Micasa Fastigheter i Stockholm AB är stadens bolag som äger och förvaltar vård- och omsorgsboenden, trygghetsboende samt seniorbostäder, och vars investeringar påverkar stadens förvaltningssektor.

Park- och grönområden

Inriktningen i stadens översiktsplan är att kvaliteter i parker och grönområden ska förstärkas i samband med att staden förtätas. Funktionerna i den ekologiska infrastrukturen ska behållas och förstärkningar av svaga avsnitt ska prövas.

Investeringstyper och finansiering

Stadens investeringar kan delas upp i två huvudtyper; strategiska investeringar och ersättningsinvesteringar (även benämnt reinvesteringar). *Strategiska investeringar* är framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag. *Ersättningsinvesteringar* är sådana investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta. Den största andelen av stadens investeringar utgörs av infrastruktur i syfte att bygga bostäder, och är följaktligen av strategisk art. Investeringar i övrig infrastruktur bedöms vara av såväl strategisk som ersättningsart.

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden även medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt.

Ersättningsinvesteringar/reinvesteringar

Reinvesteringsbehovet bedöms öka under den kommande tioårsperioden och även fortsatt fram till år 2030. Det är nödvändigt att successivt upprusta gatuytor, broar, tunnlar, parker, byggnader och idrottsanläggningar.

För att säkerställa funktionen och bevara värdet på stadens anläggningar och byggnader ska underhållsplaner och reinvesteringsprogram finnas. Planeringen av ersättningsinvesteringar ska utgöra en del av stadens långsiktiga investeringsplanering. Ersättningsinvesteringar ska i första hand finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Strategiska investeringar

En stor del av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt i syfte att bygga bostäder. Exploateringsprojekten ska i huvudsak vara lönsamma. Det innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt i normalfallet ska bära investeringsutgifterna för den infrastruktur och det behov av kommunal service som uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet. I den mån investeringsutgifterna för den kommunala servicen i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar inte kan finansieras av inkomster från markförsäljning, kommer den att finansieras av skatteintäkter (överskott) och/eller upplåning. Stadens kostnader för investeringarna ökar vid eventuell upplåning.

Lagen om värdeöverföringar från allmännyttiga kommunala bostadsbolag innebär en möjlighet för staden att finansiera investeringar inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning kommer att genomföras, med en särskild utdelning från bostadsbolagen. Den utdelning som lämnats hittills har öronmärkts för finansiering av investeringar i bostadsområden och idrottsanläggningar i prioriterade områden i ytterstaden.

Medfinansiering

I syfte att uppnå stadens inriktningsmål har staden prioriterat att medfinansiera statliga infrastrukturprojekt. Kvarvarande beslutade åtaganden för staden beräknas sammanlagt uppgå till 7 mdkr. Utbetalningarna om cirka 300–400 mnkr per år till medfinansiering minskar det kassaflöde som finns att tillgå för finansiering av stadens egna investeringar.

En finansiell förutsättning för stadens medfinansiering av statlig infrastruktur är att den kan ske med egna medel. Utbetalningarna finansieras ur en avsättning av överskott från tidigare år. Mot bakgrund av stadens ökande investeringsvolym kan staden framöver istället behöva välja att låta överskott stärka det egna kapitalet och soliditeten, och finansiera stadens egna investeringar.

Finansiella nyckeltal

Ovan har beskrivits hur finansieringen av de olika investeringstyperna förutses ske. I och med att det egengenererade kassaflödet i första hand reserveras för reinvesteringar och medfinansiering kommer upplåning att behöva ske för de strategiska investeringar som inte kan finansieras med försäljningsinkomster, eller försäljning av andra anläggningstillgångar. Upplåning kan vara ett alternativ för lönsamma investeringar, där avkastningen/hyresintäkter kan finansiera amortering och räntekostnad. För att investeringsverksamheten ska vara förenlig med kraven på god ekonomisk hushållning, behöver förutom kravet på lönsamhet även andra finansiella nyckeltal beaktas.

Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel (egenfinansieringsgrad). Investeringsstrategin definierar därför även en målsättning för hur de olika investeringstyperna ska finansieras.

Kommunfullmäktige har beslutat att kommunkoncernens och stadens soliditet långsiktigt ska uppgå till lägst 34 procent, och att stadens kapitalkostnader får uppgå till maximalt 7 procent av nettodriftskostnaderna. Investeringsstrategin har kompletterats med nyckeltalet ”egenfinansieringsgrad” för styrning och uppföljning av investeringsverksamhetens finansiering. Nyckeltalet ”avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning” har introducerats för att möjliggöra en sammanhållen uppföljning för kommunkoncernens investeringsverksamhet, inklusive bolagen.

Soliditet

Kommunfullmäktige har fastställt ett långsiktigt mål för stadens soliditet på 34 procent. Det innebär att 34 procent av de totala tillgångarna ska finansieras med eget kapital. En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad och på sikt låneutrymme är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Egenfinansieringsgrad

Många av stadens investeringar, till exempel i gator, parker, skolor och idrottsanläggningar, ger ingen ekonomisk avkastning. Lånefinansiering av dessa investeringar innebär ökade räntekostnader som inte direkt möts av ökade intäkter. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader. I den mån kassaflödet från den löpande verksamheten inte räcker för att finansiera reinvesteringar i verksamhetsfastigheter och infrastruktur, kan staden behöva budgetera/generera ett högre resultat för att öka egenfinansieringsgraden.

Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader

Kommunfullmäktige har beslutat att kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta) får uppgå till maximalt 7 procent av stadens nettodriftskostnader. Syftet med nyckeltalet är att säkerställa att investeringsverksamheten inte begränsar budgetutrymmet för övrig verksamhet. Nyckeltalet kompletteras av nyckeltalet nedan, som mäter avskrivningar och verkligt räntenetto i förhållande till omsättning.

Avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning

Detta kompletterande nyckeltal mäter hur stor del av verksamhetens intäkter, skatteintäkter och generella statsbidrag som tas i anspråk för att bära kostnaderna för avskrivningar och ränta. En fördel med nyckeltalet är att det även kan användas för uppföljning av bolagens, och därmed kommunkoncernens, samlade investeringsverksamhet.

Styrning och uppföljning

Arbetet med att implementera investeringsstrategin berör främst exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden samt de kommunala bolagen Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). I samband med budget och verksamhetsplanering lämnar dessa nämnder och bolagsstyrelser in prioriteringsunderlag genom stadens gemensamma beslutsstöd. Genom beslutsstödet samlas, kategoriseras och prioriteras investeringarna utifrån ett antal beslutskriterier. Vidare görs en beskrivning av investeringsportföljen utifrån stadens verksamhetsmål, hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt samt investeringskategorier och investeringstyper. Stadens investeringsstrategi utgör underlag för att ta fram berörda nämnders och bolagsstyrelsers investeringsplaner.

Stadsledningskontoret har ett samordningsansvar för berörda nämnders och bolagsstyrelsers investeringar och ansvarar för en aggregerad sammanställning och övergripande förvaltning av stadens investeringsportfölj. Stadens investeringsstrategi och utbyggnadsplanering följs årligen upp och vid behov justeras prioriteringar och åtgärdsprogram. Genom gemensamma forum för dialog med berörda nämnder och bo-

lagsstyrelser under ledning av stadsledningskontoret skapas ett underlag för samlad prioritering av investeringar. Olika effektmål behöver kompletteras med indikatorer för att kunna följa och agera utifrån det som uppnåts.

Stadens berörda nämnder och bolagsstyrelser ska i linje med stadens övergripande investeringsstrategi ha ett stort fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och god ekonomisk hushållning i samtliga investeringsprojekt. I samband med mycket stora investeringsprojekt bör stadens vedertagna projektkalkylering kompletteras med alternativa kalkylmetoder, såsom till exempel den så kallade *successivprincipen*¹.

Ansvar för uppföljningen ligger generellt hos den nämnd/bolagsstyrelse som genomför investeringsprojektet men större investeringar följs upp i särskild ordning av stadsledningskontoret i enlighet med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av investeringar och andra stora projekt. I samband med införandet av en ny ekonomimodell i staden har ett antal stadsövergripande projekt definierats som så kallade ”Koncernprojekt”. Koncernprojekt ska omfatta samtliga investeringar som ingår i ett investeringsbeslut oavsett vilken nämnd/bolagsstyrelse som kommer att genomföra investeringsprojektet. Stadsledningskontoret anger de koncernprojekt för vilka en särskild uppföljning ska lämnas till kommunstyrelsen.

De ovan redovisade finansiella nyckeltalen ska följas upp löpande och rapporteras i samband med bokslut.

¹ Successivprincipen är en metod för helhetsbedömning av projekt med avseende på tids- och kostnadsramar där både risker och möjligheter värderas inkluderat projektmiljöns omvärldsfaktorer. Successivmetoden innebär således att osäkerheter identifieras och värderas. Syftet med analyserna är att få fram en tillförlitlig bedömning/prognos av projektets slutliga kostnad inklusive eventuella hot och möjligheter. Metoden består av flera moment och inleds med att ta fram en underlagskalkyl. Det mest centrala momentet är den efterföljande osäkerhetsanalysen som utförs i en tvärsammansatt grupp och över förvaltningsgränserna i det fall investeringsprojektet är av stadsövergripande karaktär. Gruppanalysen genomförs i syfte att kvalitetssäkra och riskvärdera kalkylen

Bilaga 3:8

Investeringsplan för stadens nämnder

Mnkr	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Arbetsmarknadsnämnden						
Inventarier och maskiner	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Investeringsplan, netto	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Exploateringsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-3 510,0	-3 350,0	-3 050,0	-3 050,0	-3 150,0	-3 150,0
<i>varav Cykelplan</i>	-60,0	-40,0				
Investeringsplan totalt, netto	-3 510,0	-3 350,0	-3 050,0	-3 050,0	-3 150,0	-3 150,0
Utgift	-3 860,0	-4 000,0	-4 000,0	-4 000,0	-4 000,0	-4 000,0
Exploateringsinkomster	200,0	200,0	400,0	400,0	400,0	400,0
Övriga inkomster	150,0	450,0	550,0	550,0	450,0	450,0
Summa inkomster	350,0	650,0	950,0	950,0	850,0	850,0
Fastighetsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-500,0	-740,0	-500,0	-300,0	-300,0	-300,0
Utökad investeringsplan, netto	-615,0	-779,0	-1 660,0	-1 405,0	-768,0	-340,0
<i>varav Bostadsrätter, förvärv (LSS, förskolor)</i>	-240,0	-300,0	-300,0	-300,0	-300,0	-75,0
<i>varav Stockholms Livsmedelscentrum</i>	-350,0	-95,0	-500,0	-500,0	-500,0	-98,0
<i>varav Stadsbiblioteket</i>	-25,0	-49,0	-220,0	-150,0	-50,0	
<i>varav Kulturhuset</i>		-158,0	-500,0	-255,0		
<i>varav Bergrum Liljeholmen</i>		-70,0				
<i>varav Tekniska nämndhuset</i>		-107,0	-140,0	-200,0	-320,0	-265,0
Långsiktig investeringsplan, idrottsinvesteringar	-486,6	-490,0	-490,0	-290,0	-290,0	-290,0
<i>varav reinvesteringar</i>	-243,3	-245,0	-245,0	-145,0	-145,0	-145,0
<i>varav nyinvesteringar</i>	-243,3	-245,0	-245,0	-145,0	-145,0	-145,0
Utökad investeringsplan, idrottsinvesteringar	-135,0	-54,0	-71,0	-70,0	-110,0	-65,0
<i>varav ersättningsinvesteringar</i>		-54,0	-71,0	-70,0	-110,0	-65,0
<i>varav Åkeshov</i>	-135,0					
Investeringsplan, netto	-1 736,6	-2 063,0	-2 721,0	-2 065,0	-1 468,0	-995,0
Idrottsnämnden						
Långsiktig investeringsplan	-6,8	-6,8	-4,8	-4,8	-4,8	
Inventarier och maskiner	-15,0	-15,0	-17,0	-17,0	-17,0	
Utökad investeringsplan maskiner och inventarier		-18,5	-16,0	-2,0		
Utökad investeringsplan friluft (Ågesta)		-20,0				
Investeringsplan, netto	-21,8	-60,3	-37,8	-23,8	-21,8	0,0
Kommunstyrelsen m.m.						
Inventarier och maskiner	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Investeringsplan, netto	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Kulturnämnden: kulturförvaltningen						
Inventarier och maskiner	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3
Inventarier och maskiner (utökad budget)	-18,4	-25,0	-27,5	0,0	0,0	
<i>varav Stadsmuseet</i>	-13,4	-20,0				
<i>varav Medborgarhuset</i>			-17,5			
<i>varav Liljevalchs</i>	-5,0		-10,0			
<i>varav ytterstadsbibliotek</i>		-5,0				
Investeringsplan, netto	-24,7	-31,3	-33,8	-6,3	-6,3	-6,3
Kulturnämnden: stadsarkivet						
Inventarier och maskiner	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Inventarier bergrum		-55,0				
Investeringsplan, netto	-1,0	-56,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Kyrkogårdsnämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-10,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
Utökad investeringsplan, netto	-54,0	-46,0	-80,6	-100,0	-80,0	-20,0
<i>varav begravningsplats Järva</i>	-15,0	-15,0	-50,0	-100,0	-80,0	-20,0
<i>varav ombyggnad av arbetslokaler Norra begravningsplats</i>	-19,0		-2,0			
<i>varav kistgravkvarter Räcksta</i>	-10,0	-10,0				
<i>varav bevattningsanläggning Skogskyrkogården</i>	-10,0	-10,0	-3,6			
<i>varav arbetslokaler, staket m.m</i>		-11,0				
<i>varav Ceremonilokal Strandkyrkgården</i>			-25,0			
Investeringsplan, netto	-64,0	-66,0	-100,6	-120,0	-100,0	-40,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden						
Inventarier och maskiner	-0,8	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Investeringsplan, netto	-0,8	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Service­nämnden						
Inventarier och maskiner	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Investeringsplan, netto	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Socialnämnden						
Inventarier och maskiner	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7
Investeringsplan, netto	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7

Mnkr	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stadsbyggnadsnämnden						
Inventarier och maskiner	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Investeringsplan, netto	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Trafiknämnden						
Långsiktig investeringsplan, netto	-830,0	-830,0	-730,0	-730,0	-730,0	-730,0
<i>varav cykelplan 2012-2018</i>	-250,0	-310,0				
Utökad investeringsplan, netto	-460,5	-670,5	-300,0	0,0	0,0	
<i>varav klimatinvesteringar (gång, cykel mm)</i>	-25,0	-25,0				
<i>varav träd</i>	-10,0	-10,0				
<i>varav Levande Stockholm</i>		-10,0				
<i>varav LUP</i>		-20,0				
<i>varav Framkomlighet buss, gång, cykel</i>			-150,0			
<i>varav Sergelstorg</i>	-353,0	-473,0	-10,0			
<i>varav Park Järvaältet</i>	-2,5	-2,5				
<i>varav investering i grönstruktur</i>	-70,0	-130,0	-140,0			
Investeringsplan totalt, netto	-1 290,5	-1 500,5	-1 030,0	-730,0	-730,0	-730,0
Utgift	-1 367,5	-1 570,5	-1 080,0	-730,0	-730,0	
Inkomst	77,0	70,0	50,0			
Utbildningsnämnden						
Inventarier och maskiner	-100,0	-135,0	-135,0	-135,0	-135,0	-135,0
Investeringsplan, netto	-100,0	-135,0	-135,0	-135,0	-135,0	-135,0
Äldrenämnden						
Inventarier och maskiner	-0,1	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Utökad investeringsplan, digitala larm	-22,0					
Investeringsplan, netto	-22,1	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Överförmyndarnämnden						
Inventarier och maskiner	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Investeringsplan, netto	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Stadsdelsnämnderna						
Inventarier och maskiner	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0
Stadsmiljö, park- och grönområden, tillgänglighet	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0	-195,0
Investeringsplan, netto	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0	-225,0
Central medelsreserv 4						
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	-550,0	-600,0	-500,0	-400,0	-400,0	-400,0
<i>varav ersättningsinvesteringar</i>	-15,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0
<i>varav reserv fastighetsinvesteringar</i>	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0		
<i>varav klimatinvesteringar</i>	-210,0	-310,0	-170,0			
<i>varav Trygghetsmedel</i>		-100,0	-100,0			
<i>varav Vattenprogrammet</i>	-25,0	-25,0	-40,0			
Investeringsplan, netto	-550,0	-600,0	-500,0	-400,0	-400,0	-400,0
Totalt						
Inventarier och maskiner	-168,0	-277,4	-221,9	-207,9	-205,9	-188,9
Långsiktig investeringsplan, netto	-5 538,4	-5 631,8	-4 989,8	-4 589,8	-4 689,8	-4 685,0
Utökad investeringsplan, netto	-1 304,9	-1 594,5	-2 139,1	-1 575,0	-958,0	-425,0
Central medelsreserv 4	-550,0	-600,0	-500,0	-400,0	-400,0	-400,0
Investeringsplan totalt, netto	-7 561,3	-8 103,7	-7 850,8	-6 772,7	-6 253,7	-5 698,9
Utgifter, brutto	-7 988,3	-8 823,7	-8 850,8	-7 722,7	-7 103,7	-6 548,9
Inkomster, brutto	427,0	720,0	1 000,0	950,0	850,0	850,0

Bilaga 3:10

Specifikation av investeringsplan för stadsdelsnämnderna

Mnkr	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-12,9	-11,5	-13,5	-12,5	-5,8	-5,8
Inventarier och maskiner	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Investeringsplan, netto	-14,7	-13,3	-15,3	-14,3	-7,6	-7,6
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-11,9	-10,6	-10,9	-11,4	-4,4	-4,4
Inventarier och maskiner	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
Investeringsplan, netto	-13,3	-12,0	-12,3	-12,8	-5,8	-5,8
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-16,4	-16,8	-16,8	-16,8	-9,1	-9,1
Inventarier och maskiner	-2,8	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Investeringsplan, netto	-19,2	-19,7	-19,7	-19,7	-12,0	-12,0
Stadsdelsnämnd Bromma						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-16,3	-17,2	-17,4	-15,6	-9,3	-9,3
Inventarier och maskiner	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Investeringsplan, netto	-19,2	-20,1	-20,3	-18,5	-12,2	-12,2
Stadsdelsnämnd Kungsholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-16,2	-12,9	-13,6	-14,1	-6,1	-6,1
Inventarier och maskiner	-2,0	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Investeringsplan, netto	-18,2	-14,8	-15,5	-16,0	-8,0	-8,0
Stadsdelsnämnd Norrmalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-14,5	-16,4	-14,4	-13,4	-8,4	-8,4
Inventarier och maskiner	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Investeringsplan, netto	-17,2	-19,1	-17,1	-16,1	-11,1	-11,1
Stadsdelsnämnd Östermalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-13,4	-12,9	-12,6	-12,9	-6,9	-6,9
Inventarier och maskiner	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Investeringsplan, netto	-15,6	-15,1	-14,8	-15,1	-9,1	-9,1
Stadsdelsnämnd Södermalm						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-18,7	-20,0	-19,8	-19,8	-9,8	-9,8
Inventarier och maskiner	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1
Investeringsplan, netto	-21,8	-23,1	-22,9	-22,9	-12,9	-12,9
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-18,0	-18,6	-19,0	-23,5	-9,9	-9,9
Inventarier och maskiner	-3,2	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1
Investeringsplan, netto	-21,2	-21,7	-22,1	-26,6	-13,0	-13,0
Stadsdelsnämnd Skarpnäck						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-11,2	-11,8	-11,3	-11,3	-5,3	-5,3
Inventarier och maskiner	-1,6	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
Investeringsplan, netto	-12,8	-13,5	-13,0	-13,0	-7,0	-7,0
Stadsdelsnämnd Farsta						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-12,5	-12,2	-12,7	-13,2	-6,0	-6,0
Inventarier och maskiner	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Investeringsplan, netto	-14,4	-14,1	-14,6	-15,1	-7,9	-7,9
Stadsdelsnämnd Älvsjö						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-8,4	-8,7	-7,2	-4,2	-2,7	-2,7
Inventarier och maskiner	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Investeringsplan, netto	-9,3	-9,6	-8,1	-5,1	-3,6	-3,6
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-13,9	-15,1	-15,5	-15,5	-7,0	-7,0
Inventarier och maskiner	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Investeringsplan, netto	-16,1	-17,3	-17,7	-17,7	-9,2	-9,2
Stadsdelsnämnd Skärholmen						
Stadsmiljö, investeringar i park- och grönområden	-10,7	-10,3	-10,3	-10,8	-4,3	-4,3
Inventarier och maskiner	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Investeringsplan, netto	-12,0	-11,6	-11,6	-12,1	-5,6	-5,6
Investeringar i stadsmiljö, ofördelat stadsdelsnämnd	0,0	0,0	0,0	0,0	-100,0	-100,0

Investeringsplan för bolag inom Stockholms Stadshus AB 2018-2020

Mnkr	2017	2018	2019	2020
AB Svenska Bostäder				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 530,0	-2 440,0	-2 190,0	-2 375,0
AB Familjebostäder				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 206,0	-2 251,0	-2 757,0	-2 853,0
AB Stockholmshem				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 963,0	-2 294,0	-2 112,0	-2 431,0
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	0,0	-1,0	0,0	0,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-400,0	-400,0	-425,0	-425,0
Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 300,0	-3 200,0	-3 600,0	-3 600,0
Stockholm Vatten och Avfall AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-2 759,0	-3 152,0	-3 359,0	-2 895,0
Stockholms Hamn AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1 079,0	-1 226,0	-1 305,0	-370,0
AB Stokab				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0
Stockholms Stads Parkerings AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-85,0	-250,0	-490,0	-615,0
Stockholm Stadsteater AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-11,0	-11,0	-50,0	-12,0
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-20,0	-35,0	-35,0	-35,0
Stockholm Business Region AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
S:t Erik Markutveckling AB				
Investeringsplan, bruttoutgifter	-74,0	-92,0	-18,0	-14,0
TOTAL INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för bolag i koncernen Stockholms Stadshus AB	-13 628,0	-15 553,0	-16 542,0	-15 826,0
INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för stadens nämnder	-7 988,3	-8 823,7	-8 850,8	-7 722,7
TOTAL INVESTERINGSPLAN, bruttoutgifter för bolag i koncernen Stockholms Stadshus AB samt stadens nämnder	-21 616,3	-24 376,7	-25 392,8	-23 548,7

Bilaga 3:12

Sammanställning av pågående genomförandeprojekt som kommunfullmäktige fattat beslut om

	Dnr	Utgift Mnkr	Inkomst Mnkr
Exploateringsnämnden			
<i>Hammarby Sjöstad</i>			
Kvarteret Fredriksdal	302-0751/2011	-209,0	133,0
Kvarteret Lugnet 3, bostäder	302-1477/2014	-127,9	226,4
Kvarteret Påsen och Godsvagnen	123-2060/2015	-57,7	18,4
<i>Nordvästra Kungsholmen</i>			
Ombyggnad av trafikplats Lindhagensgatan på Kungsholmen	314-2822/2010	-400,0	
Kristineberg, Krillans krog, bostäder	311-1873/2012	-69,0	
<i>Norra Djurgårdsstaden</i>			
Genomförandebeslut 3, detaljplan Västra samt sopsuganläggning	302-0806/2010	-763,0	149,0
Genomförandebeslut 4, infrastruktur i Hjorthagen	302-2601/2011	-380,0	
Genomförandebeslut 5, bostäder inom Norra 2, Hjorthagen	302-0526/2012	-281,0	
Reviderat genomförandebeslut, Värtapiren, exploateringsnämnden	302-0635/2012	-3 075,0	
Reviderat genomförandebeslut, Värtapiren, Stockholms hamn	302-0635/2012	-635,0	
Gasverket	302-1935/2013	-605,0	
Ångbotten, bostäder	302-1935/2013	-313,0	180,0
Bygglagcenter i Hjorthagen	302-1936/2013	-144,0	133,0
Gasklocka 3 och 4	302-0284/2014	-99,0	400,0
Genomförandebeslut 8, Brofästet, bostäder	123-0399/2015	-270,0	1 050,0
Kvarteret Jackproppen	123-0744/2016	-88,0	112,0
<i>Hagastaden</i>			
Slussen - reviderat genomförandebeslut	311-0196/2010	-10 400,0	8 250,0
123-1103/2015		-12 100,0	2 200,0
Albano, studentbostäder	311-1852/2012	-168,0	
Blackebergsvägen etapp 1	123-0338/2017	-224,0	340,2
Bromma Center	302-1401/2009	-172,0	
Bromma, Västerled	123-0556/2016	-71,0	
Bromstens industriområde, bostäder	123-1642/2015	-512,0	36,0
Hässelby Gärd, bostäder	302-0921/2014	-55,0	46,0
Hässelby Strands Centrum	123-328/2017	-72,0	
Kista Gärd 2, bostäder	123-0265/2015	-31,0	140,0
Nobel Center	123-0485/2016	-227,0	1,3
Nybohovsbacken, bostäder reviderat genomförandebeslut	123-1651/2016	-115,0	113,0
Persikan	123-2113/2016	-550,0	1 509,0
Perstorp	123-2111/2016	-105,0	86,3
Rinkeby Allé, bostäder	123-2065/2015	-124,0	
Rinkebyterassen, bostäder	302-0312/2013	-135,0	
Rosenlundsparken, bostäder	302-0603/2014	-72,5	160,0
Förvärv av byggnader i Slakthusområdet från St Erik Markutveckling AB	123-1650/2016	-471,5	
Svedmyra, bostäder	302-1053/2013	-58,2	99,6
Solberga - reviderat genomförandebeslut	123-989/2017	-61,3	
Södermalm, Mariagårdstjärnan	302-0397/2009	-183,5	
Torshamnsgatan, ombyggnad	314-0707/2012	-75,0	
Ullsunda Stockholm Induktorn 33	302-0507/2011	-104,0	
Årsta, Packrummet, bostäder	123-1640/2015	-214,0	6,6
Årstadal, Liljeholmen	302-4813/2004	-348,4	
Årstafältet, etapp 1, bostäder	123-1519/2015	-999,0	104,0
Årstastråket, etapp 1, bostäder	302-0481/2012	-170,0	
Årstastråket, etapp 2, bostäder	123-1866/2015	-122,0	
Fastighetsnämnden			
Stadsmuseet, reviderat genomförandebeslut	122-0243/2016	-140,0	
Upprustning och utveckling av Östermalmshallen	308-0607/2014	-635,0	
Upprustning av Åkeshovs sim- och idrottshall	328-1333/2014	-398,0	
Bredängsbadet, renovering av simhallsdelen	122-1870/2015	-50,0	
Upprustning och utveckling av Medborgarhuset	122-0269/2016	-670,0	
Fullstor idrottshall i Hjorthagen	122-0682/2016	-115,0	
Uppgradering av Hammarby IP	122-0684/2016	-54,5	
Ny idrottshall på Västberga IP	122-2116/2016	-89,0	
Träningshall för skridsko och bandy på Gubbängens IP	122-2117/2016	-150,0	
Dubbel idrottshall vid Kämpetorpsskolan	122-2118/2016	-170,0	
Specialhall för gymnastik på Malarhöjdens IP	123-1770/2016	-80,0	
Liljevalchs konsthall, till-, om- och nybyggnad, rev gmfbeslut	122-290/2017	-395,0	
Stockholms livsmedelscentrum	123-328/2017	-1 240,0	
Förvärv och anpassning av bergtrum för arkiv	123-705/2017	sekretess	
Trafiknämnden			
Reinvesteringsprogram, offentlig belysning och trafiksignaler	314-0476/2011	-740,0	
Nord/Sydaxeln	314-1124/2010	-1 580,0	
Norra Länken	314-0216/2009	-850,0	
Sergels Torgs tätskikt - renovering	314-0932/2012	-1 650,0	167,0
Bro mellan Rinkeby och Stora Ursvik	314-1561/2012	-103,0	22,0
Reinvesteringsprogram, gatulytor	314-0314/2013	-625,0	
Byte av bro för Västberga Allé över stambanan	124-0720/2015	-197,0	
Trafiksäkerhetsåtgärder, Hägersten-Liljeholmen och Spånga Tensta	124-894/2017	-79,0	
Gång- och cykelåtgärder på Lidingövägen rev 160922	124-0953/2015	-75,0	
Ullsundavägen, Cykelåtgärder	123-1097/2016	-90,0	
Reinvesteringsprogram för trafiksignalanläggningar	124-1358/2016	-180,0	
Värtavägen, Cykelåtgärder	123-1521/2015	-58,0	
Investeringar för genomförande av plan för gatuparkering	171-0672/2016	-84,0	
Hastighetsplaner. Trafiksäkerhetsåtgärder i Hägersten med del av Liljeholmen och Spånga-Tensta delområde 1, etapp 1	124-0894/2017	-79,0	
Exploateringsnämnden och trafiknämnden			
Avtal med SLL/SL rörande fastigheterna Akka 4 och Sandstugan 3 samt genomförande av Solnagrenen av Tvårbana Norr	302-0400/2009		
	302-0938/2009	-867,0	
Tilläggsavtal	123-0711/2015		

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 562,4	-1 604,2	-1 603,5	-1 606,6
Drift och underhåll	-1 554,1	-1 595,9	-1 595,2	-1 598,3
Avskrivningar	-7,2	-7,9	-7,9	-7,9
Internräntor	-1,1	-0,4	-0,4	-0,4
Intäkter	32,9	33,2	33,2	33,2
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 529,5	-1 571,0	-1 570,3	-1 573,4
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-14,7	-13,3	-15,3	-16,3
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-14,7	-13,3	-15,3	-16,3
Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Ungdomens Hus, kostnader	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Dagverksamhet för äldre invandrare	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 147,9	-1 150,4	-1 150,4	-1 152,8
Drift och underhåll	-1 141,9	-1 145,5	-1 145,5	-1 147,9
Avskrivningar	-5,2	-4,6	-4,6	-4,6
Internräntor	-0,8	-0,3	-0,3	-0,3
Intäkter	31,3	30,6	30,6	30,6
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 116,6	-1 119,8	-1 119,8	-1 122,2
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-13,3	-12,0	-12,3	-11,8
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-13,3	-12,0	-12,3	-11,8

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
--	--	--	--	--

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 875,8	-1 949,4	-1 951,5	-1 957,7
Drift och underhåll	-1 868,4	-1 939,1	-1 941,2	-1 947,4
Avskrivningar	-6,4	-9,9	-9,9	-9,9
Internräntor	-1,0	-0,4	-0,4	-0,4
Intäkter	49,4	51,7	51,7	51,7
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 826,4	-1 897,7	-1 899,8	-1 906,0
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-19,2	-19,6	-19,6	-19,6
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-19,2	-19,6	-19,6	-19,6

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
--	--	--	--	--

Bromma stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 532,5	-1 607,9	-1 609,8	-1 616,0
Drift och underhåll	-1 524,2	-1 597,5	-1 599,4	-1 605,6
Avskrivningar	-7,0	-9,8	-9,8	-9,8
Internräntor	-1,3	-0,6	-0,6	-0,6
Intäkter	51,7	53,2	53,2	53,2
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 480,8	-1 554,7	-1 556,6	-1 562,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-19,2	-20,1	-20,3	-22,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-19,2	-20,1	-20,3	-22,1

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Josephinahemmet, kostnader	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Korttidsboendet Kinesen, demens	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6
Språkförskola, kostnader	-2,8	-2,8	-2,8	-2,8
Språkförskola, intäkter	0,1	0,1	0,1	0,1
Extra anslag	0,0	-5,0	0,0	0,0

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 192,7	-1 218,2	-1 220,5	-1 225,9
Drift och underhåll	-1 182,0	-1 206,9	-1 209,2	-1 214,6
Avskrivningar	-9,2	-10,7	-10,7	-10,7
Internräntor	-1,5	-0,6	-0,6	-0,6
Intäkter	41,0	41,5	41,5	41,5
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 151,7	-1 176,7	-1 179,0	-1 184,4
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-18,2	-14,9	-15,6	-15,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-18,2	-14,9	-15,6	-15,1

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Förskola för döva och hörselskadade barn, kostnader	-10,5	-10,5	-10,5	-10,5
Habiliteringsenheten i Stadshagen, kostnader	-4,5	-4,5	-4,5	-4,5
Habiliteringsverksamheten, kostnader	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Habiliteringsverksamhet för barn, kostnader	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Förskola för döva och hörselskadade barn, intäkter	0,0	4,3	4,3	4,3

Norrmalms stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 112,8	-1 137,3	-1 139,3	-1 144,3
Drift och underhåll	-1 104,3	-1 128,9	-1 130,9	-1 135,9
Avskrivningar	-7,6	-8,0	-8,0	-8,0
Internräntor	-0,9	-0,4	-0,4	-0,4
Intäkter	34,3	35,8	35,8	35,8
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 078,5	-1 101,5	-1 103,5	-1 108,5
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-17,2	-19,1	-17,1	-18,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-17,2	-19,1	-17,1	-18,1
Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Vasaträffen, kostnader	-2,6	-2,6	-2,6	-2,6

Östermalms stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 392,6	-1 430,9	-1 434,4	-1 442,1
Drift och underhåll	-1 386,2	-1 423,7	-1 427,2	-1 434,9
Avskrivningar	-5,4	-6,8	-6,8	-6,8
Internräntor	-1,0	-0,4	-0,4	-0,4
Intäkter	42,7	44,3	44,3	44,3
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 349,9	-1 386,6	-1 390,1	-1 397,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-15,6	-15,1	-14,8	-14,5
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-15,6	-15,1	-14,8	-14,5

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
--	--	--	--	--

Södermalms stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-2 279,3	-2 383,4	-2 388,2	-2 398,5
Drift och underhåll	-2 260,7	-2 365,3	-2 370,1	-2 380,4
Avskrivningar	-16,2	-17,2	-17,2	-17,2
Internräntor	-2,4	-0,9	-0,9	-0,9
Intäkter	68,9	72,4	72,4	72,4
Summa stadsdelsnämnd - netto	-2 210,4	-2 311,0	-2 315,8	-2 326,1
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-21,8	-23,1	-22,9	-22,9
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-21,8	-23,1	-22,9	-22,9

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Träffpunkt för synskadade, kostnader	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
Club Reimers, kostnader	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Club Reimers, intäkter	1,8	1,8	1,8	1,8
Tellus fritidscenter, kostnader	-4,7	-4,7	-4,7	-4,7
Hornskroken, kostnader	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
Reimers förskola, Maria, kostnader	-10,5	-10,5	-10,5	-10,5
Reimers förskola, Maria, intäkter	0,2	0,2	0,2	0,2
Mariahissen/Tanto servicehus, kostnader	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Språkförskola Bamse, kostnader	-7,5	-7,5	-7,5	-7,5
Språkförskola Bamse, intäkter	0,6	0,6	0,6	0,6

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-2 339,2	-2 378,1	-2 380,3	-2 388,1
Drift och underhåll	-2 327,6	-2 368,3	-2 370,5	-2 378,3
Avskrivningar	-10,1	-9,3	-9,3	-9,3
Internräntor	-1,5	-0,5	-0,5	-0,5
Intäkter	68,5	70,8	70,8	70,8
Summa stadsdelsnämnd - netto	-2 270,7	-2 307,3	-2 309,5	-2 317,3
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-21,2	-21,8	-22,2	-17,7
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-21,2	-21,8	-22,2	-17,7

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Svedmyrabadet, kostnader	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Svedmyrabadet, intäkter	0,2	0,2	0,2	0,2

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 131,9	-1 174,9	-1 175,8	-1 179,3
Drift och underhåll	-1 122,9	-1 165,6	-1 166,5	-1 170,0
Avskrivningar	-7,7	-8,8	-8,8	-8,8
Internräntor	-1,3	-0,5	-0,5	-0,5
Intäkter	31,7	32,5	32,5	32,5
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 100,2	-1 142,4	-1 143,3	-1 146,8
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-12,8	-13,4	-12,9	-12,9
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-12,8	-13,4	-12,9	-12,9
Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
Extra anslag	0,0	-3,5	-3,5	-3,5

Farsta stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 581,2	-1 625,6	-1 627,8	-1 633,9
Drift och underhåll	-1 571,5	-1 617,4	-1 619,6	-1 625,7
Avskrivningar	-8,5	-7,8	-7,8	-7,8
Internräntor	-1,2	-0,4	-0,4	-0,4
Intäkter	46,4	48,2	48,2	48,2
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 534,8	-1 577,4	-1 579,6	-1 585,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-14,4	-14,1	-14,6	-14,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-14,4	-14,1	-14,6	-14,1

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
--	--	--	--	--

Älvsjö stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-618,6	-651,4	-652,1	-654,2
Drift och underhåll	-615,6	-647,4	-648,1	-650,2
Avskrivningar	-2,5	-3,7	-3,7	-3,7
Internräntor	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3
Intäkter	19,3	20,2	20,2	20,2
Summa stadsdelsnämnd - netto	-599,3	-631,2	-631,9	-634,0
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-9,3	-9,6	-8,1	-11,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-9,3	-9,6	-8,1	-11,1

Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				
--	--	--	--	--

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 931,7	-2 009,3	-2 011,6	-2 017,7
Drift och underhåll	-1 922,4	-1 999,3	-2 001,6	-2 007,7
Avskrivningar	-7,8	-9,5	-9,5	-9,5
Internräntor	-1,5	-0,5	-0,5	-0,5
Intäkter	75,6	77,8	77,8	77,8
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 856,1	-1 931,5	-1 933,8	-1 939,9
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-16,1	-17,3	-17,7	-17,7
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-16,1	-17,3	-17,7	-17,7
Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				

Skärholmens stadsdelsnämnd

Kommunstyrelsens förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020

Mnkr	Budget 2017	Budget 2018	Plan 2019	Plan 2020
Driftverksamhet				
Anslag för nämndens verksamhet				
Kostnader (-)	-1 185,6	-1 230,9	-1 231,8	-1 235,0
Drift och underhåll	-1 174,5	-1 220,2	-1 221,1	-1 224,3
Avskrivningar	-9,7	-10,2	-10,2	-10,2
Internräntor	-1,4	-0,5	-0,5	-0,5
Intäkter	24,2	25,3	25,3	25,3
Summa stadsdelsnämnd - netto	-1 161,4	-1 205,6	-1 206,5	-1 209,7
Investeringsplan				
Utgifter (-)	-12,0	-11,6	-11,6	-11,1
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier och maskiner	-12,0	-11,6	-11,6	-11,1
Varav kommunövergripande verksamheter, som anslagsfinansieras				

Kommunfullmäktiges indikatorer

Förslag på ytterligare indikatorer kommer att tas fram under 2018.

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Andel förskollärare av antal anställda	41 %	41 %	42 %
	Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	4,9	4,9
	Antal barn per grupp	16	16	16
	Andel nöjda föräldrar	90 %	91 %	92 %
	Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	3,8
	Inskrivningsgraden i förskoleverksamheten (2-5 år)	96 %	96 %	97 %
	Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	80 %	82 %	84 %
	Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	93 %	94 %	94 %
	Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen	84 %	85 %	86 %
	Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	87 %	88 %
	Andel gymnasieelever som fullföljt utbildningen med examen inom tre år	74 %	75 %	76 %
	Andel gymnasieelever som är trygga i skolan	95 %	95 %	96 %
	Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,0 %	3,0 %	3,0 %
1.2 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen (utredningstyp BoU eller Vuxen) och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (inom IoF, BoU och Vuxna, 0-19 år)	84 %	84 %	84 %
	Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	37 %	37 %	38 %

Bilaga 5:2

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
	Andelen försökslägenheter som övergått till eget kontrakt relaterat till totala antalet försökslägenheter i nämnden	26 %	26 %	27 %
	Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	80 %	80 %	80 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	90 %	-	91 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	60 %	-	62 %
	Andel ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	91 %	-	92 %
	Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	25 %	25 %	25 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal hemlösa	tas fram av nämnden	-	tas fram av nämnden
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	76 %	77 %	78 %
	Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	70 %	71 %	72 %
	Stockholmarnas nöjdhet med rent och städlat	70 %	71 %	72 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Antal markanvisade bostäder	9 000 st	9 000 st	9 500 st
	Antal markanvisade hyresrätter	4 500 st	4 500 st	4 750 st

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
	Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	300 st	400 st	400 st
	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	9 000 st	9 000 st	9 000 st
	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	3 600 st	4 000 st	4 400 st
	Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	7 000 st
	Antal påbörjade hyresrätter	3 500 st	3 500 st	3 500 st
	Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad först-lägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500 st	500 st	500 st
	Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 250 st	2 250 st	2 000 st
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal påbörjade studentbostäder	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal påbörjade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal färdigställda bostäder med särskild service (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal anvisade bostäder till nyanlända	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal färdigställda bostäder i enlighet med Sverigeförhandlingen	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen

Bilaga 5:4

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms stads idrottsutbud	74 %	75 %	76 %
	Ungdomars nöjdhet med tillgång till idrottsmöjligheter	73 %	74 %	75 %
	Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	79 %	80 %	80 %
	Nyttjandegraden stora idrottshallar (20x40)	88 %	88 %	88 %
	Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	93 000	93 000
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	81 %	81 %	82 %
	Andel ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla kulturaktiviteter	74 %	75 %	75 %
	Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,8	4,8
1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet	Andel nöjda omsorgstagare i äldreomsorgen	85 %	86 %	87 %
	Andel trygga omsorgstagare i äldreomsorgen	84 %	85 %	86 %
	Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i äldreomsorgen	85 %	86 %	87 %
	Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	72 %	73 %	74 %
	Antal personal en hemtjänstkund med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 10 personer	Max 9 personer	Max 8 personer
	Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	56 %	57 %	58 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.1 Energi-användningen är hållbar	Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO2e per invånare)	2,3 ton CO2e/inv	2,2 ton CO2e/inv	2,1 ton CO2e/inv
	Köpt energi (GWh)	1 785 GWh	1 735 GWh	1 690 GWh
	Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m2 BOA och LOA)	148 kWh/m2	144 kWh/m2	140 kWh/m2
	Energianvändning i nyproducerade byggnader	55 kWh/m2	55 kWh/m2	55 kWh/m2
	Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	2 750 MWh	3 150 MWh	3 650 MWh
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Passager över innerstadssnitt, tunga lastbilar	18 100	18 100	18 100
	Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	7 dygn	7 dygn	7 dygn
	Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	19 km/h	20 km/h
	Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	30 km/h	31 km/h	32 km/h
	Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
	Gångflöde på ett urval gator	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts	Ska öka med 1 %, sammanvägt för de gator som mäts
	Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	35 dygn	35 dygn	35 dygn
	Cykelantal	84 150 st	86 500 st	88 000 st
	Sålda fossila drivmedel	8,4 TWH	8,0 TWH	7,6 TWH
	Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	13 %	14 %	15 %
	Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	85 %	85 %
	Obligatorisk nämndindikator			
	Vägtrafikarbete totalt i staden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
	Hastighetsefterlevnad	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andel ombyggda passager för gång, cykel och moped (GCM) av de mest prioriterade	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Bilaga 5:6

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Andel stockholmare som har tillgång till park- och naturområden inom 200 meter	85,0 %	85,5 %	86,0 %
	Andel på av staden markanvisad fastighet med krav enligt dagvattenstrategin	100 %	100 %	100 %
	Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	35 %	45 %	50 %
	Andel av ny bebyggelse som förläggs inom 500 meter till spårbunden eller stommättrafik	66 %	70 %	73 %
	Andel badplatser med bra badkvalitet	89 %	90 %	91 %
	Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav	100 %	100 %	100 %
	Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekomensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden	80 %	90 %	90 %
	Antal markanvisade bostäder i trähus	300 st	400 st	500 st
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Mängden hushållsavfall per person	470 kg/pers	468 kg/pers	466 kg/pers
	Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	40 %	50 %	60 %
	Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,15 %	0,10 %	0,05 %
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	14	15	15
	Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %
	Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	80 %	100 %	100 %
	Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
	Andel av stadens förskolor som har genomfört åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
	Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totalt värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	50 %	50 %
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m3 luft	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens egna nyproducerade byggnader som fuksäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95 %	100 %	100 %
	Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel bostäder i befintliga flerbostadsfastigheter som erbjudits åtgärder för att klara 30 dBA inomhus	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning	86 %	86 %	87 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70 %	70 %	71 %
	Företagens nöjdhet med bemötandet	77 %	78 %	79 %
	Antal nystartade företag	23 750 st	24 000 st	24 100 st
	Lönesumma (dagbefolkning) i privat sektor, Stockholms stad	4,0 %	4,0 %	4,0 %

Bilaga 5:8

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
Obligatorisk nämndindikator				
	Nystartade företag som får hjälp av staden	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen	Tas fram av styrelsen
	Antal företag som staden har lotsat	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen	tas fram av styrelsen
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,6 %	1,6 %	1,6 %
	Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1 %	1,1 %	1,1 %
	Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	80 %	80 %	80 %
	Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	500 st	500 st
	Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 500 st	10 000 st
	Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000 st	1 050 st	1 100 st
	Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar	100 %	100 %	100 %
	Andelen unga som varken arbetar eller studerar	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel aspiranter som har avslutats, exklusive återremitterade, tolv månader efter inskrivning på Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andel aspiranter upp till 29 år som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Genomsnittlig inskrivningstid för målgruppen ungdomar (16-24 år) som fått arbete/studier via Jobbtorg Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
3.4 I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet	Andel kursdeltagare inom sfi med godkänt betyg efter fullföljd kurs	94 %	94 %	94 %
	Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85 %	85 %	85 %
	Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	83 %	83 %	83 %
	Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	90 %	90 %	90 %
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
	Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
	Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %
	Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %
	Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	0,1 mnkr	0,1 mnkr
	Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	7 %	7 %
	Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	100 %
	Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %
	Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %
	4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100 %	100 %

Bilaga 5:10

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Aktivt Medskapandeindex	81	82	83
	Index Bra arbetsgivare	84	85	86
Obligatorisk nämndindikator				
	Sjukfrånvaro	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
	Sjukfrånvaro dag 1-14	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen	tas fram av nämnden/styrelsen
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Andel brukare som inte upplever diskriminering inom förskolan och familjedaghem	Öka	Öka	Öka
	Andel brukare inom socialpsykiatrin som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
	Andel brukare i dagverksamhet för äldre som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
	Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	Andel elever i årskurs 5, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	75 %	80 %	83 %
	Andel elever i årskurs 8, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	80 %	82 %	85 %
	Andel elever i årskurs 2 i gymnasiet, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	88 %	89 %	90 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld				
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
	Andel medarbetare som har genomgått utbildning om att upptäcka våldsutsatthet och konsekvenser av detta inkl. särskilt utsatta grupper	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd	tas fram av nämnd
	Andel medarbetare som gått utbildning kring att upptäcka barn som upplever våld i nära relation samt hedersrelaterat våld, konsekvenser av det och hur man kan prata om detta	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	Nöjda brukare - daglig verksamhet (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	88 %	88 %	88 %
	Nöjda brukare - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	88 %	89 %	89 %
	Nöjda brukare - korttidsboende (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	91 %	91 %
	Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	91 %	92 %	92 %
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	77 %	78 %	78 %
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	89 %	90 %	90 %

Bilaga 5:12

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	KF:s årsmål 2018	KF:s årsmål 2019	KF:s årsmål 2020
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att stadens inne- och utemiljö är tillgänglig och användbar (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andelen personer med funktionsnedsättning som upplever att de har en fungerande bostad (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
	Andel invånare som är nöjda med service och bemötande hos kontaktcenter Stockholm	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
	Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor	Fastställs 2018	Fastställs 2018	Fastställs 2018
Obligatorisk nämndindikator				
	Antal bokade timmar i skollokaler utanför skoltid	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden	Tas fram av nämnden
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85 %	87 %	90 %
Obligatorisk nämndindikator				
	Andel elektroniska inköp	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden	tas fram av nämnden

Peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer

Förskoleverksamhet

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2017-2020 för det totala antalet barn i förskoleverksamhet.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Förskoleverksamhet 1-5 år	53 300	53 800	54 200	54 900
<i>varav fristående förskoleverksamhet</i>	<i>19 500</i>	<i>20 300</i>	<i>20 400</i>	<i>20 700</i>

Grundschablonen för förskoleverksamhet för 2018 utgår enligt följande

Prestation, kr	1/1 2017	1/1 2018
Grundschablon 1-3 år*	149 571	154 037
Grundschablon 4-5 år*	125 560	129 309
Allmän förskoleschablon	59 676	61 458

* Avgår pedagogisk omsorg, 15 800 kr för lokalkostnader

Tillägg pedagogisk omsorg, 4 800 kr för slitage

Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden får grundschablonen för förskolan utifrån inskrivningen av barn i förskoleverksamheten den 31 mars 2017. Slutlig justering av budget 2018 kommer att göras utifrån månadsvisa prestationsavläsningar och regleras i december. I grundschablonen för förskola ingår statsbidragsmedel för kvalitets-säkrande åtgärder med anledning av maxtaxereformen. Samtliga förskolor, oavsett regiform, som är anslutna till den stadsgemensamma förskolekön bidrar till att minska kostnaderna för stadens platsgaranti och får därför en ökad grundschablon med 1 000 kr per inskrivet barn.

Utifrån grundschablonen ska förskolepengen i egen regi vara minst 80 procent av grundschablonen för barn i förskola och minst 94 procent för barn i pedagogisk omsorg.

Maxtaxeförordningen (2001:160) anger att inkomsttaket i maxtaxan indexregleras årligen på hösten innevarande år för nästkommande budgetår. Statliga förordningen om förändrade statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskola och fritidshemmet ligger till grund för nivåerna på avgifterna inom förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Enligt förordning indexeras inkomsttaket varje år inför nästkommande budgetår vilket påverkar maxtaxan för avgiftsnivåerna. Nedan redovisas peng till fristående utförare, tidigare framtagen på en schabloniserad genomsnittlig avgift per stadsdelsområde.

Bilaga 6:2

Peng till fristående anordnare av förskoleverksamhet Hel och deltid 1-3 år

Stadsdelsnämnd	Schablon	Genom- snittlig avgift	Moms komp.	Peng	Pedagogisk omsorg* peng
Rinkeby-Kista	154 037	6 082	9 242	157 198	146 198
Spånga-Tensta	154 037	8 009	9 242	155 270	144 270
Hässelby-Vällingby	154 037	8 468	9 242	154 811	143 811
Bromma	154 037	10 381	9 242	152 898	141 898
Kungsholmen	154 037	11 567	9 242	151 712	140 712
Norrmalm	154 037	10 726	9 242	152 553	141 553
Östermalm	154 037	11 096	9 242	152 184	141 184
Södermalm	154 037	10 833	9 242	152 446	141 446
Enskede-Årsta-Vantör	154 037	9 424	9 242	153 855	142 855
Skarpnäck	154 037	9 296	9 242	153 983	142 983
Farsta	154 037	9 367	9 242	153 913	142 913
Älvsjö	154 037	10 484	9 242	152 795	141 795
Hägersten-Liljeholmen	154 037	10 740	9 242	152 539	141 539
Skärholmen	154 037	6 634	9 242	156 645	145 645

* Avgår pedagogisk omsorg, 15 800 kr för lokalkostnader

Tillägg pedagogisk omsorg, 4 800 kr för slitage

Peng till fristående anordnare av förskoleverksamhet Hel och deltid 4-5 år

Stadsdelsnämnd	Schablon	Genom- snittlig avgift	Moms komp.	Peng	Pedagogisk omsorg* peng
Rinkeby-Kista	129 309	6 082	7 759	130 986	119 986
Spånga-Tensta	129 309	8 009	7 759	129 058	118 058
Hässelby-Vällingby	129 309	8 468	7 759	128 599	117 599
Bromma	129 309	10 381	7 759	126 686	115 686
Kungsholmen	129 309	11 567	7 759	125 501	114 501
Norrmalm	129 309	10 726	7 759	126 341	115 341
Östermalm	129 309	11 096	7 759	125 972	114 972
Södermalm	129 309	10 833	7 759	126 235	115 235
Enskede-Årsta-Vantör	129 309	9 424	7 759	127 643	116 643
Skarpnäck	129 309	9 296	7 759	127 771	116 771
Farsta	129 309	9 367	7 759	127 701	116 701
Älvsjö	129 309	10 484	7 759	126 584	115 584
Hägersten-Liljeholmen	129 309	10 740	7 759	126 327	115 327
Skärholmen	129 309	6 634	7 759	130 434	119 434

* Avgår pedagogisk omsorg, 15 800 kr för lokalkostnader

Tillägg pedagogisk omsorg, 4 800 kr för slitage

Peng till fristående anordnare av allmän förskola

Fr.o.m. 1 jan	Schablon	Moms-komp.	Peng
Allmän förskola	61 458	3 687	65 145

Barnomsorg på obekvämt arbetstid

Ersättning till utförarna av barnomsorg på obekvämt arbetstid är likvärdig oavsett i vilken regiform verksamheten bedrivs. Ersättning till av staden godkända utförare betalas ut mot fakturerad uppgift om antal utförda omsorgstimmar. Timersättningen är 295 kr/timmen. I ersättningen ingår en beräknad ersättning för en barnskötares lön, täckning för Ob-tillägg oavsett tidpunkt på dygnet, helg och storhelg samt ersättning för driftkostnader för en barngrupp på 1-5 barn. Ersättningen täcker inte lokalkostnader då verksamheten förutsätts bedrivas i en pedagogisk lokal som redan är finansierad genom vanlig schablon/peng utifrån att pedagogisk verksamhet bedrivs i samma lokal övrig tid.

Ersättning	2 personal 1-10 barn (per timme)	3 personal 11-15 barn (per timme)	4 personal 16-20 barn (per timme) osv
Kommunal regi/entreprenad/privat regi	590 kr	885 kr	1180 kr

Utgångspunkten för godkända utförare att få ersättning i prismodellen är att det alltid finns en grundbemanning på minst två personal de första tio barnen vilket ger en ersättning på 295 kr/timmen gånger två personal, det vill säga 590 kr/timmen. Sedan ska personalstyrkan utökas med en personal per påbörjad fembarnsgrupp vilket ger ytterligare 295 kr/timmen i ersättning. Godkännande av utförare utgår från stadens ”Riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid”.

Fritidshem

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2017-2020 för det totala antalet barn i fritidshem.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Fritidshem 6-12 år	40 160	41 406	41 589	41 608
varav fristående fritidshem	8 163	8 400	8 450	8 446

Schablonen för fritidshem för 2018 utgår enligt följande

Prestation, kr	1/1 2017	1/1 2018
Grundschaablon*	48 353	49 539

* För barn inskrivna i pedagogisk omsorg och för barn i skolår 4-6 avgår 8 400 kr för lokalkostnader. För barn inskrivna i pedagogisk omsorg lämnas istället ett tillägg på 4 800 kr för slitage.

I schablonen för fritidshem ingår statsbidragsmedel för kvalitetssäkrande åtgärder med anledning av maxtaxereformen samt medel för omsorg på obekvämt arbetstid.

Bilaga 6:4

Utbildningsnämnden har fått grundschabloner för fritidshem utifrån inskrivningen vårterminen 2017. Slutlig justering av budget år 2018 kommer att göras utifrån månadsvisa prestationsavläsningar och regleras i december.

Maxtaxeförordningen (2001:160) anger att inkomsttaket i maxtaxan indexregleras årligen. Statliga förordningen om förändrade statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskola och fritidshemmet ligger till grund för nivåerna på avgifterna inom förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Enligt förordningen indexeras inkomsttaket varje år inför nästkommande budgetår vilket påverkar maxtaxan för avgiftsnivåerna. Nedan redovisas peng till fristående utförare, i likhet med tidigare framtagen på en schabloniserad genomsnittlig avgift per stadsdelsområde.

Peng till fristående anordnare av fritidshem Fritidshem 6-9 år

Stadsdelsnämnd	Schablon	Genomsnittlig avgift	Moms komp.	Peng	Dagbarnv.* peng	10-12 år exkl. lokal-kostnad
Rinkeby-Kista	49 539	3 999	2 972	48 512	44 912	40 112
Spånga-Tensta	49 539	6 453	2 972	46 059	42 459	37 659
Hässelby-Vällingby	49 539	6 540	2 972	45 972	42 372	37 572
Bromma	49 539	7 425	2 972	45 087	41 487	36 687
Kungsholmen	49 539	7 733	2 972	44 779	41 179	36 379
Norrmalm	49 539	7 893	2 972	44 619	41 019	36 219
Östermalm	49 539	7 694	2 972	44 818	41 218	36 418
Södermalm	49 539	7 636	2 972	44 876	41 276	36 476
Enskede-Årsta-Vantör	49 539	6 774	2 972	45 737	42 137	37 337
Skarpnäck	49 539	6 884	2 972	45 628	42 028	37 228
Farsta	49 539	6 393	2 972	46 119	42 519	37 719
Älvsjö	49 539	7 594	2 972	44 918	41 318	36 518
Hägersten-Liljeholmen	49 539	7 140	2 972	45 372	41 772	36 972
Skärholmen	49 539	4 926	2 972	47 586	43 986	39 186

* Avgår pedagogisk omsorg, 8 400 kr för lokalkostnader

Tillägg pedagogisk omsorg, 4 800 kr för slitage

Fritidsklubb

Utbildningsnämnden får schabloner för fritidsklubb utifrån inskrivningen vårterminen 2017. Slutlig justering av budget år 2018 kommer att göras utifrån terminsvisa prestationsavläsningar och regleras i december.

Schablonen för fritidsklubb för 2018 utgår enligt följande

Prestation, kr	1/1 2017	1/1 2018
Schablon	6 900	7 071

Grundskola

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2017–2020 för det totala antalet elever i grundskola inkl. förskoleklass.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Grundskola inkl. förskoleklass	94 450	96 620	98 570	100 410
varav fristående grundskola inkl. förskoleklass	23 610	24 160	24 640	25 100

Grundschablonen för grundskoleverksamhet för 2018 utgår enligt följande

Prestation, kr	1/1 2017	1/1 2018
Grundschablon skolår 0-3	77 354	79 262
Grundschablon skolår 4-6	80 245	82 224
Grundschablon skolår 7-9	93 329	95 631

Utbildningsnämnden har fått grundschabloner för grundskola utifrån inskrivningen vårterminen 2017. Slutlig justering av budget år 2018 kommer att göras utifrån månadsvisa prestationsavläsningar och regleras i december.

Peng till fristående grundskola och internationella skolor

Fr.o.m. 1 jan 2018	Schablon	Moms komp.	Peng
Peng skolår 0-3	79 262	4 756	84 017
Peng skolår 4-6	82 224	4 933	87 157
Peng skolår 7-9	95 631	5 738	101 368

Grundsärskola

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2017-2020 för det totala antalet elever i särskola.

Verksamhet, antal elever	2017	2018	2019	2020
Grundsärskola inkl. förskoleklass	902	925	946	966
Fritidshem i grundsärskola	524	525	526	526

Schablon (grund- och tilläggschablon) för undervisning grundsärskola för 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
Behovsgrupp 1 skolår 0-3	191 467	196 182
Behovsgrupp 2 skolår 0-3	254 437	260 701
Behovsgrupp 3 skolår 0-3	362 936	371 869
Behovsgrupp 4 o. 5 skolår 0-3	509 204	521 736
Behovsgrupp 1 skolår 4-6	193 891	198 665
Behovsgrupp 2 skolår 4-6	256 859	263 182
Behovsgrupp 3 skolår 4-6	365 359	374 352
Behovsgrupp 4 o. 5 skolår 4-6	511 627	524 219
Behovsgrupp 1 skolår 7-9	207 035	212 134
Behovsgrupp 2 skolår 7-9	270 004	276 652
Behovsgrupp 3 skolår 7-9	378 504	387 821
Behovsgrupp 4 o. 5 skolår 7-9	524 773	537 689

Bilaga 6:6

Skolskjutsschablon grundsärskola 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
Behovsgrupp 1 skolår 0-9	9 917	10 161
Behovsgrupp 2 skolår 0-9	22 363	22 913
Behovsgrupp 3 skolår 0-9	61 827	63 348
Behovsgrupp 4 o. 5 skolår 0-9	122 946	125 971

Tilläggschablon för särskoleelever i fritidshem 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
Behovsgrupp 1 skolår 0-6	120 726	123 696
Behovsgrupp 2 skolår 0-6	136 440	139 797
Behovsgrupp 3 skolår 0-6	171 149	175 360
Behovsgrupp 4 o. 5 skolår 0-6	225 665	231 217

I schablonerna för grundsärskolan ingår medel för alla resurser som krävs för att fullgöra skoluppdraget och innefattar även medel till lokaler. Utöver ovanstående schablon utgår ordinarie fritidshemsschablon.

För elever i behovsgrupp 5 utgår preliminärt schablon enligt samma nivå som behovsgrupp 4. Inför slutlig budgetjustering i december 2018 ska utbildningsnämnden redovisa de faktiska kostnaderna för dessa elever. Utbildningsnämnden kommer, efter prövning, att kompenseras i den mån schablonen inte räckt till.

Utbildningsnämnden har fått grundschabloner utifrån inskrivningen i mars 2017. Slutlig justering av budget år 2018 kommer att göras utifrån månadsvisa prestationsavläsningar och regleras i december.

Gymnasieskola

Tabellen nedan visar prognos för det totala antalet elever i gymnasieskolan. Den innefattar en prognos för antalet asylsökande (nyanlända) elever till gymnasiet, som har en viss osäkerhetsfaktor.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Gymnasieskola	26 520	27 064	27 619	28 364
<i>varav fristående gymnasieskola</i>	<i>11 695</i>	<i>12 314</i>	<i>12 729</i>	<i>13 117</i>

Schabloner gymnasieskola 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
	98 735	101 159

Utbildningsnämnden har fått grundschabloner för gymnasieskola baserat på elevantalprognoser för 2018. Från och med 2018 kommer slutlig justering av budget att göras utifrån månadsvisa prestationsavläsningar och regleras i december, vilket är en förändring jämfört med 2017.

Gymnasiesärskola

Tabellen nedan visar prognos för det totala antalet elever i gymnasiesärskolan.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Gymnasiesärskola	416	416	420	420

Schablon (grund- och tilläggschablon) för gymnasiesärskola 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
Behovsgrupp 1	206 598	211 681
Behovsgrupp 2	266 624	273 187
Behovsgrupp 3	368 994	378 080
Behovsgrupp 4	508 020	520 533
Behovsgrupp 5	508 020	520 533

Skolskjutsschablon gymnasiesärskola 2018 utgår enligt följande

Kr/elev	1/1 2017	1/1 2018
Behovsgrupp 1	10 368	10 627
Behovsgrupp 2	23 380	23 964
Behovsgrupp 3	64 639	66 255
Behovsgrupp 4 o. 5	128 537	131 750

För elever i behovsgrupp 5 utgår preliminärt schablon enligt samma nivå som behovsgrupp 4. Inför slutlig budgetjustering i tertialrapport 2 ska utbildningsnämnden redovisa de faktiska kostnaderna för dessa elever. Utbildningsnämnden kommer, efter prövning, att kompenseras i den mån schablonen inte räckt till.

Svenska för invandrare (sfi)

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2018–2020 för det totala antalet studerande inom sfi.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Antal heltidsstuderande	12 000	12 000	12 000	12 000

Schabloner sfi

Kr/helårsstudent	2017	2018
	26 059	26 359

Vuxenutbildning

Tabellen nedan visar prognos för perioden 2017–2019 för det totala antalet heltidsstuderande i vuxenutbildningen.

Verksamhet	2017	2018	2019	2020
Grundläggande vuxenutbildning	1 600	2 100	2 100	2 100
Gymnasial vuxenutbildning	6 150	6 350	6 350	6 350
Särvux	220	220	220	220

Bilaga 6:8

Schabloner vuxenutbildning

Kr/ helårsstudent	2017	2018
Grundläggande vuxenutbildning	50 956	51 385
Gymnasial vuxenutbildning	-	45 518

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Schabloner 2018

Samtliga ersättningar är uttryckta i kronor per år. Nivåerna för vuxen- och barnboende, daglig verksamhet, korttidsvistelse samt korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS är höjda med 1,5 procent jämfört med 2017.

Vuxenboende:

Eget boende med boendestöd	75 273
Servicebostad:	
Grundpeng (0-10 poäng)	208 084
Nivå 1 (11-20 poäng)	325 403
Nivå 2 (21-30 poäng)	441 554
Nivå 3 (31-40 poäng)	620 244
Nivå 4 (41-50 poäng)	861 697
Nivå 5 (51-60 poäng)	1 086 128
Nivå 6 (61-70 poäng)	1 248 488
Nivå 7 (71-80 poäng)	1 400 540
Nivå 8 (81-100 poäng)	1 666 080
Gruppboende:	
Grundpeng (0-20 poäng)	320 130
Nivå 1 (21-30 poäng)	554 228
Nivå 2 (31-40 poäng)	732 916
Nivå 3 (41-50 poäng)	974 371
Nivå 4 (51-60 poäng)	1 198 800
Nivå 5 (61-70 poäng)	1 361 161
Nivå 6 (71-80 poäng)	1 513 213
Nivå 7 (81-100 poäng)	1 778 754
Nattschabloner - egen regi (per enhet)	475 960
Nattschabloner - köpt plats (per person)	118 932

Barnboende:

Barnboende över 12 år:	
Grundpeng (0-20 poäng)	336 138
Nivå 1 (21-30 poäng)	581 939
Nivå 2 (31-40 poäng)	769 562
Nivå 3 (41-50 poäng)	1 023 090
Nivå 4 (51-60 poäng)	1 258 741
Nivå 5 (61-70 poäng)	1 429 218

Nivå 6 (71-80 poäng)	1 588 874
Nivå 7 (81-100 poäng)	1 867 692
Nattschabloner - köpt plats (per person)	118 932
Nattschabloner – egen regi (per enhet)	475 960
Familjehem för barn	274 440
Barnboende under 12 år	1 867 692
Daglig verksamhet - heltid:	
Nivå 1 (0-15 poäng)	106 489
Nivå 2 (16-25 poäng)	214 567
Nivå 3 (26-40 poäng)	273 829
Nivå 4 (41-55 poäng)	349 892
Nivå 5 (56-70 poäng)	425 955
Nivå 6 (71-85 poäng)	473 071
Nivå 7 (86-100 poäng)	540 277
Daglig verksamhet - deltid:	
Nivå 1 (0-15 poäng)	85 145
Nivå 2 (16-25 poäng)	171 654
Nivå 3 (26-40 poäng)	219 108
Nivå 4 (41-55 poäng)	279 959
Nivå 5 (56-70 poäng)	340 811
Nivå 6 (71-85 poäng)	378 502
Nivå 7 (86-100 poäng)	432 198
Daglig verksamhet – med personlig assistans, heltid:	
Nivå 1 (0-15 poäng)	66 383
Nivå 2 (16-25 poäng)	133 676
Nivå 3 (26-40 poäng)	170 556
Nivå 4 (41-55 poäng)	218 044
Nivå 5 (56-70 poäng)	265 330
Nivå 6 (71-85 poäng)	294 733
Nivå 7 (86-100 poäng)	336 564
Daglig verksamhet – med personlig assistans, deltid:	
Nivå 1 (0-15 poäng)	53 045
Nivå 2 (16-25 poäng)	106 900
Nivå 3 (26-40 poäng)	136 503
Nivå 4 (41-55 poäng)	174 395
Nivå 5 (56-70 poäng)	212 283
Nivå 6 (71-85 poäng)	235 827
Nivå 7 (86-100 poäng)	269 270
Kortidsvistelse:	
Nivå 1a (0-30 poäng) 1-3 dagar	63 659

Bilaga 6:10

Nivå 1b (0-30 poäng) 4-6 dagar	159 019
Nivå 1c (0-30 poäng) 7-9 dagar	254 509
Nivå 1d (0-30 poäng) 10- dagar	350 000
Nivå 2a (31-70 poäng) 1-3 dagar	97 620
Nivå 2b (31-70 poäng) 4-6 dagar	243 987
Nivå 2c (31-70 poäng) 7-9 dagar	390 353
Nivå 2d (31-70 poäng) 10- dagar	536 847
Nivå 3a (71-100 poäng) 1-3 dagar	136 252
Nivå 3b (71-100 poäng) 4-6 dagar	340 567
Nivå 3c (71-100 poäng) 7-9 dagar	544 882
Nivå 3d (71-100 poäng) 10- dagar	749 323
Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år:	
Nivå 1	94 026
Nivå 2	150 441
Nivå 3	225 661
Nivå 4	338 494

Ett hyresbidrag för merkostnader för nya gruppboendestäder LSS vuxna utgår utöver grund- och nivåersättningen ovan. Bidraget utgår med 250 kronor per dygn under högst tre år per ny plats i nybyggd gruppboendestad. Detta bidrag utgår även till enskilt drivna verksamheter inom LOV.

LSS-peng 2018

Ersättningarna för vuxen- och barnboende, daglig verksamhet samt korttidsvistelse är uttryckta i kr per dygn eller dag, medan korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS är uttryckt per månad. Samtliga nivåer är höjda med 1,5 procent jämfört med 2017. I de fall en privat utförare av särskilt boende enligt LSS själv vill utföra det ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser som överfördes från Stockholms läns landsting till länets kommuner den 1 oktober 2015 utgår en ersättning på 49 kronor per dygn. Detta är förutom de ersättningar som framgår nedan. Vad gäller daglig verksamhet enligt LSS är denna ersättning 9 kronor per dag för de utförare som vill utföra detta själva.

	Kommunal regi	Entreprenad	Övrig privat regi
Serviceboendestad:			
Grundpeng	542	571	571
Nivå 1	847	893	893
Nivå 2	1 149	1 211	1 211
Nivå 3	1 614	1 702	1 702
Nivå 4	2 243	2 364	2 364
Nivå 5	2 827	2 980	2 980
Nivå 6	3 249	3 425	3 425
Nivå 7	3 645	3 842	3 842
Nivå 8	4 336	4 571	4 571

Gruppboendestad:			
Grundpeng	703	741	871
Nivå 1	1 313	1 383	1 513
Nivå 2	1 778	1 874	2 004
Nivå 3	2 406	2 536	2 666
Nivå 4	2 990	3 152	3 282
Nivå 5	3 413	3 597	3 727
Nivå 6	3 809	4 014	4 144
Nivå 7	4 500	4 743	4 873
	Kommunal regi	Entreprenad	Övrig privat regi
Barnboende över 12 år:			
Grundpeng	745	785	915
Nivå 1	1 385	1 459	1 589
Nivå 2	1 873	1 974	2 104
Nivå 3	2 533	2 670	2 800
Nivå 4	3 146	3 316	3 446
Nivå 5	3 590	3 784	3 914
Nivå 6	4 006	4 222	4 352
Nivå 7	4 731	4 987	5 117
Barnboende under 12 år	4 731	4 987	5 117
Nattschablon (max 4 schabloner per boende)	310	326	326
Korttidsvistelse:			
Nivå 1	2 195	2 312	2 604
Nivå 2	3 513	3 703	3 996
Nivå 3	5 012	5 284	5 575
Daglig verksamhet - heltid:			
Nivå 1	209	220	373
Nivå 2	604	636	790
Nivå 3	820	865	1 018
Nivå 4	1 098	1 157	1 311
Nivå 5	1 376	1 450	1 604
Nivå 6	1 548	1 632	1 785
Nivå 7	1 794	1 891	2 044
Daglig verksamhet - deltid:			
Nivå 1	167	176	299
Nivå 2	483	509	632
Nivå 3	656	692	814

Bilaga 6:12

Nivå 4	879	926	1 049
Nivå 5	1 101	1 160	1 283
Nivå 6	1 239	1 305	1 428
Nivå 7	1 435	1 513	1 635
<i>Daglig verksamhet – med personlig assistans, heltid:</i>			
Nivå 1	86	91	244
Nivå 2	333	351	504
Nivå 3	467	492	645
Nivå 4	640	675	828
Nivå 5	813	857	1 010
Nivå 6	921	970	1 124
Nivå 7	1 072	1 130	1 283
<i>Daglig verksamhet – med personlig assistans, deltid:</i>			
Nivå 1	69	73	195
Nivå 2	266	281	403
Nivå 3	374	394	516
Nivå 4	512	540	663
Nivå 5	650	686	808
Nivå 6	736	776	899
Nivå 7	857	904	1 026

Ersättningarna nedan för korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år enligt LSS är uttryckta i kronor per månad och brukare. Ersättningen till utförare i enskild regi är 2,2 procent högre för att kompensera att kommunala utförare har rätt att lyfta moms på köpta varor och tjänst, vilket inte enskilda utförare har.

Korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år enligt LSS:		
Nivå	Kommunal regi	Privat regi
1	7 461	7 628
2	11 939	12 203
3	17 911	18 303
4	26 865	27 456

Äldreomsorg

Ersättningsnivåer för hemtjänst i ordinärt boende

Ersättningen är höjd med 2,5 procent jämfört med 2017. Ersättningen till utförare i enskild regi är 2,5 procent högre för att kompensera att kommunala utförare har rätt att lyfta moms på köpta varor och tjänster, vilket inte enskilda utförare har.

Insatstyp	Ersättningsbelopp - kommunal regi	Ersättningsbelopp - enskild regi
Insats i ordinärt boende dag, kväll och helg (07.00-22.00)	424 kr/timme	436 kr/timme
Insats i ordinärt boende natt (22.00–07.00)	214 kr/insats	220 kr/insats
Fast månadsersättning per larmkund i ordinärt boende	162 kr/månad	166 kr/månad

För hemtjänst som utförs på servicehus gäller 359 kr för kommunala utförare och 368 kr för privata utförare per timme/dygn runt. Ersättningen utgår för *beställd* tid. För hemtjänstinsatser som utförs av anhörigvårdare gäller 295 kronor per timme.

Ersättningsnivåer för avlösning och ledsagning

Ersättningen är uppräknad 2,7 procent jämfört med 2017. Ersättningen till utförare i enskild regi är 2,5 procent högre för att kompensera för att kommunala utförare har rätt att lyfta moms på köpta varor och tjänster, vilket inte enskilda utförare har. Enligt ramavtalet ska även sex kronor per timme utgå till utförare av ledsagning för att täcka ledsagarens utlägg i samband med aktiviteten.

Insatstyp	Ersättningsbelopp - kommunal regi	Ersättningsbelopp - enskild regi
Insats dagtid (07.00-19.00)	366 kr /timme	375 kr/timme
Insats kväll (19.00–22.00)	389 kr /timme	398 kr/timme
Insats natt (22.00–07.00)	422 kr /timme	432 kr/timme
Insatser fredag 19.00 - måndag 07.00	422 kr /timme	432 kr/timme
Storhelger	479 kr /timme	491 kr/timme

Ersättningsnivåer för vård- och omsorgsboende

Ersättningsnivåerna för vård- och omsorgsboende räknas upp i enlighet med omsorgsprisindex (OPI). För 2018 innebär detta en uppräkningsnivå med 2,7 procent. Lokalschablonen räknas upp med differensen i konsumentprisindex (KPI) mellan juni 2016 och juni 2017. Detta innebär för 2018 att lokalschablonen ökar med 1,7 procent.

	Kommunal regi, per dygn	Enskild regi, per dygn
Somatisk inriktning	1 882	1 961
Demensinriktning	2 000	2 084
Tom plats dag 1-7	1 299	1 354
Parboende	519	540
Lokalschablon	108	133

Bilaga 6:14

Ersättningsnivåer per dag till utförare dagverksamhet för äldre

Ersättningen för biståndsbedömd dagverksamhet är uppräknad 2,5 procent jämfört med 2017. Kommunfullmäktige fastställer även nivåerna för stadens egna verksamheter. Ersättningen till utförare i enskild regi är 2,5 procent högre för att kompensera att kommunala utförare har rätt att lyfta moms på köpta varor och tjänst, vilket inte enskilda utförare har. Utöver nedanstående ersättning utgår en schablon till privata utförare med 82 kr per närvarodag, för verksamhets- och lokalytor. För egen regi och entreprenader hanteras hyran centralt hos beställaren och ingen lokalpeng utgår till utföraren.

Regiform	Demensdagvård kr/dag	Social dagvård kr/dag
Kommunal regi	528	483
Enskild regi	541	494

Socialpsykiatri

Ersättningsystemet för insatserna boende med särskild service, stödboende och sysselsättning baseras på intervaller och för insatsen boendestöd innebär att ersättningen till utförarna baseras på beslutade timmar.

Ersättningen till privata utförare är 2,5 procent högre för att kompensera för att utförare i egen regi har rätt att lyfta moms på köpta varor och tjänster, vilket inte privata utförare har.

Ersättning till utförare i egen regi

Ersättning per insatsform	Boende med särskild service 365 dgr (per dygn)		Stödboende 365 dgr (per dag)		Sysselsättning 260 dgr (per pass /halvdag =3 tim)	
	poäng	ersättning	poäng	ersättning	poäng	ersättning
Nivå 1	0-14	1 079	0-12	316	0-8	337
Nivå 2	16-38	1 312	14-36	416	10-16	390
Nivå 3	40-72	1 422	38-72	522	18-24	474

Ersättning till privata utförare

Ersättning per insatsform	Boende med särskild service 365 dgr (per dygn)		Stödboende 365 dgr (per dag)		Sysselsättning 260 dgr (per pass /halvdag =3 tim)	
	poäng	ersättning	poäng	ersättning	poäng	ersättning
Nivå 1	0-14	1 106	0-12	323	0-8	346
Nivå 2	16-38	1 344	14-36	425	10-16	399
Nivå 3	40-72	1 456	38-72	534	18-24	486

Ersättning per insatsform	Stödboende
Kväll/natt	346

Ersättning för insatsen boendestöd

Timersättning för boendestöd	Ersättningsbelopp utförare egen regi	Ersättningsbelopp privata utförare
1-7 timmar	453 kr	462 kr
8-18 timmar	404 kr	414 kr
19 timmar -	380 kr	391 kr

Ersättningen inkluderar kvällar och helger.

Schablonersättning för lokal- och verksamhetsyta

Ersättning per insatsform	Boende med särskild service 365 dgr (per dygn)	Stödboende 365 dgr (per dag)	Boendestöd 260 dgr (per månad)	Sysselsättning 260 dgr (per pass /halvdag =3 tim)
Kommunal regi/entreprenad			127	27
Privat regi	54	40	127	27

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 6 Peng, schabloner m.m. godkänns

Avgifter m.m.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Avgifter för förskola och fritidsverksamhet

Maxtaxeförordningen (2001:160) ändrades 2015 så att inkomsttaket i maxtaxan indexregleras årligen. I enlighet med *Förordning (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskola och fritidshem* ska statens skolverk senast den 1 oktober året före bidragsåret lämna uppgift till varje kommun om högsta avgiftsgrundande inkomst per månad enligt 5 § och det högsta avgiftsbeloppet per månad för det första, andra respektive tredje barnet i förskolan respektive fritidshemmet enligt 3 och 5 §. Förordning (2015:153). Taxan är indelad i hel- och deltidstaxa.

Skolverket beräknar avgiftsnivåerna utifrån inkomstindex för kommande år vilket Pensionsmyndigheten har i uppgift att beräkna och vilket regeringen sedan beslutar om som ett nytt index. Inför budgetår 2018 har Pensionsmyndigheten fått ett ändrat uppdrag vilket medför att inkomstindex beslutas först i november. Skolverket kan därav inte meddela kommunerna de nya avgiftsnivåerna förrän i november. I budgetärendet kvarstår därmed 2017 års avgiftsnivåer för förskola, fritidshem och omsorg på obekvämt arbetstid. Mot bakgrund av detta kommer beslut om 2018 års nya avgiftsnivåer för förskola, fritidshem och omsorg på obekvämt arbetstid tas som ett kompletterande ärende i ett kommunfullmäktigesammanträde 2018 efter kommunfullmäktiges budgetsammanträde 15-16/11 2017. Efter att detta kompletterande ärende har behandlats i kommunfullmäktige kommer 2017 års avgiftsnivåer att ersättas med de nya avgiftsnivåerna för budget 2018.

Heltidstaxa

Heltidstaxa tillämpas för förskolebarn 1-3 år med en vistelsetid som överstiger 30 timmar per vecka i stadens förskoleverksamhet. I och med riksdagens beslut om allmän förskola för 3-åringar fr.o.m. den 1 juli 2010 tillämpas deltidstaxa även för 3-åringar motsvarande förskolebarn 4-5 år.

Barn 1	3 % av hushållets inkomster	dock högst 1 362 kr/mån
Barn 2	2 % av hushållets inkomster	dock högst 908 kr/mån
Barn 3	1 % av hushållets inkomster	dock högst 908 kr/mån
Barn 4 och följande	Ingen avgift	

Deltidstaxa

Deltidstaxa tillämpas för förskolebarn 1-3 år med deltidsvistelse om högst 30 timmar per vecka och förskolebarn 3-5 år fr.o.m. augusti det år barnet fyller tre år med en vistelsetid som överstiger 15 timmar per vecka och skolbarn i stadens fritidshem.

Barn 1	2 % av hushållets inkomster	dock högst 908 kr/mån
Barn 2	1 % av hushållets inkomster	dock högst 454 kr/mån
Barn 3	1 % av hushållets inkomster	dock högst 454 kr/mån
Barn 4 och följande	Ingen avgift	

Den högsta avgiften i den för barnet aktuella avgiftsbelagda verksamhetsformen betalas för det yngsta barnet i hushållet och den närmast lägre avgiften i den för barnet aktuella avgiftsbelagda verksamhetsformen betalas för det närmast äldre barnet. Fr.o.m. det fjärde barnet i hushållet betalas ingen avgift.

I den avgiftsgrundande inkomsten ingår lön före skatt, inkomst av näringsverksamhet och skattepliktiga transfereringar. Skattefria transfereringar som bostadsbidrag och barnbidrag ingår däremot inte.

Bilaga 7:2

Avgift debiteras 12 månader per år för förskoleverksamhet och 12 månader per år för fritidshem, innevarande månad.

Barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling har, enligt kap 2 a, § 9 och 10 skollagen, rätt till avgiftsfri förskola med max. 15 timmar i veckan eller 525 tim/år.

För barn över 12 år som, efter beslut av stadsdelsnämnden, har korttidstillsyn enligt 9 § 7p LSS, utgår ingen avgift tidigast fr.o.m. månadsskiftet efter det att barnet fyllt 12 år.

Öppen fritidsverksamhet

Medlemsavgiften för barn 10-12 år, som deltar i öppen fritidsverksamhet i kommunal regi är 800 kronor per termin. Avgiften ska inkludera måltider.

Avgift för omsorg på obekväm arbetstid

Avgiften för barn i omsorg på obekväm arbetstid oavsett ålder på barnet utgår från samma avgiftsnivåer som maxtaxa för heltid i förskoleverksamheten, se nedanstående tabell.

Avgiften för endast ett barn i omsorg på obekväm arbetstid är alltid högsta avgiften, det vill säga kronor per månad oavsett hur många timmar barnet går i den verksamheten. Har samma vårdnadshavare fler barn i omsorgen på obekväm arbetstid är avgiften den högsta för ett barn och från andra barnet per barn i enlighet med tabell nedan.

Går ett barn deltid i förskole- eller fritidshems-/fritidsklubsverksamhet och börjar i omsorg på obekväm arbetstid höjs avgiften per automatik till högsta nivån.

Skrivs ett barn endast in i verksamhet för omsorg på obekväm arbetstid jämföras den föräldraavgiften per automatik med heltidsavgift i förskole- eller fritidshems-/fritidsklubsverksamhet. Finns ett barn redan i verksamheten är utgångspunkten att vårdnadshavaren inte betalar mer än en avgift för barnet. Det vill säga betalar man redan högsta avgiften fortsätter man göra så och inte en högsta avgift till.

Barn 1		dock högst 1 362 kr/mån
Barn 2 osv		dock högst 908 kr/mån

Avgifter för sommarkoloniverksamhet (kollo)

Kollotaxa 2018

	Hushållens sammanlagda månadsinkomst (innan skatt)	Dygnsavgift per barn i kolloverksamhet, kronor			
		1	2	3	4
Nivå 1	0 – 10 000 kr	40 kr	32 kr	24 kr	16 kr
Nivå 2	10 001-20 000 kr	80 kr	64 kr	48 kr	32 kr
Nivå 3	20 001-30 000 kr	140 kr	112 kr	84 kr	56 kr
Nivå 4	30 001-42 000 kr	250 kr	200 kr	150 kr	100 kr
Nivå 5	42 001 <	350 kr	270 kr	200 kr	140 kr

Avgifter m.m. för äldreomsorg

Avgifter för insatser inom ramen för hemtjänst, särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård regleras i socialtjänstlagen. Avgifterna baseras på prisbasbeloppet och maxavgiften beräknas som en tolfedel av 0,48 gånger prisbasbeloppet (45 500 kronor för år 2018), vilket motsvarar 1 820 kronor.

Förbehållsbelopp avser det belopp den enskilde ska förbehållas innan avgift får tas ut. Förbehållsbeloppet uppgår till summan av den enskildes minimibelopp och dennes boendekostnad. I enlighet med socialtjänstlagen ska minimibeloppet per månad lägst utgöra en tolfteedel av 1,3546 gånger prisbasbeloppet för ensamstående (5 136 kronor per månad) och en tolfteedel av 1,1446 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sambor (4 340 kronor vardera per månad).

Ett individuellt tillägg till minimibeloppet avseende fördyrande kostnader för kost ges till alla som bor permanent i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg samt till de som äter alla måltider i så kallade våningsmatsalar på servicehus. Det individuella tillägget uppgår till mellanskillnaden av Konsumentverkets beräkningar av skäliga kostnader för råvaror för kvinnor 75 år och äldre och vad maten kostar för den enskilde. Ett individuellt avdrag för förbrukningsartiklar görs för alla som bor permanent i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg. Det individuella avdraget uppgår till 8 procent av en tolfteedel av prisbasbeloppet (303 kronor per månad).

Avgift för trygghetslarm, hemtjänst, dagverksamhet, korttidsvård och den omsorg som ges i vård- och omsorgsboende är indelad i sju avgiftsgrupper:

Avgiftsgrupp	1/12 av andel av prisbasbeloppet	Kr/mån	Tidsbaserade intervaller
1	0,032	121	Enbart trygghetslarm eller grundavgift i servicehus
2	0,11	417	1,0 – 4,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 17,0-20,5 timmar per månad
3	0,201	762	5,0–10,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 21,0-26,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 1-2 dagar per vecka
4	0,268	1016	11,0-25,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 27,0-41,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 3-4 dagar per vecka
5	0,37	1403	26,0-40,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 42,0-56,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 5 dagar per vecka
6	0,42	1 592	41,0-55,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 57 timmar och uppåt per månad och/eller dagverksamhet 6-7 dagar per vecka
7	0,48	1 820	Mer än 56 timmar hemtjänst per månad. Korttidsvård samt vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg

Timavgift uppgår till 209 kronor/timme (0,46 procent av basbeloppet) och debiteras för hemtjänstinsatser upp till maximalt två timmar per månad om det blir förmånligare för den enskilde.

Avgift för kost i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg, korttidsvård, våningsmatsalar på servicehus samt hel nutrition (näringspreparat) är 2 779 kronor/månad (en tolfteedel av 73,3 procent av basbeloppet). Halv nutrition på servicehus uppgår till 25 procent och kosttillägg till 10 procent av kostnaden för kost och hel nutrition (695 kronor respektive 278 kronor per månad).

Avgift för kost i dagverksamhet är 50 kronor/dag (0,11 procent av basbeloppet).

Personer som beviljats matlåda och/eller dagverksamhet har rätt till ett individuellt tillägg till minimibeloppet vid beräkning av avgiftsutrymme. Det individuella tillägget för matlådor och mat på dagverksamhet baseras på att varje matlåda samt all kost som ges per dag vid dagverksamhet kostar 0,11 procent av prisbasbeloppet (50 kronor).

Avgiftsunderlaget beräknas på den inkomst den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna. Med inkomst avses alla former av inkomstgrundande pensioner, privata pensionsförsäkringar med flera. Vidare beaktas aktuella inkomster av tjänst, näringsverksamhet och livränta samt inkomst av kapital. Den enskildes avgiftsutrymme räknas därefter fram genom att den enskildes förbehållsbelopp (minimibelopp samt boendekostnad) dras från nettoinkomsten.

Bilaga 7:4

Avgifter m.m. för stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (19 § LSS) får skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter tas ut av dem som har hel allmän ålderspension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning eller annan inkomst av motsvarande storlek, enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader och kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov.

Avgifter för insatser inom ramen för hemtjänst, dagverksamhet och bostad med särskild service samt kommunal hälso- och sjukvård regleras i 8 kap. socialtjänstlagen (SoL). Avgifterna bestäms utifrån prisbasbeloppet som uppgår till 45 500 kronor år 2018. Den enskildes avgifter får per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,48 gånger prisbasbeloppet (1 820 kronor), för bostad med särskild service till högst en tolfedel av 0,50 gånger prisbasbeloppet (1 896 kronor).

Med förbehållsbelopp avses det belopp som den enskilde har rätt att behålla av sina egna medel innan avgift får tas ut. Förbehållsbeloppet utgörs av den enskildes minimibelopp och dennes boendekostnad. Merkostnader för yngre personer med funktionsnedsättning ska beaktas i skälig omfattning. Yngre personer ska därför förbehållas ett minimibelopp som överstiger minimibeloppet för äldre med upp till 10 procent.

I minimibeloppet ingår bland annat livsmedel som en kostnadspost som den enskilde har rätt att behålla utrymme för innan avgift får tas ut. Livsmedelskostnaden är beräknad för kvinnor 61 år. Ett individuellt tillägg för högre normala livsmedelskostnader enligt Konsumentverkets beräkningar för olika åldersgrupper, ges till personer under 61 år som själva står för sina livsmedelsinköp.

Ett individuellt tillägg till minimibeloppet ges till alla som bor i bostad med särskild service enligt SoL där måltider ingår och som betalar kostavgift för dessa. Det individuella tillägget uppgår till mellanskillnaden av Konsumentverkets beräknade skäliga livsmedelskostnader för kvinnor 61 år och kostavgiften för den enskilde. Ett individuellt avdrag motsvarande 8 procent av en tolfedel av prisbasbeloppet (303 kronor per månad) görs för förbrukningsartiklar för personer i bostad med särskild service enligt SoL.

Nedanstående belopp är uträknade efter fastställt prisbasbelopp för 2018.

Avgift för trygghetslarm, hemtjänst m.m.

Avgift för trygghetslarm, hemtjänst, dagverksamhet, korttidsvård och för de insatser som ges i bostad med särskild service enligt SoL är indelad i sju avgiftsgrupper

Avgiftsgrupp	1/12 av andel av prisbasbeloppet	Kr/mån	Tidsbaserade intervaller
1	0,032	121	Enbart trygghetslarm eller grundavgift i servicehus
2	0,11	417	1,0–4,5 timmar hemtjänst
3	0,201	762	5,0–10,5 timmar hemtjänst per månad och/eller dagverksamhet 1-2 dagar per vecka
4	0,268	1 016	11,0–25,5 hemtjänst och/eller avlösning 3-4 dagar per vecka
5	0,37	1 403	26,0–40,5 timmar hemtjänst per månad och/eller dagverksamhet 5 dagar per vecka
6	0,42	1 592	41,0–55,5 timmar hemtjänst och/eller dagverksamhet 6-7 dagar per vecka
7	0,48	1 820	Mer än 56 timmar per månad. Särskilt boende med heldygnsvård, korttidsboende/korttidsvård

Timavgift uppgår till 209 kronor/timme (0,46 procent av basbeloppet) och debiteras för hemtjänstinsatser upp till maximalt två timmar per månad om det blir förmånligare för den enskilde.

Avgift för kost

Från och med 2014 upphörde staden med att debitera den enskilde avgiften för kost i daglig verksamhet enligt LSS. I stället betalar numera den enskilde för sina måltider direkt till utföraren. Priset för kost i daglig verksamhet är 27 kronor per dag, vilket motsvarar 0,06 procent av prisbasbeloppet.

Avgiften för kost i dagverksamhet enligt SoL är 50 kronor per dag, motsvarande 0,11 procent av prisbasbeloppet.

- Avgiften för kost i korttidsvistelse enligt SoL och LSS för barn och vuxna är 55 kronor per heldag, motsvarande 0,12 procent av prisbasbeloppet och 27 kronor för halv dag, motsvarande 0,06 procent av prisbasbeloppet.
- Avgiften för kost i korttidsboende enligt SoL för vuxna är 91 kronor per dygn, motsvarande 0,20 procent av prisbasbeloppet.
- Avgiften för kost i boende med heldygnsomsorg, våningsmatsal samt hel nutrition på servicehus är 2 779 kronor per månad, motsvarande en tolfedel av 73,3 procent av prisbasbeloppet. Avgiften för halv nutrition är 25 procent av avgiften för hel nutrition. Nutrition (695 kronor per månad) och avgiften för kosttillskott är 10 procent av avgiften för kost i boende med heldygnsomsorg och för hel nutrition (278 kronor per månad).
- Avgiften för kost i bostad med särskild service enligt LSS för barn och ungdomar är 1 820 kronor per månad, motsvarande 4 procent av prisbasbeloppet.

Minimibelopp

- Minimibeloppet för ensamstående under 65 år ska per månad utgöra lägst en tolfedel av 149 procent av prisbasbeloppet (5 650 kronor) och för sammanboende makar och sambor under 65 år en tolfedel av 125,92 procent av prisbasbeloppet (4 774 kronor vardera).
- Minimibeloppet för personer i bostad med särskild service enligt LSS ska per månad utgöra lägst en tolfedel av 149 procent av prisbasbeloppet (5 650 kronor).

Övrigt

- Högekostnadsskyddet med maxavgift beräknas till 1 820 kronor vilket motsvarar en tolfedel av 48 procent av prisbasbeloppet.
- Avgift för boende i bostad med särskild service enligt LSS för barn och ungdomar från 19 år som har aktivitetsersättning beräknas till 1 896 kronor, vilket motsvarar en tolfedel av 50 procent av prisbeloppet.

Avgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.

Egenavgiften för vård och behandling av missbrukare i HVB och familjehem är 80 kronor/dygn av sjukpenningen (3 kap 15 § AFL). För personer som saknar eller har låg sjukpenning kan avgiften sänkas helt eller delvis. Om personen genom att betala kostnaden blir beroende av försörjningsstöd ska kostnaden efterges. Egenavgiften fastställs av regeringen.

För andra stöd- och hjälpåtgärder (stöd- och omvårdnadsboende) är egenavgiften 156 kronor/dygn, varav 70 kronor är avgift för boende och 86 kronor är avgift för mat.

Vid placering för stöd- och omvårdnadsboende i familjehem är egenavgiften 119 kronor/dygn, varav 33 kronor är avgift för boendet och 86 kronor är avgift för mat.

Egenavgiften för mat i HVB och familjehem är 89 kronor/dag för frukost, lunch och middag, motsvarande 0,2 procent av prisbasbeloppet. Avgiftsnedläggning ska tillämpas när vissa måltider inte

Bilaga 7:6

intas på institutionen/i familjehemmet. Avgiften reduceras med 20 procent för frukost, 40 procent för lunch respektive middag. En förutsättning är att detta anmäls i förväg till institutionen/familjehemmet.

Egenavgiften för vård och behandling avser endast vuxna missbrukare. Egenavgiften för andra stöd- och hjälpåtgärder (stöd-/omvårdnadsboende) avser samtliga placerade.

Kategori	Vård/boende	Avgift/lagrum	Kostnad för den enskilde
Behandlingshem, LVM-hem (HVB)	Vård och behandling för missbruk	80 kr/dag enligt 8 kap. 1 § SoL	Bör efterges helt eller delvis enligt 9 kap. 4 § SoL
Familjehem	Vård för missbruk	80 kr/dag enligt 8 kap. 1 § SoL	Bör efterges helt eller delvis enligt 9 kap. 4 § SoL om personen saknar behandlingsförmåga
Stöd-/omvårdnadsboende (HVB)	Stödboende/omvårdnad för missbruk och psykiska problem	156 kr/dag (boende 70 kr samt matkostnad 86 kr)	Beviljas som försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL om personen saknar betalningsförmåga
Arbetskooperativ	Stödboende för missbruk	156 kr/dag (boende 70 kr samt matkostnad 86 kr)	Beviljas som försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL om personen saknar betalningsförmåga
Familjehem	Stödboende/omvårdnad för missbruk och psykiska problem	119 kr/dag (boende 33 kr samt matkostnad 86 kr)	Beviljas som försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL om personen saknar betalningsförmåga
Korttidsboende	Stödboende för missbruk och psykiska problem	156 kr/dag (boende 70 kr samt matkostnad 86 kr)	Beviljas som försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL om personen saknar betalningsförmåga
Nattlogi	Boende	50 kr per natt (måltider debiteras inte)	Beviljas som försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL om personen saknar betalningsförmåga

Egenavgift - familjerådgivning

Stockholms stad har kundval för familjerådgivning. Det innebär att den som vill ha familjerådgivning och bor i Stockholm kan välja mellan godkända utförare, både stadens egen familjerådgivning och privata utförare, till samma avgift. Avgiften är 450 kronor/par för 90 minuters samtalstid.

Avgifter för tillsyn vid försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel

Staden tar ut avgifter för tillsyn vid försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel.

Kategori kontrollavgift	Avgift 2017	Avgift 2018
Försäljning av folköl	1 800 kr	1 800 kr
Försäljning av tobak	1 800 kr	1 800 kr
Försäljning av receptfria läkemedel	1 500 kr	1 500 kr
Försäljning av både folköl och tobak	2 500 kr	2 500 kr
Försäljning av folköl eller tobak samt receptfria läkemedel	3 300 kr	3 300 kr
Försäljning av folköl, tobak samt receptfria läkemedel	4 000 kr	4 000 kr

Avgifter för parkering och felparkering

Avgifter för felparkeringar och parkeringsavgifter på gatumark fastställs av kommunfullmäktige. Parkeringsavgifter och andra avgifter (boendeparkering, nyttoparkeringstillstånd m.m.) fastställdes senast av kommunfullmäktige i juni 2016 (*Plan för gatuparkering*, utl. 2016:112, dnr 171-672/2016).

Avgifterna för felparkering fastställdes senast av kommunfullmäktige i maj 2017 (utl. 2017:116, dnr 124-303/2017).

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats exkl. torgplats

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats, exklusive torgplats, fastställdes senast av kommunfullmäktige i maj 2016. Avgifterna framgår av kommunal författningssamling 2016:04.

Avgifter för färd- och parkeringsdispenser

Avgifter för dispenser för breda, långa och tunga fordon samt för färd- och parkeringsdispenser fastställdes senast av kommunfullmäktige i juni 2016 (utl. 2017:149, dnr 124-720/2017).

Avgifter för Samlingskarta

Samlingskartan utgörs av information från olika ledningsägare, dvs Stockholms stad, TeliaSonera/Skanova, Ellevio AB, Fortum Värme samägt med Stockholms stad, Gasnätet Stockholm AB, Stokab, Stockholms Hamnar AB och Stockholm Vatten och Avfall AB. Grunden utgörs av basinformation som fastigheter, kvartersnamn och vägar från stadsbyggnadsnämnden.

Avgifterna baseras på självkostnadsprincipen. Moms, 6 procent, tillkommer.

Samlingskarta Schakt

Godkänd för användning vid schaktarbeten.

Kartan redovisar enhetliga lägesuppgifter om samtliga inrapporterade ledningar och kablage belägna under markytan i gatu-, park- och torgmark.

Samlingskarta Tillval

Ej godkänd för användning vid schaktarbeten.

Kartan redovisar enhetliga lägesuppgifter om samtliga inrapporterade ledningar och kablage belägna under markytan i gatu-, park- och torgmark samt extra information för de ledningsslag som valts vid beställningstillfället.

Produkt	Kommentar	Avgift 2017	Avgift 2018
<i>Samlingskarta Schakt</i>			
Fast grundavgift	per beställningsområde	800 kr	800 kr
Innerstaden, skala 1:200	per hektar	1 350 kr	1 350 kr
Ytterstaden, skala 1:400	per hektar	950 kr	950 kr

Bilaga 7:8

Extra papperskopior	per 100-metersblad	25 kr	25 kr
Expresstillägg	påslag på ordinarie avgift	50 %	50 %
Uppdateringsavgift	påslag på ordinarie avgift	25 %	25 %
Makuleringsavgift	per beställningsområde	400 kr	400 kr
<i>Samlingskarta Tillägg</i>			
Fast grundavgift	per beställningsområde	800 kr	800 kr
Innerstaden, skala 1:200	per hektar	1 350 kr	1 350 kr
Ytterstaden, skala 1:400	per hektar	950 kr	950 kr
Ledningsinformation Vatten	per hektar	200 kr	200 kr
Ledningsinformation Avlopp	per hektar	200 kr	200 kr
Expresstillägg	påslag på ordinarie avgift	50 %	50 %
Uppdateringsavgift	påslag på ordinarie avgift	25 %	25 %
Makuleringsavgift	per beställningsområde	400 kr	400 kr

Avgifter för upplåtelse av torgplats

Avgifter för upplåtelse av torgplats räknas upp årligen med förändringen i konsumentprisindex (KPI) och fastställs i kommunfullmäktiges budget.

Allmänna bestämmelser för upplåtelse av torgplats

Avgifter i nedanstående tabeller

Avgifterna ska räknas upp vid varje kommande årsskifte med förändringen i konsumentprisindex, KPI. Augusti månad 2011 används som bastal för indexuppräknningen. Avgiften avrundas enligt gängse avrundningsregler till närmast jämna tiotal kronor. Avgiftsändringen sker från och med den 1 januari efter det att augustiindex föranlett omräkning.

Övrigt

Staden accepterar inte överlåtelse av tillstånd.

Grunder för avgiftsnivå

Torgplatserna indelas i åtta olika avgiftsnivåer. Grund för vilken nivå en torgplats placeras i utgörs av följande faktorer.

Faktorer som ger en högre avgift:

- Goda kommunikationer
- Bra läge: Cityläge, innerstadsläge eller stora centrum med många marknadsaktörer
- Hög besöksintensitet
- Om platsen utrustas med elektricitet
- Om salutorget byggs om till det bättre eller platsen flyttas närmare flödesstråk

Faktorer som ger en lägre avgift:

- Dåliga kommunikationer
- Ytterstadsläge med avsaknad av andra marknadsaktörer
- Låg besöksintensitet
- Avsaknad av elektricitet
- Om salutorgen byggs om till det sämre eller platsen flyttas från befintliga flödesstråk

Faktorer som generellt ska beaktas för avgiftsnivån:

- Kommunens kostnader för upplåtelsen (administrativ, kontrollfunktionen, drift)

- Den på objektiva grunder beräknade vinsten av rörelsen
- Nyttjarens fördel av upplåtelsen
- Övriga omständigheter

Avgifter för upplåtelse av torgplats för Stockholms stad

Lägesbeskrivning	Salutorg	Avgift 2017	Avgift 2018
Cityläge Ytterplatser	Hötorget	4 200 kr/kvm	4 330 kr/kvm
Cityläge Inre saluplatser	Hötorget	3 800 kr/kvm	3 920 kr/kvm
Tillfällig försäljning på söndagar (söndagsmarknad)	Innerstad Ytterstad	520 kr/dag 260 kr/dag	540 kr/dag 270 kr/dag
Mycket frekventa handelstorg belägna vid större köpcentrum	Farsta torg Skärholmstorget Vällingby torg Östermalmstorg	3 400 kr/kvm	3 510 kr/kvm
Mycket frekventa handelstorg belägna vid omstigningsplatser eller köpcentrum	Karlplan Liljeholmen Mälartorget Norrmalms torg Ryssgården	2 900 kr/kvm	2 990 kr/kvm
Mer frekventa handelstorg med bra placering av salustånden på stadscentrala salutorg *saknar elektricitet	Brommaplan* Gullmarsplan Hornsplan Högdalsgården Medborgarplatsen Rinkeby torg Spånga torg Tensta torg Älvsjö stationsplan	2 500 kr/kvm	2 580 kr/kvm
Mer frekventa torg med stadscentrala lägen *saknar elektricitet	Fridhemsplan Fruängen Husby Hässelby torg Kungsholmstorg* Mariatorget Rörstrandsgatan Spelbomskans torg S:t Eriksplan	2 000 kr/kvm	2 060 kr/kvm
Mindre eller något större stadscentrala torg/platser med frekvent potentiellt kundunderlag *saknar elektricitet	Akalla Bredängstorget Dalens allé Jungfrugatan* Kista torg Kärntorp Lagaplan Nytorget Sjövikstorget Tjärhovsplan Vintertullstorget	1 400 kr/kvm	1 440 kr/kvm
Mindre stadsdelscentrala torg eller medelstora torg med en något sämre placering *saknar elektricitet	Blackebergsplan* Högdalsplan Hökarängsplan* Lumatorget Ropsten* Skarpnåcks allé Stieg Trenters torg* Telefonplan* Västertorps torg Årsta	1 100 kr/kvm	1 130 kr/kvm

Kurser och terminsavgifter för kulturskolans verksamheter

Målgrupp

Verksamheten riktar sig i huvudsak till barn och ungdomar mellan 6-22 år. I begränsad omfattning bedrivs verksamhet för barn yngre än 6 år.

Utomkommunal deltagare

Elev som flyttar från kommunen får delta i kulturskolans verksamheter terminen ut. Efter särskilt beslut av kulturskolans administrativa chef kan elev från annan kommun delta i kursverksamheten i mån av plats.

Kurser

Terminskurser omfattar minst tolv lärarledda tillfällen.

Kortkurser erbjuds i olika omfattning även på lov, helger och som fördjupningskurser och omfattar max sex tillfällen.

Nyfiken-på innehåller en orientering i ämnen och omfattar tre tillfällen.

Prova-på är ett enstaka tillfälle för deltagaren att gratis möta pedagoger och pröva på kulturskoleaktiviteter.

Avgifter från och med 2018-01-01

Ämne	Avgifter 2017	Avgifter 2018
Deltagare från annan kommun terminskurs	3 000	3 000
Deltagare från annan kommun kortkurs	1 500	1 500
KAP - kulturskolans avancerade program	2 000	2 000
Instrumentalundervisning, sång	750	750
Bild & form, dans, teater och cirkus utökad tid, 90-120 min/vecka	750	750
Ämnesöverskridande och övriga ämnen; lektionstid motsvarande ovanstående t ex musikal	750	750
Instrumentalundervisning i större grupper 6-9 elever	300	300
Dans	300	300
Särskilda kurser som lovkurser och helgkurser	300	300
Bild & form	300	300
Teater	300	300
Cirkus	300	300
Kortkurser i olika ämnen. Sex lektioner/tillfällen	200	200
Särskilda projekt	300	300
Ensemble/orkester/kör. Tio deltagare eller fler. Gäller även för deltagare från annan kommun i mån av plats	300	300
Nyfiken på. Tre lektioner	100	100
Instrumenthyra per påbörjad hyrperiod (termin)	300	300
Administrativ avgift instrumentförrådet vid makulering av instrument	100	100
Ensemble/orkester och kör är gratis för dem som deltar i instrumentalundervisning respektive sång	0	0
Prova på-kurs. En lektion	0	0

Rabatter och nedsättning av avgift

Syskonrabatt

Syskonrabatten innebär att deltagande i kulturskolans terminskurser är gratis från och med det tredje deltagande barnet. Rabatten är oförändrad 2017 jämfört med 2016. Rabatten gäller inte instrumenthyra samt kortkurser.

Nedsättning av avgift

Familjer med låg inkomst har möjlighet att söka nedsättning av terminsavgiften. Nedsättningen innebär att familj vars årsinkomst är lika med eller understiger fem prisbasbelopp har rätt att ansöka om nedsättning av avgiften. Detta innefattar även hemmaboende ungdomar över 18 år.

Rätten till nedsättning innebär att terminsavgift för ämneskurs fastställs till 300 kr per barn oavsett hur många ämnen barnet deltar i.

Gränsen för rätt till nedsättning ska vara densamma och följa prisbasbeloppets utveckling.

Lokaler**Bidrag till förskolor med hög hyra**

Bidrag utgår med 80 procent av den del av hyreskostnaden som ligger i intervallet 1 700–2 500 kr/kvm och år och med 40 procent av hyreskostnaden över 2 500 kr/kvm och år. Bidrag utgår för högst 10 kvm per inskrivet Stockholmsbarn och bidraget gäller både egen regi och fristående förskolor. Den lägre kostnaden i intervallet om 1 700 kr/kvm och år justeras från 2018 med den årliga förändringen av konsumentprisindex med oktober 2016 som basmånad.

Hyressättning avseende bostadsrätter.

Schablon för bostadsrätter som fastighetsnämnden innehar för uthyrning till övriga nämnder har beslutats av kommunfullmäktige i ärendet ”Förslag till hyror för bostadsrätter för särskilt boende” (utlåtande 2003:57). Från och med 2018 justeras schablonen för administration, drift och underhåll enligt nedan. Förskolor omfattas inte av justeringen. För nyproducerade bostadsrätter utgår en reducerad schablon de första 10 åren efter inköp. Nivåerna på schablonen ska utvärderas löpande.

Schablon	Kronor per m ² och år	Reducerad, kronor per m ² och år
Administration, drift och underhåll	275	190

Stimulansbidrag för utbyggnad av gruppboheter LSS

Det bidrag som nämnderna kan söka för startkostnader för nya gruppboheter LSS för personer med funktionsnedsättning justeras från och med 2018 och utökas till 0,6 mnkr.

Idrottstaxor**Kriterier för subventionerad taxa och nolltaxa****Kriterier för subventionerad taxa**

- Föreningen ska vara uppbyggd enligt demokratiska principer och inte ta ställning mot demokrati.
- Föreningen/organisationen ska ha ett eget plus- eller bankgirokonto.
- Föreningen har ett organisationsnummer i föreningens namn.
- Föreningen/organisationen ska vara verksam inom Stockholms stad och minst 50 procent av medlemmarna ska bo i Stockholms stad.
- Verksamheten får inte ha kommersiell karaktär.
- Subventionerad taxa ges inte till verksamheter med alkoholförtäring eller vid festverksamhet.
- Medlemsantalet ska uppgå till minst tio personer.
- Föreningen ska ha lämnat in gällande stadgar, senaste årsmötesprotokoll (underskrivet) och styrelseförteckning.

Ytterligare kriterier för nolltaxa

- Föreningen ska ha lämnat in medlemsförteckning med namn, adress och födelseår.
- För ungdomsverksamhet om föreningen har minst 20 medlemmar (7-20 år). Nolltaxa beviljas inte för seniorlagens verksamhet oavsett ålder på de som deltar.

Bilaga 7:12

- För handikappverksamhet om föreningen har minst tio medlemmar med funktionsnedsättning.
- Att föreningen är med i HSO (Handikappföreningarnas Samarbetsorgan) Stockholms stad eller i ett handikappidrottsförbund.
- Att det är en AA/NA grupp som använder tolvstegsmetoden.

Övrigt

Vid följande bokningstillfällen kan subventionerad taxa eller nolntaxa erbjudas.

- Nationella idrottsförbund som arrangerar tillfälliga ungdomsevenemang (7-20 år).
- Stadsdelsförvaltningar när de bokar anläggningar för att anordna så kallad öppenverksamhet, vilket utgörs av kostnadsfria aktiviteter för alla barn och ungdomar (7-20 år) boende i Stockholm. Syftet med aktiviteterna är främst att nå inaktiva ungdomar och uppnå målen i idrottspolitiska programmet.
- Ungdomar (7-20 år) när de deltar i öppen verksamhet enligt ovan, som anordnas av idrottsförvaltningen på utepad, utegym, idrottsplatser och idrottshallar, vilket är anläggningar där förvaltningen inte anordnar avgiftsbelagda aktiviteter.

Simhallstaxor 2018

Taxorna avser de simhallar och utomhusbad som idrottsnämnden har driftansvar för. Gäller simhallar och utomhusbad med entréavgift (Nälsta, Kampement och Eriksdal). Priserna på kurser gäller på nya bokningar fr.o.m. januari 2018.

I de fall reducerat pris anges gäller detta för studerande, pensionärer, arbetslösa och FaR (Fysisk aktivitet på recept).

Nedanstående taxor gäller inte förvaltningens kostnadsfria prova på-träningspass med varierande aktiviteter, riktat till 12-19 åringar boende i Stockholm. Dessa aktiviteter anordnas i begränsad omfattning i vissa simhallar under höstlov och sportlov.

Kampanjpris gäller för kunder som köper årskort i samband med kampanjer, normalt vid terminsstart.

Förnyelsepriset gäller för kunder som köper nytt kort senast en månad efter att giltighetstiden på föregående kort gått ut.

Avgifter för simundervisning i Farsta, Husby, Skärholmen, Tensta och Vällingby avviker temporärt från övriga anläggningar, till dess utvärdering kan visa om dessa ändringar ska införas på samtliga bad.

Badtaxor

	Fr.o.m. jan-17	Fr.o.m. jan-18
Engångs entréavgifter		
Vuxna, Eriksdalsbadet och Husbybadet	90	90
Vuxna, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	70	70
Vuxna reducerat pris, Eriksdals- och Husbybadet	60	60
Vuxna reducerat pris, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	50	50
Ungdomar 4-19 år, Eriksdalsbadet och Husbybadet	40	40
Ungdomar 4-19 år, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	20	20
Badtillägg vid inomhusbad sommartid, Eriksdalsbadet	30	30
Familj		
2 vuxna + 2 barn, Eriksdals- och Husbybadet	220	220
1 vuxen + 2 barn, Eriksdals- och Husbybadet	130	130

2 vuxna + 2 barn, övriga simhallar	160	160
1 vuxen + 2 barn, övriga simhallar	90	90
2 vuxna + 3 barn, Eriksdals- och Husbybadet	220	220
2 vuxna + 3 barn, övriga simhallar	160	160

SKIMF och till SKIMF anslutna föreningar		
Engångsavgift bad, Eriksdalsbadet och Husbybadet	50	50
Engångsavgift bad, övriga simhallar	40	40
Rabattkort (entréavgift 10 ggr och 100 ggr)		
Rabattkort 10 ggr, 2 års giltighetstid från inköpsdagen		
Vuxna, Eriksdals- och Husbybadet	800	800
Vuxna, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	600	600
Vuxna reducerat pris, Eriksdals- och Husbybadet	480	480
Vuxna reducerat pris, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	320	320
Ungdomar 4-19 år, Eriksdals- och Husbybadet	320	320
Ungdomar 4-19 år, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	160	160
	Fr.o.m. jan-17	Fr.o.m. jan-18
Rabattkort Företag 100 ggr, två års giltighetstid från inköpsdagen		
Eriksdalsbadet	7 500	7 500
Övriga simhallar	5 600	5 600
Skolans bad, inkl. förskola och fritidshem - barn upp till 19 år		
Rabattkort 100 bad, Eriksdals- och Husbybadet	3 000	3 000
Rabattkort 100 bad, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	1 500	1 500
Rabattkort 10 bad, Eriksdals- och Husbybadet	320	320
Rabattkort 10 bad, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	160	160
Pris per barn, Eriksdals- och Husbybadet	40	40
Pris per barn, övriga bad (inklusive Eriksdalsbadets utomhusbad)	20	20
Ovanstående priser för förskola gäller även för barn 0-4 år när det kommer barngrupper med ledare. En till två ledare per grupp om fem barn har fri entré.		
Sommarkort på utomhusbad med entréavgift		
Vuxna	700	700
Vuxna reducerat pris	400	400
Barn och ungdomar 4-19 år	160	160
Årskort, 1 års giltighetstid från inköpsdagen		
Vuxna, bad samtliga simhallar och utomhusbad	2 400	2 400
Vuxna, bad samtliga simhallar och utomhusbad, kampanj-/förnyelsepris	2 300	2 300
Vuxna reducerat pris	1 500	1 500
Vuxna reducerat pris, kampanj-/förnyelsepris	1 400	1 400
Ungdomar 4-19 år, samtliga simhallar och utomhusbad	900	900
Tillägg autogiroköp	180	140

Bilaga 7:14

Taxor, friskvård/träning

	Fr.o.m. jan-17	Fr.o.m. jan-18
Engångsavgifter, gäller även bad vid träningstillfället		
Gym/gruppträning, Eriksdals- och Forsgréniska badet, pris per pass	150	150
Gym/gruppträning, exkl. Eriksdals- och Forsgréniska badet, pris per pass	110	110
Gruppträning, ungdom 12-19 år (ej förbokning)	70	70
Gym, ungdom 12-19	-	70
Gyminstruktion ungdom 12-19 år, återbetalning vid kortköp	110	110
Gyminstruktion vuxna, återbetalning vid kortköp	400	400
En instruktion är inkluderat i priset för halvårs- respektive årskort		
Rabattkort 10 ggr, gym- och gruppträning, gäller även bad vid träningstillfället, giltigt 2 år		
Samtliga simhallar, gym och gruppträning	950	950
Övriga simhallar, exkl. Eriksdals- och Forsgréniska badet	850	850
Reducerat pris vuxna, samtliga simhallar	700	700
Ungdom 12-19 år, gym- och gruppträning, samtliga simhallar	500	500
Ungdom 12-19 år, gym- och gruppträning, samtliga simhallar, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	400	400
Beckomberga simhall, gym (för personer med funktionsnedsättning)	400	400
Rabattkort 100 ggr, gym- och gruppträning, gäller även bad vid träningstillfället, giltigt 2 år	Fr.o.m. jan-17	Fr.o.m. jan-18
Eriksdals- och Forsgréniska badet	9 000	9 000
Övriga	8 000	8 000
Reducerat pris vuxna, samtliga simhallar	-	-
Skolor och föreningar, ungdom 12-19 år	4 000	4 000
TRÄNINGSKORT - inkl. bad, gym, gruppträning och bassängbad utomhus		
Årskort samtliga simhallar		
Vuxna	4 400	4 400
Vuxna, kampanj-/förnyelsepris	4 200	4 200
Reducerat pris	3 100	3 100
Reducerat pris, kampanj-/förnyelsepris	2 900	2 900
Ungdom 12-19 år	2 700	2 700
Ungdom 12-19 år, kampanj-/förnyelsepris	2 600	2 600
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	2 300	2 300
Årskort, exkl. Eriksdals- och Forsgréniska badet		
Vuxna	3 500	3 500
Vuxna, kampanj-/förnyelsepris	3 300	3 300
Reducerat pris	2 500	2 500
Reducerat pris, kampanj-/förnyelsepris	2 300	2 300
Ungdom 12-19 år	2 100	2 100
Ungdom 12-19 år, kampanj-/förnyelsepris	2 000	2 000
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	1 900	1 900
Årskort gym, Beckomberga sim- och idrottshall		
Personer med funktionsnedsättning	1 900	1 900
Halvårskort, samtliga simhallar		

Vuxna	2 800	2 800
Reducerat pris, vuxna	2 000	2 000
Ungdom 12-19 år	1 500	1 500
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	1 400	1 400
Halvårskort, exkl. Eriksdals- och Forsgréniska badet, vuxna		
Vuxna	2 200	2 200
Reducerat pris, vuxna	1 600	1 600
Ungdom 12-19 år	1 300	1 300
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	1 200	1 200
Halvårskort gym, Beckomberga sim- och idrottshall		
Personer med funktionsnedsättning	1 200	1 200
Sommarkort (vecka 21-34), gäller på bassängbad och de simhallar som har sommaröppet		
Vuxna	900	900
Reducerat pris, vuxna	600	600
Ungdom 12-19 år	500	500
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	450	450
TRÄNINGSKORT GYM ELLER TRÄNINGSKORT GRUPPTRÄNING - inkl. bad och bassängbad utomhus		
Årskort, samtliga simhallar.		
Vuxna	3 700	3 700
Vuxna, kampanj-/förnyelsepris	3 500	3 500
Årskort exkl. Eriksdals- och Forsgréniska badet		
Vuxna	2 800	2 800
Vuxna, kampanj-/förnyelsepris	2 600	2 600
SIMHALLS-/TRÄNINGSKORT- Årskort för stadens anställda. Gäller för bad, gym, gruppträning, samtliga simhallar och bassängbad utomhus	1 800	1 800
Tillägg autogiro (gäller alla ovanstående årskort)	180	140

Bilaga 7:16

Taxor kursverksamhet

Nedanstående barn- och ungdomspriser gäller för personer till och med 19 år.

Simundervisning	Fr.o.m. jan-17	Fr.o.m. jan-18
Vuxna/45 min lektion	181	181
Vuxna/40 min lektion	161	161
Barn och ungdomar/40 min lektion (Farsta sim- och idrottshall, Husbybadet, Skärholmens sim- och idrottshall, Tensta sim- och idrottshall, Vällingby sim- och idrottshall)	117	67
Barn och ungdomar/40 min lektion (Övriga anläggningar)	117	117
Barn och ungdomar/30 min lektion (Farsta sim- och idrottshall, Husbybadet, Skärholmens sim- och idrottshall, Tensta sim- och idrottshall, Vällingby sim- och idrottshall)	88	50
Barn och ungdomar/30 min lektion (Övriga anläggningar)	88	88
Personer med fysisk aktivitet på recept har rätt till reducerat pris på ovanstående kurser (simundervisning). På simundervisning anpassad för personer med funktionsnedsättning gäller reducerat pris för samtliga deltagare. Reducerade priser gäller endast personer folkbokförda i Stockholm.		
Tilläggsavgift för personer folkbokförda i annan kommun, per kurs (Farsta sim- och idrottshall, Husbybadet, Skärholmens sim- och idrottshall, Tensta sim- och idrottshall, Vällingby sim- och idrottshall)	250	550
Tilläggsavgift för personer folkbokförda i annan kommun, per kurs (Övriga anläggningar)	250	250
Privat simundervisning, 45 min per tillfälle, alla simhallar	600	600
Privat simundervisning, 45 min per tillfälle, alla simhallar (barn och ungdomar)	500	500
Simprov cirka 15 minuter, en lärare (exklusive entréavgift)	100	100
Skolsim		
Skolsim 15 ggr, stadens skolor	8 600	8 600
Skolsim 15 ggr, skolor från andra kommuner	12 700	12 700
Övriga kurser, gäller även bad vid träningstillfället		
MåBra-kom i form, vuxna, pris per lektion (1,5 timmar)	200	200
MåBra-kom i form, barn och ungdomar, pris per lektion (1,5 timmar)	88	88
Övriga kurser, vuxna, pris per lektion (55 minuter)	92	100
Övriga kurser bassäng, vuxna, pris per lektion (45 minuter)	92	100
Övriga kurser, barn (till och med 12 år), pris per lektion (45 minuter)	58	58
Övriga kurser bassäng, barn och ungdomar, pris per lektion (45 minuter)	58	58
Övriga kurser, ungdomar (12-19 år), pris per lektion (55 minuter)	58	58
Pensionärer, arbetslösa, studenter och personer med fysisk aktivitet på recept folkbokförda i Stockholm har rätt till reducerat pris på övriga kurser. Personligt intyg krävs. På kurser för personer med funktionsnedsättning gäller reducerat pris för samtliga deltagare folkbokförda i Stockholm. Reducerade priser uppgår till cirka 80 procent av ordinarie pris.		
Tilläggsavgift för boende i annan kommun per kurs	250	250

Taxor för planhyror 2018

Taxor (där inget annat anges avser taxorna kostnad per timme i kr)

Taxorna gäller i de anläggningar där idrottsnämnden ansvarar för driften.

Taxorna avser hyra av anläggningarna i befintligt skick med ordinarie bemanning. För eventuella tilläggstjänster kommer extra debitering att ske motsvarande förvaltningens självkostnad alternativt marknadspris i de fall tjänsterna säljs på en konkurrensutsatt marknad. Tillägg kan exempelvis debiteras för extra bemanning, anlåtande av hantverkare och extravakter, biljett- och kassakurer, transport av utrustning, plantäckning samt hyra eller inköp av material. Eventuell lagstadgad moms tillkommer.

Subventionerad taxa och nolltaxa gäller för de föreningar som uppfyller av kommunfullmäktige fastställda kriterier.

Nationella idrottsförbund som arrangerar tillfälliga ungdomsevenemang (7-20 år) beviljas motsvarande taxa som en förening eller förbund som uppfyller kraven för subventionerad taxa respektive nolltaxa.

Idrottsförvaltningen arrangerar kostnadsfria aktiviteter, så kallad öppenverksamhet, för alla barn och ungdomar (7-20 år) boende i Stockholm. Aktiviteterna anordnas exempelvis på utebad, utegym, idrottsplatser och idrottshallar, vilket är anläggningar där förvaltningen inte anordnar avgiftsbelagda aktiviteter. Syftet med aktiviteterna är främst att nå inaktiva ungdomar och uppnå målen i idrottspolitiska programmet. Stadsdelsförvaltningar som bokar anläggningar för liknande verksamhet beviljas motsvarande taxa som en förening eller förbund som uppfyller kraven för subventionerad taxa respektive nolltaxa.

När idrotter utövas under en period som inte har säsong gäller samma taxor som icesäsong för respektive anläggningskategori. Exempelvis när fotboll utövas i idrottshall under säsong för idrottshallar gäller taxorna för inomhusanläggningar under icesäsong.

När lag deltar i seriespel i de två högsta nivåerna i fotboll, den högsta nivån i övriga idrotter samt övriga nationella och internationella evenemang på motsvarande nivå gäller fastställda taxor för evenemang istället för nedanstående taxor. I de fall enbart en riksserie finns likställs detta inte med spel på högsta nivå utan ordinarie taxor gäller för dessa serier.

Privattaxa tillämpas vid uthyrning av lokaler till privatpersoner, företag med flera som inte uppfyller kraven för nolltaxa eller subventionerad taxa. Privattaxan gäller dels när inhyrningen avser motionsverksamhet, exempelvis för ett företags anställda eller en grupp privatpersoner. Privattaxan tillämpas även vid uthyrning för andra ändamål såsom festivaler och kulturverksamhet utan ekonomiskt vinstintresse.

När huvudsyftet med inhyrningen är kommersiell, avser en verksamhet som har för avsikt att ge intäkter och ekonomisk vinst, gäller taxorna för kommersiell uthyrning. Dessa gäller exempelvis när syftet är filminspelning, reklaminspelning, företagsevent och näringsverksamhet.

Vid bokning av simbassäng tillkommer entré vid privat och kommersiell uthyrning, om inte bokningen avser evenemang, fotografering eller filminspelning.

Vid bokning av tillträde till gymlokal för bedrivande av kommersiell verksamhet som personlig tränare tillkommer entréavgift för kunden/kunderna om de inte innehar ett träningskort.

Ingen entréavgift tillkommer för den personliga tränaren.

Inomhusanläggningar säsong (vattensport och gym: året runt, övriga v. 34-v. 21)

Objekt	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Eriksdalshallen	800	2 500	380		800	800	2 500	380		800
Idrottshall > 700 kvm	800	2 000	380		800	800	2 000	380		800
Idrottshall > 700 kvm, del av	400	1 000	190		400	400	1 000	190		400
Idrottshall < 700 kvm	680	2 000	290		700	680	2 000	290		700
Idrottshall < 700 kvm, del av	340	1 000	150		350	340	1 000	150		350
Motionsrum/gymnastiksal > 150 kvm	400	1 000	190		490	400	1 000	190		490
Motionsrum/gymnastiksal < 150 kvm	200	1 000	100		220	200	1 000	100		220
Skyttehall	550	1 000	280		550	550	1 000	280		550
Skyttehall, halv	280	600	140		280	280	600	140		280
Åkeshovs gymnastikhall						2 000	4 000	1 000		2 000
Åkeshovs gymnastikhall, del av						500	1 000	250		500
Övriga specialutrustade salar	440	1 000	180		440	440	1 000	180		440
Övriga specialutrustade salar, del av						220	500	90		220
Omklädningsrum/tillfälle	-	-	-		-	-	-	-		-
Omklädningsrum/timme	200	200	100		100	200	200	100		100
Objekt	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Simhall, 25 meters bana (pris per bana)	600	1 200	120		260	600	1 200	120		260
Skolbad, 25 meters bana (pris per bana)	350	750	90		200	350	750	90		200
Simhall och utebad, 50 meters bana (pris per bana)	800	2 400	200		500	800	2 400	200		500
Simhall, undervisningsbassäng	1 400	3 000	370		790	1 400	3 000	370		790
Eriksdalsbadet, hoppbassäng,	2 400	2 400	500		1 500	2 400	2 400	500		1 500
Eriksdalsbadet, hoppbassäng, natt	-	5 000	-		-	-	5 000	-		-
Simhall, stor bassäng	-	-	-		1 560	-	-	-		1 560
Bassäng, skolbad	1 400	3 000	370		790	1 400	3 000	370		790
Tillträde till gymlokal för bedrivande av kommersiell verksamhet som personlig tränare, 1 timme, samtliga simhallar	-	200	-	-	-	-	200	-	-	-
Tillträde till gymlokal för bedrivande av kommersiell verksamhet som personlig tränare, per månad, samtliga simhallar	-	4 000	-	-	-	-	4 000	-	-	-
Tillträde till gymlokal för bedrivande av kommersiell verksamhet som personlig tränare, per månad, endast en simhall	-	3 000	-	-	-	-	3 000	-	-	-

Övrigt

Objekt	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
- bordtennis per bord	110	110	70			110	110	70		
- boule	90	90	70			90	90	70		
Eriksdalsbadet, stort konferensrum, per påbörjat 4-timmarspass	900	900	300	300	900	1 200	1 200	300	300	1 200
Eriksdalsbadet, litet konferensrum, per påbörjat 4-timmarspass	550	550	300	300	550	700	700	250	250	700
Konferensrum (Hyllan), Eriksdalshallen	500	500	250	250	500	500	500	250	250	500
Press- och VIP-rum, Eriksdalshallen	200	200	140	0	200	200	200	140	0	200
Konferensrum, övriga anläggningar	200	200	140		200	200	200	140		200

Inomhusanläggningar ickesäsong (v. 22-v. 33)

Objekt	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Eriksdalshallen	800	2 500	450	290	800	800	2 500	450	290	800
Idrottshall > 700 kvm	800	2 000	450	290	800	800	2 000	450	290	800
- " - halv eller del av hall	400	1 000	230	150	400	400	1 000	230	150	400
Idrottshall < 700 kvm	680	2 000	340	220	700	680	2 000	340	220	700
- " - halv eller del av hall	340	1 000	170	110	350	340	1 000	170	110	350
Motionsrum/gymnastiksal > 150 kvm	400	1 000	230	150	490	400	1 000	230	150	490
Motionsrum/gymnastiksal < 150 kvm	200	1 000	120	100	220	200	1 000	120	100	220
Skyttehall	550	1 000	310	270	550	550	1 000	310	270	550
Skyttehall, halv	280	600	160	140	280	280	600	160	140	280
Åkeshovs gymnastikhall						2 000	4 000	1 200	770	2 000
Åkeshovs gymnastikhall, del av						500	1 000	300	190	500
Övriga specialutrustade salar	440	1 000	220	140	440	440	1 000	220	140	440
Övriga specialutrustade salar, del av						220	500	110	120	220
Omklädningsrum/timme	200	200	100		100	200	200	100		100

Övrigt

- bordtennis per bord	110		80	60		110		80	60	
- boule	90		80	60		90		80	60	
Eriksdalsbadet, stort konferensrum, per påbörjat 4-timmarspass	900	900	300	300	900	1 200	1 200	300	300	1 200
Eriksdalsbadet, litet konferensrum, per påbörjat 4-timmarspass	550	550	300	300	550	700	700	250	250	700
Konferensrum Eriksdalshallen	500		250	250	500	500		250	250	500
Konferensrum, övriga inomhusanläggningar	200		140		200	200		140		200

Utomhusanläggningar vinteridrotter, säsong (ishallar: v. 41-v.11, utomhusbanor v. 44-v. 9)

Konstfrusna banor	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Isrink	610	2 000	330		610	610	2 000	330		610
Ishall	1 440	3 000	780		1 440	1 440	3 000	780		1 440
Bandybana	1 500	6 000	780		1 500	1 500	6 000	780		1 500
Rundbana	1 500	6 000	780		1 500	1 500	6 000	780		1 500

Naturisbanor

Bandybana

Ej bokningsbar

Bilaga 7:20

Utomhusanläggningar vinteridrotter, ickesäsong (ishallar: v.12-v.40, utomshusbanor: v.10-v.43)

Konstfrusna banor	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Isrink	610	2 000	610	610	610	610	2 000	610	610	610
Ishall	1 460	3 000	1 440	1 440	1 460	1 460	3 000	1 440	1 440	1 460

Utomhusanläggningar sommaridrotter, säsong (övriga: v. 14-v. 43*)

Nedanstående taxor gäller inte för Stockholms stadion. Deras taxor anges i bilagan taxor för evenemang.

Idrottsplatser 1/4 - 31/10	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Gräsplan	850	2 000	500			850	2 000	500		
Konstgräs 11-manna	700	2 000	380			700	2 000	380		
Konstgräs 1/2 11-manna	350	1 000	190			350	1 000	190		
Konstgräs 7-manna	350	1 000	190			350	1 000	190		
Konstgräs 1/2 7-manna	180	500	100			180	500	100		
Konstgräs 5-manna	180	500	100			180	500	100		
Grusplan 11-manna	350	800	200			350	800	200		
Grusplan 1/2 11-manna	180	400	100			180	400	100		
Grusplan 7-manna	180	400	100			180	400	100		
Grusplan 1/2 7-manna	90	200	50			90	200	50		
Grusplan 5-manna	90	200	50			90	200	50		
Fräddrott	680	1 500	390			680	1 500	390		
Sportfält, sandlådan för beachvolleyboll och beachfotboll	1 000	1 000	1 000			1 500	2 000	1 000		
Gärdets sportfält, badområdet (under period när badet är stängt), per dygn	15 000	15 000	15 000			15 000	15 000	15 000		
Utebadsområdet Gärdets sportfält, längre bokningar, exklusive bassänger, under period när badet är stängt, per dygn	5 000	5 000	5 000			5 000	5 000	5 000		
Sportfält, cricketplan	200	200	200			200	200	200		
Sportfält, fotbollsplan	850	2 000	500			850	2 000	500		
Sportfält, tältområde, per dygn	-	5 000	-			-	5 000	-		
Sportfält, övriga ytor	600	-	200			1 000	1 500	200		

Övrigt

Omklädningsrum/timme	200	200	100			200	200	100		
Konferensrum	200	200	140		200	200	200	140		200

Fräddrott har säsong året runt

Utomhusanläggningar sommaridrotter, ickesäsong (v. 44-v. 13)

Nedanstående taxor gäller inte för Stockholms stadion. Deras taxor anges i bilagan taxor för evenemang.

Vinterplaner 1/11 - 31/3	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Vinterfotbollsplan grus	380	800	250	210	320	380	800	250	210	320
Konstgräs 11-manna	720	2 000	460	320	600	720	2 000	460	320	600
Konstgräs 1/2 11-manna	360	1 000	230	160	300	360	1 000	230	160	300
Konstgräs 7-manna	360	500	230	160	300	360	500	230	160	300
Konstgräs 5-manna	180	300	120	80	150	180	300	120	80	150
Konstgräs uppvärmd	1 460	6 000	1 260	1 110	1 460	1 460	6 000	1 260	1 110	1 460

Övrigt

Omklädningsrum/timme	200	200	100			200	200	100		
Konferensrum	200	200	140		200	200	200	140		200

Fotbollshallen

Fotbollshallen	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Ordinarie säsong (v.14-v. 43)	800	2 000	190		230	800	2 000	190		230

Regionala anläggningar

	2017					Förslag 2018				
	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor	Privat	Kommersiellt	Förening	Förening, 7-20 år	Skolor
Sollentuna friidrottshall (träningskort)*										
Kategori 1, ungdom 16-17 år och vuxna	-	-	-	-	-	-	-	2 000	2 000	-
Kategori 2, ungdom 16-17 år och vuxna	-	-	-	-	-	-	-	1 500	1 500	-
Kategori 3, ungdom 13-15 år	-	-	-	-	-	-	-	-	800	-
Kategori 4, senior från 35 år	-	-	-	-	-	-	-	1 500	-	-

* Personliga träningskort som föreningarna kan köpa för sina aktiva. Kortet gäller olika dagar och tider.

Kategori 1 gäller samtliga dagar och inkluderar dagtid medan kategori 2 endast gäller 6 dagar och mindre tid per dag.

Tilläggsavgifter i förvaltningens anläggningar

	2017	Förslag 2018
Tillägg för extra personkostnad per person och timme vid bokning efter stängning eller utanför säsong	450	450
	2017	Förslag 2018
Passerkort per styck	200	100
Bandy/innebandysarg, ej borttagen	1 500	1 500
Öppen ytterdörr	500	500
Öppet fönster	500	500
Gymnasitkbänk/övrigt material ej återställda	500	500
Tänd belysning i idrottshall och motionsrum	500	500
Larmutryckning, larmad dörr öppnas alt. ytterdörr öppen för länge	800	800
Utryckning av ambulerande tillsyn (gäller ej vid driftstörning)	500	500
Verksamhet på ej bokad tid eller annan verksamhet på bokad tid än det bokningen avser (exempel vuxenverksamhet på tid bokad för nolltaxa, idrott som inte har säsong på bokad tid för idrott som har säsong)	Privattaxa	Privattaxa
Tillägg ej nyttjad tid eller ej använt kort för inpassering, per bokning	500	500
Ej nyttjad tid, samt även för ej använt kort vid inpassering för 0-taxa och subventionerade föreningar	se ovan	se ovan
Ej nyttjad tid, samt även för ej använt kort vid inpassering för skolor		
Ej nyttjad tid, samt även för ej använt kort vid inpassering för ej subventionerade kunder		
Bokad noll-taxetid där avbokning inte inkommit till förvaltningen tidigare än tre kalender dagar före nyttjandedagen. För arrangemang gäller tidigare än 30 kalenderdagar.	Subventionerad föreningstaxa	Subventionerad föreningstaxa

Taxor för evenemang**Där inget annat anges avser taxorna kostnad per timme**

Taxorna gäller i de anläggningar idrottsnämnden ansvarar för driften. Taxorna gäller samtlig verksamhet på Stockholms stadion samt på övriga anläggningar när lag deltar i seriespel i de två högsta nivåerna i fotboll, den högsta nivån i övriga idrotter samt övriga nationella och internationella evenemang på motsvarande nivå. I de fall enbart en riksserie finns likställs detta inte med spel på högsta nivå utan ordinarie taxor gäller för dessa serier.

När hela dagar bokas, debiteras timmar motsvarande anläggningens ordinarie öppettider respektive dag. För Stockholms stadion utgörs en dag av 14 timmar.

Taxorna avser hyra av anläggningarna i befintligt skick med ordinarie bemanning. För eventuella tilläggstjänster debiteras extra motsvarande förvaltningens självkostnad alternativt marknadspris i de fall tjänsterna säljs på en konkurrensutsatt marknad. Tillägg kan exempelvis debiteras för extra bemanning, anlåtande av hantverkare och extravakter, biljett- och kassakurer, transport av utrustning, plantäckning samt hyra eller inköp av material. Eventuell lagstadgad moms tillkommer.

Vid kvalificeringsspel gäller taxan för den division kvalificeringsspelet gäller.

Vid cupmatcher och liknande gäller den nivå som arrangörsklubben tillhör.

Inomhusanläggningar

Eriksdalshallen

Objekt	2018	
	Förening och förbund	Föreningar från andra kommuner
Stora hallen, nationella och internationella matcher/evenemang nivå 1	1 000	2 500
Stora hallen, nationella och internationella evenemang nivå 1, vid bokningar tre dagar och mer sammanhängande.	800	2 500
Tillägg till ovanstående priser		
Videotavla per arrangemang (exkl. bemanning)	500	500

Bokas ytterligare lokaler i samband med evenemanget, till exempel konferensrum, pressrum med mera, tillkommer ordinarie timtaxa för dessa objekt.

Övriga idrottshallar

Objekt	2018	
	Förening och förbund	Föreningar från andra kommuner
Stora hallen, herrar och damer nivå 1 och internationella matcher	800	2 000
Stora hallen, nationella och internationella evenemang nivå 1, vid bokningar tre dagar och mer sammanhängande	600	2 000

Bokas ytterligare lokaler i samband med evenemanget, till exempel konferensrum, pressrum med mera, tillkommer ordinarie timtaxa för dessa objekt.

Simhallar och bassängbad

Objekt	2018	
	Företag och privat personer	Förening och förbund
Eriksdalsbadet, 50 m bassäng, nationell och internationell nivå	-	1 250
Eriksdalsbadet, 25 m bassäng, nationell och internationell nivå	-	1 250
Eriksdalsbadet, hoppbassäng nationell och internationell nivå	-	650
Eriksdalsbadet, sommarbassäng ute nationell och internationell nivå	-	1 000
Utebadområdet, längre bokningar, exklusive bassänger, under period när badet är stängt (per dygn)	5 000	5 000
Utebadområdet exklusive bassänger, under period när badet är stängt (per dag)	10 kr per betalande åskådare, minst 20 000 kr/dag	20 000/dag plus 10 kr per betalande åskådare

Bokas ytterligare lokaler i samband med evenemanget, till exempel konferensrum, pressrum med mera, tillkommer ordinarie timtaxa för dessa objekt.

Utomhusanläggningar (inklusive ishallar)

Stadion

Tid för att iordningställa före evenemanget och återställa efter evenemanget ingår i bokade timmar. Städning, elektriker, vakter, läktare, tält, arenapersonal m.m. bokas av idrottförvaltningen till självkostnadspris.

Objekt	2018			
	Företag och privat personer	Förening och förbund	Förening från andra kommuner	Skolor
Fotboll herrar nivå 1 (inklusive träningsmatcher nationell och internationell nivå)*	-	10 000	10 000	-
Fotboll herrar nivå 2 (inklusive träningsmatcher)		6 000	8 000	
Fotboll, nivå 1 damer*	-	1 250	3 000	-
Fotboll, nivå 2 damer*	-	850	2 000	-
Landslagsträning fotboll*	-	2 500	-	-
Fotboll, övrigt*	5 000	3 400	5 000	-
Friidrott, internationell och nationell nivå *	-	1 800	5 000	-
Friidrott övriga, inklusive gräsplan*	5 000	1 200	5 000	-
Friidrott övriga, exklusive gräsplan*	2 000	1 000	2 000	-
Övriga idrotter, inklusive gräsplan*	5 000	3 350	5 000	-
Konserter per konsert (inklusive iordningställande, plantäckning, städning m.m.), hela anläggningen	800 000**	-	-	-
Mindre konserter per konsert (inklusive iordningställande, plantäckning, städning m.m.), halva anläggningen	400 000	-	-	-
Mindre filminspelning, reklamfotografering och liknande (exklusive fotbollsplan)/dag	20 000	-	-	-
Större filminspelning, reklamfotografering och liknande (inklusive fotbollsplan)/dag	40 000	-	-	-
Skolidrott	-	-	-	600
Tillägg till ovanstående priser				
Tillägg ljustavla inklusive personal	2 500	2 500	2 500	2 500

* Beroende på för- och efterarbete är timpriset baserat på att anläggningen bokas minst nedanstående antal timmar:

Fotboll herrar nivå 1:	10 timmar
Fotboll damer nivå 1:	6 timmar
Fotboll damer nivå 2:	6 timmar
Landslagsträning fotboll:	5 timmar
Fotboll, övrigt:	6 timmar
Friidrott, internationell och nationell nivå:	14 timmar
Friidrott, övriga arrangemang:	8 timmar
Arrangemang, övriga idrotter:	6 timmar

** Om fler än en konsert av samma artist/artister arrangeras vid samma tillfälle erhålls 100 tkr rabatt/konsert från och med konsert nummer två.

Grimsta idrottsplats

Objekt	2018	
	Förening och förbund	Förening från andra kommuner
Konstgräs 11-manna, fotboll herrar nivå 1*	12 000	15 000
Konstgräs 11-manna, fotboll herrar nivå 2*	6 000	8 000
Konstgräs 11-manna, fotboll herrar nivå 3	1 250	2 000
Konstgräs 11-manna, fotboll träningsmatch med entré herrar nivå 1 och 2*	6 000	8 000
Konstgräs 11-manna, fotboll damer nivå 1	1 250	3 000
Konstgräs 11-manna, fotboll damer nivå 2	850	2 000

* Beroende på för- och efterarbete är timpriset baserat på att anläggningen bokas minst nedanstående antal timmar:

Fotboll herrar nivå 1 och 2: 10 timmar

Kanalplans idrottsplats

Objekt	2018	
	Förening och förbund	Förening från andra kommuner
Konstgräs 11-manna, fotboll damer nivå 1	1 250	3 000
Konstgräs 11-manna, fotboll damer nivå 2	850	2 000
Konstgräs 11-manna, herrar nivå 3	1 250	2 000

Gärdets sportfält

Objekt	2018	
	Företag	Förening
Sportfältet, evenemang	10 kr/ betalande åskådare, minimihyra 20 000 kr/dag	10 kr/ betalande åskådare, minimihyra 20 000 kr/dag

Övriga anläggningar

Objekt	2018	
	Förening och förbund	Förening från andra kommuner
Konstgräs 11-manna, fotboll, herrar nivå 3	1 250	2 000
Speedway	850	-
Ishall, ishockey damer nivå 1	1 460	3 000
Bandybana, bandy herrar nivå 1	1 800	5 000
Amerikansk fotboll herrar nivå 1	1 250	2 500

Bokas ytterligare lokaler i samband med evenemanget, till exempel konferensrum, pressrum med mera, tillkommer ordinarie timtaxa för dessa objekt.

Övriga taxor 2018

Taxor 2018 för övernattnig i stadens skolor m.fl. lokaler

Lagstadgad moms (12 procent) tillkommer på nedanstående taxor.

(Kr)	Taxa fr.o.m. 2017		Taxa fr.o.m. 2018	
	Boknings-avgift per uthyrnings-tillfälle och skola*	Avgift per dygn	Boknings-avgift per uthyrnings-tillfälle och skola*	Avgift per dygn
1 klassrum	6 500	1 550	6 500	1 550
2 klassrum, samma skola	6 700	1 550	6 700	1 550
3 klassrum, samma skola	7 000	1 550	7 000	1 550
4 klassrum, samma skola	7 200	1 550	7 200	1 550
5 klassrum eller fler, samma skola	7 400	1 550	7 400	1 550
Idrottshall/motionsrum	5 200	1 550	5 200	1 550

* 1 300 kr av bokningsavgiften, exklusive moms, avseende uthyrning av klassrum tillfaller utbildningsförvaltningen, resterande avgifter tillfaller idrottsförvaltningen

Ovanstående taxor gäller på bokningar upp till sju nätter. Vid bokningar av fler än sju nätter lämnas en prisoffert.

Övriga avgifter

Ambulerande tillsyn

Matsal med befintlig utrustning

Skadegörelse

Städning:

Falsklarm

Depositionsavgift

Ingår i avgiften

Ingår inte i hyran, avtalas separat med respektive skola

Full kostnadstäckning

Förhyrare förutsätts i egen regi städa uthyrda lokal. I annat fall debiteras förhyraren full kostnadstäckning för sådant uppdrag

5 000 kr

Tas ut av förhyrare enligt av idrottsnämnden utfärdade allmänna villkor.

Övrigt

	2017	2018
Träffstugans verksamhet för ungdomar med funktionsnedsättning (1 vecka)		
Ungdomar från Stockholm	2 000	-
Ungdomar från andra kommuner	3 500	-
Registreringsavgift för föreningar		
Avgift för att få nolltaxa/subventionerad taxa noll- och/eller subventionerade taxa.	1 500	-
Avgift för allmän båtplats		
Avgift för allmän båtplats per säsong (inkl. moms)	3 900	3 900
Köavgift per år för att få allmän båtplats	200	200
Dygnshyra ishallsföreningar (v.12-v.38)		
Dygnshyra, under ickesäsong (Brinken)	2 500	2 500
Dygnshyra under ickesäsong (övriga)*	5 000	5 000
* Undantag Mälarhöjden-Bredäng betalar dygnshyra under v.11 - v.40		
Kortlås (skolors gymnastiksal)		
Drift och administration per år	8 000	8 000
Hyra friluftsutrustning för nolltaxe-berättigade föreningar/förbund		
(Verksamheter som inte är anläggningsbunden, till exempel orientering)	0	0

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 7 Förslag till avgifter m.m.

Avgifter för **förskola och fritidsverksamhet** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter m.m. för **äldreomsorg** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter m.m. för **stöd och service till personer med funktionsnedsättning** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **tillsyn vid försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **parkering och felparkering** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **upplåtelse av offentlig plats exkl. torgplats** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **färd- och parkeringsdispenser** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **Samlingskarta** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **upplåtelse av torgplats** enligt bilaga 7 godkänns

Kurser och terminsavgifter för kulturskolans verksamheter enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **lokaler** enligt bilaga 7 godkänns

Avgifter för **idrottstaxor** enligt bilaga 7 godkänns

Övriga taxor enligt bilaga 7 godkänns

Regler för ekonomisk förvaltning

Inledning

Kommunernas ekonomiska förvaltning regleras i 8 kapitlet i kommunallagen. Där stadgas bland annat att kommunfullmäktige ska meddela närmare föreskrifter om medelsförvaltningen. Kommunstyrelsen och övriga nämnder ska även tillämpa lagen (1997:614) om kommunal redovisning. Olika regler gäller för verksamheter med beställansvar och utföransvar.

För stadens bolagsstyrelser och stiftelser gäller även bokföringslagen, för bolagsstyrelserna gäller aktiebolagslagen, årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3), och för stiftelser gäller stiftelselagen. Såvida inte dessa lagar stadgar annat, gäller vad som nedan stadgas om nämnd även för stadens stiftelser och bolagsstyrelse. Vad som stadgas om förvaltningschef ska även gälla för verkställande direktör (bolagschef/stiftelsechef). Varje bolagsstyrelse har att besluta härom.

Kommunstyrelsen får medge undantag från vad som stadgas nedan om det föreligger särskilda skäl.

1 kap BUDGET och UPPFÖLJNING

Kommunfullmäktiges budget

1 §

Kommunstyrelsen meddelar riktlinjer för nämnders budgetarbete.

Kompletterande anvisningar utfärdas av stadsledningskontoret och koncernledningen för Stockholms Stadshus AB.

2 §

Nämnd inger i samband med sin verksamhetsberättelse sitt budgetförslag och sina treårsberäkningar till kommunstyrelsen som underlag för kommunstyrelsens förslag till budget och treårsberäkningar. Förslaget omfattar driftbudget och investeringsbudget. Investeringsbudgeten ska utgå från kommunfullmäktiges inriktnings- och verksamhetsmål. Stadens investeringsstrategi utgör underlag för att ta fram berörda nämnders och bolags investeringsplaner, uppdelade på planerade och beslutade projekt. Budgeten ska omfatta fem år och vara uppdelad på planerade och beslutade projekt. Driftkostnader, inklusive kapital- och lokalkostnader, till följd av investering ska rymmas inom nämndens driftbudget, om inte annat beslutats.

Nämnd ska ta fram underlag till förslag för budget och treårsberäkningar i enlighet med kommunstyrelsens riktlinjer och utfärdade anvisningar.

3 §

Budgeten fastställs av kommunfullmäktige. Den ska upprättas i enlighet med kommunallagens balanskrav. Budgeten omfattar nämnder och bolagsstyrelser.

a) Nämnder

1. Plan över verksamheten
 - Planen ska omfatta mål, riktlinjer och anslagsvillkor med en översikt för treårsperioden.
2. Driftverksamhet
 - Verksamhet med utföransvar får resultatbudget med avkastningskrav.

Bilaga 8:2

- Övrig verksamhet, inklusive sådan med beställaransvar, får ett eller flera anslag. Anslag kan, beroende på ändamål, meddelas brutto eller netto.
- 3. Investeringar
 - Plan och anslag för investeringsverksamheten med beräknade drift- och kapitalkostnadseffekter samt intäktsmöjligheter.
- 4. Stora projekt
 - Projektplan med redovisning av projektets syfte och innehåll samt ekonomiska konsekvenser.

b) Stadens finansiering och ställning

- En plan för finansiering av stadens totala utgifter inklusive försäljningsbeting samt uppgift om stadens budgeterade ställning vid budgetårets slut.

c) Bolagsstyrelser

1. Plan över verksamheten
 - Planen ska omfatta mål och riktlinjer med resultatkrav samt en översikt för treårsperioden.
2. Plan över omsättning och resultat
3. Investeringar
 - Plan för investeringar avseende all anläggningsverksamhet.

Nämndens budget

4 §

Nämnd ska, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges fastställda budget, upprätta en genomförandeplan för det kommande årets verksamhet (nämndens budget/verksamhetsplan). I budgeten ska redovisas uppställda mål för verksamheten och hur tilldelade resurser ska användas.

Nämnderna får sina medel för drift tilldelade som ett anslag. Inom ramen har nämnderna frihet att disponera anslaget och prioritera mellan verksamheterna, så länge de följer de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt.

Nämndens budget för nästkommande år ska fastställas av nämnden senast under december. År då val till kommunfullmäktige ägt rum, senast under januari året därpå.

Stadsledningskontoret och koncernledningen för Stockholms Stadshus AB kan utfärda kompletterande anvisningar och tidsplan för budgeten.

5 §

Nämnd ska i samband med att budgeten upprättas redovisa förändrad omslutning hos kommunstyrelsen till följd av ökade externa intäkter för statsbidrag till olika projekt samt olika ersättningar. Nämnd ska även redovisa förändrad omslutning till följd av ökad försäljning av överskottskapacitet till andra nämnder.

Omslutningsförändringar av principiell betydelse ska föras upp till kommunfullmäktige för beslut.

Nämnd ska lämna sin budget till stadsledningskontoret för sammanställning.

Budgetansvar

6 §

Nämnder är ansvariga för att anslag inte överskrids, budgeterade intäkter inflyter, avkastnings- och resultatkrav uppnås, investeringsutgifter och inkomster disponeras för beslutade objekt inom anvisad ram samt att budgeterade försäljningsbeting uppfylls. Nämnder

och styrelser ansvarar också för hur verksamheten bedrivs och att kommunfullmäktiges mål uppnås.

Uppföljning

7 §

Uppföljning ska ge underlag för att styra verksamheterna. Ansvaret för uppföljning ligger hos nämnderna.

Förvaltningschefen ska kontinuerligt följa upp verksamheten, upprätta erforderliga underlag till nämnden och redovisa om risk för budgetavvikelse föreligger och därvid föreslå erforderliga åtgärder.

Verksamheter med beställaransvar ska styras genom regelbunden uppföljning och avstämning mot nämndens budget, redovisa prognostiserad behovs- och prestationsutveckling samt kostnads-/utgifts- och intäkts-/inkomstutveckling.

Verksamheter med utföraransvar ska styras genom regelbunden uppföljning mot beslutade resultatplaner samt fastställt avkastningskrav.

Nämnd ska besluta om former och tidpunkter för redovisning av erforderliga beslutsunderlag för sin styrning.

Förvaltningschefen ska tillse att budgetansvaret iakttas vid varje resursanskaffning (anställning, upphandling med mera).

Finner nämnd med beställaransvar att anslag kommer att bli otillräckligt, eller att intäkter inte inflyter i budgeterad omfattning, ska nämnden vidta åtgärder för att rymma sådant överskridande eller intäktsunderskott inom nämndens budget respektive beslutade anslag och av kommunfullmäktige angivna mål och anslagsvillkor.

Finner nämnd med beställaransvar att förutsättningarna ändrats i förhållande till underlaget för kommunfullmäktiges budgetbeslut samt att mål och anslagsvillkor till följd av detta behöver ändras ska begäran härom underställas kommunfullmäktige.

Driftprojekt (verksamhetsprojekt)

7a §

För projekt som finansieras inom driftbudget (nedan kallat verksamhetsprojekt) och som innebär en verksamhetspåverkan i form av förändringar i organisation eller arbetssätt gäller att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt uppföljningen av medelsförbrukning, tidsplaner, prestationer, nyttorealiserings samt de politiska målen.

För verksamhetsprojekt där kostnaderna bedöms överstiga 50 mnkr, som har betydande påverkan på stadens ekonomi eller berör frågor som är av strategisk vikt, ska ett *inriktningsbeslut* fattas av ansvarig nämnd.

För verksamhetsprojekt där kostnaderna bedöms överstiga 50 mnkr, som har betydande påverkan på stadens ekonomi eller berör frågor som är av strategisk vikt, ska ett beslutsunderlag för *genomförandebeslut* lämnas till kommunfullmäktige i ett särskilt ärende.

Inför inriktnings- och genomförandebeslut ska *samråd* ske med kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret. Stadsledningskontoret rapporterar genomförda samråd till kommunstyrelsens ekonomiutskott.

Den nämnd som planerar och genomför verksamhetsprojekt har ett ansvar för att projektets innehåll samt ekonomiska åtaganden överensstämmer med vad som har beslutats.

Bilaga 8:4

Eventuella avvikelser hanteras av nämnden genom att vidta åtgärder i projektet genom omprioriteringar. Beroende på fas och avvikelsernas storlek kan en hemställan till kommunfullmäktige behövas.

Nämnder och bolagsstyrelser ska tillämpa av kommunfullmäktige beslutad styrmodell för verksamhetsprojekt. Uppföljning ska ske tertialvis där även avvikelser rapporteras. Uppföljning ska ske både mot kommunfullmäktiges budget (årets ram och prognos för kommande år) och mot genomförandebeslut.

Stadsledningskontoret och koncernledningen för Stockholms Stadshus AB utfärdar tillämpningsanvisningar för styrning, prioritering och rapportering av verksamhetsprojekt.

Investeringar

7b §

För investeringar och stora projekt gäller att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt uppföljningen av medelsförbrukning, tidsplaner, prestationer samt de politiska målen.

För investeringar där investeringsutgiften bedöms överstiga 50 mnkr för stadens nämnder respektive 300 mnkr för stadens bolag eller är av strategisk eller principiell vikt, ska ett *utredningsbeslut* fattas av ansvarig nämnd respektive bolagsstyrelse. För investeringar där investeringsutgiften bedöms överstiga 300 mnkr ska utredningsbeslutet anmälas till berörda nämnder samt till kommunstyrelsens ekonomiutskott. Om beslutet kommer att påverka bolagens verksamhet ska beslutet anmälas till berörd styrelse. Bolagen ska anmäla sina utredningsbeslut till koncernstyrelsen.

Utredningsbeslut för investering där utgiften bedöms överstiga 300 mnkr, som avser uppdrag till fastighetsnämnden att utreda utveckling och/eller upprustning av fastighet eller anläggning för annan nämnds räkning, ska beslutas av kommunstyrelsens ekonomiutskott. Fastighetsnämnden och initierande (beställande) nämnd(er) ska lämna ett gemensamt beslutsunderlag till ekonomiutskottet.

Utredningsbeslut för fastighetsutvecklingsprojekt som anses vara av strategisk, stadsövergripande karaktär där investeringsutgiften bedöms överstiga 300 mnkr ska beredas av stadsledningskontoret i samråd med berörda förvaltningar och beslutas av kommunstyrelsens ekonomiutskott. Grunden för att klassa ett projekt som strategiskt kan vara att det uppfyller ett eller flera av kriterierna för uppföljning av större investeringar som medför höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, är komplext och/eller involverar flera nämnder och/eller bolag.

Utredningsbeslut för mycket stora investeringar där utredningsutgifterna beräknas överstiga 50 mnkr för staden totalt ska godkännas av kommunfullmäktige.

För investeringar där investeringsutgifterna bedöms överstiga 300 mnkr ska ett beslutsunderlag för *inriktningsbeslut* lämnas till kommunfullmäktige i ett särskilt ärende.

För investeringar där investeringsutgifterna bedöms överstiga 50 mnkr för stadens nämnder respektive 300 mnkr för stadens bolag, eller är av strategisk eller principiell vikt, ska ett beslutsunderlag för *genomförandebeslut* lämnas till kommunfullmäktige i ett särskilt ärende.

Inför utredningsbeslut ska *samråd* ske med kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret för investeringar där investeringsutgifterna bedöms överstiga 300 mnkr eller är av annan strategisk vikt. Inför inriktnings- och genomförandebeslut ska samråd ske för investeringar där investeringsutgifterna bedöms överstiga 50 mnkr eller är av annan strategisk vikt. Stadsledningskontoret rapporterar genomförda samråd till kommunstyrelsens ekonomiutskott.

Visar uppföljningen att ett objekt kan medföra större utgifter, mindre inkomster, högre framtida kostnader eller lägre framtida intäkter än vad som ursprungligen kalkylerades, eller att andra förutsättningar ändrats i väsentlig mån, ska detta omgående redovisas för nämnden. Nämnden ska snarast vidta åtgärder för att förhindra fördyringar eller göra omprioritering inom ramen för sin totala investeringsbudget. Avvikelse mot investeringsbeslut överstigande 15 procent, dock minst 20 mnkr av investeringens nettoutgift för stadens nämnder och nuvärde för stadens bolag eller annan avvikelse av strategisk vikt, ska tillställas kommunfullmäktige.

Nämnder och bolagsstyrelser ska tillämpa av kommunfullmäktige beslutade regler för styrning, prioritering och rapportering av investeringar.

Stadsledningskontoret och koncernledningen för Stockholms Stadshus AB utfärdar tillämpningsanvisningar för styrning, prioritering och rapportering av investeringar.

8 §

Nämnd ska lämna de rapporter avseende utfall och prognoser, beslutade och föreslagna åtgärder, som stadsledningskontoret eller revisionskontoret begär.

Resultatenheter

9 §

Huvudregeln är att respektive nämnd beslutar om nya resultatenheter ska inrättas, förändras eller avvecklas i samband med nämndens ordinarie verksamhetsplan. Nämnden ska i denna definiera vilka enheter som ska utgöra resultatenheter och hur resultatet ska mätas. Samtliga resultatenheter anmäls till kommunstyrelsen i samband med ärendet Avstämning av mål och budget. Varje nämnd har ansvar för att utforma interna överenskommelser med sina resultatenheter.

För att skapa ett trovärdigt och långsiktigt stabilt system, bör nämnden inte upphäva eller ändra förutsättningarna för resultatenheterna under året. Det är viktigt att göra en helhetsbedömning, då en förändring av en resultatenhet kan påverka andra resultatenheter. Enheterna ska verka i enlighet med gjorda överenskommelser.

Nämnden kan endast i undantagsfall upphäva eller ändra förutsättningarna under pågående år. Detta gäller då resultatenheten inte har verkat eller kunnat verka i enlighet med gjorda överenskommelser och detta inte kunnat förutses i samband med upprättandet av verksamhetsplanen. Nämnden kan under vissa speciella förutsättningar, till exempel om enheten genom upphandling i konkurrens övergår till så kallad intraprenad, korrigera sin verksamhetsplan med avseende på avvikelsen. Samråd ska alltid ske med stadsledningskontoret innan beslut tas om ändring. Ändring ska godkännas av kommunstyrelsen.

Resultatenheter ska föra över hela sitt resultat, både över- och underskott, till följande år som uppkommer till följd av enhetens eget handlande, med maximalt 5 procent av enhetens bruttobudget för året. Resultatfonden får ha ett överskott med maximalt 10 procent av enhetens bruttobudget. En förutsättning för att resultatenheterna ska få föra över ett överskott är att åtaganden för enhetens verksamhet har uppfyllts.

Verksamhet som upphandlas i konkurrens med externa entreprenörer, så kallade intraprenader, ska överföra 100 procent av sina resultat för att säkerställa konkurrensneutralitet under den tid som överenskommelsen gäller.

Resultatenhet som avvecklats under innevarande år kan inte föra över resultat till nästkommande år. Enhetens utfall kommer därmed att ingå i nämndens samlade resultat för innevarande år.

Bilaga 8:6

Om en resultatenhet visar över- eller underskott som ska föras mellan åren, ska nämnden i samband med bokslutet avsätta resultatet till en resultatfond. Uppkomna underskott ska täckas i samband med nästkommande års bokslut. Om underskottet inte har kunnat täckas under nästkommande år ska nämnden upplösa resultatenheten i samband med bokslut, varvid underskottet täcks i bokslutet av nämnden. Ansvaret att täcka underskottet ligger därmed ytterst på nämnden. Om en resultatenhet har vidtagit åtgärder för att eliminera ett underskott men inte helt lyckats med detta under nästkommande år, kan resultatenheten få vara kvar efter kommunstyrelsens prövning av åtgärdernas trovärdighet.

Överfört överskott ska användas i verksamheten till kostnader av engångskaraktär och inte till löpande drift.

Nämnden ska i samband med sin budget/verksamhetsplan redovisa hur planerade över- eller underskott från föregående år avses behandlas.

Kommentar: Med över-/underskott avses bättre/sämre resultat än budgeterat.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för resultatfonder.

Slutna redovisningsenheter

10 §

Kommunfullmäktige beslutar i samband med budget vilka enheter som ska vara slutna redovisningsenheter. Enhetens verksamhet regleras i budget och i reglemente/instruktion.

Slutna redovisningsenheter arbetar under bolagsliknande former men är inte egna juridiska personer.

För slutna redovisningsenheter gäller särskilda budget- och redovisningsprinciper. Enheten upprättar resultatbudget, investeringsbudget med förslag till finansiering samt balansbudget.

Kommunfullmäktige fastställer i budgeten kraven på enhetens resultat i form av avkastning som ska levereras till finansförvaltning eller ägartillskott som ska tillföras enheten från finansförvaltning. Kommunfullmäktige kan i anslutning till behandlingen av nämndens bokslut justera avkastningskrav eller ägartillskott. Övriga resultat balanseras som fritt eget kapital.

Nya investeringar finansieras via koncernkonto och belastas med stadens internränta plus en omkostnadsersättning på 0,25 procentenheter. Samtliga anläggningstillgångars finansiering ska likaledes belastas med stadens internränta plus en omkostnadsersättning på 0,25 procentenheter via koncernkonto.

Taxor, avgifter och nämndernas internprissättning

11 §

Beslut om taxor, avgifter, prestationsrelaterade ersättningar till privata utförare (så kallad peng), investering, försäljning av mark och anläggningar samt andra ärenden, som anges i lag, fattas av kommunfullmäktige. För de verksamheter där kommunfullmäktige har beslutat om införande av pengsystem ska ersättningsnivåerna vara samma för alla utförare oavsett egen regi, entreprenad eller privat utförare. Vid köp och försäljning mellan stadsnämnder ska de ersättningsnivåer som kommunfullmäktige beslutat om gälla, inga extra påslag ska göras.

Kommentar: Kommunfullmäktige kan ge uppdrag åt nämnd att besluta i sitt ställe i den omfattning som följer av kommunallagen.

Vid internprissättning mellan nämnder finns ett behov av grundläggande, för alla verksamheter gemensamma, principer. Dessa principer utgår från kommunallagens bestämmelser om självkostnad och stadens allmänna riktlinjer på området vid upphandling.

Köp av verksamhet inom staden behöver inte föregås av någon form av upphandling eftersom staden räknas som en juridisk person, om än uppdelad på olika nämnder.

Kommunallagens bestämmelser om självkostnad bör vara styrande vid all prissättning. Enligt kommunallagen får priset för en vara eller en tjänst avse kostnaderna för enbart denna klart urskiljbara tjänst. Ett lägre pris på en tjänst får inte kompenseras med ett för högt pris på en annan tjänst.

En förutsättning för en effektiv hushållning med resurser är möjligheten till långsiktighet i nämndernas planering. Vid ändring av priset ska de nämnder som berörs informeras skyndsamt. Eventuellt kan ändringar av väsentlig natur ske under året till följd av beslut i kommunfullmäktige eller av kommunstyrelsen som kan påkalla behov av förändrade priser. Prisändringar under året ska alltid beslutas av nämnden och gälla för resterande del av budgetåret.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för nämndernas internprissättning.

2 kap REDOVISNING

Stadsledningskontoret utfärdar anvisningar för tillämpningen av reglerna i detta kapitel.

Kommunal redovisningslag

1 §

Stadens nämnder ska tillämpa lag (1997:614) om kommunal redovisning och reglerna i detta kapitel.

Nämndens löpande redovisning

2 §

Nämnden ansvarar för att fullständiga räkenskaper fortlöpande förs över förvaltningens verksamhet i enlighet med den kommunala redovisningslagen och reglerna för ekonomisk förvaltning samt utfärdade anvisningar.

Nämnden ansvarar vidare för att förvaltningen tillämpar det löne- och redovisningssystem som kommunstyrelsen beslutat om.

Servicenämnden svarar för löne- och ekonomiadministrationen enligt av kommunstyrelsen beslutat gränssnitt. Förändringar i gränssnitt fastställs av kommunstyrelsen.

Nämnden utfärdar anvisningar för redovisningen inom nämndens resultatenheter.

Nämnden ansvarar för att förvaltningen upprättar månadsbokslut i enlighet med de tillämpningsanvisningar som utfärdas av stadsledningskontoret.

3 §

Nämnden ska på uppmaning tillhandahålla kommunstyrelsen och stadsrevisionen rapporter och ekonomiska uppgifter.

Bilaga 8:8

Nämndens bokslut och verksamhetsberättelse

4 §

Nämnden ansvarar för att räkenskaperna avslutas snarast efter räkenskapsårets utgång och att förslag till bokslut upprättas. Varje nämnd ska snarast efter årets slut fastställa bokslut för varje redovisningsenhet med en budget som fastställts av kommunfullmäktige, och därefter inom tid och sätt som kommunstyrelsen bestämmer insända bokslutsärendet till stadsledningskontoret. Förslag till eventuella dispositioner med anledning av årets resultat ska lämnas till kommunstyrelsen.

Slutna redovisningsenheters resultat ska, med undantag för avkastning och eventuella ägartillskott, balanseras som fritt eget kapital.

Dispositioner som sammanhänger med resultatenheter anmäls i enlighet med detta reglemente 1 kap. 6 b §.

För nämnd ska budgetavräkning, resultaträkning och balansräkning ingå i bokslutet.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för specifikationer till balansräkningen samt avstämning av interna mellanhavanden.

5 §

Varje nämnd ska årligen avge en verksamhetsberättelse med redogörelse för sin verksamhet under närmast föregående räkenskapsår. Till berättelsen ska nämndens bokslut med noter till stora förändringar bifogas.

Verksamhetsberättelsen ska innehålla en beskrivning av årets verksamhet utifrån resultaträkningen/budgetavräkningen, måluppfyllelse, indikatorer och nyckeltal för nämndens verksamhet och en jämförelse med föregående räkenskapsår. Vidare ska verksamhetsberättelsen innehålla en redogörelse för mer betydande avvikelser från mål, indikatorer, riktlinjer och anslagsvillkor som angivits i budgeten samt förslag till dispositioner.

Nämnd och bolag ska särskilt redovisa pågående och avslutade investeringsprojekt i samband med nämndens verksamhetsberättelse för respektive år. Detta gäller även andra stora projekt.

I verksamhetsberättelsen ska nämnden redovisa hur den fullgjort sådana uppdrag som kommunfullmäktige har lämnat till den med stöd av 3 kap 10 § första stycket och 3 kap 12 § kommunallagen. Redovisningen ska lämnas i den omfattning som närmare kan anges i nämndernas reglemente och i enlighet med anvisningar från stadsledningskontoret. Verksamhetsberättelsen ska i övrigt innehålla en beskrivning av hur fullmäktiges beslut om nämndens verksamhet efterlevts och hur nämnden bedrivit verksamheten.

Kompletterande anvisningar för verksamhetsberättelsen utfärdas av stadsledningskontoret.

Berättelsen ska, enligt fastställd tidsplan, överlämnas till revisorerna för beredning av frågan om ansvarsfrihet för nämnden.

Nämndens verksamhetsberättelse och revisionsberättelse lämnas till kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige beslutar om ansvarsfrihet ska beviljas för nämnden.

Stadens huvudbokslut och årsredovisning

6 §

Stadens huvudbokslut är en sammanställning av de nämndvisa boksluten. Kommunstyrelsen ansvarar för att huvudbokslutet upprättas och redovisas i stadens årsredovisning.

Årsredovisningen upprättas i enlighet med den kommunala redovisningslagen och med iakttagande av god redovisningssed. Årsredovisningen ska i enlighet med den kommunala redovisningslagen innehålla en sammanställd redovisning som, utöver staden, även omfattar övriga juridiska personer där staden har ett röstetal på minst 20 procent. Upplýsning ska lämnas om flöden mellan de olika ingående juridiska personerna. Stiftelser omfattas inte av regeln.

I årsredovisningen ska redovisas stadens åtaganden gentemot andra samägda företag där stadens röstandelar understiger 20 procent. Även av staden använda entreprenader och verksamhetsstiftelser ska redovisas.

Årsredovisningen ska överlämnas till revisorerna för beredning av frågan om ansvarsfrihet före kommunfullmäktiges behandling av den.

Årsredovisningen ska överlämnas till kommunfullmäktige och revisorerna snarast möjligt och senast den 15 april året efter det år som redovisningen avser.

Delårsrapport

7 §

Kommunstyrelsen ansvarar för att en delårsrapport årligen sammanställs. Delårsrapporten ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret. Delårsrapporten ska upprättas i enlighet med god redovisningssed. Underlag för delårsrapporten ska lämnas av nämnderna enligt anvisningar från stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret utfärdar kompletterande anvisningar för delårsrapporter.

Anläggningstillgångar

8 §

Med en investering avses all anläggningsverksamhet, inklusive om- och tillbyggnad, samt anskaffning av utrustning till ett värde av ett prisbasbelopp eller därutöver med en nyttjandeperiod på tre år eller mer.

9 §

Varje nämnd ansvarar för att det fortlöpande förs ett register över nämndens anläggningstillgångar.

10 §

Anläggningstillgångar ska årligen belastas med kapitalkostnader. Räntesatsen för interna ränteersättningar fastställs årligen i samband med budget.

11 §

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen hänförs till dagen för tillträdet.

När planer finns på försäljning av kommunal verksamhet, ska redovisningen för verksamheten, som avses avyttras, ordnas så att samtliga kostnader och intäkter kan särredovisas.

Vid försäljning av anläggningstillgångar i mark och fastigheter redovisas realisationsvinsten alternativt realisationsförlusten under kommunstyrelsens finansförvaltning.

Den nämnd som förvaltar tillgången redovisar en försäljningsinkomst som motsvarar det bokförda värdet på den försålda tillgången. Nämnden ersätts av kommunstyrelsen för verifierade externa försäljningskostnader. Samma bestämmelser gäller exploateringsfastigheter.

Bilaga 8:10

Vid försäljning av goodwill-värde redovisas realisationsvinsten, alternativt realisationsförlusten, under kommunstyrelsens finansförvaltning.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för redovisning av investeringar, nedskrivning och återföring av nedskrivning, praktisk investeringsredovisning och investeringsinkomster.

Dokumentation av ekonomisystem, kontoplan med mera

12 §

Kommunstyrelsen ansvarar för att det årligen upprättas en beskrivning över tillämpade förvaltningsgemensamma delar av ekonomisystemet i enlighet med den kommunala redovisningslagen (gemensam ekonomimodell).

Nämnden ansvarar för att det årligen upprättas en beskrivning över förvaltningsspecifika delar av ekonomisystemet.

Kommunstyrelsen utfärdar årligen Centrala krav för kodplan (omfattande kontoplan, verksamhetskoder, motparter och projektrelationer).

Riktlinjer för resultatutjämningsreserv

Nedan följer Stockholms stads lokala riktlinjer för tillämpning av kommunallagen 8 kap 3d § regler om resultatutjämningsreserver (RUR) med lydelsen "reservering till en resultatutjämningsreserv får göras för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 4 kap 3a § lagen (1997:614) om kommunal redovisning som överstiger

- 1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, eller*
- 2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning, om kommunen eller landstinget har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser. Medel från en resultatutjämningsreserv får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Lag (2012:800)".*

Kommunfullmäktige kan besluta om reservering eller disposition ur en resultatutjämningsreserv om beslutet är i överensstämmelse med lagar och nedanstående lokala riktlinjer.

13 §

En reservering till RUR kan göras om följande villkor är uppfyllda utöver lagkraven:

- Vid reservering till RUR ska undantas, utöver lagkravet, den del av resultatet som uppstått till följd av utdelning enligt allbolagslagen.
- Stadens soliditet exklusive RUR, exklusive gjorda inteckningar, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser uppgår till lägst 25 procent.
- RUR efter reservering får inte överstiga femtio procent av summan av skatteintäkter och generella statsbidrag.

14 §

En disposition ur RUR kan göras om följande villkor är uppfyllda:

- Om tecken på en konjunkturedgång med åtföljande vikande skatteunderlag finns i form av att:

- prognosen¹ för den procentuella förändringen av rikets skatteunderlag eller förändringen av utfallet för riket understiger den genomsnittliga procentuella förändringen de senaste tio åren², *eller*
- den procentuella förändringen av Stockholms stads skatteunderlag understiger den genomsnittliga förändringen för Stockholms stad de senaste tio åren³
- Och balanskravet är negativt
- Och ingen skattesänkning genomförts aktuellt år

15 §

Om skattesänkning har genomförts ett år och bokslutet visar ett negativt balanskravsresultat och kriterierna i övrigt för disposition ur RUR är uppfyllda ska en beräkning göras av balanskravsresultatet om skattesänkningen inte genomförts. Är även detta balanskravsresultat negativt får disposition ur RUR göras, men maximalt med det belopp som det konstruerade balanskravsresultatet visar.

16 §

Om beslut om disposition ur RUR har fattats vid budgeteringstillfället på grundval av att reglerna för disposition är uppfyllda vid budgeteringstillfället gäller följande vid bedömningen vid beslutstillfället:

- Grunderna för om kriterierna är uppfyllda eller inte ska göras med samma mättidpunkt som vid budgeteringstillfället med undantag av balanskravsresultatet. Avseende balanskravsresultatet ska detta vara negativt vid bokslutstillfället.

17 §

Disposition ur RUR får utgöra högst 50 procent av reserven per räkenskapsår.

18 §

Kommunfullmäktige kan fatta beslut om reservering och disposition till en RUR i samband med budget, tertialrapport och bokslut. Det slutliga beslutet tas alltid i samband med bokslut.

19 §

Om avsatt RUR medför att vid mätning i samband med bokslut kravet på en soliditet på minst 25 procent exklusive RUR, exklusive gjorda inteckningar, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser inte uppfylls, ska en överföring från RUR till övrigt kapital göras.

3 kap PENNINGHANTERING och VÄRDEHANDLINGAR

Stadsledningskontoret utfärdar anvisningar för tillämpningen av regler för penninghantering och värdehandlingar samt för finansiella redovisningsprinciper.

Uppbörd och inkomstkontroll**1 §**

Varje nämnd ansvarar inom sitt verksamhetsområde för uppbörd, kontroll och redovisning av stadens pengar.

¹ Vid budgeteringstillfället används samma prognos som används i slutversion av budget, vanligtvis SKL:s prognos. Avseende utfall används SCB:s siffror.

² Genomsnittlig procentuell förändring beräknas genom att rikets skatteunderlag eller prognos över skatteunderlag summeras och divideras med tio. Detta genomsnittliga skatteunderlag sätts i relation till motsvarande genomsnittligt skatteunderlag med ett års förskjutning bakåt i tiden.

³ Beräkning enligt not 2 avseende stadens skatteunderlag. Prognos gäller enligt not 1.

Bilaga 8:12

Nämnden ansvarar för att inbetalda pengar omedelbart sätts in på anvisat bank- eller plusgirokonto och i övrigt använder sig av anvisade förmedlingstjänster för betalningsströmmar.

Vad som stadgats ovan gäller även för pengar som staden får och har hand om för annans räkning.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för egna medel.

Fakturering, krav och inkasso

2 §

Varje nämnd ansvarar för sin fakturering och krav- och inkassoverksamhet.

1. Fakturering

Räkningar ska snarast möjligt utfärdas och föras upp i kundreskontran.

2. Krav och inkasso

- a) En fordran anses som osäker om kunden inte betalat den då betalningstiden enligt inkassokravet löpt ut. En osäker fordran ska bokföras som en befarad kundförlust.
- b) En osäker fordran ska skrivas ned i bokföringen då alla inkassoåtgärder vidtagits och senast efter ett år och absolut senast efter två år. En fordran som uppenbarligen inte kommer att kunna drivas in kan skrivas av direkt utan att först bokföras som osäker. Om åtgärder avseende en fordran är vidtagna i stadens ekonomisystem skrivs fordran ned först när åtgärderna är avslutade (till exempel pågående avbetalningsplan). Nämnd eller delegat beslutar om nedskrivning av fordran. Nedskrivning av fordran ska bokföras som en konstaterad kundförlust.
- c) Indrivning av en fordran får avbrytas om ytterligare indrivningsförsök är utsiktslösa eller inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna och inte krävs ur allmän synpunkt.

3. Överlåtande av krav och inkassoverksamhet

Stadens nämnder ska anlita det inkassoföretag som staden centralupphandlat för kravverksamhet. Ett sådant uppdrag får inte innefatta överlåtelse av fordringar.

Inkassoföretaget utför enbart de nödvändiga krav- och inkassoåtgärderna, medan respektive nämnd behåller beslutanderätten i alla ärenden.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för fakturering, krav och inkasso.

Leasing

3 §

Nämnd eller bolag får ingå avtal om operationell leasing av utrustning i de fall avtalet innebär en lägre kostnad för staden, sett över utrustningens hela nyttjandeperiod, än om utrustningen anskaffats genom köp. Hyra/leasing kan vara en ofördelaktig finansieringsform jämfört med andra tillgängliga finansieringsformer. Kostnaderna för hyra/leasing ska därför jämföras med kostnaderna för köp.

Nämnd eller bolag får ingå avtal om finansiell leasing avseende fordon, med en totalvikt under 3,5 ton med undantag för lätta lastbilar med separat flak, om rätt till momsavlyft finns. Gällande momsregler gör att finansiell leasing är ekonomiskt mer fördelaktigt än köp under förutsättning att rätt till momsavlyft finns.

Om det samlade värdet av framtida betalningsförpliktelser inte kan anses ringa i förhållande till nämndens balansomslutning, eller om dessa betalningsförpliktelser överskrider av ekonomiutskottet fastställd beloppsgräns ska de underställas kommunstyrelsen.

Alla avtal om hyra eller hyrköp (leasing) i syfte att endast finna en alternativ finansieringsform ska underställas kommunstyrelsen. Finansiell leasing med ovanstående undantag avseende fordonsköp är att betrakta som en ren finansieringsform och ska därmed underställas kommunstyrelsen.

Vad som sägs ovan gäller även avtal med annan rubricering, men med verklig innebörd av hyra, hyrköp eller leasing.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för redovisning av leasingavtal.

Kontroll och attest

4 §

Omfattning och definition

Paragrafen gäller för stadens samtliga ekonomiska händelser, inklusive interna transaktioner samt medel som staden ålagt eller åtagit sig att förvalta eller förmedla. Med ekonomiska transaktioner avses bokföringsposter i stadens samtliga bokföringssystem som omfattas av lagen om kommunal redovisning.

Attest innebär att intyga att kontroll utförts utan anmärkning. Kontroll utförs av attestant.

Syfte

Syftet med reglerna för kontroll av ekonomiska händelser är att säkerställa att transaktioner som bokförs är korrekta avseende:

<i>Prestation</i>	Att varan eller tjänsten har levererats till eller från staden, och/eller att transaktionen i övrigt stämmer med avtalade villkor.
<i>Bokföringsunderlag</i>	Att verifikationen uppfyller kraven i den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.
<i>Betalningsvillkor</i>	Att betalning sker vid rätt tidpunkt.
<i>Bokföringstidpunkt</i>	Att bokföring sker vid rätt tidpunkt och i rätt redovisningsperiod.
<i>Kontering</i>	Att transaktionen är rätt konterad.
<i>Beslut</i>	Att transaktionen överensstämmer med beslut av behörig beslutsfattare.

Kommentar: För stadens gällande betalningsvillkor se stadsledningskontorets anvisningar till ”Regler för ekonomisk förvaltning” kapitel 3.

Ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för utfärdandet av för staden gemensamma anvisningar till denna paragraf. Kommunstyrelsen ansvarar också för övergripande uppföljning av dessa anvisningar.

Stadens nämnder ansvarar för att fastställa regler och anvisningar för kontroll och attest. Nämnderna kan till regler för kontroll och attest enligt § 4 och 5 besluta om kompletteringar för sitt verksamhetsområde.

Varje nämnd utser attestanter samt ersättare för dessa. Kontrollansvar knyts till person eller befattning och kopplas till kodplan med angivande av eventuella begränsningar. Varje nämnd svarar för att det upprätthålls aktuella förteckningar över utsedda attestanter.

Förvaltningschefen ansvarar för att vid behov aktualisera beslut om attestanter. Förvaltningschefen ansvarar inom nämndens verksamhetsområde för att handläggarna är informerade om reglerna och anvisningarnas innebörd. Nämnden kan genom beslut om delegation ge ansvaret till fler befattningshavare än förvaltningschefen. En sådan delegation ska omfatta högst fem befattningshavare. Detta ska framgå av nämndens delegationsordning.

Attestanternas ansvar är att tillämpa fastställda anvisningar samt när brister upptäcks rapportera dessa till närmast överordnad chef, annan överordnad eller till ansvarig för intern kontroll. Det åligger förvaltningschefen eller annan delegat att ansvara för att samtliga attestanter är informerade om rapporteringsvägar vid brister.

Kontroller

Följande kontrollmoment, som attesteras, finns i staden. Kontrollerna ska i tillämpliga fall utföras.

<i>Prestation</i>	Vara eller tjänst har mottagits eller levererats.
<i>Kvalitet</i>	Mottagen eller levererad tjänst håller avtalad kvalitet.
<i>Pris</i>	Pris överensstämmer med avtal, taxa, bidragsregler eller beställning.
<i>Villkor</i>	Betalningsvillkor med mera är uppfyllda.
<i>Beslut</i>	Behöriga beslut finns.
<i>Behörighet</i>	Nödvändiga kontroller (attester) har skett av behöriga personer.
<i>Kontering</i>	Konteringen är korrekt.
<i>Formalia</i>	Verifikationen uppfyller krav enligt lagstiftningen.

Kontrollernas utformning

Kontrollåtgärderna ska utformas så att den interna kontrollen inom respektive nämnd är tillräcklig och att kontrollkostnaden står i rimlig proportion till riskerna. Vid utformning av kontrollåtgärderna ska följande krav beaktas:

<i>Ansvarsfördelning</i>	Ansvarsfördelningen ska vara tydlig. Ingen person ska ensam hantera en transaktion från början till slut.
<i>Kompetens</i>	Den som har rollen att utföra en kontrollåtgärd ska ha kompetens för uppgiften.
<i>Integritet</i>	Den som utför kontroll av en annans persons transaktioner ska ha en självständig ställning gentemot den kontrollerade.
<i>Jäv</i>	Den som utför kontrollen får inte kontrollera in- och utbetalningar till sig själv eller närstående. Detsamma gäller utgifter av personlig karaktär. Detta innefattar också bolag och föreningar där den kontrollansvarige eller närstående har ägarintressen eller ingår i ledningen.
<i>Dokumentation</i>	Vidtagna kontrollåtgärder (attester) ska dokumenteras på ändamålsenligt sätt.
<i>Kontrollordning</i>	De olika kontrollmomenten ska utföras i en logisk ordning så att effekten av en tidigare kontrollåtgärd inte förtas av en senare kontrollåtgärd.

Vid automatisk attest ska uppsatt regelverk vara attesterat av behörig attestant.

Genomförda kontroller

Obligatoriska manuella kontroller som utförts med godkänt resultat ska dokumenteras genom attest. Attest dokumenteras i enlighet med anvisningarna. Maskinellt utförda kontroller ska framgå av systemdokumentation och behandlingshistorik. Om attestanten inte kan godkänna en ekonomisk transaktion, ska den som beslutat om transaktionen underrättas. Kan inte rättelse uppnås ska underrättelse ske enligt fastställd rutin.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för kontroll, attest samt begäran om utbetalningar av pengar.

Begäran om utbetalning av pengar**5 §**

Varje nämnd ska utse person med befogenhet att på nämndens vägnar beordra utbetalning av pengar. Nämnden ska ge denna befogenhet till förvaltningschefen samt till förvaltningschefen för serviceförvaltningen.

Förvaltningschefen ska utse ett lämpligt antal ställföreträdare med befogenhet att begära utbetalning av pengar. Rätten att begära utbetalning av pengar ska ges till namngivna personer. Person med rätt att begära utbetalning av pengar ska innan sådan begäran säkerställa att nödvändiga kontroller har skett av behöriga personer (behörighetskontroll).

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för kontroll, attest samt begäran om utbetalningar av pengar.

Fullmakter till stadens bankkonton**6§**

Respektive nämnd ansvarar för att fullmakter och behörigheter avseende stadens bankkonton till personal inom staden är korrekt utfärdade genom signering enligt delegationsordning. Fullmakten undertecknas därefter av kommunstyrelsens delegat. Det åligger respektive nämnd att kontinuerligt meddela borttagande av fullmakter/behörigheter till stadsledningskontoret.

Förskottskassa med mera**7 §**

Kommunstyrelsen beslutar på nämndens begäran om limit för förskottskassa.

Nämnden ansvarar för att förvaltningschefen utser person med ansvar för förskottskassan. Förvaltningschefen ska se till att utnyttjandet av förskottskassan redovisas och kontrolleras enligt gällande regler och anvisningar.

Förvaltningschefen kan fördela förskottskassan på flera underförskottskassor. Summan av underförskottskassorna får inte överstiga förskottskassans limit. Underförskottskassorna ska redovisas, kontrolleras och inventeras enligt gällande regler och anvisningar.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för förskottskassor.

Betalkort**8 §**

Se kommunstyrelsens policy avseende betalkort.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för betalkort.

Utbetalning

9 §

Kommunstyrelsen svarar för alla utbetalningar om kommunstyrelsen inte medgett undantag. Stadsledningskontoret verkställer stadens utbetalningar.

Likviditetshantering

10 §

Kommunstyrelsen ansvarar för stadens likviditetshantering, upplåning och skuldförvaltning, utlåning samt tecknande av stadens borgen i enlighet med vad som föreskrivits i instruktionen för stadsledningskontoret och i Stockholms stads finansiella policy samt i andra beslut av kommunfullmäktige.

Nämnden ska på anmodan av kommunstyrelsen upprätta en likviditetsprognos.

Förvaring av värdehandlingar

11 §

Nämnden svarar för att värdehandlingar förtecknas och förvaras tillfredsställande. Nämnden kan anlita stadsledningskontoret för förvaring av värdehandlingar, som nämnd innehar för stadens räkning.

4 kap UPPHANDLING OCH INKÖP

Stadsledningskontoret utfärdar anvisningar för tillämpningen av reglerna i detta kapitel.

Övergripande

1 §

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska tillämpa lag om offentlig upphandling (LOU 2016:1145) samt övrig upphandlingslagstiftning som kompletterar eller ersätter denna lag.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska tillämpa kommunfullmäktiges program för upphandling och inköp med tillhörande anvisningar.

Organisering av upphandlingsverksamheten

2 §

Som upphandling räknas en transaktion som innebär ömsesidiga ekonomiska förpliktelser för de inblandade parterna. Som ekonomisk förpliktelse räknas motprestation såsom ekonomisk ersättning, arbetsinsats eller upplåtelse av någon annan slags nyttighet. Exempel på upphandling är köp av en vara, tjänst, verksamhet eller entreprenad. Även hyra och leasing av varor faller under begreppet upphandling.

Upphandlingar i staden kan ske lokalt för den egna nämnden, gemensamt mellan flera nämnder eller via centrala upphandlingar som gäller alla nämnder.

Central upphandling

Upphandling där samtliga nämnders ansvar för upphandling överförs till en nämnd som i enlighet med beslut i kommunfullmäktige genomför upphandling för hela stadens behov. Deltagande i central upphandling är tvingande för stadens nämnder såvida kommunfullmäktige inte beslutat om undantag för viss nämnd. Stadens bolagsstyrelser deltar genom fullmakt till den upphandlande nämnden, så som vid gemensam upphandling.

Gemensam upphandling

Upphandling som genom samverkan mellan två eller flera nämnder genomförs för att lösa behov inom samtliga deltagande nämnders ansvarsområde. Deltagande i sådan upphand-

ling är frivillig och beslutas av respektive nämnd eller tjänsteman inom nämnden som med stöd av delegation äger rätt att fatta sådant beslut.

Lokal upphandling

Upphandling som utförs av en upphandlande myndighet för att lösa behovet av en viss vara eller tjänst inom nämnden.

Upphandlande myndighets ansvar för anskaffningsbehov och avtalsförsörjning

3 §

Varje nämnd och bolagsstyrelse utgör en upphandlande myndighet. Den upphandlande myndigheten ansvarar för planering av anskaffningsbehov, avtalsförsörjning och uppföljning av ingångna avtal.

Varje upphandlande myndighet ska bedriva ett aktivt och strategiskt arbete för att, utifrån kommunfullmäktiges mål, uppnå en ändamålsenlig inköpsverksamhet.

Varje upphandlande myndighet svarar för att inköp sker i enlighet med de avtal som har ingåtts och som den upphandlande myndigheten är bunden av.

Varje nämnd ska ha funktioner och roller för upphandlings- och inköpsprocessen samt efterlevnad av lagstiftning och regler samt samordning av frågorna.

Alla nämnder ska använda det upphandlingssystem som kommunstyrelsen tillhandahåller för elektronisk upphandling.

Avtalsuppföljning

4 §

Genom aktiv förvaltning och uppföljning av ingångna avtal ska den upphandlande myndigheten säkerställa att ingångna avtal efterlevs och att varor och tjänster levereras med efterfrågad kvalitet och till rätt pris. Den nämnd eller bolagsstyrelse som ansvarar för ett avtal ska säkerställa att aktiv avtalsförvaltning planeras och genomförs. I aktiv avtalsförvaltning ingår att följa upp att leverantören fullgör avtal samt hur samverkan med leverantören utvecklas. I avtalsuppföljning ingår också att följa upp och vidta åtgärder för att upprätthålla avtalstrohet.

Alla nämnder ska använda det avtalssystem som kommunstyrelsen tillhandahåller och registrera lokala och gemensamma avtal. Centrala avtal registreras av den nämnd som genomför upphandlingen.

Direktupphandling

5 §

Direktupphandling definieras i LOU och får endast användas under de omständigheter som föreskrivs där. Kommunstyrelsen utfärdar och beslutar om de riktlinjer som ska gälla för direktupphandling.

Direktupphandling får normalt inte förekomma inom områden där ramavtal finns.

Dokumentation

6 §

Information om alla beställningar som görs genom avrop eller upphandling ska dokumenteras. Kraven på dokumentation styrs dels av lag, dels av stadens behov av att kunna analysera och förklara sitt agerande i upphandlingsärenden.

Grundregeln är att alla beslut om genomförande av upphandling, direktupphandling eller avrop ska dokumenteras på ett sådant sätt att det framgår vem som fattat beslutet, i vilket

Bilaga 8:18

syfte samt det ungefärliga värdet av den gjorda beställningen. Utöver detta ska dokumentation upprättas i enlighet med vad reglerna för respektive upphandlingsförfarande kräver.

Systemstöd för inköp

7 §

Alla nämnder ansvarar för att tillämpa det systemstöd som kommunstyrelsen tillhandahåller för inköpsprocessen.

5 kap DONATIONSMEDEL

Mottagande av donation

1 §

Mottagande av donation ska underställas kommunfullmäktige för prövning då det är fråga om ett stiftelseförordnande. Även gåva ska underställas kommunfullmäktige när gåvans värde överstiger 500 000 kr. I övriga fall beslutar respektive nämnd.

Placering av fondtillgång

2 §

Tillgångar tillhörande stadens anknutna stiftelser ska placeras i enlighet med av kommunstyrelsen beslutade placeringsföreskrifter.

Förvaltning av fondtillgång

3 §

Förvaltas fond eller stiftelse av nämnd ska denna anlita kommunstyrelsen för handhavande av fondens eller stiftelsens tillgångar i den mån stiftelseförordnandet inte föreskriver annat.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för donationer och gåvor.

6 kap INTERN KONTROLL

Nämnderna ska enligt kommunallagen 6 kap. 7 § var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Nämnderna ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller när vårderna av en kommunal angelägenhet med stöd av kommunallagen 3 kap. 16 § har lämnats över till någon annan.

Revisorernas uppgift är enligt kommunallagen 9 kap. 9 § att pröva om bland annat den kontroll som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för nämndernas interna kontroll av följande regler.

1 §

Den interna kontrollen inom en nämnd ska bygga på en helhetssyn på den kommunala verksamheten. Detta betyder att den ska omfatta mål och strategier, styrning och uppföljning samt skydd av tillgångar. Inom dessa områden ska det finnas inbyggda uppföljnings- och kontrollsystem som säkrar en effektiv förvaltning och förebygger allvarliga fel eller förluster.

Nämnd ansvarar för att ett system för intern kontroll upprättas inom respektive verksamhetsområde med övergripande riktlinjer, regler och anvisningar i syfte att säkerställa att

- verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt
- lagar, avtal och andra för nämnden gällande regler, föreskrifter och beslut följs
- anskaffningen och användningen av resurser är effektiv och ändamålsenlig
- stadens tillgångar skyddas
- redovisningen och uppföljningen av verksamhet och ekonomi är rättvisande, tillförlitlig och ändamålsenlig samt att
- säkerheten i redovisningsrutiner, administrativa rutiner och it-system är tillfredsställande.

Nämnden ansvarar för att internt kontrollsystem för nämnden upprättas och ska se till att konkreta regler och anvisningar utformas för att upprätthålla en god intern kontroll inom alla verksamhetsområden.

Verksamhetsansvariga chefer på olika nivåer i organisationen ska bidra till utformningen av konkreta regler och anvisningar för en god intern kontroll inom sina verksamhetsområden och ska informera övriga anställda om reglernas och anvisningarnas innebörd.

Samtliga anställda är skyldiga att följa gällande regler och anvisningar för intern kontroll.

2 §

Nämnd ska årligen genomföra en väsentlighets- och riskanalys (VoR) samt utifrån denna fastställa en internkontrollplan för att följa upp att det interna kontrollsystemet fungerar tillfredsställande inom nämndens verksamhetsområden.

Väsentlighets- och riskanalysen genomförs i flera steg. Nämnden ska identifiera de viktigaste processerna/arbetsätten för att uppnå kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena. Utifrån arbetsätten ska oönskade händelser identifieras. Dessa ska värderas (1-5) utifrån hur allvarliga konsekvenserna blir om händelsen inträffar samt hur sannolikt det är att händelsen inträffar. Utifrån riskvärdet beslutas om den oönskade händelsen/risken ska hanteras i internkontrollplanen. I internkontrollplanen planerar nämnden hur de löpande kontrollerna/arbetsätten ska följas upp i syfte att verifiera att mål uppnås samt att riktlinjer (styrdokument) och fastlagda kontroller upprätthålls/genomförs. Internkontrollplanen fastställs i samband med verksamhetsplanen och följs upp i samband med verksamhetsberättelsen.

Förvaltningschef ska se till att en väsentlighets- och riskanalys genomförs och dokumenteras och med denna som underlag upprätta förslag till internkontrollplan för nämnden.

3 §

Nämnd ska försäkra sig om att internkontrollplanen genomförs och vid behov vidta åtgärder som säkerställer att den interna kontrollen är tillräcklig.

Förvaltningschef ska rapportera till nämnden om hur internkontrollplanen genomförs, hur den interna kontrollen fungerar samt föreslå nämnden nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den interna kontrollen är tillräcklig. Detta ska ske minst en gång per år i samband med verksamhetsberättelsen.

Brister i den interna kontrollen ska omedelbart rapporteras till närmast överordnad.

Vid misstanke om brott av förmögenhetsrättslig karaktär ska nämnden utan oskäligt dröjsmål vidta åtgärder. Förvaltningschef ska omgående informera nämnden och revisionskontoret om det hos förvaltningen uppdragas förhållanden som medför misstanke om att sådant brott föreligger. Förvaltningschef ska också se till att nämnden och revisionskontoret informeras om de åtgärder som vidtas.

7 kap LOKALER

1 §

Nämnder och bolagsstyrelser ska i första hand hyra lokaler av staden eller stadens egna fastighetsbolag.

2 §

Beslut om inhyrningar av lokaler och lägenheter kan medföra bindning av stora kostnader under lång tid för staden. Vid högre hyresnivåer, större investeringar och/eller långa hyrestider, ska inhyrningar godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott, KSEKU. Detta gäller även om en fastighetsförvaltande nämnd är hyresvärd.

För att minska detaljstyrningen och fokusera på större ärenden gäller, var för sig eller tillsammans, följande för vilka inhyrningar eller hyrespåverkande förändringar som i samband med genomförandebeslut ska godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott, KSEKU:

(Belopp med fet stil gäller kostnadsbaserade inhyrningar/förändringar från stadens fastighetsförvaltande nämnder eller inom ramavtal med stadens bolag. Belopp inom parentes gäller övriga inhyrningar/förändringar.)

- Om den sammanlagda hyran under kontraktstiden (hyrestiden) överstiger **15** (10) mnkr, räknat i hyresnivå år 1. Om hyrestiden är tills vidare, kortare än tre år, eller längre än fem år, sker beräkningen motsvarande en tid om fem år.
- Om den hyresgenererande investeringsutgiften vid ny- och tillbyggnad eller förvärv av bostadsrätter överstiger **30** (20) mnkr.
- Om kontraktstiden (hyrestiden) överstiger 10 år och hyresvärden inte är en fastighetsförvaltande nämnd som erbjuder ett kostnadsbaserat hyresförhållande eller inhyrningen inte sker inom ett ramavtal med ett av stadens bolag.
- Definierade projekt som i samband genomförandeskedet klarar sådana villkor som godkänts av KSEKU i ett tidigare inriktningsärende behöver inte i samband med genomförandebeslut prövas av KSEKU igen. En sådan möjlighet ska särskilt beslutas i samband med inriktningsbeslutet och i vilket det även ska framgå att det är ett avsteg från reguljär hantering samt specificeras vilka förutsättningar och villkor som ska vara uppfyllda. En redovisning i form av anmälan till KSEKU ska göras i efterhand.

Vid mycket stora inhyrningar är det väsentligt att beslutsprocessen ger möjlighet till samordning och prioritering i ett tidigt skede. Nämnderna ska förbereda sådana inhyrningar via ett inriktningsärende som ska anmälas och godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott.

Detta gäller;

- Om den sammanlagda hyran under kontraktstiden (hyrestiden) beräknas överstiga **75** (50) mnkr räknat i hyresnivå år 1. Om hyrestiden är tills vidare, kortare än tre år, eller längre än fem år, sker beräkningen motsvarande en tid om fem år.
- Om den hyresgenererande investeringsutgiften vid ny- och tillbyggnad överstiger **150** (100) mnkr
- Om nämnden vill pröva möjligheten att i samband med inriktningsbeslut förbereda så att inhyrningen inte behöver prövas av KSEKU för genomförande.

Vad som sagts ovan om inhyrningar gäller även om-, ny- och tillbyggnader med motsvarande hyreskostnadsökningar. Om investeringsutgifterna för investerande nämnd bedöms

ligga i intervallet 50 mnkr till 300 mnkr ska samråd hållas med stadsledningskontoret även om investeringen. I detta fall sker ett samråd som behandlar såväl hyresfrågan som investeringen. Såväl investerande nämnd som inhyrande nämnd aktualiserar att samråd ska hållas.

Om investeringsutgifterna för investerande nämnd bedöms överstiga 300 mnkr hemställs inriktningsärendet i sin helhet till kommunfullmäktige.

Vad som sagts om inhyrningar/förändringar ovan gäller inte för *anläggningar* som bollplaner, läktare med mera som ingår i idrottsnämndens långsiktiga prioriteringar och återfinns i nämndens verksamhetsplan.

För fastighetsnämndens investeringar i lokaler överstigande 300 mnkr ska ett utredningsbeslut godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott (se 1 kap. Budget och uppföljning, 7b§ Investeringar). Fastighetsnämnden och beställande (initierande hyresgäst) nämnd(er) ska lämna ett gemensamt beslutsunderlag till ekonomiutskottet.

3 §

Beslut om avveckling/omstrukturering av lokaler fattas av ansvarig nämnd. Utbudet av bostadsbedömda boenden är en gemensam resurs för hela staden. För att säkerställa den centrala samordningen i samband med avveckling/omstrukturering av dessa boenden ska kommunstyrelsens ekonomiutskott, efter begäran av respektive nämnd, godkänna större avvecklingar/omstruktureringar av särskilda boenden för äldre och bostäder med särskild service.

4 §

För att få en effektiv hantering av lokalärenden som ska godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott ska alltid samråd ske med kommunstyrelsen, genom stadsledningskontoret, innan beslut fattas i egen nämnd. Genomfört samråd ska redovisas i underlaget och är en förutsättning för vidare beredning av ärendet.

5 §

I stadens ramavtal med SISAB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB regleras hur kapitalkostnaderna årligen ska bestämmas. Räntan beräknas utifrån stadens internränta plus omkostnadsersättning. Samtliga räntekostnader mellan staden och stadens samtliga bolag, rörande hyrestillägg för lokalanpassningar, ska beräknas till motsvarande ränta.

6 §

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar för lokalfrågor.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 8 Förslag till Regler för ekonomisk förvaltning godkänns.

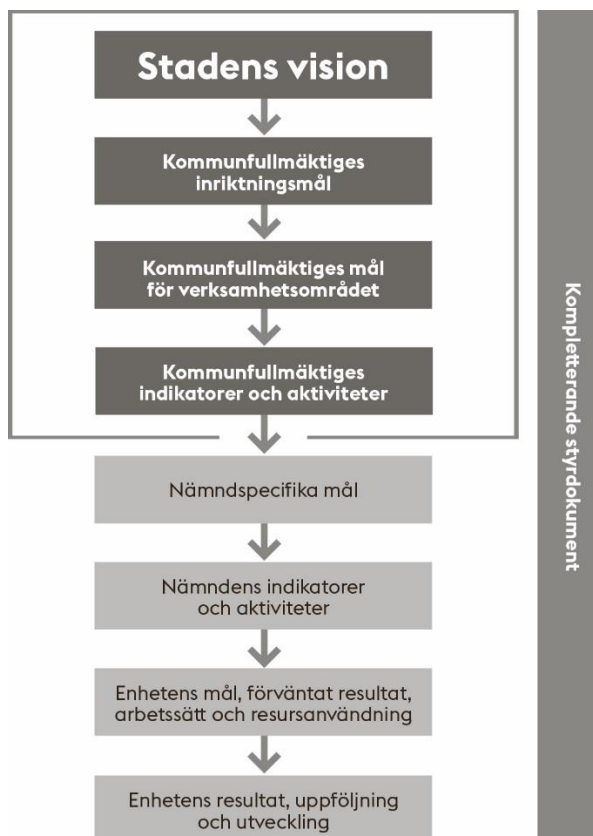
Stadens ledning och styrning

Kommunfullmäktige fattar beslut om en gemensam långsiktig vision för hur staden ska utvecklas. I visionen redovisas stadens långsiktiga mål, vilka utmaningar staden står inför samt strategier för en långsiktig och hållbar utveckling.

Kommunfullmäktige fastställer budget för staden. Budgeten är överordnad och styrande för stadens alla verksamheter. Övriga styrdokument har att förhålla sig till denna. Utifrån de mål som kommunfullmäktige fastställer i budgeten finns styrdokument inom olika områden. I stadens budget fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdet, indikatorer som mäter måluppfyllelsen samt aktiviteter som ska bidra till att målen uppfylls.

Stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS, se bild nedan, omfattar hela koncernen Stockholms stad. Det innebär att ILS gäller för såväl nämndernas som bolagsstyrelsernas verksamheter. ILS-webb är det huvudsakliga verktyget för att styra mot och följa upp kommunfullmäktiges mål genom kommunfullmäktiges indikatorer och aktiviteter. Uppföljning av program och riktlinjer inordnas i budgeten genom indikatorer och aktiviteter. Därigenom följs programmen upp tillsammans med uppföljningen av nämnders och bolagsstyrelser ekonomi och verksamhet. Programmen är övergripande och långsiktiga. Därav följer att de övergripande målen som anges i programmen kan sträcka sig över mandatperioder, men att aktiviteter och indikatorer kan komma att förändras utifrån förändringar av budgetens inriktning.

Stadens styrning enligt ILS

Stadens vision

Stadens vision är det dokument som samlat redovisar stadens långsiktiga mål, vilka utmaningar staden står inför och strategier för en långsiktigt hållbar utveckling. Tidsperspektivet är långsiktigt. Vision 2040 – ett Stockholm för alla antogs av kommunfullmäktige i januari 2017.

Budget

Budgeten är det övergripande och överordnande styrdokumentet för stadens nämnder och bolagsstyrelser. I den läggs följande fast:

- kommunfullmäktiges inriktningsmål
- kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet
- kommunfullmäktiges indikatorer
- kommunfullmäktiges obligatoriska nämndindikatorer
- kommunfullmäktiges aktiviteter

Tidsperspektivet är treårigt med fokus på budgetåret.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktiges inriktningsmål är verksamhetsövergripande och tydliggör vad som är viktigt att nämnder och bolagsstyrelser uppfyller. Tidsperspektivet är en mandatperiod.

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som bedrivs i staden. Tidsperspektivet är flerårigt.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer fastställs i budgeten. De mäter hur nämnder och bolagsstyrelser uppfyller KF:s mål. För varje indikator fastställer kommunfullmäktige ett årsmål. Kommunfullmäktiges årsmål för indikatorerna avser det målvärde kommunfullmäktige har för hela staden. Nämnderna och bolagsstyrelserna fastställer nämndens/bolagsstyrelsens årsmål för kommunfullmäktiges indikatorer. Under året kan det ske förändringar av definitioner och årsmål till följd av nya beslut i kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktiges obligatoriska nämnd/bolags indikatorer

Kommunfullmäktige kan besluta om nämnds/bolagsstyrelsens indikatorer som är obligatoriska för respektive nämnd/bolagsstyrelse att följa upp. Dessa redovisas i nämndens verksamhetsberättelse som lämnas till kommunfullmäktige. Till varje obligatorisk nämnds/bolagsstyrelsens indikator fastställer nämnden/bolagsstyrelsen ett årsmål.

Kommunfullmäktiges aktiviteter

En aktivitet är en riktad insats under en begränsad tidsperiod under budgetåret. Aktiviteter tas fram för att bidra till måluppfyllelsen, och ska ha start- och slutdatum samt en ansvarig nämnd. Aktiviteterna följs upp i tertiärrapporterna och verksamhetsberättelsen. Aktiviteter är inte ordinarie arbets sätt för att genomföra nämndens eller bolagsstyrelsens uppdrag.

Övrig uppföljning

Nyckeltal

Kommunfullmäktige har beslutat om nyckeltal för stadens verksamheter. Dessa förändras inte över tid om inte synnerliga skäl föreligger. Nyckeltalen redovisas löpande och i samband med stadens årsredovisning.

Kompletterande uppgifter

Stadsledningskontoret begär in kompletterande uppgifter från nämnder och bolagsstyrelser. Uppgifterna används för att fördjupa uppföljningen inom vissa områden.

Kompletterande styrdokument

För att underlätta en ändamålsenlig styrning och tydliggöra begrepp för styrdokument benämner staden styrdokument huvudsakligen i termer av program eller riktlinjer. Styrdokument som utarbetas och beslutas är i normalfallet antingen program eller riktlinjer utifrån de definitioner som beskrivs nedan. Därutöver kan kommunfullmäktige i vissa fall fatta beslut om policys med generella förhållningssätt för samtliga verksamheter inom Stockholms stad eller stadsövergripande strategier som identifierar gemensamma fokusområden för flera nämnder och bolagsstyrelser för att nå kommunfullmäktiges mål.

Program

Program är måldokument som är långsiktiga och stadsövergripande. Programmen syftar inte till att slå fast detaljerade åtgärder, utan kan innehålla förslag på aktiviteter och indikatorer samt metoder för hur programmets mål ska nås. Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska följa de program som finns inom respektive verksamhetsområde. Kommunfullmäktige kan ange enskilda nämnder och bolagsstyrelser, såsom uppföljningsansvariga för hela eller delar av program. I de fall uppföljningen av programmen ska integreras i ILS, ska nämnden eller bolagsstyrelsen fastställa indikatorer och aktiviteter i sina verksamhetsplaner.

Riktlinjer

Riktlinjer är en följd av ett fattat beslut i kommunfullmäktige, och anger hur verksamheten ska agera för att nå kommunfullmäktiges mål.

Styrning och uppföljning på nämnd- och bolagsstyrelsenivå

Nämndens/bolagsstyrelsens mål

Nämndens och bolagsstyrelsens nämndspecifika mål konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet, och beskriver vilket resultat som ska uppnås (förväntat resultat).

Nämndens/bolagsstyrelsens indikatorer

Nämnden och bolagsstyrelsen kan fastställa egna indikatorer för att mäta hur nämnden/bolaget uppfyller sitt mål.

Nämndens/bolagsstyrelsens aktiviteter

Aktiviteter tas fram för att bidra till måluppfyllelsen. Aktiviteterna ska ha start- och slutdatum.

Väsentlighets- och riskanalys och internkontrollplan

Nämndens ansvar för den interna kontrollen är reglerat via kommunallagens 6 kap. 7 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlig-

Bilaga 9:4

het med de mål och riktlinjer kommunfullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnderna ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Det samma gäller när vården av en kommunal angelägenhet med stöd av kommunallagen 3 kap. 16 § har lämnats över till någon annan.

Nämndens internkontrollarbete ska bestå av tre delar. Nämnden ska ha fastställt ett system för internkontroll, årligen genomföra en väsentlighets- och riskanalys (VoR) samt utifrån denna fastställa en internkontrollplan. Systemet för internkontroll ska ses över årligen och vid behov revideras. Väsentlighets- och riskanalysen genomförs i flera steg. Nämnden ska identifiera de viktigaste processerna/arbetsätten för att uppnå kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena. Utifrån arbetsätten ska oönskade händelser identifieras. Dessa ska värderas (1-5) utifrån hur allvarliga konsekvenserna blir om händelsen inträffar samt hur sannolikt det är att händelsen inträffar. Utifrån riskvärdet beslutas om den oönskade händelsen/risken ska hanteras i internkontrollplanen. I internkontrollplanen planerar nämnden hur de löpande kontroller/arbetsätten ska följas upp. Internkontrollplanen fastställs i samband med verksamhetsplanen och följs upp i samband med verksamhetsberättelsen.

Väsentlighets- och riskanalysens olika steg i identifiering av processer/arbetsätt, identifieringen av oönskade händelser och riskvärderingen av oönskade händelser samt internkontrollplanen dokumenteras och redovisas i ILS-webb.

Styrning och uppföljning på enhetsnivå

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska leda till att verksamheten utvecklas. Genom ett systematiskt kvalitetsarbete med tydliga mål, arbetsätt och uppföljning av dessa får enheten svar på vad som leder till en effektiv resursanvändning och en utveckling av verksamheten.

Mål

Enheten konkretiserar nämndens/bolagsstyrelsens mål genom egna mål i enhetens verksamhetsplan. Målen ska beakta brukarnas behov och efterfrågan. Målen ska vara tydliga, fånga syftet med verksamheten, fokusera på väsentliga kvalitetsaspekter och rymmas inom enhetens ekonomiska ram. Innan de fastställs ska trovärdigheten i målen bedömas av respektive nämnd eller förvaltningsledning. Målen fastställs årligen.

Förväntat resultat

Till varje mål ska enheten beskriva det förväntade resultatet under året. Vad har enheten för målvärde/målbild, och vilket tillstånd ska uppnås?

Arbetsätt

Enheter måste ha tydliga arbetsätt som säkerställer att målen uppfylls och de förväntade resultaten nås, en utveckling av kvaliteten i verksamheten och ett effektivt resursutnyttjande. Arbetsätt och metoder ska så långt som möjligt vara kunskapsbaserade.

Resursanvändning

Användningen av resurserna ska vara effektiv för att nå målen och de förväntade resultaten. Genom att utveckla arbetsätten och uppföljning, samt analys av resultat används resurser såsom budget, lokaler, it-stöd, materialåtgång, medarbetarnas kompetens och energiförbrukning på bästa sätt.

Uppföljning

Enheter ska ha metoder för att löpande följa upp sitt arbete. Uppföljningen ger underlag för beslut om åtgärder när resultat visar att valda arbetsätt riskerar att försvåra

att målen nås. Uppföljningen ger underlag för att säkerställa att målen och de förväntade resultaten uppnås samt att erfarenheter tas tillvara för lärande och utveckling. Enheten ska följa upp hur väl de lever upp till nämndens mål, enhetens mål, arbetssätt, resursanvändning och ekonomiskt utfall.

Enhetens indikatorer

Enheterna kan fastställa egna indikatorer för att mäta hur enheter uppfyller sitt mål.

Enhetens aktiviteter

Enheten kan ta fram aktiviteter som ska bidra till att enhetens mål uppnås. Aktiviteterna ska ha start- och slutdatum.

Resultat och analys - utveckling

För all verksamhetsuppföljning och framgångsrik utveckling är det av yttersta vikt att regelbundet analysera sitt arbete och om detta leder till en effektiv verksamhet med brukaren i fokus. För att kunna nå dit måste varje enhet säkerställa att de prioriterar rätt områden i förhållande till avsatt budget och befintliga resurser. Genom att ta fram tydliga underlag som visar vilka resultat som leder till måluppfyllelse uppnås en kunskap om vad som leder till en utveckling av verksamheten utifrån ett brukarperspektiv och vad som inte gör det. Denna kunskap underlättar för politiker och tjänstemän att utarbeta relevanta mål och kvalitetsgarantier, men också att utveckla effektiva arbetssätt och ett optimalt resursutnyttjande. På sikt kan detta innebära en möjlighet för staden att budgetera per mål. Analyser, inte enbart uppföljning, är grunden för en effektiv verksamhet.

Kvalitetsgarantier

Kvalitetsgarantier beskriver vad varje verksamhet åtar sig gentemot brukare/kunder och vad de åtar sig att göra för att genomföra dem. Kvalitetsgarantierna kan underlätta dialogen med brukarna/kunderna, som sedan kan ta ställning till hur verksamheten fungerar samt engagera sig i att förbättra den. Kvalitetsgarantierna visar samlat enhetens verksamhetsidé, vad nämnderna åtar sig mot brukarna och rutiner för att hantera synpunkter och klagomål, och beslutas tillsammans med enhetens verksamhetsplan. Att använda sig av kvalitetsgarantier för information är ett av flera sätt att skapa en grund för en brukardialog. I takt med den tekniska utvecklingen skapas också nya möjligheter och andra sätt för information till och dialog med brukarna.

Dialog

Stadens nämnder ska ha en strukturerad dialog i organisationen om enheternas arbete med mål, kvalitetsgarantier, förväntat resultat, arbetssätt, resursanvändning, uppföljning, utveckling och analys kopplade till nämndens mål.

Kommunstyrelsen ska ha en strukturerad dialog med nämnderna om utformning och uppföljning av nämndernas mål kopplade till kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet.

Sammanställning över stadsövergripande styrdokument

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Övergripande styrdokument					
	Stockholms stads budget	KF	2017-11-16	180-616/2018	Uppdateras varje år
	Reglementen för kommunstyrelsen och nämnder				
	Stadens ledning och styrning	KF		180-529/2015	Revideras
	Vision 2040 - Ett Stockholm för alla	KF	2017-01-30	119-1401/2015, 025-634/2014	
	Kommunfullmäktiges indikatorer	KF	2017-11-16	180-616/2018	Antagna i budget, bilaga 5
	Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete	KF	2015-10-19	171-1405/2015, 319-858/2014	
	Nationella minoriteter och minoritetspråk – åtgärdsplan för Stockholms stad	KF	2010-06-21	337-385/2010 2010:63	Revideras 2018
Barn, ungdom och utbildning					
	Stockholms stads förskoleplan - Framtidens förskola	KF	2013-10-14	321-348/2013	Kvarstår till KF tar beslut om nytt skolprogram där förskoleplan ingår
	Regler för intagning och plats i förskola och pedagogisk omsorg i Stockholms stad	KF	2016-12-12	140-1087/2016	
	Riktlinjer för övergångar mellan förskola och skola i Stockholms stad	KF	2013-10-14	322-90/2013	
	Riktlinjer för barnomsorg på obekvämt arbetstid	KF	2015-09-28	321-1360/2014	
	IT-strategi för ett bättre lärande	KF	2011-05-02	031-2674/2010 2011:59	Revideras 2018
	Skolprogram för Stockholms stad ”Skola i världsklass”	KF	2013-05-27	322-1460/2012 2013:62	Revideras 2018
	Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa	KF	2010-06-21	325-2740/2009 2010:60	
	Riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdom	KF	2014-01-27	325-577/2013	Revideras 2017/18

Bilaga 10:2

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Barn, ungdom och utbildning fortsättning					
	Riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden inom Individ och familjeomsorgen	KF	2009-11-30	325-972/2009	Revideras
	Riktlinjer för adoption	KF	2008-05-12	325-5263/2007	Revideras
	Riktlinjer för vårdnad, boende, umgänge och namn	KF	2012-10-15	325-1826/2011	Revideras
	Samordnad grundskoleplanering i Stockholm, SAMS – planeringsinriktning 2017	KS	2017-06-21	122-692/2017	Uppdateras årligen
	Ensamkommande barn och ungdomar - Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande ensamkommande barn och ungdomar	KF	2011-03-14	333-1354/2010	Revideras
Ekonomi					
	Försäkringspolicy för Stockholms stad	KF	2004-03-01	009-4489/2003 2004:22	
	Investeringsstrategi	KF	2017-11-16	180-616/2018	Antagen i budget, bilaga 3
	Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad	KF	2017-11-16	171-1302/2016	Antagen i budget, bilaga 14
	Regler för ekonomisk förvaltning	KF	2012-11-15	Kfs 2012:10	Revideras varje år i budget
	Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad	KF	2012-12-17	113-1325/2012 (Kfs 2013:04)	Bilaga A uppdateras kontinuerligt i KS/EKU
	Placeringspolicy för Stockholms stads samförvaltade donationsstiftelser	KS/EKU	2017-06-21	189-973/2017	
	Riktlinjer för resultatutjämningsreserv	KF	2013-12-02	113-1294/2013	
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning					
	Stockholm – en stad för alla Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016	KF	2011-06-13	326-2538/2010 2011:106	Revideras

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning fortsättning					
	Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och Stockholms stad om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre samt personer med fysisk funktionsnedsättning, utvecklingsstörning eller autismspektrumstillstånd samt för personer med förvärvad hjärnskada eller annan kognitiv svikt	KF	2010-02-22	327-2157/2009 2010:16	
	Riktlinjer för riksfärdtjänst	KS	2006-09-27	326-2140/2006	Revideras
Information – kommunikation					
	Kommunikationsprogram för Stockholms stad 2017– 2022	KF	2017-10-02	179-2103/2016	
Infrastruktur					
	Framkomlighetsstrategi för Stockholm 2030	KF	2012-12-17	314-1226/2012 2012:143	Giltig till 2021
	Riktlinjer för bostadsförsörjningen 2017-2020	KF	2017-06-12	129-693/2017 2017:147	
	Renhållningsordning för Stockholms kommun	KF	2007-12-11	303-4278/2007/ 2007:158	Revideras
	Avfallsplan för Stockholm 2017-2020	KF	2017-04-03	171 - 1991/2016 2017:67	
	Trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad, del 2, inriktning, mål och åtgärder 2010-2020	KF	2010-11-08	314-1099/2010/ 2010:113	
	Översiktsplan för Stockholms stad – Promenadstaden	KF	2010-03-15	311-2636/2009 2010:26	
	Aktualitetsförklarad		2015-05-25	311-615/2014	
	Strategi för ökad cykling i Stockholms stad	KF	2014-06-16	329-49/2014	

Bilaga 10:4

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Internationellt arbete					
	Internationell strategi för Stockholms stad	KF	2016-12-12	171-482/2016	
	Stockholms stads EU-Policy	KF	2016-12-12	171-1890/2015	
IT och telefoni					
	Nytt IT-program för Stockholms stad (ett program för digital förnyelse 2013-2018)	KF	2013-04-29	031-786/2012 2013:46	Revideras
	Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad	KF	2017-04-03	171-908/2016	
Kris- och säkerhetsfrågor					
	Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad 2013 – 2016	KF	2013-04-29	307-643/2012 2013:47	Revideras
	Stadens arbete mot våldsbejakande extremism – riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram	KF	2016-05-16	155-943/2015	
Kultur och fritid					
	Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2013-2017	KF	2013-04-29	328-1899/2012	Revideras
	Biblioteksplan för Stockholms bibliotek 2016-2020	KF	2016-11-07	145-646/2016	
	Kulturvision 2030	KF	2012-06-11	328-1850/2011 2012:91	
Miljö					
	Miljöprogram för Stockholms stad inkluderar följande riktlinjer:	KF	2016-04-04	303-1200/2014	
	– Åtgärdsprogram mot buller enligt förordningen (SFS 2004:675) om omgivningsbuller	KF	2014-05-14	303-368/2010	
	– Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus	KF	2015-03-09	304-253/2014	
	– Plan för Stockholms stads klimat- och anpassningsarbete	KS	2016-05-04	303-945/2014	

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Miljö fortsättning					
	Grönare Stockholm, Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden	KF	2017-02-13	171-1292/2016	
	Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019	KF	2014-06-14	303-1952/2013	
	Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040	KF	2016-11-28	134-175/2015 2016:173	
	Riktlinjer för förnybar energi i stadens egna fastigheter	KF	2014-06-16	310-1382/2013	
	Dagvattenstrategi - Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering	KF	2015-03-09	315-1075/2002 2015:18	
	Fordonsstrategi för kommunkoncernen Stockholms stad	KF	2017-03-20	129-1092/2016 2017:59	
Näringsliv, arbetsmarknad, omvärld					
	Näringslivspolitiskt samarbete i Stockholmsregionen	KS	2010-03-24	022-2621/2009	
	Stockholms stads program för evenemang	KF	2016-11-07	171-1710/2015	
Personalpolitik					
	Personalpolicy för Stockholms stad	KF	2016-09-05	219-1671/2015 2016:120	
	Rökfri arbetstid i Stockholms stads verksamheter	KF	2010-04-12	219-1255/2009 2010:43	
	Riktlinjer om mutor och representation	KF	2015-12-02	160-1416/2015	
Socialtjänst					
	Överenskommelse om samverkan kring personer med missbruk/beroende KS januari 2017	KS	2017-01-18	154-1131/2016	
	Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020	KF	2017-01-30	155-1324/2016 2017:13	
	Riktlinjer för stadens budget- och skuldråd-givning	KF	2012-09-24	114-1193/2011 2012:108	Revideras
	Riktlinjer för handläggning av dödsbo-ärenden	KF	2006-09-04	325-607/2006 2006:162	Revideras

Bilaga 10:6

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Socialtjänst fortsättning					
	Överenskommelse om samverkan kring vuxna med psykisk sjukdom-/funktionsnedsättning	KS	2012-08-22	326-570/2012	
	Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen	KF	2006-06-12	325-5130/2005/2006:119	Revideras
	Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program	KF	2010-11-08	329-2475/2009/2010:115	Revideras
	Riktlinjer för vuxna med missbruks-/beroendeproblem	KF	2013-06-12	325-1789/2010	
	Riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri	KF	2012-03-15	325-1788/2010	
	Riktlinjer för handläggning av försöks- och tränings-lägenheter	KF	2014-01-14	325-1787/2010	Revideras
	Reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd	KF	2014-05-05	325-576/2013	Revideras
	Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019	KF	2013-11-26	3.2 - 619/2013	
	Riktlinjer för ärendesvar mellan stadsdelsnämnderna inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning	KF	2017-02-13	152-1057/2016	
	Riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel	KF	2014-05-26	329-1800/2013	Revideras
	Riktlinjer för våld i nära relationer	KF	2014-03-24	325.679/2013	Revideras
Styrning och uppföljning					
	Program för kvalitetsutveckling	KF	2017-01-30	174-742/2016	
	Innovationsstrategi för Stockholms stad	KF	2015-11-02	138-903/2015	
Upphandling					
	Program för upphandling och inköp	KF	2016-02-08	170-850/2015 2016:7	
	Riktlinjer för direktupphandling	KS	2014-06-18	125-845/2014	

Område	Styrdokument	Antagen av	Beslutsdatum	Diarienummer Utlåtande	Kommentar
Äldreomsorg					
	Principer och metoder för uppföljning och styrning inom äldreomsorgen	KF	2017-06-12	Dnr 152-2128/2016	
	Program för stöd till anhöriga 2017-2020 (som vårdar och stödjer närstående)	KF	2016-12-12	Dnr 152-1045/2016	
	Kostpolicy för Stockholms stads äldreomsorg	KF	2008-04-07	327-4347/2007/2008:48	Revideras 2018
	Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorg	KF	2015-05-25	327-68/2014	Revideras
	Gemensam värdegrund för äldreomsorg i Stockholms stad	KF	2011-03-14	327-1325/2010 2011:35	
	Methodhandledning för biståndshandläggare inom äldreomsorg	KF	2009-11-30	327-1460/2009 2009:187	
	Tillämpningsanvisningar för köhanteringssystem för vård- och omsorgsboende	KF	2012-11-15	327-1133/2012	

Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget 2018 för Stockholms stad

Dnr 123-609/2017

Reviderade riktlinjer för stadsintern hyressättning avseende bostadsrätter. Genomförandebeslut

Fastighetsnämnden har i ett särskilt ärende gjort en framställan om ”Reviderade riktlinjer för stadsintern hyressättning avseende bostadsrätter” (dnr 123-609/2017). Nuvarande schablon för administration samt drift och underhåll av de cirka 370 bostadsrättslägenheter för bostadsändamål som fastighetsnämnden innehar för stadens räkning baseras på kommunfullmäktiges beslut 2003 gällande ”Förslag till hyror för bostadsrätter för särskilt boende” (utl. 2003:57). Trots årliga indexjusteringar täcks inte fastighetsnämndens kostnader samt det finns ett eftersatt underhållsbehov. Schablonen justeras temporärt från och med 2018 och uppgår till 275 kronor per m² och år för att möjliggöra att åtgärda eftersatt underhåll. Nivån måste utvärderas löpande. För bostadsrätter som är nyproducerade utgår en reducerad schablon om 190 kronor per m² och år de första 10 åren efter inköp. Schablonen förändras med förändringen av konsumentprisindex.

Ärendet avslutas med hänvisning till kommunfullmäktiges budget 2018, bilaga 7.

Dnr 014-1659/2013

Motion (2013:72) om införandet av öppna möten i facknämnder, kommunstyrelse och bolagsstyrelser - en viktig demokratireform i Stockholms stad

Ann-Margarethe Livh med flera (V) har i en motion från 2013 till kommunfullmäktige föreslagit ett införande av öppna möten i samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Ärendet avslutas med hänvisning till kommunfullmäktiges budget 2018, avsnitt Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Pågående satsning på lokal demokratiutveckling fortsätter, bland annat genom att utveckla och utöka former för demokratiskt deltagande såsom medborgardialoger och medborgarbudgetar.

Dnr 139-1252/2017

Ansökan om medel för utveckling av socialt entreprenörskap, småföretagarsamverkan, kooperativ- och socialt företagande, år 2018

Coompanion – kooperativ utveckling Stockholms län har hemställt hos kommunstyrelsen om bidrag för verksamheten. Hemställan avser 0,8 mnkr för nyföretagarstöd till nykooperation, socialt entreprenörskap och regional/lokal ekonomisk utveckling. Framställan avslutas med hänvisning till att bidrag till Coompanion ingår i kommunfullmäktiges budget 2018 för kommunstyrelsen m.m.

Dnr 123-569/2017

Drivmedelsstationer i en växande stad

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsänt kommunstyrelsen en redovisning av dagens situation för drivmedelsstationer i Stockholms stad, och en bedömd framtida situation med utgångspunkt från *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*. Ärendet innehåller också en rekommendation till kommunstyrelsen att tillsätta en grupp med företrädare för miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden, med miljö- och hälsoskyddsnämnden som sammankallande, att föreslå var drivmedelsanläggningar med tillhörande bilvårdsanläggningar bör vara placerade. Särskilda svårigheter föreligger kring entreprenadmaskiner och den tunga trafikens behov samt säkerhetsavstånd för nya förnybara gas-

Bilaga 11:2

bränslen som förväntas introduceras på marknaden. För att säkra tillgången på förnybara drivmedel i en växande stad kommer nytänkande att krävas i placeringen av stationerna. Uppdraget att sammankalla denna grupp kan sägas ligga inom miljö- och hälsoskyddsnämndens medverkan i arbetet att minska användningen av fossila bränslen i transportsektorn.

Ärendet avslutas med hänvisning till kommunfullmäktiges budget 2018, avsnitt miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Dnr 146- 1174/2017

Taxor 2018

Idrottsnämnden kan föreslå revidering av taxor inom sitt verksamhetsområde. Nämndens förslag överlämnas till kommunfullmäktige för beslut i samband med budget respektive år.

Nämnden föreslår flera mindre justeringar av taxor 2018. Exempel på ändringar som föreslås är sänkt tillägg vid autogiroköp, införande av specialtaxor för Åkeshovs gymnastikhall och träningskortförsäljning avseende Sollentuna friidrottshall, som ingår i ett regionalt samarbete. Stadsledningskontoret konstaterar att idrottsnämndens förslag i ärende 146-1174/2017 kan anses besvarade med vad som fastställs i bilaga till kommunfullmäktiges budget 2018.

Dnr 152-872/2017

Slutrapport från utredning av servicehus

I äldrenämndens utredning avseende servicehusen presenteras förtydligande av målgruppen för servicehusboende liksom kriterier vid behovsbedömning. Vidare föreslås vad servicehusen ska erbjuda i form av gemensam service. Från och med den 1 januari 2018 föreslås valfrihetssystemet gälla för servicehus, den centrala köhanteringen organisatoriskt placeras på äldrenämnden och att ersättningen för hemtjänst som utförs på servicehus fastslås till 359 kr för kommunala utförare och 368 kr för privata utförare per timme/dygnet runt. Endast externpris används och ersättningen ska utgå för beställd tid. Utöver detta föreslår kommunstyrelsen att grundersättningen fastställs som tidigare av respektive stadsdelsnämnd. Som stöd för beräkningen av grundersättningen används framtagna mall. Mallen ska utvärderas under 2018 och i samband med detta ska en enhetlig beräkning av grundersättningen för 2019 föreslås. Ersättning för hemtjänst som utförs på servicehus föreslås årligen räknas upp med motsvarande procent som ersättningen för hemtjänst i ordinärt boende.

Ärendet avslutas med hänvisning till kommunfullmäktiges budget 2018, äldrenämnden och bilaga 6.

Dnr 152-814/2017

Hemtjänstersättning för insatser som utförs av anhörigvårdare

I äldrenämndens utredning avseende hemtjänstinsatser som utförs av anhörigvårdare föreslås timersättningen till kommunala utförare utgå med 291 kronor/timmen. Kommunstyrelsen föreslår att beslut om anställning av anhörigvårdare fattas av stadsdelsnämnden. Ersättning avseende hemtjänstinsatser som utförs av anhörigvårdare föreslås årligen räknas upp med motsvarande procent som ersättningen för den statliga assistansersättningen.

Ärendet avslutas med hänvisning till kommunfullmäktiges budget 2018, bilaga 6.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 11 Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget 2018 för Stockholms stad godkänns.

Basnyckeltal som utgår eller ändras

Dnr 119-1062/2010

Av denna bilaga framgår en revidering av de av kommunfullmäktige tidigare beslutade basnyckeltalen. Till en följd av ändrad lagstiftning eller andra orsaker är nedan angivna nyckeltal inte längre aktuella och föreslås därför tas bort eller ändras som basnyckeltal.

Basnyckeltal som ändras

Följande basnyckeltal utgår med hänvisning till anpassning till nytt miljöprogram:

- Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår
- Andel relevanta upphandlingar för byggande och renovering där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår
- Andel m² area som energieffektiviserats vid större ombyggnad

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 12 Basnyckeltal som utgår eller ändras godkänns

Utnyckling av centrala it-kostnader

Utöver finansiering i budget fördelas centrala it-kostnader för gemensamt it-stöd till de nämnder och bolagsstyrelser som nyttjar det gemensamma it-stödet. Fördelningen sker via kommunstyrelsen genom den så kallade it-prislistan. Utnycklingen baseras på respektive systemområdes kostnader för t.ex. drift, support, löpande underhåll och förvaltning (för mer information, se riktlinjerna för it-prislistan, dnr 419-1011/2017).

It-prislistan fastställs av stadsdirektören och tillställs samtliga nämnder och bolagsstyrelser i anslutning till att budgetförutsättningarna publiceras. För 2018 fastställs utnycklingen till 488,4 mnkr. Ökningen jämfört med 2017 beror till stor del på Skolplattformen, som är ett nytt systemområde i it-prislistan 2018.

Följande systemområden ingår i it-prislistan 2018 (mnkr):

Område	2017	2018
Arbetsplatssystem	24,6	33,8
Plattform för applikationsserverdrift	1,5	2,8
Programvarulicenser för infrastruktur	30,5	40,2
Datakommunikation	42,0	42,0
Sammanhållet användarstöd inom IT	19,4	19,7
Stockholm webb	24,2	26,8
Sociala system	62,0	71,7
Infosoc	0,1	0,1
SGIS	8,4	9,7
Kataströfssäkring stordator	0,5	0,5
Applikationsplattformar	46,8	50,6
Autentisering och auktorisering	13,0	13,9
Diabas	2,5	2,5
LOIS	2,9	2,9
Agresso	39,0	40,5
LIS	13,1	14,7
Löne- och PA-system	22,0	24,0
E-arkivet	8,1	9,1
Bosko	10,7	3,0
ILS	4,0	4,3
Nationella e-hälsotjänster	4,8	4,8
Öppna data	0,9	0,9
Samarbetsplattform	7,3	7,6
Verksamhetsarkitektur och metodstöd	1,8	1,7
E-handel/inköp	12,0	13,0
E-vald	1,0	1,5
SSIP	Nytt område	0,8
Skolplattformen	Nytt område	45,3
Totalt	402,9	488,4

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 13 Utnyckling av centrala it-kostnader godkänns.

Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad

Dnr 171-1623/2017

Bakgrund

Kommunstyrelsen fick i kommunfullmäktiges budget 2016 i uppdrag att i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt berörda nämnder och bolag ta fram en fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad. Behovet av en stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy framgick i en av de slutsatser som tidigare utredningar hade dragit kring hur stadens fastighetsverksamhet och lokalförsörjning ska organiseras på ett effektivt sätt, som bidrar till uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål.

Syfte och omfattning

Fastighets- och lokalpolicyn behandlar hanteringen av fastigheter och lokaler för verksamheter som staden har ansvar för. Syftet med policyn är att bidra till utveckling, samordning och effektivisering genom att:

- Ge övergripande mål och grundläggande principer för hanteringen av fastigheter och lokaler
- Förtydliga roller och ansvar
- Identifiera viktiga planeringsprocesser och forum för samverkan

Policyn gäller för Stockholms stad och Stockholms Stadshus AB; främst Micasa Fastigheter i Stockholm AB (Micasa), Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och S:t Erik Markutveckling. Policyn gäller för övriga verksamheter och bolag i kommunkoncernen i tillämpliga delar.

Policyn beslutas av kommunfullmäktige och förvaltas av stadsledningskontoret. Dokumentet redovisas som bilaga till budgeten. Uppdateringar genomförs och beslutas tillsammans med stadens årliga budget. En tydlig koppling ska finnas mellan policyn och stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar. Policyn ska inplaceras med andra strategiska lednings- och beslutsdokument i staden.

Inledning

Kommunkoncernens fastighetsinnehav

Stockholms stad är en av landets största fastighetsägare med ett markinnehav motsvarande cirka 130 km² inom kommungränsen och cirka 29 km² utanför kommungränsen. Inom kommungränsen äger staden cirka 70 procent av marken. Antalet ägda byggnader uppgår till cirka 13 000. Fastighetsägandet är fördelat på direktägande inom kommunen genom olika nämnder samt genom bolag inom Stockholms Stadshus AB.

Lokaler och bostäder för stadens verksamheter

Staden har ett stort bestånd av verksamhetslokaler och bostadslägenheter som förvaltas av fastighetsnämnden och av stadens fastighetsförvaltande bolag. Därutöver tillkommer lokaler och lägenheter som hyrs av externa fastighetsägare.

Markförsörjning

Staden ska bedriva en aktiv markförsörjning för att säkerställa ett mark- och fastighetsbestånd som bedöms vara av strategisk betydelse för stadens långsiktiga

Bilaga 14:2

ägande. För att kunna styra stadens utveckling och möta behovet av bostäder, pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. är det viktigt att staden har tillgång till markreserver för framtida behov. Härvid måste det skapas förutsättningar för stadens fastighets- och lokaländamål och när nya områden, inklusive förändringsområden, ska exploateras ska mark reserveras för stadens verksamhetsbehov. Staden ska bedriva en aktiv markpolitik för att underlätta för kommande behov av stadsutveckling och möta behov av mark för stadens verksamheter.

Framtida lokalbehov och investeringar

Stockholm växer, inflyttningen till staden liksom ambitionerna i bostadsbyggandet är höga. Den demografiska utvecklingen och kommunfullmäktiges bostadsmål att bygga 140 000 bostäder till år 2030, kommer att öka behoven av exploatering för bostäder och anskaffning av lokaler för kommunens verksamheter. Staden ska planera utifrån ett helhetsperspektiv med målet att uppnå en tät, hållbar stad. När ny bebyggelse planeras ska samhällsservice, så som skolor och idrottshallar med mera, vara en självklar del av den grundläggande planeringen.

Definitioner

Anskaffning

Med anskaffning avses förvärv, byggande, extern inhyrning, arrendering eller leasing av fastighet eller lokal och till lokalen hörande inventarier och utrustning.

Avveckling

Med avveckling avses försäljning, rivning, avyttring eller uppsägning av externt hyres-, arrende- eller leasingavtal.

Strategiska investeringar

Med strategiska investeringar avses framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag.

Ersättningsinvesteringar

Med ersättningsinvesteringar avses investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta.

Lokalförsörjning

Med lokalförsörjning avses åtgärder för att försörja stadens verksamheter med lokaler, mark och anläggningar.

Lokalresursplanering

Med lokalresursplanering avses att långsiktigt kontinuerligt planera för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler.

Lokaleffektivitet

Ett effektivt nyttjande av lokaler innebär att kärnverksamheten har funktionella och rätt mängd lokaler i förhållande till andra resurser, givet ekonomin på kort och lång sikt. Lokaleffektivitet förutsätter en avvägning mellan nytta och kostnad som erhålls genom rätt mängd lokaler, i rätt tid, på rätt plats. Detta kräver god planering och samordning för en resurs som är kapitalintensiv, långlivad och lägesfixerad.

Fastighet

Med fastighet avses enligt jordabalken jord som är indelad i fastigheter. Till en fastighet hör allmänna fastighetstillbehör, byggnadstillbehör och industritillbehör som tillförts fastigheten för stadigvarande bruk.

Byggnad

En byggnad definieras i plan- och bygglagen så som en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den.

Extern fastighetsägare

Med extern fastighetsägare avses fastighetsägare utanför kommunkoncernen.

Drift

Med drift avses tekniska åtgärder som syftar till att upprättålla funktionen hos ett objekt samt tillsyn och skötsel.

Underhåll

Med underhåll avses tekniska åtgärder som syftar till att återställa funktionen hos ett objekt. Underhåll innefattar planerat underhåll och avhjälpande underhåll.

Övergripande mål och grundläggande principer**Kommunfullmäktiges mål**

Stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, kostnads-, area- samt energieffektiva lokaler som bidrar till hög produktivitet, kvalitet och effektivitet hos stadens verksamheter.

Både nämnder och bolagsstyrelser ska medverka till att målet uppfylls. De ska med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål, fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål för lokalanvändningen och lokalförsörjningen och utforma de indikatorer som krävs för att följa upp dessa mål och åtaganden. Staden ska således aktivt arbeta med kopplingen mellan översikts- och detaljplaneringen, befolkningsprognos och verksamheternas lokalbehov för att i strategiskt syfte kunna fatta beslut om anskaffning eller avveckling av fastigheter och lokaler. Vidare ska anskaffningar och avvecklingar av fastigheter och lokaler samrådas, utvärderas och avvägas i förekommande fall utifrån stadens investeringsstrategi.

Fastigheter och lokaler ska bidra till kommunkoncernnyttan

För att klara stadens framtida utmaningar och uppfylla kommunfullmäktiges mål, behövs en effektiv lokalförsörjning och lokalanvändning som utgår från den gemensamma kommunkoncernnyttan. Med kommunkoncernnytta menas att beslut kring fastigheter och lokaler ska utgå från ett stadsövergripande perspektiv där nyttan ska optimeras för staden som helhet. Planeringen av lokalanvändningen och lokalförsörjningen ska ske i nära samverkan och med kommunkoncernnyttan i fokus. Utan strategiska beslut som bygger på en helhetssyn på stadens utveckling och framtida resursbehov ökar risken för suboptimeringar och felprioriteringar som motverkar utveckling och optimala fastighets- och lokallösningar.

Vikten av optimal lokaleffektivitet

Berörda nämnder och bolag ska erbjuda kostnadseffektiva verksamhetslokaler och underlätta lokaleffektivisering, omstrukturering och avveckling. Lokalbeståndet bör vara utformat för en effektiv och flexibel användning för att möjliggöra effektiva verksamhetsprocesser – givet fastighetsekonomiska förutsättningar. Vidare åligger det alla verksamheter i staden att ha en hög kostnadsmedvetenhet samt att aktivt söka möjligheter att effektivisera lokalanvändningen och medverka till att beslutade lokaleffektiviseringar genomförs.

Bilaga 14:4

För att säkerställa att lokalförsörjningen bedrivs kostnadseffektivt behöver staden fastställa vilka nyckeltalsmål (riktvärden) som bör gälla. I samarbete med Stadshus AB tar kommunstyrelsen, i samråd med berörda nämnder och bolag, fram riktvärden och fattar beslut om dessa. Uppföljning av nyckeltalsmålen ska årligen redovisas till kommunstyrelsen av berörda nämnder och bolag. För att uppnå en optimal lokaleffektivitet krävs också en lokalresursplanering, vilket avser en långsiktig kontinuerlig planering för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler. Detta beskrivs närmare i avsnitt 4.1.

Principer för stadens innehav av fastigheter och hyrda lokaler

Stadens fastighetsinnehav är ett resultat av stadens över tiden samlade behov av ägda fastigheter och lokaler för kärnverksamheter, reservmark för stadsplanering, byggnader med stora kulturhistoriska värden etc. Utöver de ägda fastigheterna kompletteras behovet av en omfattande inhyrning av lokaler och bostäder. De samlade lokalresurserna utgör en viktig förutsättning för stadens verksamhet och uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål. Anpassningar som säkerställer effektiviteten inom fastighetsområdet är därför kritiska.

Äga eller hyra?

Behovet av fastigheter och lokaler kan tillgodoses med eget ägande eller externa inhyrningar och arrenden. I valet mellan eget ägande och extern inhyrning eller arrendering, ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov och som uppfyller kommunfullmäktiges mål.

Fördelning mellan nämnder och bolag

Stadens ägande kan handhas i förvaltningsform eller av staden ägda bolag. Huvudsyftet med innehavet avgör vilken nämnd eller vilket bolag som bör förvalta ägandet. Den grundläggande fördelningen innebär att:

- Fastigheter som är avsedda för stadens verksamheter och som inte hanteras av annan nämnd eller bolag, samt bostadsrätter, hanteras av fastighetsnämnden
- Fastigheter som är avsedda för exploatering hanteras av exploateringsnämnden
- Skolor och förskolor hanteras av SISAB.
- Boenden för äldre och boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning hanteras av Micasa. Fastigheter som anskaffats genom förvärv av bolag, samt bebyggda exploateringsfastigheter med kommersiella hyresgäster med en fortsatt lång förvaltningsfas, hanteras av S:t Erik Markutveckling AB

Principer för anskaffning

Nämnderna ansvarar själva för planering av lokalbehov, vilket också innebär ett ansvar att över tid bära sina lokalkostnader. Beslut om större eller strategiskt betydelsefulla lokalärenden ska dock fattas, eller godkännas, av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens ekonomiutskott (KSEKU).

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar vad rör lokalfrågor utifrån stadens Regler för ekonomisk förvaltning (återfinns i stadens budget, bilaga 8). Tillämpningsanvisningarna (Dnr 439-808/2015) är samordnade med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar (Dnr 401-30/2016) som också utfärdas av stadsledningskontoret. Anvisningarna ifråga uppdateras utifrån eventuella revideringar i stadens regler för ekonomisk förvaltning.

Utökade eller förändrade lokalbehov

Beslut om investeringar i form av ny-, om- och tillbyggnad av verksamhetslokaler binder kapital på lång sikt. Även inhyrningar av lokaler från externa fastighetsägare innebär ofta att staden binds vid kostnader för lång tid och innebär ett långsiktigt ekonomiskt åtagande.

Utökade eller förändrade lokalbehov bör alltid prövas inom befintligt bestånd.

Investeringar kan genomföras om de bedöms vara nödvändiga för att:

- Tillgodose behov av lokaler för verksamheter som staden har ansvar för
- Uppfylla lagar och myndighetskrav
- Genomföra stadsutvecklingsprojekt
- Uppfylla stadens mål för energianvändning, miljöpåverkan och tillgänglighet
- Upprätthålla en fastighets funktioner
- Effektivisera resursanvändningen

Extern inhyrning ska alltid prövas som alternativ till investering om:

- Staden eller stadens bolag inte kan erbjuda ändamålsenliga lokaler
- Behoven bedöms vara kortsiktiga i relation till ett långsiktigt åtagande
- Det råder osäkerhet om verksamhetens lokalbehov
- Extern inhyrning bedöms vara mest ekonomiskt

Inhyrande nämnder ska vara restriktiva med egna investeringar i lokaler.

Beslut om anskaffning

Lokalförsörjningen till verksamheterna sker genom inhyrning. I första hand bör nämnderna, givet kommunfullmäktiges övergripande mål och grundläggande principer, hyra lokaler av staden eller stadens fastighetsbolag.

Anskaffningar av fastigheter och lokaler för stadens verksamheter ska hanteras med stort fokus på kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna. Samtliga anskaffningar bör vara prioriterade och dokumenterade i nämndernas lokalförsörjningsplaner.

Generellt ska nybyggnationer eller förvärv av byggnader endast ske när det finns ett stadigvarande behov av nya lokaler och där andra alternativ kan uteslutas. Beslut om anskaffningar ska fattas enligt stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar. Beslutsprocessen omfattar utredningsbeslut (större investeringar), inriktningsbeslut och genomförandebeslut. Vid större eller strategiskt betydelsefulla investeringar (inklusive förvärv) eller inhyrningar som medför höga hyresnivåer, höga investeringsutgifter och/eller långa hyrestider ska samråd alltid ske med stadsledningskontoret.

Vid investeringar och andra stora projekt ska särskild uppmärksamhet ägnas åt uppföljning av medelsförbrukning, tidsplaner, prestationer samt de politiska målen.

Investeringar för framtida behov

Investeringar som syftar till att säkra den framtida tillgången till fastigheter och lokaler men som staden inte har behov av under de närmaste åren, kan genomföras om investeringen är av särskilt strategiskt intresse. Till exempel för att uppfylla målen i kommunfullmäktiges investeringsstrategi eller för att säkra tillgången till mark och lokaler för stadens verksamheter. I stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att stadens utbyggnadsbehov beaktas.

Investeringar för framtida behov som hanteras av exploateringsnämnden eller fastighetsnämnden ska, i samråd med berörda nämnder, beredas av stadsledningskontoret för beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Investeringar för framtida behov som hanteras av de fastighetsförvaltande bolagen ska, i samråd med berörda bolag, beredas gemensamt av stadsledningskontoret och Stadshuset

Bilaga 14:6

AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige utifrån stadens projektstyrningsmetodik.

Förvaltningen av fastigheter som anskaffats för att säkra stadens framtida behov, ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna när behov uppstår.

Förvärv av bostadsrätter

Staden skaffar sig i ökande omfattning lokaler och bostadslägenheter för olika ändamål, till exempel förskolor, gruppboheter med mera, via köp av andelar i nyproducerade bostadsrättsföreningar. Jämfört med att hyra lokaler så ökar stadens rådighet över resursen vid innehav via köp av andelar i bostadsrättsföreningar. Förvärv av bostadsrätter för ändamål som staden ansvarar för, ska utföras av fastighetsnämnden, som därefter upplåter resursen till berörd nämnd. Om staden är hyresgäst i en fastighet som är föremål för bostadsrättsomvandling är dock huvudinriktningen att staden ska fortsätta att vara hyresgäst.

Principer för avveckling

Huvudprincipen är att byggnader och lokaler som inte behövs långsiktigt för stadens verksamheter ska avvecklas. Försäljning av mark ska i normalfallet avse exploaterad mark som inte bedöms komma att ändra nyttjande under överskådlig tid.

Planerade avvecklingar ska i normalfallet vara prioriterade i stadens långsiktiga lokalresursplanering. Samråd ska alltid ske med stadsledningskontoret inför större avvecklingar, samt om avvecklingen avser särskilda boenden för äldre eller bostäder med särskild service.

Anvisningar för samråd och beslut om avveckling finns i stadens regler för ekonomisk förvaltning och tillämpningsanvisningar.

Principer för förvaltning, drift och underhåll

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som bedrivs med hög effektivitet och ambitionsgrad. En aktiv förvaltning av den samlade fastighetsportföljen innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter. Fastighetsförvaltningen ska organiseras så att utförandet kan bedrivas kostnadseffektivt och av personal med rätt kompetens.

Vad rör kulturhistoriskt värdefulla byggnader inom stadens nämnder ska dessa förvaltas med hög kompetens och ambition. Ett bevarande av dessa prövas från fall till fall där stadens inriktningsmål vägs samman med stadsplaneringen i stort. Även fastighets- och exploateringsekonomiska aspekter måste beaktas i relation till bevarandevärdet.

Huvudprincipen är att fastighetsägaren ansvarar för fastighetens drift och underhåll. Överenskommelser som innebär att inhyrande nämnder utför drift och underhåll bör undvikas. Undantag kan ske om det finns starka skäl för att nämnderna utför vissa fastighetsförvaltande uppgifter. Till exempel om utförandet ingår som en integrerad del i verksamheten, vid vissa andrahandsuthyrningar eller om det innebär lägre kostnader för staden totalt. Stadsledningskontoret avgör vad som är mest fördelaktigt med hänsyn till kommunkoncernnyttan.

Överenskommelser som innebär att staden sköter drift och underhåll åt externa fastighetsägare bör undvikas.

Långsiktiga underhållsplaner bör finnas för samtliga byggnader. Invändiga och utvändiga åtgärder bör vara anpassade till den tid som det finns ett dokumenterat behov

av fastigheten eller till den tid som det finns beslut om att fortsatt äga fastigheten inför en framtida försäljning eller avyttring.

Dokumentation

Ägda och hyrda fastigheter ska vara dokumenterade i system som stödjer en effektiv fastighetsförvaltning och som underlättar planering, uppföljning och administration. Beslutade och planerade projekt ska vara dokumenterade så att det ger överblick över fastighetsbeståndets utveckling och planerade förändringar i areor, kapacitet och kostnader.

Egen regi eller outsourcing?

Fastighetsanknutna tjänster kan utföras i egen regi eller handlas upp externt. I valet mellan egen regi och extern upphandling ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov till lägst kostnad. Upphandling av fastighetsanknutna tjänster bör hanteras samordnat och följa branschöverenskommelser. Ramavtal bör finnas. Överenskommelser om utförande av fastighetsanknutna tjänster bör vara dokumenterade i servicenivåavtal (SLA) eller motsvarande.

Hållbarhet

Staden ska bedriva en långsiktig hållbar fastighetsförvaltning som minskar den totala energianvändningen och miljöpåverkan från fastigheter och lokaler. Byggnaderna ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Ägda byggnader bör långsiktigt utvecklas för att minska miljöbelastningen. Stadens miljöprogram ska följas.

Behovet av mötesplatser för civilsamhället, och platser där stadens verksamheter möter stockholmare är betydande. Utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv och ansvarstagande ska staden söka vägar för ett optimalt utnyttjande av stadens befintliga lokaler för även detta syfte.

Ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret leder och samordnar stadens lokalförsörjning och stadens processer för lokalresursplanering. I uppgiften ingår att initiera och samordna strategiska fastighetsutvecklingsprojekt och besluta om större investeringar. Kommunstyrelsens ekonomiutskott beslutar på uppdrag av kommunstyrelsen i frågor som rör stadens lokalförsörjning.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för strategiska, mark-, exploaterings-, fastighets- och lokalfrågor samt bedömningar av förslag till större investeringar, inhyrningar och avvecklingar av lokaler. Ansvaret omfattar bland annat följande uppgifter:

- Samordna stadens processer för lokalförsörjning och lokalresursplanering
- Utfärda tillämpningsanvisningar för hanteringen av byggnader och lokaler
- Följa upp lokalförsörjningen mot kommunfullmäktiges mål och prioriteringar
- Föreslå prioriteringar till mål- och budgetprocessen
- Bereda fastighets- och lokalärenden inför beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Initiera och styra större fastighetsutvecklingsprojekt av strategisk stadsövergripande karaktär. Det vill säga projekt som medför höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, är komplext eller involverar flera nämnder och bolagsstyrelser. För projekt som ska beslutas av koncernstyrelsen sker detta i samarbete med Stockholms Stadshus AB.

Bilaga 14:8

- Utgöra ett strategiskt stöd gentemot nämnder och bolag i samband med strategiskt betydelsefulla hyresförhandlingar
- Ha det övergripande uppdraget att åstadkomma en effektiv samverkan mellan berörda parter gällande planeringen av stadens skolutbyggnad
- Pröva och utveckla ett övergripande forum för övriga lokalkategorier
- I samråd med berörda nämnder och bolag ta fram nyckeltalsmål (riktvärden) för lokalförsörjning

Stadsledningskontoret har uppdraget att bedöma vad som utgör den största kommunkoncernnyttan då olika förvaltningsintressen ställs mot varandra.

Inhyrande nämnder

För att inte behöva beskriva alla typer av inhyrande nämnder inleds avsnittet med en generell skrivning som gäller för alla. Därefter följer ett avsnitt för stadsdelsnämnderna och ett avsnitt för utbildningsnämnden.

Gemensamt för inhyrande nämnder

Inhyrande nämnder ansvarar för sin lokalförsörjning och bär kostnaderna för hyrda och arrenderade lokaler och anläggningar.

Nämnderna ansvarar för att lokalerna utnyttjas effektivt och för att lokalförsörjningen matchar verksamheternas utveckling och behov.

Nämnderna har en strategisk roll i stadens lokalresursplanering och bör ta en ledande roll i stadens forum för samverkan och samplanering.

Nämnderna ska årligen redovisa prioriterade behov och åtgärder i en lokalförsörjningsplan som redovisas i samband med nämndernas underlag till budget. Nämnderna ska årligen beskriva ekonomiska konsekvenser av identifierade behov och åtgärder samt planera för att inrymma dessa inom befintlig budget.

Inhyrande nämnder kan initiera lokalutredningar och projekt, som utförs i samverkan med hyresvärden. Genomförande ska ske enligt stadens modell för projektstyrning och beslutas enligt reglerna för ekonomisk förvaltning.

Inhyrande nämnder bör undvika att bygga upp egna utförarorganisationer för fastighetsdrift – såvida kommunfullmäktiges mål och grundläggande principer inte åsidosätts.

Stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämndernas lokalinhyrningar omfattar bland annat förskolor, äldreboenden, LSS-boenden, lokaler för kultur, aktivitetslokaler och administrativa lokaler.

Stadsdelsnämndernas lokalresursplanering ska vara samordnad med den stadsövergripande planeringen för bland annat skolor, äldreboenden och sociala boenden. Därför är det viktigt att planeringen bygger på enhetliga principer och tolkningar av befolkningsprognoser och andra planeringsunderlag. Den samlade lokalresursplaneringen ska ge en samlad bild av det stadsövergripande lokalbehovet.

Planeringen av förskolelokaler ska utföras så att alla barn har tillgång till förskoleverksamhet och att platsgarantin uppfylls. Vid utökade lokalbehov för förskola ska alltid möjligheten att utnyttja skollokaler undersökas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden ansvarar för planeringen och försörjningen av lokaler för stadens grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

Utbildningsnämnden har en ledande roll i skollokalresursplaneringen och ansvarar för upprättandet av årliga stadsövergripande lokalförsörjningsplaner för skolverksamhet.

Utbildningsnämnden har också ansvar för att tillsammans med SISAB, stadsdelsnämnderna och övriga berörda nämnder och bolag, utveckla arbetet i stadens samverkansforum för skollokaler.

Utbildningsnämnden ska samverka med idrottsnämnden, SISAB och fastighetsnämnden, för att samplanera användningen och utbyggnaden av idrottsanläggningar och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och idrottsytor för andra nyttjare efter skoltid.

Exploateringsnämnden

Ansvarsområden

Exploateringsnämnden ansvarar bland annat för markförvaltning och markexploatering samt för frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter. Undantaget förvärv som hanteras av S:t Erik Markutveckling AB. Nämnden ansvarar även för den mark utanför stadens gräns i det fall den ska avyttras eller exploateras.

Exploateringsnämnden ska delta aktivt i stadens forum för samverkan och samplanering och tillhandahålla underlag för lokalförsörjningsplaner och fastighetsutvecklingsprojekt.

Anskaffningar för framtida behov

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser säkra att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service i stadsutvecklingsområden. I planeringen ska kommunfullmäktiges prioriteringar och stadens investeringsstrategi särskilt beaktas. Genom stadens markanvisningspolicy kan krav ställas på byggherrar att upplåta specialbostäder, lokaler för barn- och äldreomsorg samt vissa kategoribostäder. I samband med markupplåtelseavtal ska förutsättningar och stadens villkor klargöras vad gäller tredimensionell fastighetsbildning, förhyrning eller förvärv av lokaler och bostäder för stadens räkning. Innan exploateringsavtal tecknas ska en bindande avsiktsförklaring upprättas gällande villkoren ifråga.

Drift och underhåll

Förvaltningen av fastigheter som hanteras av exploateringsnämnden utförs i huvudsak av trafiknämnden och fastighetsnämnden. Omfattningen av förvaltningsuppdragen bör vara dokumenterade i servicenivåavtal (SLA) eller motsvarande. Förvaltningen ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna.

Fastighetsnämnden

Ansvarsområden

Fastighetsnämnden förvaltar och utvecklar fastigheter för i första hand stadens egna verksamheter. Uppdraget omfattar fastigheter inom stadens gräns som inte passar in i de fastighetsförvaltande bolagens bestånd samt viss mark utanför stadens gräns.

Bilaga 14:10

Fastighetsnämnden förvärvar och förvaltar även bostadsrätter som används för bland annat särskilt boende och förskolor.

Fastighetsnämnden utgör en intern resultat- och balansenheter. Enheten belastas med ett avkastningskrav som sätts av kommunfullmäktige.

Uthyrning

Vid uthyrning ska i första hand stadens egna verksamheter prioriteras. Lokaler kan hyras ut till externa hyresgäster om de inte behövs för stadens egna verksamheter eller är aktuella för avveckling.

Fastighetsnämnden ansvarar för stadens hyresförhandlingar gällande andrahandsuthyrning av bostäder där det saknas förhandlingsordning.

Lokalförsörjning och lokalresursplanering

I fastighetsnämndens uppdrag att förse stadens verksamheter med ändamålsenliga lokaler ingår för nämnden att svara för, i huvudsak, den operativa lokalförsörjningen genom att agera stöd samt huvudsaklig kontaktperson gällande inhyring (såväl internt som på den externa marknaden) av administrativa lokaler för stadens verksamheter. En avgränsning görs härvid av benämningen administrativa lokaler att dessa i huvudsak ska innefatta lokalförhyrningar av större vikt. Fastighetsnämnden ska medverka aktivt i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering. Nämnden ska bearbeta och samla in stadens lokalförsörjningsplaner (gällande administrativa lokaler). Nämnden ska bidra med uppgifter och underlag, samt föreslå sammanvägda prioriteringar inför upprättandet av nämndernas lokalförsörjningsplaner; avseende det administrativa lokalbeståndet.

Fastighetsutveckling och förändringar i fastighetsbeståndet

Fastighetsnämnden ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera lokalerna utifrån verksamhetens behov. Nämnden ska i huvudsak fokusera på åtgärder som syftar till att uppgradera och anpassa befintligt fastighetsbestånd efter hyresgästernas lokalbehov och fastighetens tekniska status.

Större fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för uppföljning av större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekt kan åläggas fastighetsnämnden.

Verksamhetsanpassningar utförs i normalfallet efter beställning från inhyrande nämnd. Ersättningsinvesteringar och andra fastighetsrelaterade investeringar utförs i normalfallet efter beslut i fastighetsnämnden.

Genomförande av projekt ska följa stadens projektstyrningsmetod för stora investeringsprojekt (SSIP) och utföras i samverkan med inhyrande nämnd. Beslutsprocessen ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning och dess tillämpningsanvisningar.

Drift och underhåll

Fastighetsnämnden ansvarar för att nämndens byggnader och anläggningar upprätthålls i enlighet med lagar, myndighetskrav och kommunfullmäktiges mål. Byggnadernas underhåll ska långsiktigt hålla en god nivå. Fastighetsförvaltningen ska organiseras och planeras för en kostnadseffektiv hantering.

Fastighetsnämnden ska vidta åtgärder för att begränsa miljöpåverkan från nya och befintliga fastigheter, minska energianvändningen och tillgängliggöra nämndens

publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. Nämnden ska bidra till att miljöprogrammets mål för energianvändning och utsläpp kan upprätthållas.

Servicenämnden

Servicenämnden genom verksamhetsområdet Lokalplanering är stadens beställarstöd i lokalfrågor och erbjuder resurseffektiva lösningar utifrån beställarens behov. Verksamheten deltar i stadens kontrakts- och hyresadministration och är på uppdrag av stadsledningskontoret systemförvaltare av det lokaladministrativa systemet LOIS (L.E.B-system, Lokaler i Stockholm) som möjliggör rationell och samlad hantering av stora fastighetsdata. Stadens samtliga inhyrningar av lokaler och lägenheter, även från fastighetsförvaltande nämnder och internt mellan nämnder i andra hand, ska registreras i LOIS. Inriktningen är även att samtliga uthyrningar av lokaler och lägenheter ska administreras via systemet.

Verksamhetsområdets (Lokalplanering) samarbete med fastighetsnämnden, vad avser samordningen av administrativa lokalärenden av större karaktär, är särskilt viktigt.

I övrigt kan samtliga inhyrande nämnder vid behov avropa tjänster från verksamheten Lokalplanering. Verksamheten tillhandahåller expertkompetens och tjänster till inhyrande nämnder i frågor som bland annat rör:

- Beställarstöd och projektledning vid ny-, om- och tillbyggnader
- Lokalresursplanering
- Hyresförhandlingar och upprättande av hyresavtal
- Underlag till beställningar och tjänsteutlåtanden
- Upprättande av funktionsprogram
- Lokalsökning
- Utbildningar om stadens lokaladministrativa frågor

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Ansvarsområden

Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden, samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Huvudsakliga uppgifter är att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre, personer med funktionsnedsättning samt till av staden prioriterade grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Hyreskostnaderna ska hållas nere

Hyreskostnaderna ska aktivt hållas nere, genom återhållsamhet med standardhöjningar, effektiva lokallösningar för gemensamma utrymmen och kostnadseffektiv fastighetsförvaltning. Bolaget ska även eftersträva area- och kostnadseffektiva lösningar i ny-, om- och tillbyggnation.

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska samverka med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner. Bolaget ska även delta i den årliga regionala och stadsövergripande planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp samt i utvecklingen av respektive boendeform. Bolaget ska vidare delta i genomförandet av stadens åtgärdsplan för att säkerställa behovet av äldreboendeplatser under perioden 2020-2040. Bolaget har en viktig roll att säkerställa att det framtida behovet av vård- och omsorgsboende samt andra bostäder för äldre tillgodoses.

Bolaget ska vara delaktigt i stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden för äldre, respektive gruppboenden för personer med funktionsnedsättning samt medverka aktivt i stadsutvecklingsprojekt och utredningar av lokalprojekt.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera fastighetsbeståndet utifrån stadens verksamheters utveckling och behov. Bolaget ska analysera möjligheterna att öka kapaciteten inom befintligt bestånd, och föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål. Fastighetsbeståndet ska planeras för flexibla boendelösningar som klarar efterfrågeförändringar över tid. Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter. Bolaget ska tillhandahålla evakueringslägenheter vid renovering i bolagets fastigheter.

Förändringar i fastighetsbeståndet bör vara baserade på redovisade behov i stadens äldreboendeplanering och lokalförsörjningsplan. Beslutsprocessen vid anskaffning och avveckling ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning. Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Ansvarsområden

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens skol- och förskoleverksamhet. Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Den förväntade ökningen av antalet elever kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som krävs. Därför är det angeläget att SISAB har en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor och tar ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för att tillgodose det prognosticerade utbyggnadsbehovet.

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska ha en ledande roll i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och skolor samt samverka med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner.

Områdesplaner ska vara baserade på redovisade behov och prioriteringar utifrån kommunstyrelsens övergripande skolplanering och utbildningsnämndens lokalförsörjningsplaner.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera beståndet utifrån stadens prognosticerade behov. Bolaget ska aktivt föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål. Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter.

Beslutsprocessen vid anskaffning ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning. Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets huvuduppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter eller aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser eller andra funktioner. Bolagets uppgifter preciseras i ägardirektiven.

Bolagets verksamhet ska vara inriktad på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolaget ska i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov.

Bolagets uppgifter sammanfaller delvis med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och övriga fastighetsförvaltande bolag. Principer för gränsdragningen gentemot dessa är att bolaget i huvudsak ska förvärva och förvalta fastigheter där följande kriterier uppfylls

- Förvärvet innebär fastighetsköp i bolagsform
- Förvärvet omfattar bebyggda fastigheter med främst kommersiella hyresgäster
- Förvärvet är av strategisk betydelse för staden, men där stadsutveckling eller annan användning kan inte bli aktuell förrän tidigast om 10-15 år

Planeringsprocesser och forum för samverkan

När staden växer följer fler utmaningar som behöver mötas på ett ansvarfullt sätt, kraven på uppdaterad planering och högre grad av samordning höjs. Den ökade bostadsproduktionen måste följas av fler pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. Förverkligandet av stadens utbyggnad innebär stora investeringar vilket kräver god samordning i både övergripande frågor och i enskilda projekt samt ekonomisk och tidsmässig prioritering.

Byggbar mark i staden blir allt mer en bristvara. I takt med att staden växer behöver olika former av service byggas ut vilket konkurrerar med andra angelägna ändamål. Via detaljplan finns möjlighet att bestämma markens användning. För att inte riskera kapitalförstöring och för att långsiktigt säkra stadens resurser i form av olika verksamhetslokaler bör inriktningen vara att bakomliggande detaljplaner ska begränsa alternativ användning utöver den verksamhet som stadens inhyrning avser. Innan en prövning inleds att ändra befintliga detaljplaner ska stadsbyggnadsnämnden alltid, om befintlig plan stöder olika former av verksamhet som är stadens ansvar, stämma av med berörda nämnder om det finns nuvarande och framtida behov som svarar mot aktuell bestämmelse.

Lokalresursplanering

Staden ska ha en strukturerad och dokumenterad process för lokalresursplanering. Syftet med processen är att utifrån målsättningen att upprätthålla en hög effektivitet och kommunkoncernnytta, samordna planeringen av framtida lokalbehov med planeringen av lokalförsörjningen och stadens långsiktiga ekonomiska planering.

Lokalresursplaneringen utförs på medellång sikt och med hänsyn tagen till stadens långsiktiga utveckling, kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna.

Resultatet dokumenteras i lokalförsörjningsplaner

Resultatet av planeringen dokumenteras i nämndernas lokalförsörjningsplaner och ligger till grund för stadens övergripande lokalförsörjningsplanering. Planerna ska vara utformade så att de kan användas som instrument för en effektiv ekonomisk- och verksamhetsmässig styrning. Planerna ska innehålla inledning, behov och efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler,

Bilaga 14:14

kapacitetsbeskrivning, förändringar i lokalbeståndet, kostnadsutveckling, effektiviseringsmöjligheter samt övriga kommentarer. Anvisningar för utformningen av planerna utarbetas av stadsledningskontoret.

Forum för samverkan och samplanering

Staden bör ha fasta forum för löpande samverkan och samplanering mellan inhyrande nämnder, berörda facknämnder och bolag. Forumen bör bland annat ges i uppdrag att yttra sig över nämndernas lokalförsörjningsplaner, och inför beslut om utredning, inriktning och genomförande av större lokalprojekt.

Planeringsinriktningen för stadens skolutbyggnad utgår från stadens samordnade grundskoleplanering (SAMS) som sträcker sig till 2040. Syftet med en samordnad planering är att säkerställa att relevanta aktörer i staden har en gemensam bild av utmaning och angreppssätt för att klara skolförsörjningen i ett växande Stockholm. På ett tidigt stadium definieras vilka skolprojekt som ska initieras i samverkan med idrottsnämnden och fastighetsnämnden. Styrgrupp och arbetsgrupp för SAMS bevakar, följer upp och svarar i övrigt för den övergripande samordningen. Inriktningen är att en gång per år redovisa planeringsläget för kommunstyrelsens ekonomiutskott. Förutsättningarna för planeringen kan dock komma att ändras löpande under året i takt med exempelvis ökad kunskap om bostadsvolymer och platser för bostadsbyggande. Ur ett samplanerings- och fastighetsekonomiskt perspektiv integreras också gymnasieplaneringen i SAMS-arbetet.

Planeringsinriktningen för stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden utgår från stadens årliga långsiktiga boendeplan med utblick mot 2040. Äldreboendeplaneringen samordnas av en styrgrupp under ledning av kommunstyrelsen. Äldrenämnden antar äldreboendeplanen som efter kommunstyrelsens godkännande blir vägledande för utbyggnad och omstrukturering av stadens äldreboenden.

För att stärka utbyggnadsprocessen för bostäder med särskilt stöd och service (särskilda boendeformer för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning) finns en genomförandegrupp där stadens berörda verksamheter ingår under ledning av socialnämnden.

Stadsledningskontoret ska pröva om samplaneringsfunktionen även för andra lokalkategorier kan utvecklas och organiseras med utgångspunkt från de forum som idag finns för samplanering av skolor och äldreboenden. Till följd av utmaningar i samordning kring samhällsservice i takt med den ökade bostadsbyggnaden i staden är ett gemensamt stadsövergripande synsätt avseende exempelvis förskoleplaneringen i nybyggnadsområden av stor vikt.

Lokalprojekt

Staden ska ha en dokumenterad och enhetlig arbetsprocess för genomförande av lokalprojekt. Arbetsprocessen ska säkra att projekten drivs med kommunkoncernnyttan i fokus och att beslut fattas på kvalitetssäkrade underlag.

Arbetsprocessen ska tydliggöra roller, ansvarsfördelning, projektsteg, beslut och krav på beslutsunderlag. Den bör kunna tillämpas i alla typer av lokalprojekt och anpassas till projektets omfattning och komplexitet.

Arbetsprincipen ska vara anpassad till regler för ekonomisk förvaltning och samordnad med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar.

Stadsledningskontoret ska definiera en metodik och utfärda anvisningar för genomförande av större lokalprojekt.

Hyresfrågor

Grundläggande principer

Vid extern in- och uthyrning är det viktigt att staden uppträder enhetligt och med hög kompetens.

Staden ska verka för långsiktighet och transparens i hyressättningen för respektive lokalkategori.

Nya inhyrningar ska godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott om inhyrningen medför höga kostnader eller långa hyrestider. Godkännande ska även inhämtas vid omförhandlingar av befintliga hyresförhållanden, samt ny-, om- och tillbyggnader med motsvarande ekonomisk effekt.

Bestämmelser om in- och uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Interna hyresförhållanden

Omfattning och villkor för hyresförhållanden inom kommunkoncernen regleras i ramavtal och objektsvisa hyresavtal. Inhyrningar som omfattar bostäder som hyrs ut i andra hand regleras i stor omfattning enligt kontrakt för blockuthyrning.

Intern hyressättning

Stadens inriktning är att interna hyressättningar ska vara förutsägbara vad gäller hyressättning och ansvarsfördelning. Inom olika segment förekommer både kostnadsbaserade och marknadsmässiga hyresprinciper.

Inriktningen är att hyressättningen av boenden till brukare fastställs i förhandlingsöverenskommelse med hyresgästföreningen.

Ny-, om- och tillbyggnader ska i princip alltid genomföras av hyresvärden och betalas via hyra eller hyrestillägg.

Tekniska åtgärder som utförs för att upprätthålla eller effektivisera en byggnadsfunktioner ska normalt hanteras inom befintlig hyresram, utan att belasta inhyrande nämnd med höjda hyror eller hyrestillägg.

Verksamhetsanpassningar ska normalt ersättas via hyra eller hyrestillägg. Tjänster som utförs utöver vad som omfattas av hyresavtalet, ska regleras i servicenivåavtal (SLA) och ersättas separat.

Extern uthyrning och andrahandsuthyrning

Huvudprincipen är att externa hyresgäster tecknar förstahandskontrakt direkt med fastighetsnämnden (i sina ägda lokaler) eller bolagen. Om inhyrande nämnd eller bolag i sin tur upplåter lokalen i ett andrahandshyresförhållande bör fastighetsnämnden ansvara för andrahandsuthyrningen. Insprängda lokaler som endast utgör en mindre del av en verksamhetslokal kan hyras ut direkt av en nämnd till extern part.

Vid uthyrning i andra hand ska momsfrågan samt avstående från besittningsskydd särskilt beaktas. Om staden är förstahandshyresgäst till en lokal som är inne i det frivilliga moms-systemet ska, om staden hyr ut lokalen i andra hand, andrahandshyresgästen bedriva momspliktig verksamhet i lokalerna.

Bilaga 14:16

Villkor för andrahandsuthyrning av lokaler och boenden som staden äger, bör regleras i ramavtalet eller hyresavtalet mellan parterna.

Vid andrahandsuthyrning till annan nämnd bör kostnadsbaserad hyra tillämpas. Ytterligare bestämmelser för extern uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 14 Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad godkänns.

Specifika lokalfrågor för beslut i samband med kommunfullmäktiges budget 2018 för Stockholms stad

Revidering av ”Ramavtal för särskilda boendeformer med mera”, dnr 173-1624/2017

Stadens nuvarande ramavtal med Micasa (utl. 2010:134) började gälla 2011. Avtalet baseras på principen att de samlade hyrorna ska motsvara en långsiktig självfinansiering av bolaget. I takt med att fastighetsbeståndet har förändrats sedan 2011 så har de ekonomiska förutsättningarna ändrats. Avtalet behöver även anpassas för att på objektsnivå bättre klara att finansiera kostnaderna för nyproduktion och därmed svara mot stadens ambitioner om bland annat utbyggnad av nya äldreboenden. Kommunstyrelsen ska i samarbete med Micasa och Stockholms Stadshus AB anpassa och revidera ramavtalet utifrån dessa förutsättningar med inriktning att ett nytt ramavtal ska gälla senast från och med 2019. Det nuvarande ramavtalet medger hyresgästen rätt att med 2 års uppsägningstid säga upp enskilda kontrakt för förtida frånträde. Ett antal sådana uppsägningar är pågående samtidigt som SHIS Bostäder under tiden utnyttjar lokalerna för sin verksamhet. För dessa gäller, för att underlätta övergången till det nya reviderade ramavtalet, att uppsägningstiden för hyresgästen i förekommande fall förlängs tills dess att ett reviderat ramavtal föreligger, dock senast till och med 31 december 2018.

Förslag till gemensamma principer för hyressättning av Stockholms stads förskolor hos stadens bostadsbolag, dnr 173-1625/2017

Kommunfullmäktige har 2013 beslutat om gemensamma principer för hyressättning av Stockholms stads förskolor hos AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och AB Familjebostäder (utl. 2013:119). Beslutet baseras gällande hyressättning av förskolor i nyproduktion på fasta basbelopp i 2012 års kostnadsnivå. För att anpassa hyressättningen till kostnadsutvecklingen på byggmarknaden räknas dessa nivåer upp med tre procent per år att gälla under 2018. Därefter sker en årlig justering med förändringen av konsumentprisindex med oktober som basmånad. Principärendet behöver även förtydligas vad gäller skötsel av förskolegårdar, som ej är allmän plats, och köksfunktion. För förskolegårdarna gäller generellt att bolagen svarar för investering och reinvesteringar motsvarande basutrustning samt drift och underhåll. Kostnaden för drift och underhåll debiteras hyresgästen utöver hyran via tilläggsavtal. I hyreskostnaden för nyproduktion ingår även att förskolan förses med kök. Med kök avses i sammanhanget att funktionen minst ska motsvara och vara förberedd för matlagning baserad på hel- och halvfabrikat – pannfärdiga produkter och tvättade grönsaker/rotfrukter. I takt med att befintliga hyresavtal omsätts eller i samband med nyproduktion ska även förskolor hos Micasa omfattas av de gemensamma principerna.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

Bilaga 15 Specifika lokalfrågor för beslut i samband med kommunfullmäktiges budget 2018 för Stockholms stad godkänns.